

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİM KURUMLARI STANDARTLARI

KILAVUZ KİTABI

Yöneticiler, Öğretmenler, Maarif
Müfettişleri ve Uzmanlar
İçin Kavramsal Temeller ve
Uygulama

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİM KURUMLARI STANDARTLARI

KILAVUZ KİTABI

Yöneticiler, Öğretmenler, Maarif
Müfettişleri ve Uzmanlar
İçin Kavramsal Temeller ve
Uygulama

Dünyada yaşanan modern ve teknolojik gelişmeler, toplumsal hayatı ve eğitim sistemini derinden etkilemiştir. Bu anlayışla şekillenen eğitim sistemimiz, Türkiye’de eğitim kurumlarında çocuğa sunulan eğitim hizmetlerinin de belirli bir nitelikte olmasını sağlamayı hedeflemektedir. Bu amaçla eğitim kurumlarımızda asgari standartlara sahip nitelikli eğitim hizmetlerinin sunulabilmesi için “Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurum Standartları Sistemi” geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur.

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları (Kurum Standartları) Sistemi; ülke genelindeki tüm resmî okul öncesi eğitim kurumları, ilkokullar, ortaokullar, imam hatip ortaokulları ve yatılı bölge ortaokullarında çocuklara yönelik sunulan her türlü eğitim hizmetine ilişkin verilerin toplanması, analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve sonuçların iyileştirici çalışmalarda kullanılması amacıyla geliştirilmiş bir sistemdir. Bu kılavuzda, okullarımızda verilen eğitim hizmetlerinin niteliğini ortaya koyan Kurum Standartları Sistemi’ne ait bilgiler yer almaktadır. Kurum Standartları “Eğitim Yönetimi”, “Öğrenme Öğretim Süreçleri” ve “Destek Hizmetler” olmak üzere 3 standart alanda 9 standart ve 38 alt standarttan oluşmaktadır. Kurum Standartları, MEBBİS dâhilinde e-Okul destekli bir yazılımla okulların kolayca kullanabileceği bir tespit ve değerlendirme sistemine de sahiptir.

Kurum Standartları Sistemi ile amaçlanan, okulun sunduğu hizmet kalitesini, okulun güçlü ve zayıf yönlerini ve okulun hangi açılardan geliştirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktır. Kurum Standartları Sistemi sayesinde bu durumların tespit edilebilmesi için çocukların, velilerin, öğretmenlerin, okul ve eğitim yöneticilerinin de sisteme katılımlarını sağlayarak kurumsal değerlendirmeye katkı sunmaları önem arz etmektedir. Okullarımız; öğrenci, veli, öğretmen ve yöneticiler tarafından değerlendirildikleri sürece sorunlarını belirlemede ve çözüm yollarını geliştirmede daha aktif rol üstleneceklerdir.

Kurum Standartları Sistemi’nin sahadan gelen geri bildirimler ile eğitim kurumlarımızın gelişiminde ve kaynaklarımızın verimli bir şekilde kullanılmasında bize kanıt tabanlı bir veri bankası sunmasını, ülkemizin okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında hedeflenen eğitim kalitesine ulaşması için azami katkıyı sağlamasını temenni eder, hedeflenen eğitim kalitesine ulaşılabilmesi adına bu sisteme katkı sağlayan akademisyenlere ve meslektaşlarıma teşekkür ederim.

Dr. Cem GENÇOĞLU
Millî Eğitim Bakanlığı
Temel Eğitim Genel Müdürü

KISALTMALAR	8
TANIMLAR	9
I.BÖLÜM / AMAÇ, HEDEF KİTLE VE DAYANAKLAR	11
A. KURUM STANDARTLARI KILAVUZUNUN AMACI VE HEDEF KİTLESİ	12
B. KURUM STANDARTLARI SİSTEMİNİN KULLANIM AMACI	14
C. KURUM STANDARTLARININ DAYANAKLARI	14
1. ÜST POLİTİKA BELGELERİ VE YASAL DAYANAKLAR	14
2. KURUM STANDARTLARI VE ÇOCUK HAKLARI	15
D. KURUM STANDARTLARINI GELİŞTİRME SÜRECİ	16
II. BÖLÜM / OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİM KURUMLARI STANDARTLARININ YAPISI VE İÇERİĞİ	21
A. KURUM STANDARTLARININ DAYANDIĞI İLKELER	22
B. KURUM STANDARTLARININ YAPISI	26
1 KURUM STANDARTLARININ BİLEŞENLERİ	26
1.1 Standart Alanı	26
1.2 Standart	26
1.3 Alt Standart	27
2 KURUM STANDARTLARININ ÖLÇME DEĞERLENDİRME MODELİ	27
2.1 Standartların Kanıt Tabanı	27
2.2 Kurum Standartları Sistemi Veri Türleri	28
2.3 Bilgi Toplama Aracı; Kurum Standartları Yazılımı	30
3 KURUM STANDARTLARI İÇERİĞİNE TOPLU BAKIŞ	32
3.1 Okul Künye Bilgileri	32
3.2 Alanlara Göre Standartlar	35
4 KURUM STANDARTLARI VE OKULLAR	38
4.1 Yatılı Bölge Ortaokulları (YBO)	38
4.2 İlkokul ve Ortaokul (İmam Hatip Ortaokulları Dâhil)	38
4.3 Anaokulu	39
C KURUM STANDARTLARININ İÇERİĞİ	40
STANDART ALANI 1: EĞİTİM YÖNETİMİ	40
STANDART ALANI 2: ÖĞRENME ÖĞRETİM SÜREÇLERİ	68
STANDART ALANI 3: DESTEK HİZMETLER (GÜVENLİK, SAĞLIK, BESLENME VE TEMİZLİK)	106
III. BÖLÜM / KURUM STANDARTLARININ ÖZDEĞERLENDİRME VE OKUL GELİŞİMİNDE KULLANIMI	157
ÖZ DEĞERLENDİRME VE OKUL GELİŞİMİNDE KURUM STANDARTLARININ YERİ VE İŞLEVİ	158
KURUM STANDARTLARI UYGULAMA YÖNERGESİ	159
KURUM STANDARTLARI SİSTEMİ İLE ÖZDEĞERLENDİRME SÜRECİ	162
KURUM STANDARTLARI SİSTEMİ İLE OKUL GELİŞİMİ	167
AÇIKLAMALAR	178
KAYNAKLAR	180

AB	Avrupa Birliği
ADNK:	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı
BİT	Bilgi İletişim Teknolojileri
BİDB	MEB Bilgi İşlem Daire Başkanlığı
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BÖP	Bireysel Öğretim Programı
BT	Bilgi Teknolojisi
ÇDO	Çocuk Dostu Okul
ÇHS	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
(e)	Kurum Standartları Modülünde MEBBİS veri tabanı üzerinden çekilecek verileri
EARGED	MEB Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (Mülga)
EDUSER	EDUSER Eğitim Uzmanlık ve Danışmanlık Hizmetleri Ltd. Şti.
ERG	Sabancı Üniversitesi, Eğitim Reformu Girişimi Kuruluşu
ESP	Eğitimde Stratejik Planlama
TEGM	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
HİE	Hizmet İçi Eğitim
ISTE	Uluslararası Eğitim Teknolojisi Topluluğu (International Society for Technology in Education),
İKS	İlköğretim Kurumları Standartları
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MEBBİS	Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
OECD	İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
OTMG	Okul Temelli Mesleki Gelişim Modeli
PEST	Politik, Ekonomik, Sosyal ve Teknolojik Etki Analizi
POGM	Planlı Okul Gelişim Modeli
RAM	Rehberlik ve Araştırma Merkezleri
"- S"	Karşılanması okulun sorumluluğu dışında olan değerlendirme girdileri
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
SWOT	GZTF (güçlü ve zayıf yönler ile tehditler ve fırsatlar) analizi
ŞÖK	Şube Öğretmenler Kurulu
TEOG	Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Uygulaması
TKY	Toplam Kalite Yönetimi
TOWS	Güçlü yönler-fırsatlar, zayıf yönler-fırsatlar, güçlü yönler-tehditler, zayıf yönler-tehditler olarak, SWOT analizine dayalı stratejileri gösteren matris
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YEGİTEK	Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
YBO	Yatılı Bölge Ortaokulları
Yönerge	MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi
WHO	Dünya Sağlık Teşkilatı (World Health Organization)
ZEP	Zenginleştirilmiş Eğitim Planı

Çocukların kişisel temizlik ve bakım ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri olanaklar	Kişisel temizlik ve bakım malzemeleri, düzenli yıkanma, çamaşır makineleri, ütü, giysi, düzenli çamaşır yıkama, saç kesimi, tıraş gibi olanakların varlığını ifade eder.
Ev tarzı düzenlenmiş dinlenme odası/odaları	Okul pansiyonunda, kullanan çocuk sayısına göre uygun boyutlarda olan; çocukların dinlenme, okuma, TV izleme, oyun, sohbet vb. amaçlarla kullandıkları, kanepeler, koltuk, sehpa, halı, minder, televizyon, bilgisayar, kitap dolabı, oyuncak gibi eşyalar ve uygun çeşitli ev aksesuarları (çiçek, saksı, vazo, yastık, örtü vb.) ile donatılmış odalardır.
Kaynaştırma Eğitim Uygulaması	Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarındaki sınıflarda, akranlarıyla birlikte, özel eğitim yöntemlerine göre özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklara eğitim verilmesidir.
Kurum Standartları	Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartlarını ifade eder.
Nedensel Analizler	Kurum Standartları Sistemi veya diğer yöntem ve araçlarla bulguların okula ilişkin çeşitli durumların, okula özgü nedenlerinin saptanmasına yönelik çeşitli tür analizleri ifade etmektedir.
Okul ölçme değerlendirme uygulamaları	Öğretmen yapımı testler, yazılı sınavlar ve zümre öğretmenler kurulu yoluyla alınan kararlar doğrultusunda ölçme ve değerlendirme amacıyla yapılan tüm uygulamalardır.
Okul servisi ulaşım uygulama planı	Her servis aracı için, servisi kullanan öğrenci listesi, öğrenci oturma planı/bilgileri, güzergâh, öğrencilere göre durak ve hareket saatleri bilgilerini içerecek şekilde hazırlanan ve öğrenci ya da işleyiş değişikliklerine göre hemen güncellenen, servis sürücüsünde, öğrenci ve/veya velide, okul yönetiminde birer örneği bulunan plandır.
Okul yakın çevresi	Okul bahçesi, sınırları itibarıyla 100 m civarındadır.
Okul yakın çevresinde belirlenmiş riskler (fiziki ve psikososyal)	Ana cadde-trafik, otoban, yüksek gerilim hattı, baz istasyonu, gaz hatları, dere, uçurum vb. fiziki nitelikte veya çeteleşme, madde kullanımı, şiddet, sağlık ve gelişimi tehdit edici olumsuz davranışlar edinmeyi içeren çeşitli psikososyal nitelikte risk durumlarını ifade eder.
Ödül türleri	Takdir belgesi, teşekkür belgesi, başarı belgesi, onur belgesi, iftihar belgesi, plaket, madalya, katılım belgesi gibi teşvik edici ödüllerdir.
Öğrenme materyalleri	Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında sınıf içi öğrenme uygulamalarında kullanılan BİT donanımı dışındaki her türlü eğitim materyalleridir.
Sosyal, sanatsal ve kültürel etkinlikler	Dersler ve derslerle ilgili çalışma ve faaliyetler dışında, okulda, "MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği" kapsamında yürütülen tiyatro, folklor, müzik, çeşitli ve doğa faaliyetleri, sergi, çeşitli görsel sanat atölyeleri gibi faaliyetler ile okulun çocuklar, personel, veliler ve diğer çevre paydaşlar için organize ettiği gezi, gösteri, sergi, panayır vb. faaliyetlerdir.
Sportif etkinlikler	Dersler ve derslerle ilgili çalışma ve faaliyetler dışında, okulda, "MEB İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği" kapsamında yürütülen müsabaka, yarışma türündeki sportif etkinliklerdir.
Velilerin katılımını artırıcı faaliyetler	Rutin veli toplantılarının yanı sıra, veliler için düzenlenen veya velilerin davet edildiği gösteri, sergi, gezi, panayır, konferans, panel, söyleşi gibi etkinliklerdir.

Bölüm 1

AMAÇ, HEDEF KİTLE VE DAYANAKLAR

- A. KURUM STANDARTLARI KILAVUZUNUN AMACI VE HEDEF KİTLESİ
- B. KURUM STANDARTLARI SİSTEMİNİN KULLANIM AMACI
- C. KURUM STANDARTLARININ DAYANAKLARI
- D. KURUM STANDARTLARINI GELİŞTİRME SÜRECİ

Bilgi toplumu ve bilgi ekonomisi çağı olarak ifade edilen günümüzde, tüm bireylerin ve örgütlerin eğitim ve gelişme gereksinimleri öncelik kazanmıştır. Gelişen bilim, ulaşım, iletişim ve etkileşim olanaklarıyla artan bilgi evreni karşısında, kişiler, toplumlar ve örgütlerin başarısı, bu bilgileri kendi hedefleri doğrultusunda kullanıp işleyebilmelerine, gelişim ve değişimi gerçekleştirebilmeleri ve sürdürülebilmelerine, bu süreçte yeni bilgiler üretmelerine bağlıdır. Bu süreçte eğitim, öğrenme gereksinimi ve bu gereksinime cevap veren kurumlar, okullar büyük önem kazanmaktadır.

Bilgi çağı öncesindeki öngörülerde yer alan; “bilgi kaynaklarının çoğalması ve yayılmasıyla örgün eğitim kurumlarının, okulların önemini göreceli olarak yitireceği” argümanı zayıflamaktadır. Çünkü bilginin çoğalıp bir araç haline gelmesiyle amaca göre, doğru bilgiye erişme ve doğru şekilde kullanabilme, bu bilgiyi demokratik ve açık toplum uygulamalarına yansıtabilme gibi beceri ve yetkinlikler öne çıkmıştır. Bu durum, bu tür becerilerin sistematik biçimde kazandırılmasına en uygun platformlar olarak eğitim kurumlarını, işlevlerini dönüştürerek daha da önemli hâle getirmiştir.

Toplumların, devletlerin amaç ve hedeflerini gerçekleştirmelerinde, eğitim en temel unsurdur. Hangi amaçla ve ne yöntemle yapılırsa yapılsın temel eğitimdeki eğitim, bireyi şekillendirir ve toplumu doğrudan etkiler.

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları (Kurum Standartları) Sistemi, eğitim öğretim hizmetlerinin belirli bir nitelikte verilip verilmediği hakkında kurumların kendilerini değerlendirebilmeleri amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmayla, kurumlarındaki eğitim ve öğretim sürecine ilişkin olarak rutin aralıklarla yapılacak sürekli izleme ve öz değerlendirme sonucunda ortaya konacak bulguların okul, ilçe, il ve ülke ölçeğinde yapılacak geliştirme ve iyileştirme çalışmalarına yön vermesi beklenmektedir. Kurum Standartları Sistemi, bu yönüyle, okul ölçeğinde yapılacak öz değerlendirme ile sürekli iyileştirme ve gelişmeye imkân verecek ve okul öncesi eğitim ve ilköğretim okulları kapsamında, Bakanlığımızın bu yöndeki çalışmalarına kanıt tabanı sağlayacak bir araç olarak kurgulanmıştır.

A KURUM STANDARTLARI KILAVUZUNUN AMACI VE HEDEF KİTLESİ

Kurum Standartları Kılavuzu, oluşturulan Kurum Standartları Sisteminin kuramsal alt yapısını ortaya koymak, kullanım amacı ve biçimi hakkında yöneticilere, maarif müfettişlerine, öğretmenlere ve uzmanlara bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Kılavuzunun temel amaçları şunlardır:

- Standartların kapsamı ve geliştirilme sürecinin anlatılması,
- İçeriğin dayandığı kavramsal temellerin ve ilkelerin ifade edilmesi,
- Standartlara göre okulların kendilerini nasıl değerlendireceklerinin ve değerlendirme sonuçlarına dayanarak okullarını nasıl geliştireceklerinin ortaya konulması,
- Kurum Standartları Sisteminin ilçe, il ve merkezi düzeyde planlama amaçlı nasıl kullanılacağı ve okulların nasıl destekleneceğinin açıklanması,
- Denetim sisteminin Kurum Standartları hedeflerinin hayata geçirilmesinde nasıl katkıda bulunacağı açıklanmasıdır.

Kurum Standartları Sisteminin etkili olarak kullanılabilmesi için sadece içeriğin bilinmesi ve modülün kullanılması yeterli olmayacağından değerlendirmeye, sonuçları doğru biçimde yorumlamaya, planlamaya, iyileştirmeye, geliştirmeye dayalı bir dizi doküman, kaynak, destek ve doğrudan kurumsal rehberliğe ihtiyaç duyulacaktır. Kurum Standartlarını dayandığı görüşler, ilkeler ile değerlendirme ve uygulama mantığının doğru biçimde anlaşılabilmesine ihtiyaç vardır. Bu doküman, bir dizi kaynak ve desteğin ilk adımı olarak bu ihtiyacı karşılamak üzere hazırlanmıştır.

Kurum Standartları Kılavuzu üç ana bölümden oluşmaktadır:

BÖLÜM 1

Amaç, Hedef Kitle ve Dayanaklar

Bu bölümde; kurum standartlarının amaçları, kapsamı, ilkeleri, gelişim süreci ve bu Kılavuzun kapsamına dair bilgilere yer verilmektedir.

BÖLÜM 2

Kurum Standartlarının Yapısı ve İçeriği

Bu bölümde; kurum standartlarının içerik detayları, her standart ve alt standardın dayandığı temel yaklaşım ile kavramlar açıklanmaktadır.

BÖLÜM 3

Kurum Standartlarında Öz Değerlendirme ve Okul Gelişiminde Kullanımı

Bu bölümde ise; uygulama yönergesi temelinde okul, il, ilçe ve merkez teşkilatı uygulamaları hakkında bilgiler sunulmaktadır.

Kılavuz, Kurum Standartları Uygulamalarından elde edilecek veriler, deneyimler ve eğitim sistemindeki değişiklikler doğrultusunda güncellenecektir.

Bu doküman;

Okul değerlendirme ve okul gelişim sürecinin planlanmasında, yönlendirilmesinde ve yürütülmesinde liderlik rolü üstlenecekleri için **kurum yöneticilerine**,

Okul değerlendirme ve okul gelişim sürecinin planlanmasında, yönlendirilmesinde ve yürütülmesinde yer alacakları için **öğretmenlere**,

Okul değerlendirme ve okul gelişim sürecinin izlenmesi ve denetiminde yer alacakları için **maarif müfettişlerine**,

Merkez, il ve ilçe ölçeğinde, okul öncesi eğitim ve ilköğretimle ilgili politika-strateji oluşturma, karar verme, planlama ve sürekli iyileştirme görevlerinden dolayı **il, ilçe ve Bakanlık** teşkilatına yöneliktir.

“
Bir başka ifade
ile KURUM
STANDARTLARI
Sistemi, okulun
kendisini olduğu
gibi görebileceği bir
AYNA’dır.

“
Kalite hiçbir zaman
tesadüfi değildir;
her zaman akılcıca,
bilinçli bir çabanın
ürünüdür. Kalite,
daha iyisini yaratma
iradesidir.

(Ruskin, Alıntı; MEB & UNICEF:
Çocuk Dostu Okul Kılavuzu, 2003)

B KURUM STANDARTLARI SİSTEMİNİN KULLANIM AMACI

Kurum Standartları Sistemi, okul düzeyinden merkezi düzeye kadar tüm aşamalarda daha nitelikli ve etkili okul öncesi eğitim ve ilköğretim için sürekli gelişme ve iyileştirmeye destek verecek verileri ortaya koyacak bir araç olarak kurgulanmıştır. Sunulan hizmetin niteliğini belirli bir düzeyin üzerinde tutabilmek ve sürekli gelişimi sağlayabilmek için iç ve dış değerlendirmelerin birbirini tamamlaması yadsınamaz. Kurum Standartları Sistemi, eğitim öğretim alanındaki ulusal ve uluslararası gelişme ve yönelimler de dikkate alınarak öncelikle öz değerlendirme (iç değerlendirme) mantığı üzerinden tasarlanmıştır. Bu sistemin Bakanlığımızın daha ileri ve gelişmiş izleme-değerlendirme sistemleri oluşturması ile kanıt tabanlı yönetim konusunda atacağı adımları destekleyeceği düşünülmektedir.

Kurum Standartları Sistemi, okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları için bir gelişim aracı olarak görülmelidir. Okullar kendi öz değerlendirmelerini yaparak mevcut durumlarını görebilecek ve geliştirilmesi gereken yönlerini ortaya koyabileceklerdir. Bu açıdan bakıldığında standartlar, hedef ve yol gösterici niteliğe de sahiptir. Kurum Standartları Sisteminin kendisinden beklenen faydayı sağlayabilmesi için verilerin gerçeği yansıtacak şekilde modüle işlenmesi gerekir. Veri girişinin amacı, okulu olduğundan daha iyi ya da kötü göstermek değil, gerçek resmi ortaya koymaktır. Sorunların doğru tespiti, çözüm için en önemli adımı oluşturacaktır.

Kurum Standartları, okul hizmetlerinin belirli bir nitelik düzeyinde ve çocuk odaklı olarak yerine getirilip getirilmediğinin saptanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu anlamda okul, gelişim sürecinin ayrılmaz bir bileşenini oluşturmaktadır.

Kurum Standartları, başta çocuklar olmak üzere, diğer okul aktör ve paydaşların görüşlerini de alarak okul gelişimi ve mesleki gelişim süreçlerinin belirlenmesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla Kurum Standartları, okul gelişim uygulamalarının düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesinde bir yol haritası işlevini görmektedir.

Geniş bir kitleye eğitim hizmeti sunan Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Kurum Standartlarından elde edilen gerçekçi veriler doğrultusunda, kaynaklarının etkili ve verimli biçimde kullanılmasını sağlayarak, **eğitim kurumları arasındaki** niteliksel ve niceliksel farklılıkları gidermeyi amaçlamaktadır.

Bakanlık, Kurum Standartları Sistemi ile;

- Vizyon ve misyonunun belirlenmesini,
- Stratejik planların kanıt tabanlı olarak hazırlanmasını,
- Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim kurumlarının izlenmesi ve eksikliklerinin tespit edilmesini,
- Bakanlık kaynaklarının etkili ve verimli olarak kullanılmasını,
- Merkezi ve yerel düzeyde iyileştirici çalışmalara katkı sunulmasını hedeflemektedir.

C KURUM STANDARTLARININ DAYANAKLARI

1 ÜST POLİTİKA BELGELERİ VE YASAL DAYANAKLAR

Eğitim sisteminin nitelik ve içeriğini iyileştirmeye yönelik amaç ve hedefler, üst politika belgeleri ile belirlenmekte ve gerçekleştirilecek faaliyetlerin bütünsel bir bakış

Eğitimde niteliği geliştirmeye yönelik olarak yapılan çalışmalara kanun, yönetmelik, yönerge ve genelgede yer verilmiştir. Kurum Standartları aşağıda belirtilen mevzuat çerçevesinde hazırlanmıştır:

açısına oturtulmasını sağlamaktadır. Bu anlamda, “Kalkınma Planları”, karar ve tavsiyeleri başta olmak üzere “Orta Vadeli Program”, “Orta Vadeli Mali Plan”, “Hükümet Programı”, “Hükümet Programı Eylem Planı”, “Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı” ve “Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planları” gibi çeşitli strateji belgeleri, mevzuatla birlikte dayanak oluşturmaktadır. **Eğitimde standart geliştirme konusuna, üst politika belgelerinde amaç, hedef ve stratejiler olarak yer verilmektedir.**

Onuncu Kalkınma Planının “Eğitim” başlıklı bölümü
60. Hükümet Programı Eylem Planının “Sosyal Yapının Güçlendirilmesi” başlıklı bölümü
Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planları (2014-2018)
Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı (2015-2019),
Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi
14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu
5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu
10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu
26/5/2006 tarihli ve 26179 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
26/7/2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

Üst politika belgelerinde, okul öncesi eğitim kademesinden yükseköğretim kademesine kadar her kademedeki kurumun **fiziki mekân, personel, hizmet ve kalite standartlarının** belirlenmesine ilişkin amaç ve hedefler yol gösterici ve bağlayıcı nitelikte bulunmaktadır. Bu tür politika belgelerinin standart geliştirmeye ilişkin amaç ve hedeflerine göre (Kurum Standartları dâhil) üretilen standartlar; veri ve gösterge üretiminden, performans yönetimine kadar tüm süreçlerde gerçekleştirilecek etkinliklerin kalite güvencesini oluşturacaktır.

2 KURUM STANDARTLARI VE ÇOCUK HAKLARI

Okullar, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin (ÇHS) yaşama yansıtılmasında en temel ve önemli kurumlardır. Bu, hem eğitim uygulamalarında ÇHS’yi dikkate almak hem de eğitim süreçlerinde bireylere kazandıracığı anlayış temeli ile ÇHS ve insan haklarının toplumda yaygınlaşmasını ve yaşama yansımalarına katkıda bulunmayı içerir.

Okulda çocuk haklarına saygı ile temel olarak,

- Çocuklara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi
- Çocuğun yaşama ve gelişme hakkının tanınması
- Çocuğun güvenliğinin korunması
- Çocuğun görüşlerine hem yaşıtları hem de yetişkinler tarafından saygı gösterilmesi
- Çocuğun yaşamında şiddetin hiçbir biçimde var olmaması

anlaşılmaktadır (MEB & UNICEF: *Çocuk Dostu Okul Kılavuzu*, 2003).

Bu hakların okul ortamlarında ve eğitim süreçlerinde yaşanan gerçekler haline gelmesi için MEB ve UNICEF işbirliği ile 2003-2004 eğitim öğretim yılında 25 ilköğretim

**Kurum Standartlarının
oluşturulmasında,
2007-2010 yılları arasında
428 kişi görev almıştır.**

Okul Yöneticileri - 120
(Tüm okul tiplerinden)

Öğretmenler - 154
(Tüm okul tiplerinden,
rehber öğretmenler dâhil)

İl Eğitim Denetmenleri - 36

Eğitim Uzmanları - 57

Bakanlık Yöneticileri - 17

Çocuklar - 22
(İkili-tekli eğitim
yapan okullar ve YBO'dan)

Veliler - 22
(İkili-tekli eğitim
yapan okullar ve YBO'dan)

okulunda Çocuk Dostu Okul (ÇDO) çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda ilköğretim okulu yönetim ve eğitim personeline hak tabanlı eğitim kapasitesi geliştirme ve bunu destekleyen okul mekanizmaları kurmaya, bunların destekleyici eğitim ve dokümanlarını sağlamaya ilişkin bir dizi çalışma yürütülmüştür. 2005-2007 yılları arasında ÇDO uygulamaları Türkiye genelinde 326 ilköğretim okulunda uygulanmış ancak tüm ilköğretim okullarında niteliğin artırılması hedefi doğrultusunda süreç içerisinde bu çalışma ulusal bir program olarak İlköğretim Kurumları Standartları, 2014 yılında da Kurum Standartları olarak değiştirilmiştir. Bu kapsamda ÇDO dâhilindeki tüm hak tabanlı eğitim anlayışı ve çocuk hakları Kurum Standartlarına yansıtılmıştır.

D KURUM STANDARTLARINI GELİŞTİRME SÜRECİ

Kurum Standartları Sisteminin oluşturulması çalışmaları Kasım 2007'de başlamıştır. Ancak bu çalışma tek başına yürütülen bir çalışma olmayıp, bu alanda Bakanlık tarafından geçmiş yıllarda gerçekleştirilen birçok çalışmanın sonuçlarını da kapsayacak ve bunları bütünleştirecek biçimde yürütülmüştür. Bu kapsamda yararlanılan başlıca çalışmalar şunlardır:

- Müfredat Laboratuvar Okulları (MLO)
- Planlı Okul Gelişimi çalışmaları
- Öğrenci Merkezli Eğitim çalışmaları
- Öğretmen Yeterlikleri, Okul Temelli Mesleki Gelişim ve Okulda Performans Yönetimi çalışmaları
- Toplam Kalite Yönetimi ve Eğitimde Kalite Ödülü çalışmaları
- Çocuk Dostu Okul çalışmaları

Çalışma İlköğretim Genel Müdürlüğü (İGM), UNICEF ve EDUSER Danışmanlık temsilcileri ve uzmanlarından oluşan teknik bir çalışma grubu tarafından yürütülmüştür. Sürecin ilk aşamasında, yukarıda adı geçen çalışmalarda kaydedilen gelişmelerin İlköğretim Kurumları Standartlarına aktarılması için Bakanlığımız birimlerinde adı geçen çalışmalarda görev alan personelden çekirdek uzman grup kurulmuştur.

Teknik Çalışma Grubu ve Çekirdek Uzman Grup, birlikte, ilk Kurum Standartları kapsamını, çerçevesini, ilkelerini ve taslağını ortaya koymuştur. Daha sonra, Nisan 2008'de, bu ilk taslağın alanda uzmanlığı olan bir grup ilgili sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve akademisyenle değerlendirilerek, ilkesel ve içeriksel düzenlemeleri yapılmıştır. Bu çalışmadan sonra, Temmuz 2009'a kadar uygulamanın içinde olan, sayıları toplam 400'ün üzerinde okul yöneticisi, öğretmen (rehber öğretmenler dâhil) ve il eğitim denetmenlerinin katılımıyla bir dizi çalıştay yapılarak, taslak son biçimini almıştır. Sürece ayrıca, yapılan çalıştay ve odak grup çalışmaları yoluyla veli ve çocuk katılımı da sağlanmıştır. Yanda bu katılımlara ilişkin sayısal bilgiler verilmektedir.

Bu süreçte, paralel olarak e-Okul sistemine entegre edilecek bir kurumsal değerlendirme sistemi geliştirmek üzere, üniversitelerdeki ilgili akademisyenlerden bir Ölçme Değerlendirme Ekibi kurularak, İlköğretim Kurumları Standartları sistemi ve araçları da geliştirilmiştir. Bu çalışmanın akabinde oluşturulan İlköğretim Kurumları Standartları sisteminin e-Okul destekli olarak MEBBİS isteminde işleyebilmesi için, gerekli programın yazılımı ve diğer teknik ve idari düzenlemeler EĞİTEK aracılığı ile yapılmıştır (2009).

05/11/2009 tarihinde yayımlanan **83 sayılı Genelge** ile İKS sisteminin gerekçesi, amacı ve sistemin yapısına yer verilerek ilk kez uygulamaya dair duyurusu yapılmıştır. Hazırlıklar devam ederken, yurt genelinde NUTS II. düzeyindeki 26 bölgede belirlenen 100 ilköğretim okulunda geliştirilen İKS modülünün yazılımının pilotlama çalışması yapılmıştır.

Sistemin yaygınlaştırılması süreci Bakanlıkta planlanırken, cevaplanması gereken en önemli sorulardan biri, “İKS sisteminin, uygulayıcılar olarak okul çalışanlarına eksiksiz bir şekilde anlatılabilmesi ve tam anlamıyla amacına uygun şekilde kullanılabilmesinin ne şekilde sağlanabileceği” olmuştur. Bu ihtiyacın karşılanması için her ildeki okul sayısı ile paralel olarak, her 50 okula bir “İKS İl Eğitici” düşecek ve o okulların bilgilendirme noktasında sorumluluğunu alacak şekilde illerden 476 kişi (il eğitim denetmeni, okul yöneticisi ve öğretmenlerden) belirlenmiştir. “İKS İl Eğitici” olacak bu kişilerin “Mahalli Düzeyde İlköğretim Kurumları Standartları Eğitim Çalışmaları” adı altında okullara yapacakları eğitimlerde yeterlik kazanmaları için UNICEF destekli iki merkezi eğitimin yapılması planlanmıştır. İl Eğitimcilerinin eğitimlerinde görev almak üzere de 12 kişiden oluşan “Bakanlık Merkez Eğitim Ekibi” grubu oluşturulmuş ve eğitim materyalleri ile İKS İl Eğitimcileri Eğitim Kitleri bu ekiplerin çalışmaları ile oluşturulmuştur. Materyallerin oluşturulması aşamasında, “İKS Kılavuz Kitabı” da, kurumsal hafızaya katkı sunmak ve bu sistemin dokümantasyon ihtiyacının sağlanması amacıyla bu süreçte yazılmıştır.

Sonraki süreçte, yetiştirilen 476 İKS İl Eğitici 2011 yılında, mahallinde sorumlu oldukları her okuldan bir yönetici ve öğretmene 40 saatlik bir eğitimle İKS sistemini aktarmışlardır. Okullarda yapılan bu eğitimler için ayrı bir etkinlik tabanlı eğitim programı ve materyaller geliştirilmiştir.

İllerde mahalli düzeyde İlköğretim Kurumları Standartları Eğitim Çalışmaları düzenlenmesinin ardından İl Millî Eğitim Müdür Yardımcıları, İlçe Millî Eğitim Müdürleri, ARGE’den sorumlu şube müdürleri, il eğitim denetmenleri başkanları, il eğitim denetmenleri ve yardımcılara da ulaşabilmek adına İKS sisteminin aktarılmasına dair bilgilendirme toplantıları yapılmıştır.

Yazılım yurt genelinde açılmadan önce, alandan da gelen ihtiyaçlar ile sistemin güncellenmesi tamamlanmış ve Nisan 2011’de Ankara Gölbaşı’nda dokuz ilköğretim okulunda yazılım test edilmiştir.

İKS modülü ilk kez 03 Mayıs 2011’de yurt geneline açılmıştır. Modülün okullarda tam olarak doldurulabilmesi noktasında il eğitim denetmenlerine rehberlik etmeleri amacıyla İKS modülü gözlemci şifresi verilmiştir. Ancak Mayıs ayı itibarıyla geçici tarım işçiliğinden dolayı özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde öğrenci ve velilere istenilen düzeyde ulaşılamamıştır. Bu uygulamada ancak sistemi iyileştirme yönünde dönütler alınabilmiştir. Sistem 01 Temmuz 2011 tarihinde kapatılmıştır.

İKS modülü sonraki yıl 19 Mart 2012 tarihinde yurt genelinde tekrar açılarak okulların veri girişlerini yapmaları sağlanmıştır. Sisteme veri girişleri devam ederken 29 Haziran 2011 tarihli ve 8051 sayılı makam oluru ile **İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi** yayımlanmıştır. Bu yönergede okul yöneticileri, öğretmenler, il ve ilçe Millî Eğitim Müdürlükleri ile İlköğretim Genel Müdürlüğü’nün İKS sistemi kapsamında görev ve sorumluluklarına ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

2012 yılında yapılan veri girişlerinde hedef ve ulaşılan gruplara ait veriler aşağıdaki şekildedir:

	Hedef grup	Ulaşılan grup
Veliden	2.184.594 *	1.464.610
Öğrenciden	2.289.410 *	1.884.411
Öğretmenden	406.944	345.098
Yöneticiden	51.533	41.810
Resmi ilköğretim okulu	31.496	25.566

*evrenden sistem tarafından random yolla seçilen hedef grup

Sistemde zamanla “raporlama” biçiminin netleşmesi ile de 2012 yılında 476 İKS il eğitimcisine yine iki eğitim verilerek raporlama konusunda yetkinlik kazanmaları sağlanmıştır. Devamında ise, Türkiye genelinde resmi ilköğretim okullarında görev yapan bir eğitim yöneticisi ve bir öğretmene ulaşılarak mahallinde eğitimler verilmiştir. İKS sistemi dört düzeyde (okul, ilçe/il MEM ve Bakanlık) rapor alınabilecek şekilde geliştirilmiştir. Okul, il ve ilçe düzeyinde raporların alınması için kurumlarda -mülga- EĞİTEK tarafından yetkilendirme yapılmıştır. Mahallinde yapılan raporlama eğitimleri sonrasında sisteme veri girişi yapan okullar raporlarını alabilmişlerdir.

2012 yılında sisteme veri girişleri devam ederken 30 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6287 sayılı Kanun ile kurum kodları değişikliğe uğradığından veri giriş işlemleri planlandığı şekilde tamamlanamamıştır. Bundan dolayı sistem tam anlamıyla istenilen düzeyde açılmadığından uygulamalar kısıtlı kalmıştır.

6287 Sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi ile sistemde büyük oranda değişiklik yapılması zorunlu hale gelmiştir. Tüm bunlara ek olarak İKS’nin Bakanlıkta yürütülen diğer çalışmalar ile uyumlu hale getirilmesi amacıyla 2012 yılı Ağustos ve Kasım aylarında Ankara’da iki çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştaylarda İKS’de yer alan mevcut durumlar ve performans göstergeleri gözden geçirilerek ifadeler sadeleştirilmiştir.

2012 yılı sonu ve 2013 yılı içerisinde gerek yapılan toplantılar gerekse çalıştaylar ile Bakanlığımızda özellikle “Okul Sağlığı ve Güvenliği”, “Donatım Standartları” konularında yürütülen paralel çalışmaların İKS ile bütünleştirilmesi amacıyla güncelleme çalışmalarına devam edilmiştir. Bu çalışmalarda belirlenen yeterlikler gösterge olarak İKS içeriğine eklenmiştir.

İlköğretim Kurumları Standartları bünyesine okul öncesi eğitim kurumları ile imam hatip ortaokullarının da eklenmesi için Kasım 2014’te Ankara Gölbaşı’nda bir çalıştay tertip edilmiştir. Yapılan çalıştayda sistem içeriğini oluşturan göstergeler ve alt standartlar diğer kurum türlerine göre geliştirilerek diğer içerik ile bütünleştirilmesi sağlanmıştır. Sonuçta revize kapsamında gerçekleştirilen işlemlerde İlköğretim Kurumları Standartları Sistemi’nin ismi “Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Sistemi” olarak değiştirilmiştir. Bu bağlamda, “Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi” 25/12/2014 tarihinde 30140611/20/6928377 sayılı makam onayı ile yürürlüğe girmiştir.

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartlarına yönelik güncellenen içerik Aralık ayında Temel Eğitim Genel Müdürlüğü’nün diğer daire başkanlıklarına da gönderilerek görüşlerine başvurulmuştur.

Ayrıca Aralık 2014’te Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile toplantılar yapılarak sistemin yazılım boyutundaki gereksinimleri görüşülmüş ve Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları modülünde yapılması gereken değişiklikler paylaşılmıştır.

Revize işlemlerinden sonra Ankara ilinde planlanan pilot uygulama için 16-28 Şubat 2015 tarihleri arasında farklı okul türlerinde belirlenen 7 okulda sistemin pilotlama çalışmaları yapılarak yaygınlaştırılmadan önce test edilmiştir. Test sürecinden sonra gerekli düzeltmeler yapılarak 27 Mart 2015 tarihinde yurt genelinde Kurum Standartları veri girişleri başlatılmıştır.

Girişler devam ederken Nisanın ilk haftasında Ankara Kızılcahamam'da bir çalıştay organize edilmiş ve bu çalıştayda öğretmen, maarif müfettişleri ve Bakanlık personeli katılımı ile Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Kılavuz Kitabı revize edilmiştir. Diğer taraftan Kurum Standartları Modülünde veri giriş işlemlerinin nasıl yapılacağı ile ilgili olarak "Kurum Standartları Veri Giriş Rehber Kitabı" da bu çalışmada yazılmış ve her iki kitap da Bakanlığın web adresinde yayınlanmıştır.

09 Nisan tarihinde Kurum Standartlarının yaygınlaştırılmasına dair 81 ile yazı gönderilmiştir. Akabinde 15 Nisan 2015'te illere MEBBİS veri tabanı üzerindeki Kurum Standartları Modülünde yetkilendirme planları gönderilmiştir.

22 Nisan 2015 tarihinde illere gönderilen yazı ile İl/İlçe MEM'lerin Kurum Standartları veri giriş işlemlerini takip etmeleri amacıyla yapılan kurum takip ekranlarının MEBBİS üzerinde kullanıma açıldığına dair bilgilendirme yapılmıştır.

28 Nisan 2015 tarihinde, sistemin rapor almaya uygun hale geldiği tarihten itibaren Kurum Standartları Sisteminin "raporlama, izleme ve değerlendirme" aşamalarının ilgili İç Yönerge çerçevesinde İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığınca yürütülmesinin, "güncelleme ve sürdürülebilirlik ve teknik destek" aşamalarının ise Eğitim Ortamları ve Öğrenme Süreçlerinin Geliştirilmesi Daire Başkanlığınca yürütülmesinin uygun olacağına dair olur yazısı Bakanlıkta iç yazışma olarak alınmıştır.

09 Haziran 2015 tarihinde illere gönderilen yazı ile veli ve çocuk anketlerinin zorunlu olmadığına değinilmiş, anket çıktılarının alınarak çocuk ve velilere doldurulması uygulamalarına son verilmiştir.

Haziran ayından itibaren Kurum Standartlarının raporlama ve ölçme-değerlendirme aşamalarında destek sağlamak üzere Hacettepe Üniversitesi Ölçme ve Değerlendirme alanından akademisyen desteği UNICEF kanalı ile sağlanmış ve ilgili kişilere çalışmalarına başlamıştır.

01 Temmuz 2015 tarihinde 81 ile gönderilen yazıda; daha öncesinde yapılan planlamaya göre 01 Temmuz 2015 tarihinde düşünülen sistemin yıl bazında kapatılması uygulamasının okulların veri girişlerindeki eksiklerini tamamlamaları için ertelendiği, sistemin 10 Temmuz 2015 tarihi itibarıyla kapatılacağı, diğer taraftan 1 Temmuz 2015 tarihinde alınması planlanan raporların 15 Temmuz 2015 tarihinden itibaren kademeli olarak kurum, ilçe MEM, il MEM ve düzeylerinde alınacağı bildirilmiştir. Belirtilen tarihte tüm yurttaki veri giriş işlemleri kapatılmıştır.

Sistemin veri girişlerine kapatılmasının ardından Kurum Standartlarında alınan dört düzeydeki raporlarda revize işlemleri başlatılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda bulguların yorumlarına yer veren, grafikler ve görseller ile zenginleştirilmiş ve daha az sayıda ulaşılabilecek özet raporlar oluşturulmuştur.

2014-2015 eğitim öğretim yılı veri girişlerine ait istatistiksel bilgiler aşağıdaki gibidir:

	Giriş Yapan	Toplam
Okul	39.644	43.426
Öğretmen	425.550	501.628
Öğrenci	1.369.836	10.820.435
Veli	768.641	7.037.974
Yönetici	56.752	56.768

rulmuştur. Bu rapor ekranları 2014-2015 eğitim öğretim yılında yapılan veri girişleri sonuçlarının alınabileceği şekilde sisteme entegre edilmiştir.

Bu çalışmalar devam ederken 2016 Şubat ayının ilk haftası maarif müfettişleri, kurum müdürleri, Bakanlık çalışanları, il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerinde görev yapan şube müdürlerinin katılımıyla Ankara'da 4 günlük bir çalıştay yapılarak sistemdeki mevcut durum göstergeleri, komisyon marifeti ile eğitim sistemindeki gelişmelere uygun olarak revize edilmiş ve sadeleştirilmiştir.

2015-2016 eğitim öğretim yılına 31 Mart 2016 tarihinde açılan Kurum Standartları Sistemine halihazırda veri girişleri devam etmektedir.

Bölüm 2

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM VE İLKÖĞRETİM KURUMLARI STANDARTLARININ YAPISI VE İÇERİĞİ

A. KURUM STANDARTLARININ DAYANDIĞI İLKELER

B. KURUM STANDARTLARININ YAPISI

C. KURUM STANDARTLARININ İÇERİĞİ

Bu bölümde Kurum Standartlarının ilkelerine, tanımlarına, içeriğine, kapsamına, kavramlarına ve yaklaşımlarına ilişkin açıklamalara yer verilmektedir.

A KURUM STANDARTLARININ DAYANDIĞI İLKELER

Kurum Standartlarının her şeyden önce, çocuk haklarının, çağdaş eğitim ve gelişimsel yaklaşımın uygulamaya yansıtılmasına aracılık etmesi öngörülmüştür. Bu nedenle de temel odağı ve merkezi çocuktur. İçeriksel olarak toplumsal cinsiyete, dezavantajlı çocukların eğitim ve gelişim haklarına, demokratik okul iklimine ve rehberlik uygulamalarına duyarlıdır. MEB’de, eğitim sisteminin niteliğinin artırılması için yürütülmüş olan; MLO ve Planlı Okul Gelişimi, Öğrenci Merkezli Eğitim, Okulda Performans Yönetimi, Öğretmen Yeterlikleri ve Okul Temelli Mesleki gelişim, TKY gibi çeşitli geliştirme çalışmalarını kapsar ve çocuk odaklı olarak bütünleştirir. Okula çocuk tarafından bakarak, hizmet alımı ve hizmet sunumu arasında bütünleştirici bir katalizör olarak kurgulanmıştır.

Bu anlayış temelinde aşağıda; Kurum Standartlarının dayandığı 10 temel ilke ve bunların uygulama açısından yorumlanmasına ilişkin kısa açıklamalara yer verilmektedir:

1 Çocuk odaklı olmak ve çocuğun yüksek yararını esas almak

Kurum Standartlarının içeriğinde sıklıkla karşılaşılabileceği gibi; öğrenci için “çocuk” öznesi kullanılmaktadır. Çünkü standartlar açısından “çocukluk” öğrencinin temel gerçeğidir. “Öğrenci” kavramı, kurumsal işleyişin kuralları ve akışı içinde, algısal olarak bazen, karşılaştığı genellemelerle ilköğretim çağı çocukların, doğalarının temel özelliklerini gözden uzak tutabildiği gözlenmektedir. Öğrencilik, çocuğun sosyal rollerinden sadece biridir. Okullar açısından öğrencilik, çocuğun var oluşunun tek tanımlayıcısı olmamalıdır. Eğitimciler olarak hepimiz için, okullarda;

Öğrenmesi, gelişmesi için yardım edilenin,

Başarılı-başarısız olarak nitelendirilenin,

Bugünkü ve gelecek yaşamı için beceriler kazandırılanın,

Öğrenme güçlüğü yaşayanın,

Bazen de bir nedenle okulda incinenin, aslında bir çocuk olduğu hiç unutulmamalıdır.

Çocuklara sunulan eğitim hizmetlerinin nitelikli olması, çocuk haklarına ve çocukların yüksek yararına odaklanmış okullarla mümkün bulunmaktadır.

Kurum Standartları okuldaki hizmetleri, süreçleri, uygulanan yöntemleri ve bunların çıktılarını, çocukların eğitimlerine, gelişimlerine ve yaşamlarına olan destek ve katkıları oranında anlam edinen araçlar olarak ele alır.

2 Okul öncesi eğitim ve ilköğretimin genel amaç ve hedefleriyle tutarlı olmak

Okul öncesi eğitim ve ilköğretimin amaçları; 1739 sayılı “Millî Eğitim Temel Kanununu” ve “Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği” ile belirlenmiştir.

Kurum Standartları, ilköğretimin genel amaç ve hedeflerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilemediğinin belirlenmesi için ihtiyaç duyulan göstergeler ve ölçütleri sunmaktadır. Bunun yanı sıra Kurum Standartları, TEGM’nin görev kapsamındaki okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarının görev, yetki ve sorumluluklarıyla örtüşür ve bu kapsamdaki kurum tiplerine ve hizmet türlerine duyarlıdır.

“
Kurum
Standartlarında,
öğrenciden
bahsederken,
çoğunlukla
“çocuk” öznesi
kullanılmaktadır.

3 Karar alma, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde toplumsal cinsiyete duyarlı olmak

Ülkemizin kalkınma amaçları kapsamında, bu konuyla ilgili birçok dokümanda, sosyal ve ekonomik hizmetlerden ve kalkınmanın sağladığı imkânlardan yararlanmada toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Buradaki temel hedef, sağlık, eğitim, istihdam, ekonomik faaliyetler ve her seviyedeki karar alma mekanizmaları çerçevesinde, kadın ile erkekler arasındaki farklılıkların azaltılmasıdır. Tüm program ve projeler, kendi etki alanları içerisinde, cinsiyet farklılıklarının azaltılmasına aktif olarak katkıda bulunmalıdır. Bu hedef her şeyden önce toplumun bireylerindeki sosyokültürel anlayış ve tutumların olumlu yönde değişimini gerektirir. Okullar bu tür değişim ve gelişmeler açısından toplum üzerindeki en etkili kurumlardır.

Kurum Standartları, gerek eğitim hakkının kullanımı, gerekse eğitim ortamlarının, süreçlerinin ve sonuçlarının yukarıdaki hedefe göre işlenmesini esas almaktadır. Bu kapsamda, okulların bu konuda kendilerini değerlendirebilmeleri ve gelişimleri için kullanabilecekleri ölçütler içermekte ve bunlarla ilgili bulgular sunmaktadır.

4 Dezavantajlı çocukların eğitim ve gelişim haklarına duyarlı olmak

Dezavantajlı çocuklar: Engelli, çalışan, sokakta çalışan ve/veya yaşayan, yoksul, sosyal ve/veya ruhsal sorunları olan çocuklar; okula devam etmede güçlük yaşayan çocuklar; cinsiyet ayrımcılığı riski altındaki kız çocukları; kanunla ilişkili çocuklar; mülteci, ilticacı, sığınmacı çocuklar; çeşitli nedenlerle resmi koruma altına alınma ihtiyacı içinde olan risk altındaki çocuklardır. Eğitim bu çocuklar açısından söz konusu risklerin önlenmesi ve çocukların dezavantajlarının giderilmesi için en önemli fırsattır.

Kurum Standartlarına göre dezavantajlı olma, bu çocukları diğer akranlarından ayıran bir engel ya da sorundan ziyade, eğitim ve gelişimleri açısından alınacak önlemlerin ve sağlanacak desteklerin içeriğini ve yönünü belirleyen özellikleri ifade etmektedir. Kurum Standartları, tüm ilköğretim okullarının görev alanlarındaki her dezavantajlı çocuğun da diğer akranları gibi, sağlıklı gelişimi ve eğitimini sağlamadaki kurumsal yeterliliklerinin geliştirilmesini temel almaktadır.

5 Tarafsız, şeffaf ve gelişmelere açık olmak

Örnek: "Algısal yarar ölçeklerinin" doldurulmasında okul yöneticileri ve öğretmenler tam ve doğru bilgiyi elde etmek için çocuk ve velilere Kurum Standartlarının ne olduğunu, neden önemli olduğunu ve okul gelişimi için taşıdığı değeri anlatmalıdırlar. Çocuğun ya da velinin hiçbir etki altında kalmadan ilgili ölçekleri doldurmaları için gerekli önlemleri almalıdırlar. Okul yöneticileri "mevcut durum girdilerini" hiçbir endişe altında olmadan yazılıma girmelidir. Kurum standartları verilerinin, okul gelişim sürecinde değerlendirileceği unutulmamalıdır. Gerçeği yansıtmayan veri ve bilgiler bir taraftan okul karar süreçlerini, diğer taraftan da okul gelişimini destekleyecek ilçe, il ve Bakanlık merkez örgütü karar süreçlerini yanıltıcı olabilecektir.

Kurum Standartları öncelikle hak temelli eğitim anlayışına dayanmaktadır. Tüm okul sakinlerinin hiçbir engelle karşılaşmadan haklarını kullanabildiği, görev ve sorumluluklarla hakların dengeli biçimde yürütüldüğü bir ortamın oluşturulmasını amaçlar. Böyle bir ortam, kurumsal tutum ve süreçler itibarıyla hem yönetim hem de eğitim öğretimde tarafsız ve şeffaf olmayı, gelişime odaklanmayı gerektirir.

Kurum Standartları, bir yandan okullarda bu esasların hâkim kılınmasını beklerken, diğer yandan da öz değerlendirme mantığıyla veri toplama, sisteme bilgi girme ve gerçek durumlarını belirlemede okulların kendi gelişimlerini temel alacaklarına, tarafsız ve şeffaf davranacaklarına güvenir. Kurum Standartları Sisteminin değerlendirme süreçleri bu öngörüye dayalıdır. Kurum Standartlarına göre taraflı, objektif olmayan uygulamalar, öncelikle okulların kendi realitelerine dayalı gelişim şansını yitirmelerine neden olacaktır. Bu realite o kadar önemlidir ki; sorunların doğru çözümleri, orada keşfedilmeyi beklemektedir. Kurum standartları, bu keşif için okullara sunulan bir araçtır.

6 Eğitimde niteliği artırmaya yönelik geçmiş ve mevcut çalışmalardan yararlanmak

Kurum Standartları hak temelli anlayış bağlamında, çocuğun gördüğü öğrenimin niteliğini artırmaya yönelik tüm çalışmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Yararlanılan ulusal çalışmalar arasında “Planlı Okul Gelişim Modeli”, “Öğrenci Merkezli Eğitim”, “Okul Temelli Mesleki Gelişim Modeli”, “Okulda Performans Yönetimi”, “Toplam Kalite Yönetimi”, “Eğitimde Stratejik Planlama” olarak sayılabilir. Kurum Standartları tüm bu çalışmaları bütünlük olarak kapsayan ve okul uygulamalarıyla somut ilişkiler kuran bir şemsiyedir. İlköğretim okullarının çocuk odaklı anlayış temelinde, stratejik planlamalarını, gerçek durumlarına ilişkin bulgu ve değerlendirmelere göre yapabilmeleri ve uygulayabilmeleri için Kurum Standartları, bir araç olarak kurgulanmıştır. Sistemin dayandığı standartlar, tanımladıkları duruma henüz ulaşamamış okullar için bir hedef niteliğinde iken, bunları karşılayan okullar için de minimum bir taban, hareket noktası ve bir izleme eksenini sunar.

Kurum Standartlarının kapsamına aldığı söz konusu çalışmaların ortak paydasında öğrenimin, kurumun, çalışanın ve/veya yönetimin niteliğini artırma amacı yer almaktadır. Yararlanılan çalışmalar, Kurum Standartları uygulamaları bağlamında çocuk odaklı olarak bütünlüştürülmektedir.

Kurum Standartları öz değerlendirme uygulaması ile okul stratejik planı, okul gelişim planı ve okul temelli mesleki gelişim planı hazırlığına çocuktan doğru veri ve bilgi sunulmaktadır. Bu planlar doğrultusunda yeterliklerini geliştiren okul ve personelinin ise çocuğun öğrenim ve gelişim hakkını kullanmasında daha işlevsel olacağı beklenilmektedir. Ayrıca Kurum Standartları, kaynaklık ettiği uygulamaların geri bildirimlerine göre eleştirel bir şekilde geliştirilebilecektir. Başka bir anlatımla Kurum Standartları ve yararlanılan diğer çalışmalar, okulun gelişmesini ve büyümesini süreklilik ve etkileşim içinde destekleyen bir çevrim sistemini oluşturmaktadırlar. Bu çevrim sisteminin mantığı çocuk ve eğitim hakkına dayanmaktadır.

7 Kurum Standartları verilerini öz değerlendirme anlayışıyla okulun sürekli gelişimi için kullanmak

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarının mevcut durumlarını kapsamlı, düzenli, sistematik ve istekli olarak belirlemeleri ve geliştirmeleri için Kurum Standartları bir öz değerlendirme aracı olarak da kullanılabilir.

Kurum Standartları öz değerlendirme sürecinde, okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarının kendi ihtiyaç, istek, beklenti ve sorunlarını saptamaları, çözümlenmeleri ve çözüm yolları üretip uygulamaları, uygulamalarını izleyip değerlendirmeleri beklenmektedir. Bu anlamda Kurum Standartları Sistemi bir öz değerlendirme sürecini de içerir. Bu süreç, buldukları gerçeklik içinde okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarının, politika geliştirmeleri ve uygulamaları için kapasitelerinin geliştirilmesini de sağlayacaktır. Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları hak temelli anlayış bağlamında, gelişen kapasiteleri ile okulun sürekli gelişimini gerçekleştirebileceklerdir. Kurum Standartları, okulun sürekli gelişiminde sağlanması gereken minimum tabanı sunarken, okulun stratejik amaçları daha ileri yeterli düzeylerini işaret edecektir. Okul gelişim süreci uygulamalarına göre, çevrim sistemi mantığında, Kurum Standartları ve uygulamaları sürekli geliştirilecektir.

8 Kurum Standartları verilerini okullar arası rekabet yerine, okulun kendi içinde bu standartlara erişimini hedefleyen bir yaklaşımla kullanmak

Kurum Standartları okullar arası bir rekabet aracı olarak hazırlanmamıştır. Okulları belli niteliksel düzeylerle ilişkilendirerek listelemez. Hem Kurum Standartları Sistemi hem de sistemin üreteceği raporlamalar, okul gelişimi için birer araçtır. Bir okulun Kurum Standartlarına ulaşma durumundaki gelişimi, o okulun başka okullar ile karşılaştırılması ile değil, kendi içinde kat ettiği mesafe ile ölçülür. Kurum Standartlarını okullar arası rekabet aracı haline getirmek, hem Kurum Standartlarının tarafsızlık ve şeffaflık ilkesine hem de okulların gelişime odaklanmasına zarar verir.

Elbette okullara destek sağlamakla görevli birimler, il, ilçe yönetimleri, bu görevlerini yerine getirirken Kurum Standartları verilerini kullanacaklar ve bu kapsamda bir takım kategorileri içeren raporlar alacaklardır. Merkezi ve yerel düzeyde bu veri ve raporlar okullar arası bir sınıflamaya gitmek için değil, yerel planlama ve kaynak dağıtımını için kullanılacaktır.

9 Kurum Standartları verilerini okulun denetiminde esas alınacak bir ödül ya da ceza aracı olarak görmemek, okulu geliştirmenin, desteklemenin ve rehberlik etmenin bir aracı olarak kullanmak

Okulları denetleyen birimler için Kurum Standartları, bir tür ödül ve ceza aracı değildir. Kurum Standartları Sistemi açısından okul öncesi eğitim kurumları ve ilköğretim okullarının denetim uygulamaları ile Kurum Standartları uygulamaları arasında iki yönlü etkileşim vardır: Maarif müfettişleri okullarla ilgili çalışmalarında Kurum Standartları verileri ile raporlarını kullanırlar. Diğer taraftan okullar ise, standartlara dayalı olarak okulu geliştirmede maarif müfettişlerinin potansiyelinden ve desteğinden yararlanırlar. Böylece Kurum Standartları, denetim sisteminin okulların niteliğini artırmadaki ana görevleri için etkili bir katalizöre dönüşür.

Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından, Kurum Standartları uygulamaları ile okul öncesi eğitim ve ilköğretim okullarının denetim uygulamalarının her ikisi de öncelikle okulun ve çocukların gelişimi temelinde ele alınmaktadır. Bu ikisini ilişkilendiren ana zemin, okul gelişimi ve çocukların yüksek yararıdır. Kurum Standartları uygulamaları; okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarının denetim uygulamalarında öncelikle kurumsal destek ve yönlendirmeye dayanır. Kurum Standartları açısından denetim uygulamaları öncelikle, okula kurumsal rehberlik ve danışmanlığı gerektirmektedir. Kurum Standartlarının içeriği, aynı zamanda bu rehberlik ve danışmanlığın da içeriğini belirlemektedir.

10 Kurum Standartları verilerini okul, ilçe, il ve Bakanlık merkez teşkilatı düzeyinde durum saptama, ihtiyaçları belirleme, planlama, kaynakları yönlendirme, izleme-değerlendirme, rehberlik ve danışma süreçlerinde operasyonel bir araç olarak kullanmak

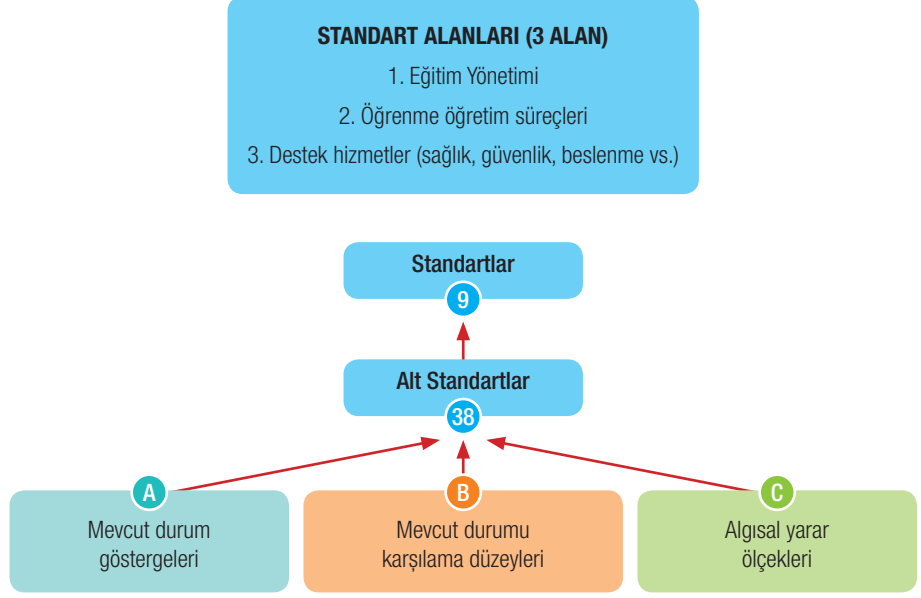
Kurum Standartları verileri okul, ilçe, il ve ülke düzeyinde derlenebilecektir. Kurum Standartları verilerini okul düzeyinde okulun standart raporu ve bu rapor bağlamında gerçekleştirilen nedensel analiz sonuçları; ilçe, il ve ülke düzeylerinde ise standart ve sorgulama raporları oluşturmaktadır. Kurum Standartları verileri okul, ilçe, il ve Bakanlık merkez örgütü birimlerinin stratejik plan ve eylem planlarının veri ve bilgi temelleri arasında yer almaktadır. Kurum Standartları verileri, okul, ilçe, il ve Bakanlık merkez örgütü birimlerinin stratejik plan ve eylem planları hazırlıklarının mevcut durumun saptanması boyutunda ortak paydayı oluşturduğu için, bu birimler arasında, Kurum Standartlarına dayalı durum, sorun ve ihtiyaçların karşılanmasında sahiplenme ve destekleme süreçlerini de yapılandıracaktır.

Kurum Standartları verileri sistematik, kapsamlı ve düzenli olma nitelikleri ile okul, ilçe, il ve Bakanlık merkez örgütü birimleri arasında anlayış, işbirliği ve eşgüdümün çerçevesini oluşturarak, bu birimler ve toplum için çocuk odaklı uzun vadeli bir bakış açısı ve hedef birliği sağlamaya hizmet edecektir. Derlenen veri ve bilgi, sözü edilen tüm birimlerin okul gelişimini desteklemeye yönelik ihtiyaç belirleme, planlama, kaynakları yönlendirme, izleme-değerlendirme, rehberlik ve danışma süreçlerinde operasyonel olarak kullanılabilir.

B KURUM STANDARTLARININ YAPISI

1 KURUM STANDARTLARININ BİLEŞENLERİ

“Standart alanı”, “standart” ve “alt standart”lardan oluşan Kurum Standartları bileşenleri aşağıda tanımlanmıştır:

1.1 Standart Alanı

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarındaki temel hizmet süreçlerine göre, ilişkili ve kategorik standart gruplarıdır. Bunlar; 1. standart alanındaki iki standart, konu ve içeriksel ilişkiler olarak “Eğitim Yönetimi” standart alanını oluşturmaktadır. Aynı şekilde 2. alanda öğrenme ve öğretim unsurlarının üç boyutuyla ilgili üç standart da “Öğrenme ve Öğretim Süreçleri” standart alanını oluşturmaktadır. 3. alandaki okulun fiziksel güvenlik, psikososyal ortam, sağlık, beslenme ve temizlik hizmetleriyle ilgili dört standart ise, “Destek Hizmetleri” standart alanını oluşturmaktadır.

1.2 Standart

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında eğitim yönetiminin, öğrenme - öğretim süreçlerinin ve destek hizmetleri alanlarının her birini oluşturan öğelerin MEB politikaları, çocuk hakları ve çocuğun yüksek yararına uygunluğunu değerlendirmek için belirlenmiş ölçütlerdir. Buna göre ilköğretim kurumları standartlarında, alanlara göre;

Eğitim Yönetiminde	→	2
Öğrenme ve Öğretim Süreçlerinde	→	3
Destek Hizmetlerinde	→	4
olmak üzere toplam	→	9

standart bulunmaktadır.

1.3 Alt Standart

Her bir standardın okulda varlığı ve işlerliği açısından tanımlanmış belli bir hedef duruma ilişkin doğrulanabilen, uygulamaya dönük öğelerdir. Her bir alt standart, ait olduğu standarda bağlı olarak, bu standardın okuldaki geçerliliği ile ilgili beklenen veya hedeflenen bir süreci veya sonucu tanımlar. Örneğin;

“Okul, kayıtlı kız, erkek tüm çocukların eğitime devamlarını sağlar.”

alt standart ifadesi hedeflenen bir sonucu bildirirken,

“Okul personeli, mesleki gelişimlerini çağdaş yaklaşımlar ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda sürdürür.”

alt standart ifadesi okulda var olması, işlenmesi beklenen bir süreci açıklamaktadır. Her alt standart temelde uygulamaya dönük bir öğedir. Bu öğeler eğitim bilimleri alanında geçerli olan okul uygulamalarına ilişkin boyutları dikkate alarak sürece katılan uzmanlar ve uygulayıcılar tarafından oluşturulmuştur. Kurum Standartlarında üç standart alanındaki dokuz standart, 38 alt standart içermektedir.

2 KURUM STANDARTLARININ ÖLÇME DEĞERLENDİRME MODELİ

2.1 Standartların Kanıt Tabanı

Kurum Standartları Sisteminin ölçme ve değerlendirmesi, üç temel kanıt tabanına dayanmaktadır. Bu bölüme kadar açıklanan 39 alt standardın okulda, belirlenmiş ölçütlere göre ne düzeyde işler halde olduğu bu kanıt tabanlarını oluşturan öğelerden alınan verilere göre ölçülüp değerlendirilmektedir.

Kurum Standartları Sisteminin kanıt tabanını;

Okulun her alt standarttaki *mevcut durumuna yönelik kanıtları,*

Okulun söz konusu alt standarttaki mevcut durumunu yansıtan kanıtlara dayalı olarak elde edilen *Alt Standardı Karşılama Düzeyi,*

Okulda, söz konusu alt standart uygulamaları ve sonuçları hakkındaki okul aktörlerinin *algılarına dair görüşleri,*

oluşturmaktadır.

Böylece okulun alt standart konusu olan belli bir hizmette, hem mevcut durumuna ve işleyişine hem de uygulamaların sonuçları ve etkilerine dair kapsamlı, bütüncü bilgi ve bulgular sunulmaktadır.

Kurum Standartları açısından, söz konusu kanıtlara dayalı olarak okulların sunduğu hizmetlerin niteliği, bir alt standart veya standarda ilişkin olarak okulun Mevcut Durum, Mevcut Durumu Karşılama Düzeyi ve Algısal Yarar Düzeyinin, belirlenmiş ölçütlere göre, birlikte değerlendirilmesiyle ulaşılan kabul edilebilir (minimum) niteliksel düzeyi ifade eder.

Aşağıdaki başlıklarda Kurum Standartları Sisteminin okulların öz değerlendirmeleri ve okul gelişimi uygulamalarını desteklemek üzere oluşturulan, ölçme ve değerlendirme boyutunda içerdiği veri türleri, yöntemleri ve araçları hakkında detaylı bilgiler verilmektedir. Sistemin ölçme değerlendirme uygulamaları ile elde edilecek bulgula-

rın raporlanması ve değerlendirilmesi ve sonuçların okul gelişiminde kullanımına dair işlevsel açıklamalar ise "III. İşleyiş" bölümünde ele alınmaktadır.

2.2 Kurum Standartları Sistemi Veri Türleri

Kurum Standartlarında üç standart alanındaki dokuz standart, 39 alt standardın dayandığı temel yaklaşım ve önermeler, okulların mevcut işleyişi dâhilinde olan belli uygulamalar ve faaliyetlerle ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirmeye göre okulun öz değerlendirmesinde beklenen kanıtlarla ilişkili olarak;

- Mevcut Durum Girdileri,
- Alt Standardı Karşılama Düzeyi,
- Algısal Yarar Düzeyi,

olmak üzere üç ana veri türü bulunmaktadır. Aşağıda bu veri türlerine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

Mevcut Durum Girdileri:

Belli bir alt standardın okulda işlerliğini doğrulamak için toplanan, varlık-yokluk, zaman, sayı gibi uygulama verileridir. Bu veriler, alt standartla ilgili okul uygulamalarının ve kurumsal faaliyetlerin;

Belgeleri (Örnek: *Stratejik plan, okul gelişim raporu*)

Uygulama kanıtları (Miktar, kayıt, vb. / Örnek: *Öğrenci memnuniyet anketi sonuçları, toplantı sayısı*)

Kurumsal mekanizma / yapı kanıtları (Örnek: *Öğrenci meclisi, okul aile birliği*)

Durumsal kanıtları (Örnek: *Okulun e-Okulda kayıt olmama nedenleri kaydı tamdır / eksiktir / yoktur*)

şeklindeki çıktılardır. Bunlar ilgili olduğu alt standart açısından, okulun kendi öz değerlendirmesi için mevcut durum girdileridir.

Alt Standardı Karşılama Düzeyi:

Alt standartları karşılama düzeyi ile ilgili mevcut durum girdilerinin kurumda var olup olmama durumları ile mevcut durum verilerinin hesaplanarak, önceden belirlenmiş ölçütlere göre kıyaslanmasını ve kurumun mevcut durumlarının işlevselliğini sıklık ve oran olarak ortaya çıkarılmasını sağlayan kısımdır. Bu kısım sistem tarafından otomatik olarak hesaplanmaktadır. Bu veriler alt standartla ilgili okul uygulamalarının, ilgili kurumsal faaliyetlerin, mevcutta var olmasının da ötesinde işlevsel olarak yürütüldüğünün ve belli bir performans ortaya konulduğunu kanıtlayan;

Varlık-Yokluk (Örnek: *Okulda personeli tanıtıcı güncel panonun olup olmadığı*)

Sıklık-Miktar (Örnek: *Okul servis aracı kontrol sıklığı, yılda gerçekleştirilen etkinlik sayısı*)

Oran (Örnek: *Yıl içinde devamsızlık nedeniyle okuldan ayrılan çocuk sayısının toplam çocuk sayısına oranı, yatakhanelerin toplam hacminin toplam yatılı çocuk sayısına oranı gibi*)

içeren uygulama çıktılarıdır. Bu tür çıktılar da okulun kendi öz değerlendirmesi için Alt Standardı Karşılama Düzeyini oluşturur.

Ancak Bakanlığımız tarafından, okulların kendilerini değerlendirmelerinde, bazı mevcut durum girdilerinin ve Alt Standartı Karşılama Düzeyinin, sadece bilgi edinme amacıyla toplanmasına, değerlendirme dışı tutulmasına karar verilmiştir. Standartlara ilişkin açıklamalarda, öz değerlendirilmede kullanılacak veriler olarak mevcut durum girdilerinin ve Alt Standartı Karşılama Düzeyinin verildiği tablolarda, bu girdi maddelerinde “(-S)” ibaresi bulunmaktadır. Bu tür girdiler, okulların değerlendirilmesinde, değerlendirme dışı tutulan verileri göstermektedir. Bu tür verilerin temel amacı, Bakanlığımızın destek ve planlamaları için ülke düzeyinde bilgi elde etmektir.

Algısal Yarar Düzeyleri:

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında sunulan hizmetlerin çocuk, veli, öğretmen ve yöneticiler tarafından, varlık-yokluk, işlevsellik, paylaşım ve yarar boyutlarında yapılan değerlendirme sonuçlarıdır. Bu değerlendirmeyi oluşturan algılar dörtlü ölçek ile (evet, kısmen, fikrim yok, hayır) ortaya konulmaktadır.

Geliştirilen ölçekle bu algılar, alt standardın kanıt veya girdi olarak belirlenmiş temel unsur veya tanımlanmış hedef durumu;

- Varlık ve yokluğu
- İşlevsel olup olmadığı,
- Katılımcılığı sağlayıp sağlamadığı,
- Sonuçta etkili ve yararlı bulunup bulunmadığı,

olarak dört düzeyde ele alınmış ve ölçekler buna göre kurgulanmıştır.

Algısal yarar ölçeğini destek personelin de doldurması öngörülmüş ancak;

Destek personelin çoğunun tedarikçi, taşeron personeli olması,

Temsil açısından sayı yetersizliği,

Teknik olarak Kurum Standartları yazılımı için MEBBİS'e tanımlanamaması nedeniyle destek personeli sisteme dahil edilmemiştir.

Aşağıda (3.1.2) Okul Yakın Çevresinin Güvenliği Alt Standardının çocuklarla ilgili dereceleme maddesi örnek olarak verilmektedir:

Alt Standart 4.1.1		Evet	Kısmen	Fikrim Yok	Hayır
	Okulda Fiziki Güvenlik: Okul mekânları güvenlidir.				
Varlık/Yokluk	Okuldaki mekânlarda (sınıf, koridor, bahçe, vb.) güvenliğimizi sağlamaya yönelik çalışmalar yapılır.	0	0	0	0
İşlevsellik	Okuldaki mekânlarda (sınıf, koridor, bahçe, vb.) güvenliğimizi sağlamaya yönelik çalışmalar sürekli ve düzenli olarak yapılmaktadır.	0	0	0	0
Paylaşım	Okuldaki mekânların (sınıf, koridor, bahçe, vb.) güvenliği ile ilgili bize bilgi verilir, görüşlerimiz alınır.	0	0	0	0
Yarar	Okuldaki mekânları (sınıf, koridor, bahçe, vb.) güvenli buluyoruz.	0	0	0	0

Tablo: Bir Algısal Yarar Düzeyi Örnek maddesi

Dikkat edilirse alt standart açısından; ilgili uygulamaların varlık ve yokluk düzeyleri mevcudiyet, işlevsellik ve paylaşım düzeyleri süreç, etki-yarar düzeyi ise, sonuç boyutlarıyla ilişkilidir. Bu ilişkilere göre de alınan verilerle okulda hangi düzeyde iyileştirme gerektiği konusunda pratik sonuçlar ortaya konulabilecektir.

2.3 Bilgi Toplama Aracı; Kurum Standartları Yazılımı

Kurum Standartları Modülüne veri girişi, MEBBİS dâhilinde e-Okul destekli bir yazılım modülü üzerinden yapılmaktadır. Kurum Standartlarına ilişkin kurum tarafından verilerin girilmesine başlanmadan önce her türlü kurum bilgisinin e-Okul ve MEBBİS üzerinden güncellenmesi gerekir. Çünkü buradaki bilgiler Kurum Standartları yazılımına yansımaktadır.

Veri toplama işlemi kurumsal ve şahıslara ait olmak üzere iki biçimde yapılmaktadır.

1. Kurumsal veri girişleri:

Kurum veri girişleri, kurum yöneticisi ya da yetkili kılınmış yönetici yardımcısı tarafından yapılmaktadır. Veri toplama amacıyla oluşturulan yazılıma MEBBİS veri tabanı üzerinde yer alan “Kurum Standartları” linki aracılığıyla ulaşılabilir. Bu linkten **kurum kodu ve şifresi** kullanılarak kuruma ait olan bilgilerin girişi yapılmalıdır. Yöneticiler bu girişten sadece okula ait olan *künye ve mevcut durum bilgilerine* yanıt vermelidir. Mevcut durum verileri, eğitim öğretim yılı ikinci döneminde (Mart, Nisan Mayıs, Haziran aylarında) sistemin açıldığı tarihlerde yılda bir kez doldurulacaktır.

UYARI

Kuruma ait mevcut durum bilgilerinde “künye soruları” doldurulurken bazı sorular sistemde doldurulmuş olarak görülmektedir. Bu sorular MEBBİS veri tabanı üzerinde yer alan kuruma ait olan bilgilerden çekilmektedir. Eğer bu bilgilerden bazılarında yanlışlık varsa, MEBBİS üzerinde diğer modüllerdeki bilgilerin güncellenmesi gerekmektedir. Bu bilgilerden öğrencilere ait olanlar e-Okul modülü üzerinden, personel bilgilerine ait olanlar ise e-Personel modülünden çekilmektedir. Bu veriler canlı veri olup ilgili modüllerden yapılacak düzeltmeler ile Kurum Standartları modülüne anlık bir şekilde yansıtılabilirler. Ancak okulun sınıf sayısı, bilgisayar sayısı, bahçe alanı gibi bilgiler MEBBİS veri tabanı üzerindeki farklı modüllerden gelmektedir. Öğrenci ve personel bilgileri dışında veri çekilmesine yardımcı olan bu farklı modüllerdeki bilgiler her yıl sadece ekim ayında güncellendiğinden dolayı burada yapılan bilgi düzeltmeleri Kurum Standartları modülüne ekim ayından sonra yansıyacaktır.

Kurum Standartlarında daha önceki yıllarda yapılan veli ve öğrenci örneklem seçimi uygulamasına son verilmiştir. Önceki yıllarda sistem kapasitesinin zorlanmasına neden olan bu uygulama sistemin geliştirilmesi ile 2014-2015 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitim kurumlarındaki çocuklar ve 1. sınıf öğrenciler hariç tüm öğrenci ve velilere açılmıştır. Diğer taraftan okullardaki okul aile birliklerinin de sisteme giriş yapmaları zorunlu hale gelmiştir. Bir veli birden çok çocuğu için değerlendirme yapmak istediğinde, her bir çocuğunun okul numarasını girerek, farklı çocukları için değerlendirme yapabilecektir.

2. Şahıslara ait veri girişleri:

Okullarda görev yapan kadrolu yönetici ve öğretmenler ile görevlendirme çalışan yönetici ve öğretmenler; 2-8. sınıf öğrenciler, okul öncesi eğitim ve ilköğretim okullarında çocuğu bulunan veliler, sistemde algısal yarar ölçeklerini dolduracaklardır. Algısal yarar ölçekleri eğitim öğretim yılında sadece bir kez doldurulmaktadır.

Algısal Yarar Ölçekleri doldurulduktan sonra, “değerlendirmeyi sıfırla” butonu kullanılarak tekrardan değerlendirilebilir.

A) Okul yöneticisi ve öğretmenlerin veri girişleri:

Kurumda görev yapan yönetici ve öğretmenler kadrolu işler, doğrudan sisteme kendilerine ait olan MEBBİS kullanıcı adı ve şifrelerini kullanarak giriş yapabileceklerdir. Okullarda görevlendirme olarak görev yapan yönetici ve öğretmenler de aynı şekilde veri girişi yapacaklardır. Görevlendirme öğretmen ve yöneticiler sisteme giriş yapacakları zaman Kurum Standartları ekranında yazılı olan okul adına dikkat etmeleri gerekmektedir. Şayet okul, görevlendirme olarak çalışılan okul değil ise, il/ilçe MEM'lerden görevlendirme bilgilerinin güncellenmiş olduğu kontrol edilmelidir.

İl içi, il dışı tayinle gelen/giden yönetici ve öğretmenler ancak MEBBİS şifrelerinin yenilenmesi ve bilgilerinin güncellenmesi ile sistemde görünebilecekler ve veri girişi yapabileceklerdir.

B) Öğrenci ve velilerin veri girişleri:

2.-8. sınıf öğrenciler, okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında çocuğu bulunan veliler ve okul aile birliği üyesi olan veliler sistemde algısal yarar ölçeklerini dolduracaklardır. Algısal yarar ölçekleri eğitim öğretim yılında sadece bir kez doldurulmaktadır. Algısal Yarar Ölçekleri doldurulduktan sonra, "değerlendirmeyi sıfırla" butonu kullanılarak tekrardan değerlendirilebilir. Okul aile birliği üyesi olan velilerin sisteme giriş yapması zorunludur.

Veliler ve öğrenciler e-Okula "Veli Bilgilendirme Sistemi"nde bulunan Kurum Standartları linki aracılığı ile giriş yapacaklardır.

Öğrenciler sisteme veri girişi yaparken kendi T.C. kimlik numaraları, anne kızlık soyadının ilk iki harfi ile okul numaralarını kullanmaları gerekmektedir.

Velilerin de sisteme veri girişi yaparken kendi T.C. kimlik numaraları, anne kızlık soyadının ilk iki harfi ile *öğrencilerin okul numaralarını* kullanmaları gerekmektedir.

UYARI

Kadrolu ya da görevlendirme olarak bir okulda görev yapan öğretmen ve yöneticiler sistemde bu okulda görünmüyorsa, daha önce görevlendirme olarak çalışılan kurumlarda/okullardaki görevlendirme bitiş bilgilerinin ve buldukları kuruma başlama bilgilerinin il/ilçe MEM'lerden doğru olarak işlenmiş olduğunu kontrol ettirmelidirler.

UYARI

Ücret karşılığı derse giren öğretmenler sisteme giriş yapamayacaklardır.

UYARI

Okullarda görev yapan yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin algısal yarar ölçeklerine verdikleri cevaplar kayıt edildikten sonra hiçbir kullanıcı tarafından görülemeyecektir. Şahsa ait olan veri girişlerinde gizlilik esastır. Okul yöneticileri sadece veri girişi yapan ve yapması gereken kişilerin sayısını görebileceklerdir.

UYARI

Şahıslar algısal yarar ölçeklerini doldururken sayfadan çıkılması halinde cevaplanan en son sayfadan devam edebilirler.

3 KURUM STANDARTLARI İÇERİĞİNE TOPLU BAKIŞ

Okullarımız Kurum Standartlarını, **kendi stratejik planlamaları ve iyileştirme çalışmaları için veri sunan bir araç** olarak ele almalıdırlar. Çünkü standartlar oluşturulurken hep bu odak doğrultusunda çalışılmıştır. Bu çalışmada, amaca yönelik kurum standartlarının kapsamına, ölçütlerine ve kanıtlarına yer verilmiştir.

3.1 Okul Künye Bilgileri

Kurum Standartlarının Alt Standardı Karşılama Düzeyi, mevcut durum göstergelerinin arka planında uygulanan formüllerle hesaplanır. Bu hesaplama yapılırken, bir mevcut durum göstergesi birden çok alt standartta yer alabilmektedir. Yazılımın pratik olabilmesi için okulla ilgili bazı mevcut durum göstergeleri “künye bilgileri” başlığı altında toplanmıştır. Bu sayede künye bilgilerini giren kullanıcıların birden fazla veri girişi yapmaları engellenmiştir. Aynı zamanda bu künye bilgileri okulun genel profilini de yansıtan mevcut durum göstergelerinden oluşmaktadır.

Bu künye bilgilerine aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Künye Bilgileri
Okulun toplam yerleşke alanı (bahçe alanı m ² si ve bina kullanım alanı m ² si)
Okulun bahçe alanı (m ²)
Okulun bina kullanım alanı (m ²)
Okul ve okula ait binaların herhangi biri iki ya da daha fazla katlıdır.
Okuldaki toplam derslik sayısı (anasınıfı hariç)
Okuldaki toplam şube sayısı
Okul ısıtma tipi: Ssoba (1), kalorifer (2), güneş enj (3), elektrik (4,) klima (5), diğer (6)
Okuldaki yönetici sayısı (görevlendirmeler dâhil)
Öğretmen ve yöneticilerin toplam sayısı
Eğitim öğretim yılı içinde okula yeni gelen yönetici ve öğretmen sayısı
Toplam okul personeli (okuldaki tüm çalışanlar) sayısı
Okuldaki destek personel sayısı (eğitim- öğretim dışında kalan çalışanlar)
Okuldaki temizlik hizmetini yürüten personel sayısı
Toplam öğretmenlerin sayısı (aday, ücretli öğretmenler, görevlendirmeler dâhil)
Okulda lisans üstü eğitim almış öğretmen ve yönetici sayısı
Okuldaki sınıf öğretmeni sayısı
Okulda rehber öğretmen vardır.
Okuldaki rehber öğretmen sayısı
Okuldaki branş öğretmeni sayısı

Okuldaki sınıf/şube rehber öğretmen sayısı
Okuldaki aday öğretmen sayısı
Okulun toplam veli sayısı (her öğrencinin bir velisi olacak şekilde)
Veli sayısı (aynı TC numaraları birleştirilmiş veli sayısı)
Bu yıl içinde okula yeni kayıt olan/nakil gelen çocukların velilerinin sayısı
Toplam çocuk sayısı
Toplam kız çocuk sayısı
Toplam erkek çocuk sayısı
1. Sınıf öğrencilerinin sayısı
2. Sınıf öğrencilerinin sayısı
3. Sınıf öğrencilerinin sayısı
4. Sınıf öğrencilerinin sayısı
5. Sınıf öğrencilerinin sayısı
6. Sınıf öğrencilerinin sayısı
7. Sınıf öğrencilerinin sayısı
8. Sınıf öğrencilerinin sayısı
Eğitim öğretim yılı içinde okula yeni gelen (yeni kayıt, nakil gelen) çocuk sayısı
Tanı almış özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sayısı
BEP (bireyselleştirilmiş eğitim programı) ve/veya ZEP (okul öncesi ve ilköğrencileri için zenginleştirilmiş eğitim programı) hazırlanmış özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sayısı
Diğer kurumlara kayıtlı olup kurumunuzun pansiyonunda yatılı kalan çocuk sayısı.
Sınıf mevcudu 30 ve altında olan şube sayısı
Okul servis araçlarıyla taşınan çocuk sayısı (özel servis aracı ile gelen öğrenciler hariç taşımali kapsamında olanlar)
Okulun toplam taşımali servis aracı sayısı (özel servis araçları hariç)
Destek eğitim odası vardır.
Kütüphane vardır.
Okulda internet bağlantısı vardır.
Okulda spor salonu vardır.
Okulda resim odası vardır.
Okulda müzik odası vardır.
Okulda fen laboratuvarı vardır.
Kantin vardır.
Çocukların beraberce yemek yediği mekân vardır (yemehane, yemek salonu vs.) vardır.

Okulun su deposu vardır.
Okulun anasınıfı vardır.
Anasınıfı olarak kullanılan derslik sayısı
Ana sınıfı öğrenci sayısı
Özel eğitim sınıfı vardır.
Özel eğitim sınıfı şube sayısı
Okulda kullanılabilir durumda bilgisayar vardır.
Okulda çocukların eğitim amacıyla kullandıkları bilgisayarlar vardır.
Okulda kullanılabilir durumda projeksiyon cihazı/ etkileşimli tahta vardır.
Okul ve okula ait binaların herhangi biri üç ya da daha fazla katlıdır.
Pansiyon iki ve daha fazla katlıdır.
Kurumunuza veya diğer kurumlara kayıtlı olup kurumunuzun pansiyonunda yatılı kalan kız çocuklarının toplam sayısı
Kurumunuza veya diğer kurumlara kayıtlı olup kurumunuzun pansiyonunda yatılı kalan erkek çocuklarının toplam sayısı
Okul veli sayısı 100' den fazladır (kardeşlerde veli tek sayıldığında).
Okul veli sayısı 100' den azdır (kardeşlerde veli tek sayıldığında).
Okulda tanı almış özel eğitime ihtiyacı olan çocuk vardır.
Kurumunuza veya diğer kurumlara kayıtlı olup kurumunuzun pansiyonunda yatılı kalan kız çocuğu vardır.
Kurumunuza veya diğer kurumlara kayıtlı olup kurumunuzun pansiyonunda yatılı kalan erkek çocuğu vardır.
Anaokulu ya da ana sınıflarındaki toplam derslik alanı (m2)
Okuldaki anasınıfı şube sayısı
Okuldaki okul öncesi öğretmeni sayısı
3 yaş grubu çocuk sayısı
4 yaş grubu çocuk sayısı
5 yaş ve üstü grubu çocuk sayısı
Anasınıflarında sınıf mevcudu 20 ve altında olan grup (şube) sayısı
Çok amaçlı salon vardır.
Okul öncesi eğitimde çocuğu bulunan toplam veli sayısı
Okulda anasınıfı hariç çocuğu bulunan toplam veli sayısı
4. sınıf veli sayısı
8. sınıf veli sayısı
36-72 aylık çocuk sayısı
Kız öğrencilerin sayısı 100 ve daha fazladır.
Erkek öğrencilerin sayısı 100 ve daha fazladır.

Tablo 1: Eğitim Yönetimi Standart Alanı Standartları ve Alt Standartları

3.2 Alanlara Göre Standartlar

“Kurum Standartları Tablosu”nda Eğitim Yönetimi, Öğrenme-Öğretim Süreçleri ve Destek Hizmetler olarak üç standart alanı bulunmakta ve bu alanlarda dokuz standart ve 38 alt standart yer almaktadır. Standartların tematik dağılımına bakıldığında, genel olarak sınıf, okul ve yakın çevre bazında yakından uzağa ilkesi ile ele alınmış olduğu fark edilecektir. Bunların alanlara göre dağılımı aşağıdaki tablolarda verilmektedir.

“Eğitim Yönetimi” alanında iki standart ve 13 alt standart yer almaktadır.

STANDART ALANI 1: EĞİTİM YÖNETİMİ	
Alt Standart 2.1.1 Okul Gelişimi	Okulda, stratejik planlamaya dayalı etkili bir okul gelişim planlaması yapılır, uygulanır ve sürekli geliştirilir.
Alt Standart 2.1.2 Kurum Çalışanlarının İstihdamı	Anaokulu/anasınıfında nitelikli ve sayıca yeterli destek eğitim personeli istihdam edilmiştir.
Alt Standart 2.1.3 Mesleki Gelişim Etkinlikleri	Okul personelinin mesleki gelişim çalışmaları, çağdaş yaklaşımlar ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda yürütülür ve bu çalışmalar değerlendirilirken, meslektaşlarının, okul yöneticilerinin, maarif müfettişlerinin, çocukların ve velilerin görüşlerinden yararlanır.
Alt Standart 2.1.4 Oryantasyon Etkinlikleri	Okula yeni gelen çocuklar, veliler ve okul çalışanları için oryantasyon etkinlikleri (tanıtım, bilgilendirme, uyum sağlama çalışmaları vb.) yapılır.
Alt Standart 2.1.5 Çocuklara, Velilere ve Okul Personeline Yönelik Motivasyon Artırıcı Çalışmalar	Okul yönetimi çocukları, velileri ve okul personelinin motive edici çalışmalar yapar.
Alt Standart 2.1.6 Çocuğun Başarısı	Okul, çocuğun başarısının geliştirilmesi sürecini planlar, uygular ve değerlendirir.
Alt Standart 2.1.7 Çocukların Okul Yönetimine Katılımı	Çocukların okul yönetim sürecine demokratik ve etkin katılımı sağlanır.
Alt Standart 2.1.8 Velilerin Okul Yönetimine Katılımı	Velilerin okul yönetim sürecine demokratik ve etkin katılımı sağlanır.
Alt Standart 2.1.9 Velilerin Eğitim Sürecine Etkin Katılımı	Anaokulu/anasınıfında velilerin eğitim sürecine etkin katılımı sağlanır.
Alt Standart 2.1.10 Öğretmenlerin Okul Yönetimine Katılımı	Öğretmenlerin okul yönetim sürecine demokratik ve etkin katılımı sağlanır.
Alt Standart 2.1.11 Özel Bilgilerin Gizliliği	Okulda çocukların, velilerin ve personelin hizmete ve/veya kişiye özel bilgilerin gizliliği korunur.
Standart 2.1 Okul; bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak ve özel bilgilerin gizliliğini gözeterek, personelin mesleki gelişimlerini destekleyecek, paydaşların katılımını sağlayacak ve çocukların başarısını geliştirecek şekilde etkili yönetilir.	
Standart 2.2 Okulun kayıt kabul alanındaki tüm çocukların eğitime koşulsuz erişimleri ve düzenli devamları sağlanır.	
Alt Standart 2.2.1 Çocukların Tespiti ve Okula Kayıt Edilmesi	Okul, kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı olan/olmayan çocukları kaydeder.
Alt Standart 2.2.2 Çocukların Okula Devamlarının Sağlanması	Okul, devamsızlık nedenlerinin tespitini yapıp, çocukların okula devamlarını sağlar.

Tablo 2: Öğrenme-Öğretim Süreçleri Standart Alanı Standartları ve Alt Standartları

Öğrenme-Öğretim Süreçleri standart alanında üç standart ve 11 alt standart yer almaktadır. Birinci standart sınıf içi, ikinci okul, üçüncüsü ise çevre ilişkileri temelinde düzenlenmiştir.

STANDART ALANI 2: ÖĞRENME-ÖĞRETİM SÜREÇLERİ		
Standart 3.1 Sınıf içi uygulamalar ile tüm çocukların gelişimleri desteklenir.	Alt Standart 3.1.1 Çocukların Özelliklerini, İhtiyaçlarını ve İlgili Alanlarını Belirleme	Eğitim süreci planlanmadan önce çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirme çalışmaları yapılır.
	Alt Standart 3.1.2 Sınıf İçi Öğrenme Etkinlikleri	Sınıf içi öğrenme etkinlikleri çocukların özelliklerine ve öğrenme ihtiyaçlarına göre eğitim/öğretim programlarının kazanımlarını destekleyecek biçimde planlanır.
	Alt Standart 3.1.3 Eğitim/Öğretim Materyalleri	Eğitim/öğretim materyalleri çocuğun öğrenme sürecine katılımını ve öğrenmelerini/becerilerini destekleyecek şekilde kullanılır.
	Alt Standart 3.1.4 Ölçme-Değerlendirme	Ölçme değerlendirme uygulamaları, eğitim/öğretim programının amaç/kazanım ve göstergeleri ile çocukların bireysel özellikleri dikkate alınarak planlanır ve sonuçları çocukların gelişimlerini destekleyecek şekilde kullanılır.
	Alt Standart 3.1.5 Özel Eğitim Uygulamaları	Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında öğrenimlerini sürdüren özel eğitim ihtiyacı olan çocukların eğitim/öğretim süreçlerine uyum ve katılımları desteklenir.
Standart 3.2 Okul içi uygulamalar ile tüm çocukların gelişimleri ve üst eğitime, mesleğe, hayata yönelmeleri desteklenir.	Alt Standart 3.2.1 Sosyal Etkinlikler (Sosyal/Kültürel, Sanatsal, Sportif/Fiziksel ve Bilimsel Etkinlikler)	Okul; sosyal, kültürel, sanatsal, sportif ve bilimsel etkinlik olanaklarını artırır ve çocukların bu etkinliklere katılımlarını destekler.
	Alt Standart 3.2.3 Rehberlik Faaliyetleri	Okul çocuklara ve velilere, bireysel, eğitsel ve mesleki rehberlik hizmetleri sunar, kişisel ve mesleki gelişim süreçlerinde çocuklara danışmanlık eder ve çocukların sağlıklı gelişimlerine katkıda bulunur.
	Alt Standart 3.2.4 Eğitim öğretim Mekânları ve Olanakları	Okulda, çocukların eğitim/öğretim ve gelişim ihtiyaçlarını karşılamaya uygun biçimde eğitim/öğretim mekânları ve olanakları çeşitlendirilmiştir.
	Alt Standart 3.2.5 Eğitim öğretim Mekânlarındaki Donatım Malzemeleri	Okuldaki donatım malzemeleri Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün İlköğretim Kurumları Donatım Malzemeleri Standartlarına uygundur.
	Alt Standart 3.3.1 Okulun Eğitim öğretim İçin Çevredeki Olanaklardan Yararlanması	Okul çevre ile iş birliği sağlayarak eğitim- öğretimi geliştirir.
Standart 3.3 Okul, çevre ile işbirliği yaparak eğitim öğretimin gelişmesini ve okulun toplumla bütünleşmesini destekler.	Alt Standart 3.3.2 Okulun Olanaklarının Çevre Tarafından Kullanılması	Okul, olanaklarını çevrenin kullanımına sunarak okul ve çevre bütünleşmesini sağlayıp, çevrenin eğitimini destekler.

Tablo 3: Destek Hizmetler Standart Alanı Standartları ve Alt Standartları

Güvenlik, sağlık, beslenme ve temizlik uygulamaları ile ilgili Destek Hizmetler standart alanında ise, tümü okul düzeyinde yapılandırılmış dört standart ve 14 alt standart bulunmaktadır.

STANDART ALANI 3. DESTEK HİZMETLER (GÜVENLİK, SAĞLIK, BESLENME VE TEMİZLİK)		
Standart 4.1 Okulda güvenli ve uygun bir fiziksel ortam sağlanır.	Alt Standart 4.1.1 Okulda Fiziki Güvenlik	Okul mekânları güvenlidir.
	Alt Standart 4.1.2 Okul Yakın Çevresinin Güvenliği	Okulun yakın çevresi güvenlidir.
	Alt Standart 4.1.3 Acil ve Riskli Durumlarda Güvenlik	Okulun acil ve riskli durumlar için planlama ve düzenlemeleri vardır.
	Alt Standart 4.1.4 Taşımalı Eğitim Hizmetleri	Taşıma merkezi okullarda öğrenci taşıma araçlarında ilgili birimlerle iş birliği yapılarak güvenlik önlemleri alınır.
	Alt Standart 4.1.5 Okul Pansiyon Mekânlarının Güvenliği	Okul pansiyon mekânları güvenlidir.
	Alt Standart 4.1.6 Pansiyon Mekânlarının Fiziksel Uygunluğu	Pansiyon mekânları ve donanımı, çocukların sayısına, gelişimsel özelliklerine ve psiko-sosyal ihtiyaçlarına uygundur.
Standart 4.2 Okulda sağlıklı ve güvenli bir psikososyal ortam sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülür.	Alt Standart 4.2.1 Kişisel Rehberlik ve Psikososyal Destek Hizmetleri	Çocukların sağlıklı gelişimleri için psikolojik ve sosyal destek uygulamaları yürütülür.
	Alt Standart 4.2.2 Okul ve Yakın Çevresinde Risk Faktörlerini Önlemeye Yönelik Çalışmalar	Okul ve yakın çevresinde risk faktörlerini önlemeye yönelik tedbirler alınır.
Standart 4.3 Okulda çocuklara ihtiyaçlarına uygun, destekleyici sağlık ve beslenme hizmetleri verilir.	Alt Standart 4.3.1 Okulda Sağlık Hizmetleri	Çocukların sağlıklı gelişimlerini takip etme, destekleme ve geliştirmeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri yürütülür.
	Alt Standart 4.3.2 Okul Beslenme Hizmetleri	Okulda sunulan gıdalar (yiyecek, içecek, su) çocuklar için sağlıklı ve yeterlidir.
Standart 4.4 Okulda sağlığa uygun temizlik hizmetleri verilir.	Alt Standart 4.4.1 Okul Temizlik Hizmetleri	Okuldaki temizlik hizmetleri sağlık kurallarına uygun şekilde yürütülür.
	Alt Standart 4.4.2 Pansiyonda Yatakhanelerin Sağlığa Uygunluğu ve Temizliği	Çocukların yatakhaneleri temiz ve sağlıklı uyumalarını sağlayacak şekilde düzenlidir.
	Alt Standart 4.4.3 Pansiyonda Banyoların Sağlığa Uygunluğu ve Temizliği	Pansiyonların banyoları temiz ve çocukların yıkanma ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sağlıklı ve düzenlidir.
	Alt Standart 4.4.4 Pansiyonda Kişisel Temizlik ve Bakım Uygulamaları	Pansiyonda çocukların kişisel temizlik ve bakımlarının sağlanması için imkan sağlanır.

4 KURUM STANDARTLARI VE OKULLAR

Kurum Standartları Sistemi'nde bazı alt standartlar ve bazı mevcut durum girdileri, farklı okul uygulamaları ve bu uygulamaların özelliklerine göre değerlendirmeye alınmış veya değerlendirme dışı tutulmuştur. Kurum Standartları Sistemi'nde yer alan okullar, okul öncesi eğitim kurumları, ilkokul, ortaokul (imam hatip ortaokulları da dâhil), yatılı bölge ortaokulu (YBO), olmak üzere kategorilere ayrılmıştır. Bazı kategoriler de kendi içerisinde "taşınmalı, müdür normu olan ve birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullar olarak alt kategorilere ayrılmıştır.

Kurum Standartları Sistemi'nde toplamda 38 alt standart olmakla birlikte, farklı okul uygulamalarına göre bu alt standartların sayıları değişmektedir. Örneğin; "YBO'da banyoların sağlığa uygunluğu ve temizliği" alt standardı diğer okullara sorulmayacaktır.

4.1 Yatılı Bölge Ortaokulları (YBO)

YBO'larda okul ve pansiyon ortamlarını iyileştirme çalışmaları kapsamında özel alt standartlar geliştirilmiştir. Eğitim yönetimi, öğrenme-öğretim süreçleri ve destek hizmetleri standart alanları tüm okullar için temel ve ortaktr. Ancak destek hizmetlerinde yer alan,

Fiziksel güvenliği ve uygunluğu ile ilgili "4.1" standardının,

4.1.5.Okul Pansiyon Mekânlarının Güvenliği

4.1.6. Pansiyon Mekânlarının Fiziksel Uygunluğu

Temizlik ve kişisel bakım hizmetleriyle ilgili "3.4" standardının;

4.4.2. Pansiyonda Yatakhanelerin Sağlığa Uygunluğu ve Temizliği

4.4.3. Pansiyonda Banyoların Sağlığa Uygunluğu ve Temizliği

4.4.4. Pansiyonda Kişisel Temizlik ve Bakım Uygulamaları

konularında, beş özgün alt standart, YBO yöneticileri ve öğretmenleri ile birlikte geliştirilmiştir. Geliştirilen standartlar, veli ve çocuk grubu ile teyit edilmiştir.

4.2 İlkokul ve Ortaokul (İmam-Hatip Ortaokulları Dâhil)

Bu okullar, pansiyonlar ve anaokullarına özgü alt standartlar hariç, diğer tüm alt standartlarla değerlendirmeye tâbi tutulacaklardır. Dolayısı ile pansiyonlar ve anaokullarına yönelik hazırlanan mevcut durum girdilerinden muaf tutulacaklardır. Bu okullar eğer bünyesinde taşınmalı ve/veya birleştirilmiş uygulama yer almıyorsa, aynı şekilde bu uygulamalara yönelik hazırlanan mevcut durum girdilerinden aynı şekilde muaf tutulacaklardır. **Mavi** renk ile yazılmış olan mevcut durum göstergeleri ve standartlar sadece bu okulları (ilkokul, ortaokul ve imam hatip ortaokulu ile YBO'lar) kapsamaktadır.

Örnek: Okulda güvenli ve uygun bir fiziksel ortam sağlanmasıyla ilgili "4.1." standardının; 4.1.4. Taşınmalı Eğitim Hizmetleri

4.3 Anaokulu

Bu okullar, pansiyonlar ve ortaokullara özgü alt standartlar hariç, tüm alt standartlarda ve **kırmızı** renk ile yazılmış standartlarla kendilerini değerlendireceklerdir.

Örnek: “Okul, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak ve özel bilgilerin gizliliğini gözeterek, personelin mesleki gelişimlerini destekleyecek, paydaşların katılımını sağlayacak ve çocukların başarısını geliştirecek şekilde etkili yönetilir” başlıklı 2.1. standardının alt standardı şöyledir; 2.1.2. Kurum Çalışanlarının İstihdamı

C KURUM STANDARTLARININ İÇERİĞİ

STANDART ALANI 1: EĞİTİM YÖNETİMİ

Bulduğumuz çağda gelişmiş ve gelişmekte olan toplumların, devletlerin temel amaçlarından biri, demokratik toplum ve aktif vatandaşlıktır. Bir toplum, demokrasi ülküsüne ve çağdaş gelişim hedeflerine sadece yönetim biçimini düzenleyerek erişemez. Bu amaca ulaşmak temelde, bireylere çocukluktan itibaren, demokratik toplum ve aktif vatandaşlığa uygun kültürün ve değerlerin kazandırılması, içselleştirilmesiyle mümkün görülmektedir. Bu yaklaşım toplumsal açıdan, devletin çeşitli yaşam alanlarındaki politika, düzenleme ve uygulamalarını belirler.

Bireysel açıdan demokrasi, kişinin bu politikalara, düzenlemelere ve uygulamalara uygun yollar ve mekanizmalara katılması, potansiyelini en üst seviyede geliştirerek kendini gerçekleştirme anlamına gelmektedir. Bireylerin kültürü kazanması, toplumsallaşması, bilişsel, duygusal ve sosyal olarak gelişimini oluşturan en temel yaşlar olarak zorunlu eğitim çağı bu açıdan çok büyük önem taşımaktadır. Aslında devletin vatandaşları için belirlediği amaç ve hedeflerle, eğitim kurumlarının amaç ve hedefleri ile uygulamaları doğrudan ilişkilidir ve her ikisi arasındaki tutarlılık, toplumla devletin uyumu açısından da önemlidir.

Bu tutarlılığı sağlama, sadece okulda uygulanan eğitim öğretimin içeriği ile değil, okulun ortamı ve yönetim koşulları ile de yakından ilgilidir. Zorunlu eğitim çağının ve okulların temel işlevlerinden olan bireylere temel vatandaşlık niteliklerini kazandırma ve toplumsal yaşama hazırlama sürecinin, amaçlara uygun gerçekleşmesi, çocuklar, öğretmenler, yöneticiler, veliler ve diğer çalışanlar olarak okulun tüm sakinlerinin, okulla ilgili çevredeki paydaşların yönetim ve uygulama süreçlerine etkin katılımıyla olanaklıdır. Bu katılımın gerektiği şekilde olması, okulun demokratikleşmesine bağlıdır. Bu açıdan işleyen demokratik süreçler ve katılımcı uygulamalar, tüm okul sakinlerini ve yakın çevreyi de kapsayan, gelişime odaklı stratejik planlama ve yönetim, okula tam erişim sağlama, ilköğretim kurumlarının yönetim niteliklerinin belirleyicileri olarak Bakanlığımız tarafından önemli bulunmaktadır. Bu nedenlerle Eğitim Yönetimi Alanı, okul bazında;

- Okulun gelişimini ve bunun için etkili stratejik planlamayı,
- Okul çalışanlarının mesleki gelişimini,
- Temel okul aktörleri olarak öğretmenlerin, çocukların ve velilerin okul yönetimine katılımını,
- Okul aktörlerinin okula uyum, bağlılık, motivasyonlarının artırılmasını ve mahremiyet haklarının korunmasını,
- Çocukların akademik gelişimlerinin etkili şekilde yönetilmesini,
- Bir yönetim aracı olarak e-Okul sisteminin etkin kullanımını,
- Okulun kayıt kabul alanındaki tüm çocukların erişim ve devamlarının sağlanmasını

temel almaktadır. Bu kapsamda yer alan standart ve alt standartların kavramsal temelleri aşağıda açıklanmaktadır:

Standart 2.1

Okul; bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak, özel bilgilerin gizliliğini gözeterek, personelin mesleki gelişimlerini destekleyecek, paydaşların katılımını sağlayacak ve çocukların başarısını geliştirecek şekilde etkili yönetilir.

“Son yıllardaki hızlı değişim ve bunun getirdiği sorunlara çözüm üretme sürecinde, stratejik planlamanın adı sıklıkla duyulmaya başlandı. Özü itibarıyla işletme biliminin çatısı altında incelenen ve bir stratejik yönetim aracı olan bu yaklaşımın Türkiye’de kamu kuruluşlarında uygulanması için yasal zemin oluşturulmuş bulunmaktadır. Stratejik planlama, 2003 yılından bu yana bazı kamu kurum ve kuruluşlarında pilot olarak uygulanmaya başlamıştır.

Mevzuatına göre stratejik plan; kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını

içeren bir plan olarak tanımlanmaktadır. Tüm resmi kurumlar gibi ilköğretim kurumları için de stratejik planlama, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun (2003), dokuzuncu maddesi hükmü gereği zorunlu hale getirilmiştir. Bu maddede; *“Kamu idareleri; kalkınma planları, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar. Kamu idareleri, kamu hizmetlerinin istenilen düzeyde ve kalitede sunulabilmesi için, bütçeleri ile program ve proje bazında kaynak tahsislerini, stratejik planlarına, yıllık amaç ve hedefleri ile Alt Standardı Karşılama Düzeyine dayandırmak zorundadırlar.”* denilerek *“kamu idarelerinin bütçelerini, stratejik planlarında yer alan misyon, vizyon, stratejik amaç ve hedeflerle uyumlu ve performans esasına dayalı olarak hazırlayacakları”* belirtilmektedir. Öte yandan *“kamu idarelerinin bütçelerinin stratejik planlarda belirlenen Alt Standardı Karşılama Düzeyine uygunluğu ve idarelerin bu çerçevede yürütecekleri faaliyetler ile performans esaslı bütçelemeden de bahsedilmektedir.*

Okulun tüm yönetim unsurlarını etkileyen bu uygulama, kurum standartlarında, önemine binaen bir standart olarak yer almakta ve ilişkili alt standart aşağıda açıklanmaktadır:

Alt Standart 2.1.1 Okul Gelişimi

Okulda, stratejik planlamaya dayalı etkili bir okul gelişim planlaması yapılır, uygulanır ve sürekli geliştirilir.

Okul Gelişimi ve Stratejik Planlama

Bir okul, vizyonuna, misyonuna, amaçlarına göre ve bunlara uygun stratejilerle planlı biçimde yönetilmelidir. Bu tür bir planlama, okulun kendi politikalarını kendi koşullarına özgü olarak geliştirmesi ve tanımlamasına, kaynaklarını ve olanaklarını en verimli şekilde kullanmasına, kendi gelişimini en aktif şekilde yönetebilmesine, uygulamalarını en gerçekçi ve etkili olarak izleyip değerlendirebilmesine olanak tanır.

İlkesel ve uygulama olarak stratejik planlama sürecinde; kurumun hizmetlerinden yararlananların, sivil toplum kuruluşlarının, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile diğer tüm tarafların katılımlarının sağlanması, katkılarının alınması hedeflenmiştir. Dahası, gerektiğinde yöntem ve süreç danışmanlığı ile eğitim hizmetleri olarak teknik danışmanlık desteği alınabilmesi öngörülse de, esasen planın doğrudan doğruya kamu idarelerince ve idarelerin kendi çalışanları tarafından hazırlanması temel alınmıştır.

Stratejik planlama, tüm kamu kurumları gibi okullar için, toplumsal politikaların uygulamaya yansıtılması, kaynakların etkili, verimli kullanılması, iş birliği ve eşgüdümü gerçekleştirme, hesap verebilme ve sorumlulukları yerine getirmede etkili bir araçtır. Bu süreç; katılımı, stratejik planlamayı, mevcut durumu ortaya koyan çalışmalar yapmayı, sürekli gelişimi, insan kaynağını sürekli desteklemeyi, ekip çalışması ile iş birliğini okullara yerleştirmeyi ve okul çalışmalarında sistematik yapı oluşturmayı amaçlayan bir yaklaşımdır.

Bu kapsamda okul gelişimine yönelik çalışmalarda, kaynakların kullanımında, önceliklerin belirlenmesinde ve çok yönlü sürekli değerlendirmede kullanılacak ölçütlerin geliştirilmesinde yararlanılmak üzere stratejik plan ve bunun bir uygulanma planı olarak *“okul gelişim planı”*, okullar için bir yol haritası niteliğindedir. Okulun niteliksel olarak değerlendirilmesinde, etkili stratejik planlama, Bakanlığımız kadar, eğitim kurumlarında görev yapan yöneticiler, öğretmenler, çocuklar, veliler ve maarif müfettişleri tarafından da önemli bulunarak temel bir standart olarak önerilmiştir.

Okul Gelişimi alt standardı, Kamu İdareleri İçin Stratejik Plan Hazırlama Kılavuzu'na göre, öncelikle, beş yıllık periyotları kapsayan okul stratejik planında ve yıllık uygulama planlarında, eğitim ve öğretimin niteliğinin geliştirilmesi için, okulun mevcut ve gelecekte hedeflenen durumu açısından ihtiyaç duyulan bilgilerin sistematik veriler haline getirilmesini öngörmektedir. Bundan sonra okul, topladığı sistematik bilgilere ve bunların analizine dayalı olarak mevcut durum gerçeklerine göre, açık, ulaşılabilir, ölçülebilir biçimde stratejik amaçları ve hedefle-

rini belirlemelidir. Stratejik plandaki hedefler ve uygulamalar okuldaki farklı ihtiyaçları olan tüm çocukları kapsayabilmelidir. Okul stratejik amaçlarının ve hedeflerinin gerçekleşme durumunu, öznel yorumlar yapmak yerine, planı uygulama süreci içinde topladığı nesnel verilere dayalı olarak değerlendirmeli ve bunların sonuçlarını yeni planlama için girdi olarak kullanabilmelidir.

Alt standart, asli olarak, okul stratejik planlama uygulamalarının okulda, sadece bir mevzuat görevinin yerine getirilmesi için değil, okulun gelişimi için etkili bir araç olarak ele alınıp uygulanmasını hedeflemektedir. Bu açıdan **stratejik planlamada okulun güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatları ve tehditleri dikkate alınarak, var olan veriler ışığında mevcut kaynakların etkili kullanılması sağlanmalıdır**. Stratejik planlama aşamasında eğitim hizmetinin diğer paydaşlarının da katılımı sağlanarak, paydaşların okuldan beklentileri belirlenmeli, planlama ve uygulama; paylaşım, süreklilik ve esneklik esaslarına uygun yürütülmelidir. Okul personeli açısından da bu uygulamaların ve kendi katılımlarının işlevselliği ve yapılanların okulun hedef, amaç ve misyonunun gerçekleştirilmesinde etkililiği teyit edilmelidir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir kurumda, Okul Gelişimi Alt Standard'ının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi ve algılanan yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Hedefleri güncellenmiş bir stratejik plan vardır.
- ▶ Eğitim- öğretim yılı içinde okulun yürütmekte olduğu projeler vardır.
- ▶ Eğitim- öğretim yılı içinde okulun yürütmekte olduğu (okul, yerel, ulusal veya uluslararası) proje sayısı
- ▶ Eğitim- öğretim yılı içinde okulda yapılan en az bir projeye katılan öğrenci sayısı
- ▶ Stratejik planda eğitim öğretim yılı için öngörülen amaçların/faaliyetlerin sayısı
- ▶ Stratejik planda eğitim öğretim yılı için gerçekleşen amaçların/faaliyetlerin sayısı
- ▶ Yıl içerisinde stratejik planın hazırlanma/uygulanma/izleme ve değerlendirmesine yönelik yapılan toplantı sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Hedefleri yıllık olarak güncellenmiş okula özgü bir stratejik plan vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okulun yürütmekte olduğu projeler vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okulun yürütmekte olduğu (okul, yerel, ulusal veya uluslararası) proje sayısının öğretmen sayısına oranı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okulda yapılan en az bir projeye katılan öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranı
- ▶ Eğitim öğretim yılında stratejik planda eğitim öğretim yılı içerisinde gerçekleştirilen amaçların/faaliyetlerin öngörülen amaçlara/faaliyetlere oranı
- ▶ Yıl içerisinde stratejik planın hazırlanma/uygulanma/izleme ve değerlendirmesine yönelik yapılan toplantı sayısı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

- Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin bu alt standart için;
- ▶ Hedefleri yıllık olarak güncellenmiş okula özgü bir stratejik planın varlığına,
- ▶ Stratejik plana uygun olarak okul gelişim uygulamalarının sürekliliğine,
- ▶ Okul gelişim uygulamalarının, tüm paydaşların katılımı ve iş birliği ile yapıldığına,
- ▶ Okul gelişim uygulamaları, okulun hedef, amaç ve misyonunun gerçekleştirilmesini sağladığına dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulun bu alt standardı tam manasıyla karşılayabilmesi ve yukarıda belirtilen girdileri ve algıları sağlayabilmesi için temel olarak;

- ▶ Paydaşlarının katılımıyla okul gelişim ekiplerini oluşturması ve aktif olarak işletebilmesi,
- ▶ Okulun, mevcut durumuna ilişkin bilgileri toplayarak analiz etmesi, tüm tarafların görüşlerine göre sorunların çözüm önerilerini belirlemesi ve bunlara dayalı olarak okulun, gelişime, iyileştirmeye açık konuları ile gelişim hedefleri ve stratejilerini belirlemesi,
- ▶ Hedeflere göre çeşitli iyileştirme çalışmaları ve ilgili projeleri, stratejik planda eğitim öğretim yılı bazında belirlenmiş hedeflere göre yürütmesi,
- ▶ Stratejik plan ve okul gelişim planlaması çalışmalarını izleyip değerlendirerek raporlaması ve bunların uygulanıp geliştirilmesi için girdi olarak kullanması

gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.2

Kurum Çalışanlarının İstihdamı

Anaokulu/anasınıfında nitelikli ve sayıca yeterli destek eğitim personeli istihdam edilmiştir.

Okullarda istenilen düzeyde eğitim sağlanabilmesi için, yeterli sayıda ve nitelikte personel istihdam edilmelidir. Bu bağlamda anaokulları/anasınıfları için çalışanların çocuk gelişimi alanında yeterliğe sahip olması gerekmektedir. Okulların tür ve özelliklerine uygun destek hizmet personeli sağlanmalıdır. Mevzuatı çerçevesinde ihtiyaç duyulan alanlarda hizmet satın alım yoluyla yardımcı personel istihdam edilebilmektedir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir kurumda, Kurum Çalışanlarının İstihdamı Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi ve algılanan yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Anaokulu/anasınıfında destek eğitim personeli vardır.
- ▶ Anaokulu/anasınıfında stajyer öğrenci vardır. (-s)
- ▶ Anaokulu/anasınıfındaki destek eğitim personeli, okul öncesi eğitimi, çocuk gelişimi ve bakımı bölümü mezunudur.
- ▶ Anaokulu/anasınıfındaki grup (şube) sayısı (e)
- ▶ Anaokulu/anasınıfındaki stajyer öğrenci sayısı (-s)
- ▶ Anaokulu/anasınıfındaki destek eğitim personel sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Destek eğitim personeli vardır.
- ▶ Kurumda stajyer öğrenci vardır. (-s)
- ▶ Destek eğitim personeli, okul öncesi eğitimi, çocuk gelişimi ve bakımı bölümü mezunudur.

- ▶ Tek grubu bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında bir destek eğitim personeli vardır.
- ▶ Destek eğitim personel sayısının grup (şube) sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki yönetici, veli ve öğretmenlerin bu alt standart için;

- ▶ Anaokulu/anasınıfında sayıca yeterli destek eğitim personel varlığına,
- ▶ Anaokulu/anasınıfında nitelikli destek eğitim personelinin istihdam edilmesine,
- ▶ Destek eğitim personelinin istihdam edilmesinde veli ve personelin görüş ve önerileri dikkate alınmasına, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulun bu alt standardı tam manasıyla karşılayabilmesi ve yukarıda belirtilen girdileri ve algıları sağlayabilmesi için temel olarak;

- ▶ Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin "Destek Eğitim Personeli, Uzman ve Usta Öğreticiler" başlıklı 45'inci maddesi kapsamında okullarda personel istihdamının sağlanması,
- ▶ Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın bütçe uygulamaları çerçevesinde derslik sayıları dikkate alınarak hizmet alımı yapılması,
- ▶ İhtiyaç halinde İŞKUR ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından Toplum Yararına Çalışan Personel (TYÇP) istihdamı için millî eğitim müdürlüğüne talepte bulunulması

gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.3

Mesleki Gelişim Etkinlikleri

Okul personelinin mesleki gelişim çalışmaları, çağdaş yaklaşımlar ve çocukların ihtiyaçları doğrultusunda yürütülür ve bu çalışmalar değerlendirilirken, meslektaşlarının, okul yöneticilerinin, maarif müfettişlerinin, çocukların ve velilerin görüşlerinden yararlanılır.

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları kapsamındaki mesleki gelişimle ilgili alt standartlarda, Bakanlığımızın Kasım 2006 tarihli 2590 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanarak yürürlüğe giren öğretmen genel yeterlikleri ve 25 Temmuz 2008 tarihli Makam Onayı ile yürürlüğe giren özel alan yeterlikleri ile bu yeterlikleri sağlamaya yönelik geliştirilen ve pilot çalışmalarla okullara uyarlanan Okul Temelli Mesleki Gelişim Modeli temel alınmıştır. Bu Modele göre okul temelli mesleki gelişim; okul içinde ve dışında öğretmenlerin mesleki bilgilerinin, becerilerinin, değerlerinin ve tutumlarının gelişimini destekleyen, etkili öğrenme ve öğretme ortamları oluşturmada öğretmene destek sağlayan süreçleri kapsar. Okul Temelli Mesleki Gelişim;

- Öğrencinin, öğrenme ihtiyaçları temelinde ve okul gelişim hedefleri doğrultusunda öğretmenin mesleki gelişimini planlaması,
- Öğretmenlerin okuldaki çalışmaları ile mesleki gelişimlerinin bağlantılı hale getirilmesi,
- Okuldaki insan ve materyal kaynaklarının etkili kullanımının sağlanması için, daha fazla olanak yaratılması bağlamında, öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaçlarının okul ortamında karşılanması,
- Öğrenciler için öğretim ve öğrenim kalitesinin artırılması,
- Öğretmenlerin kendi gelişimleri için daha fazla sorumluluk almaları ve öz değerlendirmelerini yaparak, eksik

gördükleri yönleri ya da geliştirmek istedikleri yeterlik alanları ile ilgili bireysel veya grup çalışması halinde bireysel mesleki gelişim planı hazırlaması ve uygulaması,

- Öğretmenlerin deneyimlerini paylaşmaları ve daha az deneyimli meslektaşlarını desteklemeye özendirilmesi,
- Öğretmenlerin öğretme-öğrenme stratejileri ile ilgili yeni yaklaşım ve bilgiler konusunda daha bilinçli duruma gelmeleri, meslektaşlarının yardım ve desteği ile bu yaklaşım ve stratejileri kendi uygulamalarına yansıtmaları,
- Okulların gelişim planları doğrultusunda, öğretmenlerin deneyim ve uzmanlığından anında yararlanmaları,
- Okul çalışma kültürü ve değerler sisteminin gelişimine bağlı olarak, okulun çevre ile bütünleşmesi ve çevre olanaklarının okul sorunlarının çözümünde daha fazla işe koşulması

amaçlarının gerçekleştirilmesini içerir.”

Buna göre alt standart, personelin mesleki gelişiminin değerlendirilmesinde;

- Yöneticiler ve tüm öğretmenler dâhil okul personelinin, okulun amaçları ve eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilme açısından mesleki gelişimlerini değerlendirmek için, demokratik ve katılımcı bir tutumla, meslektaşlarının, maarif müfettişlerinin, çocukların, velilerin görüş ve değerlendirmelerini,
- Bu görüş ve değerlendirmeleri objektif şekilde yorumlayıp, öz değerlendirmelerine yansıtarak kişisel mesleki gelişim planlamaları için bir kanıt tabanı olarak kullanmalarını,
- Okulda, eğitim personelinin mesleki gelişimini değerlendirme çalışmalarının, personelin mesleki gelişimine katkı sağlamasını

kapsamaktadır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir okulda Mesleki Gelişim Etkinlikleri alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi ve algılanan yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin katıldığı/yaptığı projeler ve araştırmalar vardır.
- ▶ Okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından yayımlanmış yayın (kitap, makale, bildiri, tez vb.) vardır.
- ▶ **Anaokulunda/anasınında çalışan mutfak ve destek eğitim personeli eğitim öğretim yılı içerisinde çalışma alanı ile ilgili eğitimlere katılmıştır.**
- ▶ Okul müdürünün ders denetim kayıtları vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde okul personeli (yönetici, öğretmen, yardımcı personel) ile ilgili veli ve/veya öğrenci memnuniyet anketleri uygulanır.
- ▶ Maarif müfettişleri tarafından son üç yıl içinde en az bir rehberlik ve denetim yapılmıştır.(-S)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde projelere ve/veya araştırmalara katılan öğretmen ve yöneticilerin sayısı
- ▶ Şu ana kadar okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından yayımlanan yayın (kitap, makale, bildiri, tez vb.) sayısı
- ▶ Şu ana kadar kitap/yayımlanmış makale/tez yazan öğretmen ve yönetici sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde okulun mahalli düzeyde açılmasını talep ettiği HİE/eğitim sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde okulun mahalli düzeyde açılmasını sağladığı HİE/eğitim sayısı (-S)

- ▶ Dezavantajlı çocuklar (özel ilgiye ihtiyaç duyan ve risk altında olan vb.) konusunda eğitim almış yönetici ve öğretmen sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde mahalli ve merkezi hizmet içi eğitimlere katılan yöneticilerin sayısı (e)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde mahalli ve merkezi hizmet içi eğitimlere katılan öğretmenlerin sayısı (e)

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin katıldığı/yaptığı projeler ve araştırmalar vardır.
- ▶ Okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından yayımlanmış yayın (kitap, makale, bildiri, tez vb.) vardır.
- ▶ **Anaokulunda/anasınıfında çalışan mutfak ve destek eğitim personeli eğitim öğretim yılı içerisinde çalışma alanı ile ilgili eğitimlere katılmıştır.**
- ▶ Okul müdürünün ders denetim kayıtları vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde okul personeli (yönetici, öğretmen, yardımcı personel) ile ilgili veli ve/veya öğrenci memnuniyet anketleri uygulanır.
- ▶ Maarif müfettişleri tarafından son üç yıl içinde en az bir rehberlik ve denetim yapılmıştır (-S)
- ▶ Okulda lisans üstü eğitim almış öğretmen ve yönetici sayısının toplam yönetici ve öğretmen sayısına oranı
- ▶ Şu ana kadar eğitim öğretim yılı içerisinde projeler ve/veya araştırmalara katılan öğretmen ve yöneticilerin sayısının okulun toplam öğretmen ve yönetici sayısına oranı
- ▶ Okulun mahalli düzeyde açılmasını sağladığı HİE/eğitim sayısının, açılmasını talep ettiği HİE/eğitim sayısına oranı (-S)
- ▶ Dezavantajlı çocuklar (özel ilgiye ihtiyaç duyan ve risk altında olan gibi) konusunda eğitim almış yönetici ve öğretmen sayısının toplam yönetici ve öğretmen sayısına oranı (-S)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde HİE katılan yöneticilerin toplam yöneticilere oranı (-S)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde HİE katılan öğretmenlerin toplam öğretmenlere oranı(-S)

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

- Okuldaki yönetici, öğretmen ve velilerin bu alt standart için;
- ▶ Okul personelinin mesleki gelişimlerini sağlamaya yönelik çalışmaların yapıldığına (hizmet içi eğitim, yüksek lisans, kişisel gelişim vb.),
 - ▶ Bu çalışmaların personelin mesleki gelişimine katkı sağladığına,
 - ▶ Mesleki gelişimin sağlanmasında yönetici, öğretmen ve velilerin görüşlerinden yararlandığına,
 - ▶ Bu çalışmalar sonucunda personelin yeterli donanıma sahip olarak çocuklara daha faydalı olduklarına dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulun yukarıda belirtilen girdileri ve algıları sağlayabilmesi için temel olarak;

- ▶ Personelin mesleki gelişiminin değerlendirilmesinde, meslektaşların, çocukların, velilerin görüş ve değerlendirmelerini de alması,
- ▶ Bu görüş ve değerlendirmelerin objektif şekilde yorumlanıp, öz değerlendirmelere yansıtılması ve personelin kişisel mesleki gelişim planlamaları için bir kanıt tabanı olarak kullanılmasını sağlaması

gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.4

Oryantasyon Etkinlikleri

Okula yeni gelen çocuklar, veliler ve okul çalışanları için oryantasyon etkinlikleri (tanıtım, bilgilendirme, uyum sağlama çalışmaları vb.) yapılır.

Oryantasyon etkinlikleri; öğrencilere, okulun fiziki özellikleri ve olanakları, eğitim programları ve faaliyetleri ile yakın çevre olanaklarını tanıtmaya, öğrencilerin okula uyum sağlamalarıyla ilgili uygulamalara yöneliktir. **Kurum Standartlarında oryantasyon etkinlikleri çocukları, okul çalışanlarını ve velileri kapsar.**

Okuldaki oryantasyon uygulamalarının amacı, okul paydaşlarının, birbirlerinin rol ve görevlerini tanımalarını, gerekli olduğunda hangi konuda kiminle iletişim kuracaklarını bilmelerini, okul kültürünü ve yakın çevresini tanımasını ve **okula aidiyet duygularını geliştirmelerini sağlamaktır.**

Öğrencilere okulu ve okulda bulunan olanakları hatta yakın çevreyi tanıtmak, okul yöneticileri başta olmak üzere okuldaki tüm personeli ilgilendiren bir sorumluluktur. Bu bakımdan okula aidiyet duygusunu geliştirmek için, oryantasyon uygulamalarına önem vermek gerekir.

Okula yeni başlayan öğrencilerin eğitim öğretime diğer sınıflardan önce başlatılmasıyla zihinsel hazırlığın yanı sıra, okula sosyal ve duygusal yönden de hazırlık ve uyum sağlamaları hedeflenmektedir. Benzer şekilde ilköğretim kurumları sınıf rehberlik programında oryantasyonla ilgili amaç, hedef, kazanım ve etkinlikler bulunmaktadır. Ancak oryantasyon sadece okula ilk kez giden çocuklar için düşünülmemelidir. Aynı zamanda okula ara sınıflarda nakille gelen çocuklar ya da okulda yeni ortaya çıkan veya yakın zamanda oluşacak durumlar, değişiklikler için, mevcut çocuklar ve diğer okul sakinleri için de oryantasyon önemli ve gereklidir. Bu etkinliklerle, çocukların okula uyumunun yanı sıra, onların, okul olanaklarından, hizmetlerden daha fazla yararlanmaları desteklenerek, bu suretle bir takım sorunlarla karşılaşmaları baştan önenebilir. Oryantasyon uygulamaları sayesinde çocuklar ve okul sakinleri için, okul olanaklarının, hizmetlerinin ve görevlilerinin ulaşılabilirliği, bu yolla da okul içi bağlılık güçlendirilebilir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Oryantasyon Etkinlikleri Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi ve algısal yarar düzeyi aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okul personelini tanıtıcı güncel pano vardır.
- ▶ Okula yeni gelen çocukların okula uyumunu sağlamaya yönelik etkinlikler yapılır.
- ▶ Okulun güncellenmiş web sayfası vardır.
- ▶ Okulda, eğitim öğretim yılında çocukların bir üst kademeye uyumunu sağlamaya yönelik etkinlikler yapılır.
- ▶ Yıl içerisinde okula yeni gelen çocuklardan oryantasyon çalışmalarına katılanların sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde bu okula ilk kez çocuğunu kaydettiren velilerden oryantasyon çalışmalarına katılanların sayısı.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde bu okula ilk kez çocuğunu kaydettiren velilerinin sayısı (bu okulda başka sınıfta çocuğu bulunmayan veliler, yeni veliler)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okul tanıtımı konusunda oryantasyon etkinliklerine katılan yeni yönetici ve öğretmen sayısı.

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okul personelini tanıtıcı güncel pano vardır.
- ▶ Okula yeni gelen çocukların okula uyumunu sağlamaya yönelik etkinlikler yapılır.
- ▶ Okulun güncellenmiş web sayfası vardır.
- ▶ Okulda, eğitim öğretim yılında çocukların bir üst kademeye uyumunu sağlamaya yönelik etkinlikler yapılır.
- ▶ Eğitim öğretim yılında okula yeni gelen ve oryantasyon çalışmalarına katılan çocuk sayısının yıl içinde okula yeni gelen toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde bu okula ilk kez çocuğunu kaydettiren velilerden oryantasyon çalışmalarına katılanların sayısının eğitim öğretim yılı içinde okula yeni gelen çocukların velilerinin sayısına oranı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okul tanıtımı konusunda oryantasyon etkinliklerine katılan yeni personel sayısının, eğitim öğretim yılı içinde okula yeni gelen yönetici ve öğretmen sayısı (e)

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

- Okuldaki yönetici ve diğer okul aktörlerinin bu alt standart için;
- ▶ Okul ile ilgili tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının zamanında ve düzenli olarak yapıldığına,
 - ▶ Yapılan çalışmalarla ilgili paydaşların sürekli bilgilendirildiğine,
 - ▶ Bu çalışmalarla ilgili paydaşlarla iş birliği yapıldığına,
 - ▶ Bu bilgilendirme çalışmaları sonucunda okulun daha iyi tanındığına ve okula uyumu kolaylaştırdığına dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Okul aktörlerine ve onların okula uyumuyla ilgili ihtiyaçlarına göre oluşturulmuş okula özgü oryantasyon programlarının hazırlanmasının ve bunların değişimlere göre geliştirilmesinin,
- ▶ Bu programlara okula yeni gelen veya okulda oluşan yeni bir durumla karşı karşıya kalan tüm çocukların, velilerin ve okul personelinin katılımının,
- ▶ Okul oryantasyon çalışmalarında bilgi iletişim ve dokümantasyon olanaklarından da yararlanılmasının

sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.5

Çocuklara, Velilere ve Okul Personeline Yönelik Motivasyon Artırıcı Çalışmalar

Okul yönetimi çocukları, velileri ve okul personelini motive edici çalışmalar yapar.

Eğitim sürecinde çocuğun motive edilmesi, onun potansiyeline göre başarıya yönlendirilmesi, bu yolda özgüveninin desteklenmesi anlamına gelmektedir. Motivasyon, içsel ve dışsal olarak iki bağlamda ele alınabilir. İçsel motivasyonda kaynak, bireyin kendi içsel güdüleyici duygu, düşünce, tutumları iken, dışsal motivasyonda, ders notları, ödüller, rekabet, herkesten iyi olma isteği gibi unsurlardır. **Okulda çocukların iç motivasyonu güçlendirilmeli, ancak dış motive unsurları da sağlıklı gelişimi desteklemede yerinde ve kararında kullanılmalıdır.**

Çocukların motivasyonlarını okulda öncelikle destekleyenler öğretmenlerdir. Bu nedenle öğretmenlerin, çocukların bireysel gelişim, öğrenme ve psikososyal ihtiyaçlarına ve farklılıklarına göre bilinçli, tutarlı ve öngörülü uygulamalarda bulunmaları vazgeçilmezdir.

Diğer taraftan okul ortamında bulunan diğer personel de gerek sundukları hizmetler gerekse de davranış ve tutumları aracılığıyla çocukları etkilerler.

Bu kapsamda öğretmen ve öğrenci motivasyonunun belirleyicisi, temelde okul yönetimidir. Okulun en üst yetkilisi olarak yönetici, okulun doğrudan çocuklara odaklı amaçlarından ve görevlerinden sorumludur. Okul yönetimleri çocukların, öğretmenlerin ve diğer personelin motivasyonlarını desteklemek, bunun için olumlu bir örgüt ortamı oluşturmak durumundadır.

Okul personelinin motivasyonu ile ilgili araştırmalar, özellikle okul yöneticilerinin yetkileri dâhilinde olan şu niteliklere işaret etmektedir (Ünal, 1998):

- Olumlu ve birey odaklı düzenlenmiş çalışma koşulları
- Bireysel gelişim ve kurumsal gelişime katkıda bulunabilme olanakları
- Başarı ve çabaların takdir edilmesi
- İşin ilginç ve anlamlı olması
- Olanaklardan, fırsatlardan yararlanma ile personel değerlendirmelerinde objektif ve şeffaf ölçütler ve hakkaniyet
- Kişisel sorunların anlayışla karşılanması

Herkes gibi çocuklar da, öğretmenler de, diğer okul çalışanları da, uğraşlarından ve bunların gerçekleştiği ortamlardan memnun oldukları sürece daha verimli çalışmaktadırlar.

Bu nedenle alt standarda göre okul yönetimleri; hem çocukların okul öncesi ve ilköğretim yıllarında motivasyonlarını canlı tutup, geliştirecek hem de öğretmenlerin ve okul destek personelinin iş doyumunu, çocukların gelişimi ve okulun amaçlarına odaklanmalarını sağlayacak, destekleyici bir okul ortamı oluşturabilmelidirler.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir okulda, Çocuklara ve Okul Personeline Yönelik Motivasyon Artırıcı Çalışmalar alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi ve algılanan yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde çocuklar için motivasyonu artırmak amacıyla yapılan sosyal etkinlikler (milli bayramlar, kurtuluş günleri ve anma günleri hariç) vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde veliler için motivasyonu artırmak amacıyla yapılan sosyal etkinlikler (milli bayramlar, kurtuluş günleri ve anma günleri hariç) vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde okul personeli için motivasyonu artırmak amacıyla yapılan sosyal etkinlikler (milli bayramlar, kurtuluş günleri ve anma günleri hariç) vardır.
- ▶ Millî Eğitim Bakanlığı personeline başarı, üstün başarı belgesi ve ödül verilmesine dair yönergesine göre eğitim öğretim yılı içerisinde ödüllendirilen personel sayısı (e)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde okulda en az bir ödül (takdir, teşekkür, iffihar belgesi, plaket, madalya, katılım belgesi gibi teşvik edici ödüller) alan çocuk sayısı

- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde gerçekleştirilen en az bir sosyal etkinlikte (milli bayramlar, kurtuluş günleri ve anma günleri hariç) görev alan çocuk sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde gerçekleştirilen en az bir sosyal etkinlikte (milli bayramlar, kurtuluş günleri ve anma günleri hariç) görev alan özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde çocuklar için motivasyonu artırmak amacıyla yapılan sosyal etkinlikler (milli bayramlar, kurtuluş günleri ve anma günleri hariç) vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde veliler için motivasyonu artırmak amacıyla yapılan sosyal etkinlikler (milli bayramlar, kurtuluş günleri ve anma günleri hariç) vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde okul personeli için motivasyonu artırmak amacıyla yapılan sosyal etkinlikler (milli bayramlar, kurtuluş günleri ve anma günleri hariç) vardır.
- ▶ Millî Eğitim Bakanlığı personeline başarı, üstün başarı belgesi ve ödül verilmesine dair yönergesine göre eğitim öğretim yılı içerisinde ödüllendirilen personel sayısı (e) (okuldaki tüm çalışanlar) toplam okul personeline oranı (-S)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde gerçekleştirilen en az bir sosyal etkinlikte (milli bayramlar, kurtuluş günleri ve anma günleri hariç) görev alan çocuk sayısının toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içerisinde gerçekleştirilen en az bir sosyal etkinlikte (milli bayramlar, kurtuluş günleri ve anma günleri hariç) görev alan özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sayısının toplam özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

- Okuldaki yönetici, öğretmen, veli ve çocukların bu alt standart için;
- ▶ Okulda çocuklara, velilere ve okul personeline yönelik motivasyon artırıcı faaliyetler yapıldığına,
 - ▶ Bu çalışmaların zamanında ve hakkaniyet ölçülerine göre yapıldığına,
 - ▶ Çocukların, okul personelinin, velilerin görüşleri alındığına,
 - ▶ Çocukların, velilerin ve okul personelinin kişisel ve sosyal başarısını artırdığına,
 - ▶ Bu çalışmalar sonucunda velilerin ve çocukların yapacakları konusunda daha istekli olduklarına dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergelerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetiminin temel olarak;

- ▶ Öğrencileri gelişim ve öğrenmeye yöneltecek destekleyici ve güçlendirici eğitim ortamlarını oluşturması ve bu ortamda öğrenmeyi öğrenci için anlamlı ve değerli kılması,
- ▶ Öğrencilerin ve okul personelinin değerini tanıması, çabalarını ödüllendirmesi, başarılarını takdir etmesi ve özgüvenlerini güçlendirmesi,
- ▶ Bunları yaparken eşitlikçi, adil ve objektif davranması,
- ▶ Okulda yaratıcı ve yenilikçi çalışmaları desteklemesi,
- ▶ Okul paydaşlarının psikososyal ihtiyaçlarına duyarlı olması,
- ▶ Sorunlarını çözmede okul paydaşlarına yardım etmesi,
- ▶ Öğretmenler ve okuldaki diğer çalışanlar arasında iletişim, eşgüdüm ve iş birliği sağlaması

gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.6 Çocuğun Başarısı

Okul, çocuğun başarısının geliştirilmesi sürecini planlar, uygular ve değerlendirir.

Eğitimde çocuğun başarısı dendiğinde, genellikle öğretmenlerin ölçme-değerlendirme uygulamaları sonucunda ve merkezî sınavlardan elde edilen akademik başarıyla gelmektedir. Oysa çocuğun ders içi ve ders dışında yürüttüğü bilimsel, sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif etkinliklerden elde ettiği başarılar da çocuğun başarısı olarak değerlendirilmelidir.

İlköğretimin temel misyonu ve amaçları açısından başarıyı sadece akademik başarıya odaklamak doğru olmaz. Çocuğun üst öğrenime hazırlanması ve sosyal hayata uyumu açısından bilimsel, sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif alanlarda desteklenmesi de en az akademik başarı kadar önemlidir. Bu bakımdan okul, bir bütün olarak hayata hazırlanması sürecinde çocuğun bilişsel, duyuşsal, sosyal yönlerini dikkate alarak sürekli olarak planlama, uygulama ve değerlendirme çalışmalarını yürütür.

Bu nedenlerle alt standart açısından, çocuğun hedefleri doğrultusunda akademik, bilimsel, sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif alanlarda başarısının geliştirilmesi sürecinin planlanması, planın uygulanması ve değerlendirilmesi, onun başarısını etkileyen tüm bireysel ve toplumsal unsurların birlikte ele alınmasıyla mümkündür. Dikkat edileceği gibi **standart, çocuk açısından bireysel, okul açısından süreç odaklı bir yaklaşım öngörmektedir.**

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir eğitim kurumunda, Çocuğun Başarısı Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi ve algılanan yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okulun stratejik planında başarının artırılmasına yönelik hedefleri vardır.
- ▶ Öğrenme eksikliklerinin giderilmesi amacıyla çocuklara yönelik eğitsel rehberlik çalışmaları (programlar ve diğer tedbirler) yapılır.
- ▶ Ortaokulda çocukların öğrenme eksikliklerinin giderilmesi amacıyla kurslar yapılır.
- ▶ Çocukların başarı durumlarına yönelik öğretmenler tarafından hazırlanan formlar (kazanım değerlendirme formları, dereceli puanlama ölçeği vb.) vardır.
- ▶ Ölçme sonuçlarına göre çocukların öğrenme ihtiyaçlarını gidermeye yönelik yapılan çalışmaların kayıtları vardır.
- ▶ Öğrenme eksikliklerinin giderilmesi amacıyla düzenlenen eğitsel rehberlik, program vb. tedbirlere katılması önerilen çocuk sayısı
- ▶ Önerilen çocuklardan öğrenme eksikliklerinin giderilmesi amacıyla düzenlenen eğitsel rehberlik, program vb. tedbirlere katılan çocuk sayısı
- ▶ Destekleme ve yetiştirme kurslarına katılan çocuk sayısı (e)
- ▶ Yerel, ulusal ve uluslararası ölçekte düzenlenen en az bir bilimsel faaliyete katılan çocuk sayısı
- ▶ Çocuğun başarısının artırılmasına yönelik stratejik planda yer alan hedef sayısı
- ▶ Çocuğun başarısının artırılmasına yönelik stratejik planda yer alan hedeflerden gerçekleştirilenlerin sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okulun stratejik planında başarının artırılmasına yönelik hedefleri vardır.
- ▶ Öğrenme eksikliklerinin giderilmesi amacıyla çocuklara yönelik eğitsel rehberlik çalışmaları (programlar ve diğer tedbirler) yapılır.
- ▶ Ortaokulda çocukların öğrenme eksikliklerinin giderilmesi amacıyla kurslar yapılır.

- ▶ Çocukların başarı durumlarına yönelik öğretmenler tarafından hazırlanan formlar (kazanım değerlendirme formları, dereceli puanlama ölçeği vb.) vardır.
- ▶ Ölçme sonuçlarına göre çocukların öğrenme ihtiyaçlarını gidermeye yönelik yapılan çalışmaların kayıtları vardır.
- ▶ Öğrenme eksikliklerinin giderilmesi amacıyla düzenlenen eğitsel rehberlik çalışmalarına, programlara ve diğer tedbirlere katılan çocuklardan; katılımı gereken çocuk sayısına oranı.
- ▶ Yerel, ulusal ve uluslararası ölçekte düzenlenen bilimsel faaliyetlere katılan çocuk sayısının toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Stratejik planda yer alan çocuğun başarısının artırılmasına yönelik gerçekleşen hedef sayısının başarıya yönelik hedef sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Yönetici, öğretmen, veli ve çocukların bu alt standart için;

- ▶ Okulda çocukların başarılarının artırılmasına yönelik ders içi ve ders dışı (kurs, etüt, yarışmalar, bilimsel çalışmalar gibi) faaliyetler yapıldığına,
- ▶ Bu faaliyetlerin düzenli ve sürekli olarak yapıldığına,
- ▶ Bu faaliyetlerin çocukların, öğretmenlerin, diğer kişi, kurum ve kuruluşların (RAM, üniversiteler vb.) iş birliği ile yapıldığına,
- ▶ Yapılan faaliyetlerin çocukların başarısına katkı sağladığına dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergelerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetiminin temel olarak;

- ▶ Okulda, sınıflarda uygulanan ölçme-değerlendirme uygulamalarının, tüm okulda öğretim programlarında öngörülen standartlarda ve nitelikte olabilmesi için idari olarak gerekli niteliksel izleme sürecini planlaması,
- ▶ Uygulamalarda kullanılan yöntemlerin çocukların yaş, gelişim ve eğitsel özelliklerine uygunluğunu kontrol etmesi,
- ▶ Uygun öğrenme ortamlarını hazırlaması,
- ▶ Çocuklara süreç içerisinde performansları hakkında geribildirimler sunulması, onların öğrenmelerine yol göstererek yetersizliklerini telafi etme olanakları verilmesi yönünde eğitsel rehberlik yapması,
- ▶ Planlama ile uygulamanın tutarlılığını ve sonuçlarını değerlendirmesi,
- ▶ Okul notları, merkezi sınav sonuçları, mezun öğrencilerin üst eğitim kurumlarındaki başarıları gibi verileri, bu planlama, uygulama süreçlerinin etkisi açısından ele alarak değerlendirmesi,
- ▶ Akademik başarısızlığın nedenlerinin araştırılması ve bu nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik tedbirlerin alınmasını temin etmesi,
- ▶ Bilimsel çalışmalar ve çocuğun başarısını artıracak sanatsal, kültürel, sosyal ve sportif etkinlikler için ortam hazırlaması ve desteklemesi

gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.7

Çocukların Okul Yönetimine Katılımı

Çocukların okul yönetim sürecine demokratik ve etkin katılımları sağlanır.

Bir eğitim kurumundaki tüm uygulamalar, çocuklar, öğretmenler, veliler ve diğer çalışanların yaşamlarıyla doğru- dan ilişkilidir. Basitçe söylersek; **çocuklar, okulların varlık nedenidir**. Eğitim ortamlarındaki tüm etkinlikler çocuk odaklıdır. **Eğitimde öğrencinin rolü, yalnızca öğrenme-öğretileme ile sınırlanamaz**. Okulda kendi yaşamını çeşitli biçimlerde etkileyecek kararlar ve uygulamalar hakkında çocukların inisiyatif ve söz sahibi olmamaları eğitimin doğasına, çocuk haklarına ve demokrasiye aykırı bir durumdur.

Çocukların, okul yönetimlerine katılımlarının engellenmesi, onların okula aidiyet duygularını zayıflatacaktır. Okul yönetiminin, karar alma sürecinde öğrencilerin görüş ve önerilerini dikkate almaması durumunda alınan kararların istenilen başarıya ulaşma ihtimali zayıf kalacaktır.

Eğitim öğretim sürecinde aktif rol üstlenemeyen çocuklar, okul yönetimine katılmada da isteksiz olacak, kendi sorunlarına ilgisiz kalmayı sürdürecektir. Dersler, sınıf etkinlikleri, okuldaki eğitim uygulamaları çocukların dışın- da, katılımları düşünülmeden planlanıyor, düzenleniyor ve çocuklar sadece bunların nesnesi haline getiriliyorsa; eğitimin ve okulların, kendi varlık nedenlerinden uzaklaşması kaçınılmaz olacaktır.

Okulda gelişim düzeylerine uygun olarak kendi sorunlarıyla ilgili söz ve yetki sahibi olan öğrenci; kendi öğren- me süreçlerine ve okuluna, bunun bir uzantısı olarak da, yetişkinlikte toplumsal sorumluluklarına aktif şekilde sahip çıkacaktır. Okullar, sadece çocuklara bilginin aktarıldığı yerler değil, aynı zamanda toplumsal işlevi olan kurumlardır.

Bireysel Açıdan Çocukların Okul Yönetimine Katılımı

Çocuklar koşullarını en iyi kendileri bilirler. Okul personeli ne kadar duyarlı ve alanında meslekî bir yeterliliğe sahip olsa da, her çocuğun ilgi ve beklentilerinin farklı olduğu gerçeğinden hareketle, gerek ihtiyaçlarının gerekse bunların karşılanma yollarının tespitinde, çocuğun kendisini ifade edeceği ortamlar sunarak yardım edebilir.

Okul personeli, çocukların söylediklerine ve taleplerine değer vermeli ve onların gördükleri eğitimin şekli ve oku- lun onlara sağladığı hizmetler hakkındaki eleştirilerini dinlemeye ve ciddiye almaya hazır olmalıdır. Öğrenci tem- silciliği, öğrenci meclisi, ilgili toplantılar, geri bildirim şekilleri veya diğer iletişim yolları gibi, çocukların korkusuzca kendi duyguları hakkında serbest ve açık bir şekilde konuşabilecekleri çeşitli mekanizmalar, demokratik usullerle ve yönetimi etkileyebilecek biçimde yürütülmelidir. Bunlar; sınıf temsilciliği, okul öğrenci meclisi olarak doğrudan çocuk temsiliyeti ile öğretmenler kurulu, şube öğretmenler kurulu, okul aile birliği yönetimi ve rehberlik yürütme kurulu ile dilek kutularıdır.

Okulda, görüşlerini paylaşmaları, tartışmaları ve de kendilerini etkileyen eylemler hakkında bilinçli kararlar al- maları için çocuk grupları teşvik edilmelidir. Okul personeli, bu konuda çocuklara yardımcı olup desteklemelidir. Daha küçük yaştaki veya engelli, dezavantajlı çocuklar gibi, katılım açısından daha az yeterliliğe sahip olanlar görüş ve taleplerini ifade edebilmeleri için özen gösterilerek destek verilmelidir. Çocukların güven içinde şikâyet, eleştiri, istek ve görüşlerini iletebilecekleri ve bunların gereğinin yapıldığı bir okul ortamı sağlanmalıdır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir kurumda, Çocukların Okul Yönetimine Katılımı Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut du- rum, alt standardı karşılama düzeyi ve algısal yarar düzeyi aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okul öğrenci meclisi vardır.
- ▶ Okul öğrenci meclisi toplantı karar tutanakları vardır.
- ▶ Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunda okul öğrenci temsilcisi vardır.
- ▶ Şube öğretmenler kurulunda öğrenci temsilcisi vardır. (–S)
- ▶ Çocukların dilek ve önerilerini iletebilecekleri olanaklar (dilek kutusu, e-posta adresi, web sayfasında iletişim kısmı vb.) vardır.
- ▶ Dilek ve önerilerin haftada en az bir kez değerlendirildiğine ilişkin kayıtlar vardır.
- ▶ Çocuklarla belirlenmiş sınıf/okul kuralları vardır.
- ▶ Çocuklarla belirlenmiş pansiyon kuralları vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde yapılan okul öğrenci meclisi toplantılarının sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okulda tutanağa geçen toplam dilek ve öneri sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okulda dilek ve önerilere verilen toplam cevap sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okul öğrenci meclisi vardır.
- ▶ Okul öğrenci meclisi toplantı karar tutanakları vardır.
- ▶ Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunda okul öğrenci temsilcisi vardır.
- ▶ Şube Öğretmenler Kurulunda öğrenci temsilcisi vardır.
- ▶ Çocukların dilek ve önerilerini iletebilecekleri olanaklar (dilek kutusu, e-posta adresi, web sayfasında iletişim kısmı vb.) vardır.
- ▶ Dilek ve önerilerin haftada en az bir kez değerlendirildiğine ilişkin kayıtlar vardır.
- ▶ Çocuklarla belirlenmiş sınıf/okul kuralları vardır.
- ▶ Çocuklarla belirlenmiş pansiyon kuralları vardır.
- ▶ Okul öğrenci meclisi toplanma sıklığı
- ▶ Okulda cevap verilen dilek ve öneri sayısının tutanağa geçen toplam dilek ve öneri sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

- Okuldaki yönetici, öğretmen ve çocukların bu alt standart için;
- ▶ Çocukların okul yönetimine katılabilmesi için faaliyetlerin yapıldığına,
 - ▶ Faaliyetlerin sürekli ve düzenli olarak yürütüldüğüne,
 - ▶ Yürütülen bu faaliyetlerde çocukların görüş ve önerilerinin alındığına,
 - ▶ Bu çalışmalarla çocukların fikirlerine başvurularak, okulda demokratik bir ortam sağlandığına dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen girdilerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Öğrenci meclisi, öğrenci temsilciliği ve diğer idari kurul ve komisyonlar ile çocukların talepleri, eleştiri ve görüşlerini almaya yönelik dilek kutusu mekanizmalarının aktif ve etkin olarak işletilmesi,

- ▶ Bu mekanizmalarda alınan kararların, okul yönetimi tarafından uygulanması,
- ▶ Bunların sonuçları hakkında çocuklara geribildirim verilmesi ve okul gelişimi açısından yararlarının ortaya konması,
- ▶ Okulda çocuklar için yönetime katılım olanaklarının artırılması gerekmektedir.

Standart 2.1.8

Velilerin Okul Yönetimine Katılımı

Velilerin okul yönetim sürecine demokratik ve etkin katılımı sağlar.

Çocukları, yaşamları boyunca en çok etkileyenler ailelerdir. Okul için; bilgi sahibi, ilgili bir aile çocuğun öğrenmesinde ve gelişmesinde tutarlı, güvenilir ve koşulsuz destek veren en temel unsurdur. Bu açıdan ailelerin ve okulun iş birliği ve karşılıklı etkileşimi hem zorunlu hem de çok önemlidir. Etkili ve başarılı okullar, buldukları çevrenin özelliklerine ve ihtiyaçlarına özgü, uygun yollar ve stratejiler ile velilerle ilişkilerini ve iş birliklerini organize ederler. Okulların velileri, en önemli ortaklar ve paydaşlar olarak görmelerinin nedeni temelde bu durumdur.

Okul, velilerin okul yönetimine katılımı için, sadece bazı ilgili ailelerin değil, “zor, dışlanmış ve dezavantajlı” çocukların zor ve dışlanmış ailelerinin katılımını da sağlamak için çaba harcamalıdır.

Çocuğun ev yaşamı ile okul arasında bağlantı olmadığında, çocuğun yaşamındaki sorunlar ve değişiklikler okul tarafından fark edilmeden kalabilir ve dolayısıyla doğru şekilde ele alınamaz. Ev, okul ve sınıf arasındaki bağlantı nitelikli bir eğitimi ve öğretimi teşvik eder. Öğretmenler, çocuğu ve ailesini daha iyi anlayabilir ve değerlendirebilirlerse, öğrenme-öğretme yöntemlerini çocuğun gereksinimlerine göre ayarlayabilirler. Okul ile iş birliği halinde olan aileler çocuğun eğitim öğretim süreçlerinde daha etkin rol alır. **Okul, aileyi güçlendirerek ve yönetim süreçlerine katarak, aslında çocuğu desteklemiş olur.** Okul-aile ilişkilerine yönelik çalışmalar değerlendirildiğinde, aile, veli katılımının eğitimin her seviyesinde gerekli ve etkili olduğu, bunun olumlu etkilerinin, çocukta erişkinliğe uzandığı görülmektedir.

Aile ve veli katılımı kavramı, temelde okulu mali olarak desteklemek değildir. Mali destek sadece bir araçtır ve esas olan ailelerin, velilerin okulu, sorunları ve başarıları ile sahiplenmeleridir.

Velinin kararlara katılımı için okuldaki en temel mekanizma, Okul Aile Birliği’dir. Okul Aile Birliği’nin amaçlarına ve kurallarına uygun işletilmesi, velilerin katılımının sağlanmasında önemli bir katalizördür.

Bir diğer önemli konu da, velilerin, okul ve çocukları hakkında bilgilenmelerinin sağlanmasıdır. Veli katılımı konusundaki hukuki yükümlülükleri karşılamak ve velileri çocuklarının okuldaki durumu hakkında bilgilendirerek, okul-la ilişkilerini güçlendirmek amacıyla, MEB, e-Okul içinde Veli Bilgilendirme Sistemi geliştirmiş ve Ocak 2008’den itibaren kullanıma sunmuştur. Böylece e-Okul Sistemi, veli katılımı ve okul-aile iletişiminde önemli araçlardan biri haline gelmiştir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir kurumda, Velilerin Okul Yönetimine Katılımı Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standartları karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyi aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okul aile birliği yönetim kurulu gelir-gider kayıtları dönemsel olarak ilan edilir.
- ▶ Her öğrenci için öğrenci-veli-okul sözleşmesi vardır.
- ▶ Sınıf/şube bazında veli toplantıları her dönem en az bir kez yapılır.
- ▶ Okul kıyafetleri belirlenirken velilerin etkin katılımı sağlanır.
- ▶ Şube Öğretmenler Kurulunda veli temsilcisi vardır (-S).
- ▶ Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunda veli temsilcisi vardır.
- ▶ Anaokulu/anasınıflarında okul öncesi tahmini bütçe hazırlanır ve e-Okula işlenir.
- ▶ Sınıf/şube bazında yapılan veli toplantılarına yıl boyunca hiç katılmayan veli sayısı
- ▶ Okul aile birliği genel kurul toplantısına katılan veli sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okul aile birliği yönetim kurulu gelir-gider kayıtları dönemsel olarak ilan edilir.
- ▶ Her öğrenci için öğrenci-veli-okul sözleşmesi vardır.
- ▶ Sınıf/şube bazında yapılan veli toplantıları her dönem en az bir kez yapılır.
- ▶ Okul kıyafetleri belirlenirken velilerin etkin katılımı sağlanır.
- ▶ Şube Öğretmenler Kurulunda veli temsilcisi vardır (-S).
- ▶ Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunda veli temsilcisi vardır.
- ▶ Anaokulu/anasınıflarında okul öncesi tahmini bütçe hazırlanır ve e-Okula işlenir.
- ▶ Sınıf/Şube bazında yapılan veli toplantılarına yıl boyunca hiç katılmayan veli sayısının toplam veli sayısına oranı (-S)
- ▶ (Okul mevcudunun 100'den büyük olduğu okullarda) Okul Aile Birliği Genel Kurul toplantısına katılan veli sayısı (-S)
- ▶ Okul mevcudunun 100'den küçük olduğu okullarda) Okul Aile Birliği Genel Kurul toplantısına katılan veli sayısı (-S)

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki yönetici, öğretmen ve velilerin bu alt standart için;

- ▶ Velilerin okul yönetimine katılımı için uygun faaliyetlerin bulunduğuna, bunların tüm velilere açık olduğuna ve aktif biçimde yürütüldüğüne,
- ▶ Bu faaliyetlerde alınan kararlarda velilerin görüşlerinin dikkate alındığına ve okul yönetimince uygulandığına,
- ▶ Velilerin katılımıyla alınan kararların ve bunların gerçekleştirilmesiyle ilgili çalışmaların okulun gelişiminde, çocukların sorunlarının giderilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanmasında etkili ve yararlı olduğuna, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Yukarıda belirtilen göstergelerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ İşlevsel bir okul aile birliğinin oluşturulmasının, birliğin düzenli, şeffaf ve işlevsel olarak çalışma sürekliliğinin,
- ▶ Toplantılarda velilerin görüş ve önerilerini serbestçe bildirmelerinin,

- ▶ Okul-veli sözleşmelerinin amacına uygun şekilde yapılıp izlenmesinin,
- ▶ ŞÖK gibi okul yönetim ve planlama yapılarında veli temsilcisinin bulunması ve velilerin görüşlerinin bu yapıların kararlarına yansımalarının,
- ▶ Veli toplantılarının sadece tek yönlü iletişimle öğretmenlerin, çocukların durumu ve okulun beklentilerini iletmek amaçlı olmayıp, velilerin okulla ilgili konularda, görüş ve değerlendirmelerini, taleplerini de ilk elden iletebilmelerinin,
- ▶ Okulun adı geçen temsil yapılarının tüm velilerin eşit katılımına açık olmasının ve bu katılımlar için çok yönlü çabaların sürdürülmesinin

sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.9 **Velilerin Eğitim Sürecine Etkin Katılımı**

Velilerin eğitim sürecine etkin katılımı sağlanır.

Okul öncesi eğitim, temel eğitimden başlayarak üst eğitimleri etkileyen önemli bir kademedir. Çocukların bilişsel, sosyal, duygusal, dil, psikomotor alanlarına ve öz bakım becerilerine ilişkin yeterliklerini, eğitimsel süreçlerini ve öğrenme olanaklarını desteklemek için, ailelerin iş birliğine ve ortaklığına dayanan öğrenci merkezli bir oluşumdur.

Anne-babalar sadece öğrencilerin ilk öğretmenleri değil, aynı zamanda da eğitimcilerin ortaklarıdır. Anne-baba, uzman ya da okul ortaklığını; anne-babaya konuya özgü becerilerin öğretilmesi, onlara sosyal ve duygusal destek verilmesi, profesyoneller arasında bilgi alışverişi, anne-babanın bir gruba katılması, çocukları ile ilişkilerinin geliştirilmesi ve toplumsal kaynaklara ulaşmalarında yardımcı olmak gibi pek çok değişik biçimde tanımlamak mümkündür.

Anne-babaların çocuklarıyla ilgili bir anlayışları vardır ve bu anlayış öğretmenler için, öğrenme deneyimlerini planlarken, değerli olabilmektedir. Benzer şekilde öğretmenler de öğrencileri anne-babalardan farklı bir şekilde, farklı ortamda tanıdıkları için, onların çocuklarını tanımalarına katkıda bulunabilmektedirler. Bu katkıyı sağlamak adına velilere ihtiyaç belirleme formları göndererek, gereksinim duydukları alanlara ilişkin eğitimler verebilirler. (Örnek: Veli-çocuk iletişimi, kardeş kıskançlığı, sosyalleşme ve paylaşma, altını ıslatma vb.)

Eğitimcilerin, anne-babaları öğretim programı ve çocuklarının gelişimleri hakkında bilgilendirme sorumlulukları vardır. Bu sorumluluk, öğrencilerin yıl içerisindeki gelişim raporlarını, sınıf içerisinde öğrenme merkezlerindeki rollerini, tutumlarını paylaşmak ve geri bildirim vermek şeklinde olabileceği gibi, velilerin sınıf ortamında öğrenci portfolyo dosyalarını oluşturmada çocuklarına yardımcı olmaları şeklinde de olmaktadır. Bunun yanında anne-babalar da okul programına ve hedeflerine katkıda bulunabilirler. Bu açıdan bakıldığında, okul öncesi öğretmenleri anne-babalara bir plan dâhilinde Aile Katılım Tercih Formu göndererek, onların öğrenme deneyimlerini, yaşantı örneklerini ve becerilerini çocuklara aktarmalarına olanak sağlayacak etkinliklere katılmalarını sağlayabilirler. Anne-babalar çocuklarını güdülemede, okulda öğrenilenler ile dışarıdaki fırsatlar arasında bağlantı kurmada aktif rol üstlenebilirler.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir Okul öncesi eğitim kurumunda, Velilerin Okul Yönetimlerine Katılımı Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi ve algılanan yarar düzeyi tanımlanmaktadır.

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formları değerlendirilerek en az beş eğitim planlanmıştır.
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Katılım Tercih Formu doğrultusunda her veli en az bir kez etkinliklere katılmıştır.
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında aile eğitimi ve katılımı ile ilgili velilerin değerlendirme yaptığı kayıtlar vardır.
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında eğitim etkinlikleri (eğitim planları, dokümanlar vb.) aileler ile paylaşılır (toplantı, bülten, web sayfası gibi yollar ile).
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formlarına göre planlanan aile eğitimi sayısı
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formlarına göre gerçekleştirilen aile eğitimi sayısı
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formlarına göre aile eğitimlerine katılması gereken veli sayısı
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formlarına göre aile eğitimlerine katılan veli sayısı
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Katılım Tercih Formu doğrultusunda planlanan etkinliklere katılması gereken veli sayısı
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Katılım Tercih Formu doğrultusunda etkinliklere katılan veli sayısı
- ▶ Velilerin onayı alınarak farklı ailelere yapılan ev ziyareti sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formları değerlendirilerek en az beş eğitim planlanmıştır.
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Katılım Tercih Formu doğrultusunda her veli en az bir kez etkinliklere katılmıştır.
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında aile eğitimi ve katılımı ile ilgili velilerin değerlendirme yaptığı kayıtlar vardır.
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında eğitim etkinlikleri (eğitim planları, dokümanlar vb.) aileler ile paylaşılır (toplantı, bülten, web sayfası gibi yollar ile).
- ▶ Anaokulu/Anasınflarında Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formlarına göre gerçekleştirilen aile eğitimi sayısının, planlanan aile eğitim sayısına oranı
- ▶ Okul öncesi eğitim kurumlarında Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formlarına göre aile eğitimlerine katılan veli sayısının, aile eğitimlerine katılması gereken veli sayısına oranı
- ▶ Okul öncesi eğitim kurumlarında Aile Katılım Tercih Formu doğrultusunda etkinliklere katılan veli sayısının, Aile Katılım Tercih Formu doğrultusunda planlanan etkinliklere katılması gereken veli sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki yönetici, öğretmen ve velilerin bu alt standart için;

- ▶ Okul ile iş birliğindeki ailelerin eğitime katılabilmesi için sınıf ortamında uygulamalar yapıldığına,
- ▶ Bu uygulamaların düzenli olarak yürütüldüğüne,
- ▶ Yürütülen bu uygulamalarda velilerin ihtiyaç ve fikirlerinin dikkate alındığına,
- ▶ Bu uygulamalar sonucunda ailelerin, çocukların eğitime etkin katıldıklarına dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergelerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetiminin temel olarak:

- ▶ İşlevsel bir okul aile birliğinin oluşturulması, birliğin düzenli, şeffaf ve işlevsel olarak çalışma sürekliliğinin, velilerin görüş ve önerilerini toplantılarda serbestçe ifade etmelerinin,

- ▶ Okul yönetimi, öğretmenler ve velilerin yeterlikleri ve uzmanlıkları doğrultusunda çocuğun gelişimini desteklenmesinin,
- ▶ Okulun yönetim ve planlama yapılarında veli temsilcisinin bulunması ve velilerin görüşlerinin bu yapıların kararlarına yansımalarının,
- ▶ Veli toplantılarının, öğretmenlerin tek yönlü iletişimle, çocukların durumu ve okulun beklentilerini iletmek amaçlı olmayıp, velilerin okulla ilgili konularda görüş ve isteklerini de belirtebilecekleri bir ortamın,
- ▶ Okulun tüm temsil yapılarının velilerin eşit katılımına açık olmasının ve bu katılımlar için çok yönlü çabaların sürdürülmesinin

sağlanması gerekmektedir.

Standart 2.1.10

Öğretmenlerin Okul Yönetimine Katılımı

Öğretmenlerin okul yönetim sürecine demokratik ve etkin katılımı sağlanır.

Okulda Öğretmen Katılımı; İnisiyatif ve Yeterliliğe Dayalı Yetki Dağılımı

Okulun yönetim temeli; yönetsel, teknik-uzmanlık ve denetsel alanlardaki yetki yapılarının yeterlilik temelinde ve uyumlu işleyişine dayanır. Uzmanlık yetkisinin, temelde eğitimin amaç ve içeriğiyle, **yönetsel yetkinin** bu amaçları gerçekleştirmedeki koşullar ve araçlarla, **denetsel yetkinin** ise amaç, içerik ve araç tutarlılığıyla ilgili olduğu görülmektedir.

Çağdaş eğitim kurumlarında bu farklı yetki türlerinin demokratik bir ortamda, birlikte uyum içinde işlemesi için katılımcı yönetim yaklaşımları önem taşımaktadır.

Katılım kavramı, bundan doğrudan sorumlu olan yönetim dışında; öğretmenler, çocuklar, veliler, diğer personel, hatta ilgili paydaşlar olarak eğitimde hem hizmet veren hem de hizmet alan tüm tarafları kapsar. Kurum standartları da bu paydaşlardan, öğretmenler ve çocukları öncül aktörler olarak ele almaktadır. İlerleyen süreçte diğer okul dışı paydaşların, kurumsal gelişmelerle birlikte standartlara dâhil edilmesi hedeflenmektedir.

Öğretmenlerin Okul Yönetimine Katılımı

Araştırmalar ve gözlemler bize göstermektedir ki; yönetsel ve denetsel yetkinin ağır bastığı geleneksel eğitim yapılarında, okul gelişimi, niteliksel iyileştirme çabaları ya çok yavaş ve sorunlu olmakta ya da sekteye uğramaktadır. Çünkü araçlar, usuller, kurallar öne çıkmakta; ama gelişime temel olan ihtiyaçlar ve bunları karşılayacak uygulamalar ikincil konuma gerilemektedir.

Öğretmenlerin, yönetim sürecine etkin katılımının sağlanarak kararların birlikte alınması, yönetimin işlevlerinden biri olan “eşgüdüm”ün hayata geçirilmesinde de etkilidir.

Zaman içerisinde değişen yönetmeliklerle birlikte, yönetsel anlayışlarda paydaş katılımının önemi vurgulanmaktadır. 60’lı yıllarda çıkarılan ve yaklaşık son 10 yıl öncesine kadar kullanılan okul yönetmeliklerinde, okulu müdürün yönettiği ifade edilirken, son dönemde çıkarılan mevzuatlarda; okulun diğer çalışanlarla birlikte müdür tarafından yönetildiği vurgulanmıştır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir kurumda, Öğretmenlerin Okul Yönetimine Katılımı alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyi aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Öğretmenler, kurul toplantılarına katkı sağlar.
- ▶ Öğretmenler kurulu toplantı gündemi en az iki gün öncesinden okul personeli ile paylaşılır.
- ▶ Eğitim öğretim yılında öğretmenler kurulunda alınan toplam karar sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında öğretmenler kurulunda alınan kararlardan gerçekleşenlerin sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Öğretmenler, kurul toplantılarına katkı sağlar.
- ▶ Öğretmenler kurulu toplantı gündemi en az iki gün öncesinden okul personeli ile paylaşılır.
- ▶ Eğitim öğretim yılında öğretmenler kurulunda gerçekleştirilen kararlarının alınan kararlara oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

- Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin bu alt standart için;
- ▶ Öğretmenlerin okul yönetimine katılımı için uygun kurul ve komisyonların bulunduğu ve bunların toplantılarına, öğretmenlerin düzenli katılımlarının sağlandığına,
 - ▶ Okuldaki kurul, komisyon ve yönetsel kararların alındığı toplantılar ve faaliyetlerde, kararların katılımcıların ve öğretmenlerin mutabakatı ile alındığına,
 - ▶ Okuldaki kurul, komisyon ve yönetsel kararların alındığı toplantıların, faaliyetlerin ve alınan kararlarda sağlanan mutabakatın, öğretmenlerin okul yönetimine katılımlarında etkili ve yararlı olduğuna,
- dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulun yukarıda belirtilen girdileri ve algıları sağlayabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Okuldaki kurul, komisyon ve yönetsel kararların alındığı toplantılara öğretmenlerin yeterli ve düzenli katılımlarının sağlanması,
- ▶ Kararların, katılımcıların olabildiğince geniş mutabakatı ile alınması ve bu uygulamaların, öğretmenlerin okul yönetimine katılımları ve okul gelişimi açısından yararlarının ortaya konması,
- ▶ Okulda öğretmenler için katılım olanaklarının artırılması,

gerekmektedir.

Standart 1.1.11

Özel Bilgilerin Gizliliği

Okulda çocukların, velilerin ve personelin hizmete ve/veya kişiye özel bilgilerinin gizliliği korunur.

Özel Bilgilerin Gizliliği Alt Standardı felsefi olarak “mahremiyet” kavramına, hukuki olarak “özel hayatın gizliliği” ilkesine ve toplumsal olarak “bireysel mahremiyet hakkı”na dayanır. “Mahremiyet, bizim başkaları tarafından ne ölçüde tanınıp bilindiğimiz, başkalarının fiziksel olarak bize ne ölçüde ulaşabilir oldukları, bizim başkalarının ilgi ve dikkatinin ne ölçüde nesnesi olduğumuz hususlarıyla yakından ilişkili bir kavramdır.” (Yüksel, 2009).

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin 12'nci maddesinde, "Kimsenin özel yaşamı, ailesi, konutu ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz, herkesin, bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunma hakkı vardır." denilmektedir. Bunun bir uzantısı olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 16'ncı maddesi, "mahremiyet, aile, ev ve mektuplara müdahaleden ve iftira/kötülemekten korunma hakkı"ndan bahseder. Aynı durum Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 20'nci maddesinde de, "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir, özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz." şeklinde ifade edilmektedir. Bu belirleyici kaynaklara dayalı olarak da MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin ilkelerle ilgili beşinci maddesinin "e" bendinde, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin bireysel boyutunda gizliliğin esas olduğu, sınıf rehber öğretmenin görevleriyle ilgili, 51'inci maddenin yine "e" bendinde "öğretmenlerin, çalışmalarında, öğrenci hakkında topladığı bilgilerden özel ve kişisel olanların gizliliğini koruyacağı" belirtilmektedir.

Eğitim ortamlarında mahremiyet hakkı, okul paydaşlarının özel ve aile hayatları, saygınlıkları ile fiziki, ahlâki bütünlüklerinin korunması ve onların kişiliklerini geliştirme ve başkalarıyla ilişki, iletişim kurma özgürlüklerinin desteklenmesini ifade etmektedir. Bu nedenle okulların, kişiye özel bilgileri edinme ve paylaşmaya ilişkin uygulamalarını, herkes için özel bilgilerin gizliliği ve mahremiyet hakkının korunmasına özen göstererek ve her zaman çocuğun yüksek yararını gözeterek sürdürmesi gerekir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir kurumda, Özel Bilgilerin Gizliliği alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okulda sadece arşiv odası olarak düzenlenmiş mekân vardır.
- ▶ Okulda kişisel ve/veya hizmete özel bilgi ve belgelerin gizliliğini korumaya yönelik kurallar yazılı olarak belirlenmiştir.
- ▶ Okuldaki kişisel ve/veya hizmete özel bilgi ve belgelere yalnızca yetkili kişiler tarafından ulaşılabilir.
- ▶ İlkokul ve ortaokulda eğitim öğretim yılında hizmete ve kişiye özel gizli bilgilerin korunma güvencesi hakkında yapılan bilgilendirme çalışmalarına katılan çocuk sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında hizmete ve kişiye özel gizli bilgilerin korunma güvencesi hakkında yapılan bilgilendirme çalışmalarına katılan personel sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında hizmete ve kişiye özel gizli bilgilerin korunma güvencesi hakkında yapılan bilgilendirme çalışmalarına katılan veli sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okulda sadece arşiv odası olarak düzenlenmiş mekân vardır.
- ▶ Okulda kişisel ve/veya hizmete özel bilgi ve belgelerin gizliliğini korumaya yönelik kurallar yazılı olarak belirlenmiştir.
- ▶ Okuldaki kişisel ve/veya hizmete özel bilgi ve belgelere yalnızca yetkili kişiler tarafından ulaşılabilir.
- ▶ Eğitim öğretim yılında ilkököl ve ortaokulda hizmete ve kişiye özel gizli bilgilerin korunma güvencesi hakkında yapılan bilgilendirme çalışmalarına katılan çocuk sayısının toplam çocuk sayısına oranı.
- ▶ Eğitim öğretim yılında hizmete ve kişiye özel gizli bilgilerin korunma güvencesi hakkında yapılan bilgilendirme çalışmalarına katılan personelin sayısının toplam personel sayısına oranı
- ▶ Eğitim öğretim yılında hizmete ve kişiye özel gizli bilgilerin korunma güvencesi hakkında yapılan bilgilendirme çalışmalarına katılan veli sayısının toplam veli sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okul aktörlerinin Özel Bilgilerin Gizliliği alt standardı için;

- ▶ Okulda çocuklar, veliler ve personel olarak kişilere ve hizmetlere özel bilgilerin gizliliğinin sağlandığına,
- ▶ Özel bilgilerin gizliliğini sağlamaya yönelik kuralların oluşturulması ve uygulanması aşamalarında tüm aktörlerin görüş ve önerilerinin alınarak, gerekli bilgilendirmelerin yapıldığına,
- ▶ Bu konuda yapılan uygulamaların okul aktörlerinin kişiye ve hizmete özel bilgilerinin ve dolayısıyla onların güvenlik, mahremiyet ve saygınlığının korunmasında etkili ve yararlı olarak, paydaşların okula güvenlerini artırdığına, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergelerin ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Haklara ve sorumluluklara ilişkin yapılan bilgilendirmelerde kişilik ve mahremiyet hakları konusunda paydaşlara bilgi verilmesi ve farkındalık kazandırılması,
- ▶ Okulda kişiye ve hizmete özel bilgilerin gizliliğinin korunmasına ilişkin, kuralların ve bunların uygulanma işlemlerinin, okul paydaşlarının katılımının sağlanarak belirlenmesi ve uygulanması,
- ▶ Çocukların, ailelerin ve personelin bu süreç ve kurallar ile dayandığı haklar, ilkeler ve uygulanmaları konularında bilinçlendirilmeleri,
- ▶ Okulda, paydaşların, hizmetler ve kişisel kapsamdaki özel bilgilerinin gizliliğinin korunması için, bilgi güvenliğini sağlayıcı önlemlerin işlevsel biçimde uygulanıyor ve izleniyor olması

gerekmektedir.

Standart 2.2

Okulun kayıt kabul alanındaki tüm çocukların eğitime koşulsuz erişimleri ve düzenli devamları sağlanır.

Ülkemizde temel eğitim zorunludur. Bu durum mevcut Anayasamızın 42'nci maddesinde de yer almaktadır. Bu konuda izlenen stratejilerde ve yapılan planlamalarda, her kademedeki eğitime erişimin önündeki engellerin kaldırılacağı, okul terklerinin azaltılması için başta kırsal kesime ve kız çocuklarına yönelik olmak üzere gerekli tedbirlerin alınacağı bölgesel ve cinsiyet farklılıklarının giderileceği ve ortaöğretime geçiş oranlarının yükseltileceği belirtilmektedir.

Temel eğitim düzeyinde öğrenci katılımının sağlanması ile ilgili sorunun ulusal ve yerel olmak üzere iki düzeyde ele alınmasına ihtiyaç vardır. Gerek sorunun tespitinde gerekse çözümünde merkezi ve yerel düzeyde yapılabilecekler farklılık göstermektedir. Merkezi düzeyde yapılacak durum tespiti, konuya ilişkin ulusal politika ve stratejileri; yerel düzeyde yapılacak durum tespiti, yerel duruma uygun önlemler, uygulama, değerlendirme çalışmalarına yön verecektir.

İlköğretim kurumları, ülkemizin tüm vatandaşlarına zorunlu eğitim verme görevlerinin doğal bir uzantısı olarak, yasalarca, kayıt kabul alanlarında bulunan nüfusa kayıtlı olan ve olmayan tüm çocukları kaydetme ve okula devamlarını sağlamakla yükümlü kılınmışlardır. Bu nedenle Kurum Standartlarında; okulun kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı olan ve olmayan kız, erkek tüm çocukların okula kayıt edilmeleri ve okula devamlarının sağlanması konuları temel bir standart olarak yer almıştır. Standartın **“koşulsuz erişim” ifadesindeki “koşulsuzluk”, çocuklarla ilgili hiçbir koşul ya da durumun, onların okula erişimlerinin karşısında bir gerekçe olamayacağını**

vurgulamaktadır. Bu koşulsuzluk, kurumun hizmet süreçlerindeki resmi prosedür ve kuralların aksi durumu değil, çocukların engellerinin aşılması ve ilgili yasal süreçlerin işletilmesi gerekliliğine işaret etmektedir.

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda; çocuğun okula devamında, velinin çocuğun devamını sağlamadaki yükümlülüğü ile resmi kurumların bu konudaki görevlerine vurgu yapılmakta ve her çocuğun zorunlu olarak ilköğretim eğitimi alması gerektiği, bu eğitim süresinde okula devam etmesinin zorunlu olduğu, çocuğun okula devamından önce velinin, sonra da devletin ve dolayısıyla okulların sorumlu olduğu açıkça ifade edilmektedir. Ayrıca ülkemizin de kabul ettiği "Birleşmiş Milletler, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"nin 28'inci maddesinde okula devamın düzenlenmesini sağlamak ve okulu terk etme oranlarını düşürmek için ülkelerin önlemler alacağı belirtilmiştir.

Okula erişim açısından ilköğretim çağındaki tüm çocukların okula kayıt yaptırması yeterli değildir. **Pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de temel sorunlardan biri, bu çocukların zorunlu eğitimi tamamlamalarıdır. Öğrencilerin okulu tamamlamadan erken ayrılması, eğitime erişimdeki ana sorunlardan biridir. Okuldan erken ayrılma, her düzeydeki okul için önemli olmakla birlikte, zorunlu eğitim düzeyi için çok daha önemlidir.** Okulların bu konuda etkili ve proaktif olmaları beklenmektedir. Okuldan erken ayrılma konusunda yapılan çalışmalarda, okul devamsızlığı temel bir yordayıcı olarak ortaya çıkmaktadır. Okulu terk etme ile okula özürsüz devamsızlık arasında doğrusal ilişki bulunmaktadır. Bu açıdan zorunlu eğitim kapsamında ilköğretimde eğitim hakkının kullanılması için, devamsızlık konusuna özel bir dikkat verilmelidir.

Zorunlu ilköğretim uygulaması açısından temel eğitim çağındaki nüfusa kayıtlı olsun veya olmasın tüm çocukların okula erişimlerinin sağlanması ve düzenli devamları, tüm eğitim kurumlarının temel görevidir. Kurum standartlarında değerlendirme kapsamına alınan erişim ve devama ilişkin standartlar bu anlayışla oluşturulmuştur.

Alt Standart 2.2.1

Çocukların Tespiti ve Okula Kayıt Edilmesi

Okul, kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı olan/olmayan çocukları kaydeder.

Bakanlığımız, son yıllarda okula kayıt konusunda önemli ilerlemeler kaydederek, ilköğretimde okullaşmayı % 99'lara ulaştırmakla birlikte, oranı yüzde 100'e çıkarma amacına çok yaklaşmıştır. Okul öncesi eğitimde oranı ise istenen seviyede değildir. e-Okul sistemi ile Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminin (ADNK) ilişkilendirilmesiyle, okulun kayıt kabul alanındaki nüfusa kayıtlı olan tüm çocukların tespiti çok kolaylaşmıştır. Artık bu bilgi e-Okul sisteminden doğrudan alınabilecek bilgiler arasındadır. Diğer yandan nüfusa kayıtlı olmayan çocukların da okul tarafından tespit edilmesi için çalışmalar yürütülmesi ve bu çocukların da okula kayıt edilmesi özel önem arz etmektedir.

Türkiye'de okula erişimdeki temel sorunlardan biri, ADNK sistemine ve okula hiç kaydolmamışların tespitinde yaşanan güçlüklerdir. Eğer çocuk okula kaydolmuş, ancak nüfusa kaydolmamışsa; 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'na göre okul müdürleri okula kayıt için başvuran çocuklardan nüfusa kayıtlı olmayanları nüfus müdürlüğüne bildirmekle görevlidirler. Ancak **tüm çabalara rağmen, e-Okul Sistemi ve ADNK dışında kalan ve okula kaydolmayan çocukların yerel düzeydeki tespitlerinde, istatistikî verilerin sınırlı olduğu noktalarda, okulların doğrudan çevre araştırması ve gözlem gibi yöntemler kullanması gereklidir.** Okul müdürü, öğretmen, muhtar ya da imam gibi görevlilerden de destek alarak, gözlem yoluyla, okul bölgesinde ilköğretim çağına olduğu halde hem nüfusa kaydolmamış hem de okula gitmeyen çocukları tespit etmek durumundadır.

Okulda veya öğrenci kabul sınırları içinde sığınmacı, mülteci statüsünde çocuk bulunup bulunmadığı, eğer varsa, bu çocukların eğitimlerinin ve gelişimlerinin aksamaması için ilgili birimlerin eşgüdümünde gerekli çalışmaların gerçekleştirilmesi ve bunun için öğretmenlerin bilgilendirilmesi yasal yükümlülükler doğrultusunda gereklidir. Bu alt standart, eğer okul kabul sınırları içinde bu durumda çocuklar varsa, bunların tespiti ve okulun bu konudaki

faaliyetlerinin yürütülmesini ve değerlendirilmesini de içermektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı, yeni derslikler inşa ederek, yatılı bölge okulları ve pansiyonlu okullar yaptırarak, üç milyon üzerinde öğrencinin yararlanabileceği bir ek kapasite yaratmıştır. Taşımali eğitim kapsamındaki ve yatılı okullardaki temel eğitim öğrencilerine ücretsiz öğle yemeği de verilmektedir. Bunlara ilaveten, öğrenciler ortaokul bulunmayan köylerden, bu tür okulların bulunduğu merkezlere her gün taşınmaktadır.

Tespitlere göre, bu alt standart açısından okul yönetiminden temel beklentiler aşağıda açıklanmaktadır:

Okulların erişim konusundaki nihai hedef ve görevlerinden en önemlisi, öğrenci kabul sınırları içinde yaşayan zorunlu eğitim çağındaki, engelliler dâhil, erkek ve kız çocukların tamamının okula kayıt edilmesidir. YBO'lar ve taşımali eğitim uygulamasındaki okullarda okulun öğrenci kabul sınırları, ildeki düzenlemeler doğrultusunda yıllara göre değişebileceğinden, bu tür okullar bu konuda gerektiğinde her yıl çalışmalarını bu duruma göre düzenlemeli ve kayıt olanlar ve olmayanlar okul yönetimince takip edilmelidir.

Okul, zorunlu eğitim çağındaki ve nüfusa kaydı olup okula kayıt olmamış çocukların okula kayıt olmama nedenlerini araştırarak, veri tabanına tam olarak işlemelidir. Bu konuda, çocukların kayıt olmama nedenlerine ilişkin araştırma ve incelemelerin yapılıp, bilgilerin e-Okul sistemine güncel olarak girilmesi gerekmektedir. Böylece kayıt konusundaki sorunların ilk elden tespiti ve hem merkezi hem de yerel düzeyde önlemlerin alınması mümkün olabilecektir.

Taşımali eğitim uygulaması yapan okulların da çocuklara ilişkin bilgileri (sayı, devam, özel durumlar vb.) hem eğitim ortamında gerekli olabilecek düzenlemeler hem de çocukların okula erişim ve devamlarını sağlama açısından, en az bir dönem öncesi edinmek için gerekli planlamaları yapmaları beklenmektedir.

Bu alt standart, **zorunlu eğitim çağındaki okula kayıtlı olmayan çocukların tamamının okula kazandırılması için, okula kayıt olmama nedenlerine göre farklı stratejiler geliştirmesini ve uygulamasını** öngörmektedir. Ayrıca, geliştirilen ve uygulanan stratejilerin sonucunda, okula kayıtlı olmayan çocukların ne kadarının kaydolduğuna ilişkin bilgilerin de e-Okul sisteminde güncellenmesi gerekmektedir.

Okul, Kayıt Kabul Alanındaki Nüfusa Kayıtlı Olan/Olmayan Çocukların Kaydedilmesi alt standardı bahsedilen bu görüşler ve açıklamalar doğrultusunda oluşturulmuştur.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir okulda, Çocukların Tespiti ve Kayıt Edilmesi alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okul çağındaki olup nüfusa kayıtsız oldukları tespit edilen çocukların nüfusa kayıt edilmesi için gerekli çalışmalar yapılır.
- ▶ Okula kayıt öncesinde ya da kayıtlı olan çocuklardan nüfus yaşı ile gerçek yaşı arasında uyumsuzluk fark edilen çocuklar için gerekli çalışmalar yapılır.
- ▶ Okul çağındaki olup okula kayıtlı olmayan çocukların okula kazandırılması için gerekli çalışmalar yürütülür.
- ▶ [İlkokul / ortaokulda kayıt kabul alanında olup okula kaydı olmayan çocuklardan okula kaydedilenlerin sayısı](#)

- ▶ Anaokulu ve anasınıflarında başvuru yapılan ancak okula kaydedilemeyen öğrenci sayısı
- ▶ Anaokulu ve anasınıflarında okula kayıtlı olan özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sayısı (e)
- ▶ İlkokuldaki 61-72 ay arası çocuk sayısı (e)
- ▶ İlkokuldaki 72 ay üzeri çocuk sayısı (e)

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okul çağında olup nüfusa kayıtsız oldukları tespit edilen çocukların nüfusa kayıt edilmesi için gerekli çalışmalar yapılır.
- ▶ Okula kayıt öncesinde ya da kayıtlı olan çocuklardan nüfus yaşı ile gerçek yaşı arasında uyumsuzluk fark edilen çocuklar için gerekli çalışmalar yapılır.
- ▶ Okul çağında olup okula kayıtlı olmayan çocukların okula kazandırılması için gerekli çalışmalar yürütülür.
- ▶ Okulun kayıt kabul alanındaki 48-72 aylık çocuklardan okul öncesine kayıt olan toplam çocuk sayısının okulun kayıt kabul alanındaki 48-72 aylık toplam çocuk sayısına oranı (S-)
- ▶ Okulun kayıt kabul alanındaki 60-69 aylık çocuklardan 1. sınıfa veya okul öncesine kayıt olan toplam çocuk sayısının okulun kayıt kabul alanındaki 60-69 aylık toplam çocuk sayısına oranı (S-)
- ▶ Okulun kayıt kabul alanındaki 69 aylık ve üzeri çocuklardan 1. sınıfa veya okul öncesine kayıt olan toplam çocuk sayısının okulun kayıt kabul alanındaki 69 ay ve üzeri toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ 48-72 aylık okul öncesi eğitime kaydolup tamamlayan çocukların, 1. sınıfta eğitim gören çocuk sayısına oranı (-S)

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki yöneticiler ve öğretmenlerin bu alt standart için;

- ▶ Okulun kayıt kabul alanında nüfusa kayıtlı olan/olmayan tüm çocukların okula kazandırılmasına yönelik çalışmaların varlığına,
- ▶ Bu çalışmaların düzenli bir şekilde yapıldığına,
- ▶ Bu çalışmaların ilgili kişi, kurum/kuruluşların iş birliği ve katılımlarıyla yürütüldüğüne,
- ▶ Bu çalışmalar sonucunda nüfusa kayıtlı olan/olmayan tüm çocukların okula kayıt olmalarının sağlandığına dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda açıklanan göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Okula kayıt olmamış çocukların belirlenerek, okula kayıt olmama nedenlerinin araştırılarak e-Okul sistemindeki veri tabanına tam ve güncel olarak işlenmesi,
- ▶ Okula kayıt olmamış çocuklar için, belirlenen kayıt olmama nedenlerine göre, farklı stratejiler geliştirilmesi ve bunların çocukları okula kazandırmada etkili şekilde uygulanması,
- ▶ Uygulanan stratejilerin sonucunda, okula kayıtlı olmayan çocukların ne kadarının kaydolduğunun takip edilerek buna ilişkin bilgilerin sisteme girilmesi,

YBO'lar ve taşınmalı eğitim uygulamasındaki okullarda tüm ildeki okulun öğrenci kabul sınırlarına ilişkin değişimlere göre çalışmalarının düzenlenmesi, taşınmalı eğitim uygulaması yapan okulların da, bölgelerindeki okullardan gelecek çocuklara ilişkin bilgilerin, en az bir dönem öncesi edinilerek gerekli planlamaların yapılması ve nakilde bir kayıp olup olmadığının kontrolü gerekmektedir.

Alt Standart 2.2.2

Çocukların Okula Devamlarının Sağlanması

Okul, devamsızlık nedenlerinin tespitini yapıp, çocukların okula devamlarını sağlar.

Çocuğun okula kaydedilmiş olması, okula erişimin sağlandığı anlamına gelmez. Erişimi sağlanan bütün çocukların okula düzenli olarak devam etmeleri esas alınmalıdır. Erişimin temel ve nihai göstergelerinden biri de, okula kayıt olan tüm çocukların okula devamları ve okuldan mezun olabilmesidir. Araştırmalar, devamsızlık yapılan gün sayısı arttıkça, okul terk riskinin de arttığını göstermektedir. Erişimi sağlanan çocukların okuldan kopmamları için okulun, çevresel koşullarına uygun önlemler alması önemlidir.

Erişime ilişkin değerlendirmelerde, okulun kaydettiği çocukların ne kadarının devamını sağlayabildiği, ne kadarını mezun edebildiği ve bu sonuca ulaşmak için, farklı sebeplerden dolayı mezun olamayan çocuklar için ne tür önlemler aldığı önemlidir. Okulun devam ve mezuniyet durumu ile ilgili bilgiler, standartlara ilişkin öz değerlendirilmede e-Okul sistemi verilerinden alınabilmektedir. Ayrıca okulun mezun ettiği çocukların **ortaöğretime geçiş durumlarının izlenmesi** de öz değerlendirmelerine önemli bir katkı sağlayacaktır.

Okul terklerinin ve devamsızlığın hangi sınıflarda yoğunlaştığının ve cinsiyetlere göre farklılık gösterip göstermediğinin bilinmesi, uygun tedbirlerin alınabilmesi açısından önemlidir. **Terk ve devamsızlıkların nedenleri ve çözüm yolları yerel düzeyde farklılık gösterebilir.** Nedenlerin farklılığı, çözümleri de farklılaştırır. Terk ve devamsızlığın nedenleri ve çözüm yolları, okulların ve yerel aktörlerin eşgüdümüyle yerinde tespit edilmelidir.

Okula devamsızlık ve giderek okulu terk etme sorunu açısından dezavantajlı çocuklar daima açık risk gruplarıdır. Bu nedenle okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında dezavantajlı (engelliler, geleneksel yapıyı sürdüren bölgelerdeki kızlar, çalışan çocuklar, sosyal risk altındakiler, devamlı şekilde okul başarısızlığı gösterenler vb.) çocuklara yönelik eğitim öğretim ve izleme uygulamaları, devamsızlık sorunu açısından da büyük önem taşımaktadır.

Geleneksel sosyal yapının hâkim olduğu bölgelerde devam ve okul terki açısından kız çocuklarına özel bir dikkat gösterilmelidir. Ülkemizde, kızların okula gitmelerinin artırılmasına yönelik çabalar ve kampanyalar devam etmektedir. Buna rağmen birçok kaynakta, okul yaşına gelmiş çocukların okula devam sorunu yaşadığı belirtilmektedir. Sorunun bölgesel ve cinsiyete dayalı bir yönü bulunduğu da pek çok kanıt ortaya konulmaktadır.

Okula devamdan, yasal ve hukuki olarak veli sorumludur. Ancak velinin bu sorumluluğunu yerine getirmesi, okulun veli ile ilişkilerinin temel konularından biridir. Öğrencilerin devamsızlığı konusunda okul ve ailenin iş birliği içerisinde olması önemlidir. Bunun gerçekleştirilmesi, sadece e-Okul sistemi, eve yazılı usullerle bildirme gibi tek tip uygulamalarla olmamalıdır. Velilerin, okur-yazar olup olmama, teknoloji kullanıp kullanamama, okulla ilişkilerinin düzeyi vb. özellikleri dikkate alınmalıdır.

Bu alt standart, yukarıda açıklanan yasal durum ve anlayışa dayalı olarak ele alınmıştır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir okulda, devamsızlığın ve devamsızlık nedenlerinin tespitini zamanında yapıp, değerlendirmeler sonucunda bireyselleştirilmiş müdahaleler uygulayarak, kız ve erkek çocukların Okula Düzenli Devamlarının Sağlanması alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ e-Okulda çocuk, veli ve personelin kişisel ve iletişim bilgileri günceldir.
- ▶ Devamin önemi ve izlenmesi konusunda veliler ve çocuklara yönelik yapılan bilgilendirme çalışmalarının kayıtları vardır.

- ▶ Devamin önemi ve izlenmesi konusunda öğretmenlere yönelik yapılan bilgilendirme çalışmalarının kayıtları vardır.
- ▶ Çocukların okula devaminin sağlanması konusunda yapılması gereken iş ve işlemlerin zamanında yapıldığına dair belge/kayıtlar vardır.
- ▶ Devamsız çocuklardan okula dönemeyecek durumda olanların (vefat etti, yurt dışına çıktı vb.) devamsızlık nedenleri e-Okula işlenerek okuldan ayrılma işlemleri zamanında yapılır.
- ▶ İlkokulda/ortaokulda risk altında bulunan çocukların okula devamsızlık yapmalarını önlemeye yönelik çalışmalar yapılır.
- ▶ Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nce anaokulu ve anasınıflarına yönlendirilen özel gereksinimi olan çocuklardan okula devamlarının sağlananların sayısı
- ▶ İlkokulda/ortaokulda 21-50 gün arasında özürsüz devamsızlık yapan çocuk sayısı (e)
- ▶ İlkokulda/ortaokulda 21-50 gün arasında özürsüz devamsızlık yapıp da okula devami sağlanan çocukların sayısı
- ▶ İlkokulda/ortaokulda 51-90 gün arasında özürsüz devamsızlık yapan çocuk sayısı (e)
- ▶ İlkokulda/ortaokulda 51-90 gün arasında özürsüz devamsızlık yapıp da okula devami sağlanan çocukların sayısı
- ▶ İlkokulda/ortaokulda 91 gün ve üstü özürsüz devamsızlık yapan çocuk sayısı (e)
- ▶ İlkokulda/ortaokulda 91 gün ve üstü arasında özürsüz devamsızlık yapıp da okula devami sağlanan çocukların sayısı
- ▶ Zorunlu ilköğretim çağı dışına çıkan çocukların sayısı (e)
- ▶ Açık öğretim ortaokuluna geçiş yapan çocukların sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ E-okulda çocuk, veli ve personelin kişisel ve iletişim bilgileri günceldir.
- ▶ Devamin önemi ve izlenmesi konusunda veliler ve çocuklara yönelik yapılan bilgilendirme çalışmalarının kayıtları vardır.
- ▶ Devamin önemi ve izlenmesi konusunda öğretmenlere yönelik yapılan bilgilendirme çalışmalarının kayıtları vardır.
- ▶ Çocukların okula devaminin sağlanması konusunda yapılması gereken iş ve işlemlerin zamanında yapıldığına dair belge/kayıtlar vardır.
- ▶ Devamsız çocuklardan okula dönemeyecek durumda olanların (vefat etti, yurt dışına çıktı vb.) devamsızlık nedenleri e-Okula işlenerek okuldan ayrılma işlemleri zamanında yapılır.
- ▶ İlkokulda/ortaokulda risk altında bulunan çocukların okula devamsızlık yapmalarını önlemeye yönelik çalışmalar yapılır.
- ▶ İlkokulda/ortaokulda 21-50 gün arasında özürsüz devamsızlık yapıp da okula devami sağlanan çocukların sayısının 21-50 gün arasında özürsüz devamsızlık yapan toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ İlkokulda/ortaokulda 51-90 gün arasında özürsüz devamsızlık yapıp da okula devami sağlanan çocukların sayısının 51-90 gün arasında özürsüz devamsızlık yapan toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ İlkokulda/ortaokulda 91 gün ve üstü özürsüz devamsızlık yapıp da okula devami sağlanan çocukların sayısının 91 gün ve üstü özürsüz devamsızlık yapan toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Rehberlik Araştırma Merkezlerinden anaokulu ve anasınıflarına yönlendirilen özel gereksinimi olan çocukların, Rehberlik Araştırma Merkezlerinden anaokulu ve anasınıflarına yönlendirilip devam eden çocuk sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Okuldaki tüm çocukların devam takip işlemlerinin düzenli olarak yürütüldüğüne, gerekli önlemlerin alınmasında ilgili kişi ve kurumların katılımının sağlandığına,
- ▶ Çocukların okulda sınıf yoklamalarının her gün düzenli olarak yapıldığına, okula gitmediklerinde öğretmenlerin kendileri ve aileleri ile görüştüğüne,

- ▶ Veliler tarafından çocuklarının devam durumlarının düzenli takip edildiğine, kendilerine bu konuda sürekli bilgi verildiğine ve devamsızlığı önlemede kendileriyle iş birliği yapıldığına,
- ▶ Okul paydaşlarının, yürütülen çalışmaların ve alınan önlemlerin çocukların okula devamlarını sağlamada etkili ve yararlı olduğuna dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Çocukların devam durumlarının düzenli takibi, devamsızlık ve özürsüz devamsızlık nedenlerinin araştırılması, e-Okul sistemine tam olarak işlenmesi,
- ▶ Devamsızlık ve okul terk nedenleri ile ilgili ayrıntılı analizler yaparak, okulun özgün stratejilerini ve önlemlerini belirlemesi,
- ▶ Çocukların devamsızlık durumunun velilere düzenli olarak, ulaşılabilir yolları dikkate alınarak bildirilmesi ve devamı sağlamada iş birliklerinin temini

gerekmektedir.

STANDART ALANI 2: ÖĞRENME - ÖĞRETİM SÜREÇLERİ

Eğitim anlayışlarının değiştiği günümüzde, eğitim sistemlerinin de değişimi kaçınılmazdır. Geçmişte eğitim, var olan bilgi, beceri ve kültürün yeni kuşaklara aktarılmasına yöneliktir. Günümüzde ise, eğitim öğretim sistemleri, her şeyi bilen insan yerine, bilgiye ulaşma yollarını bilen, mevcut bilgilerden yeni bilgiler üretebilen ve bilgiyi etkili biçimde kullanabilen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında; geçmişteki eğitim süreçlerinde, öğretmen merkezli, ezbere dayalı uygulamalar dikkat çekmektedir. Günümüzde ise, öğrenciyi merkeze alan, öğrenme-öğretme süreçlerinin geliştirilmesini hedefleyen anlayış benimsenmektedir. Bu anlayışın tüm bireylere yansıtılmasında okul öncesi ve ilköğretim kademeleri önemli bir rol üstlenmektedir.

Okulda öğrenme ve öğretme süreçlerinin etkililiği için, birçok kaynaktan; öğrenciyi kendi gelişim ve öğrenme özellikleri ve çocuk realitesi içinde ele almak, eğitim, gelişim ve diğer ihtiyaçlarını anlamak, tüm bu unsurlar hakkında öğrencinin kendi farkındalığını geliştirmek, bireysel öğrenme profiline uygun biçimde kalıcı öğrenmesini sağlamak, ana hedefler olarak vurgulanmaktadır.

Okul öncesi ve ilköğretimde başarı ve verimlilikle ilgili yapılan çeşitli araştırmaların sonuçlarına bakıldığında, bu hedeflere ulaşmada halen bazı sorunlar ve yetersizliklerin olduğu görülmektedir. Bu sorunlara bakıldığında sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, eğitim ortamlarına ilişkin yetersizlikler, personel nitelikleri gibi altyapı sorunları ile eğitim öğretim ve yönetim süreçlerindeki yetersizlikler dikkat çekmektedir. **Kurum Standartlarının Öğrenme-Öğretim Alanındaki Standartlar ve Alt Standartları kapsamında, kurumlarca değerlendirmeler yapılacaktır. Öz değerlendirmelerden elde edilecek veriler ile bu sorunlara yönelik Bakanlıkça desteklenmesi gereken kritik konular, bölgesel ve yerel ihtiyaçlara yönelik çok daha net kanıtlar elde edilecek, destek ve yatırımlar buna göre yönlendirilebilecektir.**

Bakanlığımız eğitimdeki dönüşümü gerçekleştirmek üzere, ülkede öğrenci merkezli eğitim modelini geliştirmeye yönelik Ar-Ge çalışmaları yürütmüştür ve okullara destek olacak kaynakları geliştirmeye çabalamaktadır. Yeni okul öncesi eğitim ve ilköğretim programları özellikle bu anlayışın ürünlerinden biridir. Ancak programların hedeflerine ulaşabilmesi, okul öncesi ve ilköğretim kurumlarının ortam ve uygulamalarının da öğrenci merkezli olması ile mümkündür. Öğrenci merkezli eğitimde ulaşılması hedeflenen temel beceriler şunlardır:

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim kurma
- Problem çözme
- Araştırma
- Karar verme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik

Öğrenme ve Öğretim Alanı Standartları, öğrenci merkezli eğitim anlayışına uygun olarak;

Sınıf düzeylerine göre

- Çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi,
- Sınıf öğrenme etkinlikleri,
- Çocukta çevre bilincinin geliştirilmesi,
- Öğrenme materyalleri,
- Bilgi iletişim ve eğitim teknolojilerinin kullanımı,
- Ölçme değerlendirme uygulamaları,
- Eğitsel rehberlik,
- Kaynaştırma eğitimi uygulamaları,

Okul düzeyinde

- Sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif etkinlikler,
- Mesleki rehberlik ve yönlendirme uygulamaları,
- Eğitim öğretim mekânları ve bunların sağladığı öğrenme olanakları,

Okulun yakın çevresi olarak

- Okulun eğitim öğretimde çevre olanaklarından yararlanması,
- Okul olanaklarının çevre tarafından kullanılması

ile bunların sonuçları itibariyle öğrenme süreçlerinin öğrenci merkezli olma durumunu değerlendirmeye yöneliktir. Bu kapsamda yer alan standart ve alt standartların kavramsal temelleri aşağıda açıklanmaktadır:

Standart 3.1

Sınıf içi uygulamalar ile tüm çocukların gelişimleri desteklenir.

“Günümüzde kalkınma hamlelerinin temel amacının, toplumdaki tüm bireylerinin yaşam kalitesini artırmak olduğu belirtilmektedir. Bu amaca paralel olarak geliştirilen eğitim ile ilgili politika, karar ve stratejilerde okul öncesi, ilköğretim ve okul dışı yaygın eğitimde **temel eğitim** kavramına önem ve öncelik verilmektedir. Zira bugün birçok ülkede milyonlarca çocuk ve genç evde, işyerinde ve genel olarak toplumda yaşamlarının daha sağlıklı ve çağdaş nitelikte olmasına yardım edecek temel bilgi, beceri, tutum ve değerleri tam olarak edinmeden okuldan ayrılmaktadır. Bu yönü ile dünyadaki bütün çocuklara, varlıklarını sürdürmek, kapasitelerini sonuna kadar geliştirmek, onurlu bir şekilde yaşamak ve yaşam standartlarını yükseltmek için gereken temel eğitimin bütün bunları karşılayacak şekilde verilmesi gerekmektedir.” (Fidan ve Baykul, 1994) .

Önceden belirlenmiş içeriğin olabildiğince etkili bir biçimde öğrencilere aktarılmasının ve öğrencinin de olabildiğince yoğun olarak bu bilgileri kazanmasının hedeflendiği klasik eğitim sürecinde ve ortamında genellikle, öğretmenin rolü etken, öğrencinin rolü de edilgendir. Yaşanan deneyimler, bu tür bir eğitim ortamında, ders kitaplarının da giderek, öğretmeni bile geçecek kadar önem kazandığını ve bir öğrenen olarak çocukların ihtiyaç ve özelliklerinin ikincil konuma itildiğini göstermiştir.

Geleceğin yetişkinleri olarak çocukların, toplumdaki yaşamlarının daha sağlıklı, kaliteli ve çağdaş nitelikte olmasına yardım edecek temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılmasına yönelik çalışmaların büyük kısmı, okullarda sınıf içi eğitim öğretim uygulamaları ile gerçekleşmektedir. Sınıf uygulamalarının temel aktörleri başta çocuklar ve öğretmenlerdir. Çağdaş eğitim anlayışı ve ortaya koyduğu yöntemler, bu iki temel aktörün sınıftaki rollerini de değişime uğratmıştır. **Çocukların birer öğrenci olarak rolleri; edilgenlikten etkenliğe, öğretmenin rolü de sınıf liderliğinden öğrenme rehberliğine dönüşmektedir.** Bu durum okul öncesi eğitim ve ilköğretim programlarının dayandığı yaklaşımlara, ilkelere ve esas alınan yöntemlere bakıldığında açıkça görülmektedir.

İlköğretimde program, eğitim süreçleri ve ortamları olarak son yıllarda yaşanan gelişmelerin dayandığı kaynaklardan biri de, öğrenci merkezli eğitim modelidir. Bu model Kurum Standartlarında da temel alınmıştır.

Okulun temel görevi, eğitim öğretim süreçlerini çocukları merkeze alarak oluşturmak, çocukları süreçte aktif kılmak, öğrenmeyi öğretmek, öğrenilenlerin yaşam becerilerine dönüştürülmesini kolaylaştırmak olmalıdır.

Sınıflarda öncelikle;

- Çocukların her boyutta gelişim, öğrenme, kişisel özellikleri ve ihtiyaçları değerlendirilmeli,
- Eğitim ve öğretim süreçleri bu ihtiyaç ve özelliklere göre düzenlenmeli, gelişim ve öğrenme sonuçları da programların kazanımlarına göre ölçülüp değerlendirilmeli,
- Çocukların eğitim ortamına ve öğrenme süreçlerine uyumlarını sağlayacak eğitsel rehberlik yapılmalı,
- Öğrenme materyalleri, bilgi, iletişim ve eğitim teknolojileri, çocukların sürece aktif katılımını sağlayacak biçimde kullanılmalı,
- Özel eğitime gereksinimi olan çocuklar için, topluma entegrasyonlarını güçlendirecek, akranlarıyla birlikte eğitim almalarını sağlayacak düzenlemeler yapılmalı,

Çocukların çağımızın, çevre, şiddet, toplumsal cinsiyet, psikososyal konulardaki yaşamsal sorunlarına duyarlı, bilinçli, olumlu ve çözüm odaklı tutumlar geliştirmeleri desteklenmelidir.

Sınıf düzeyinde, öğrenmenin önemi sadece öğrenme hedefleri ve toplumsal sonuçlarıyla sınırlı değildir. **Hizmet verdiği çocukların ihtiyaçlarına, özelliklerine dayalı olarak öğrenme süreçlerini planlayıp yapılandıran bir eğitim kurumu, hem eğitime erişim sağlamada hem de erişiminden sorumlu olduğu çocuk kitlesinin tümünü kapsamada büyük bir avantaj sağlayacaktır.** Çünkü öğrenme süreçlerinin verimi, başarısı ve etkililiği, bireysel bazda sadece çocukların başarılarını değil, toplumsal olarak eğitime erişimi ve eğitimin kapsayıcılığını da belirler. Okulda sınıf içi öğrenme uygulamalarıyla ilgili alt standartlar, yukarıda açıklanmaya çalışılan çocuğu merkeze alan bir yaklaşımla oluşturulmuştur.

Alt Standart 3.1.1

Çocukların Özelliklerini, İhtiyaçlarını ve İlgili Alanlarını Belirleme

Eğitim süreci planlanmadan önce, çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanıtmaya yönelik değerlendirme çalışmaları yapılır.

İnsanın nitelikleri, hem doğuştan hem de doğum sonrası çevresel etki ve koşullarla oluşan çok boyutlu ve karmaşık özelliklerin bir bileşkesidir. “İnsan gelişimi kalıtım ve çevrenin sentezi olarak ortaya çıkan bir süreçtir. Potansiyel açıdan kalıtım çok önemli olmakla birlikte, onu şekillendiren ve geliştiren çevre koşullarıdır. Buradan yola çıkılacak olursa, aynı kalıtsal geçmişe sahip ve çevrede yetişmiş olmasına rağmen, kardeşlerin hatta ikizlerin birbirine çok benzemeleri gerekir. Oysaki kardeş bile olsalar farklı yapıda olduklarını gözlemek hiç de zor değildir.” (Tuzcuoğlu, 2007).

Çağımız eğitimcileri, gelişimleri ve öğrenmelerinden sorumlu oldukları çocuklara, ortak eğitsel hedeflere göre, belli yöntemlerle, ortak öğrenme konularının aktarılacağı bir öğrenci grubu olarak, genelleme penceresinden bakmazlar. Aynı yaşta, hatta kardeş olsalar bile, her çocuğun, farklı özelliklerinden dolayı farklı eğitsel ihtiyaçlara sahip olduğu, farklı yollardan, farklı biçimde öğrendiği iyi bilinen bir bilimsel olgudur. Eğitimde bireysel farklılıklar ve çocuklar için öğrenmenin özelliği konusundaki bulgular, 20. yüzyıldan itibaren günümüze kadar gelişen, çağdaş eğitsel yaklaşımlara ve yöntemlere esin kaynağı olmuştur.

Bir sınıftaki çocukların özgeçmişleri, bedensel, zihinsel ve duyuşsal gelişimleri, algılama, kavrama ve anlama yetileri, öğrenme stilleri, kültürel değerleri, inançları, tutumları, gelişim ihtiyaçları, tercihleri ve kişilik özellikleri birbirinden farklıdır. Bunlar onların bireysel farklılıklarını oluşturur. Etkili öğretim ve öğrenme sonuçları için, çocukların bu bireysel farklılıkları, eğitim öğretim ortamında ve süreçlerinde göz önünde bulundurulmalıdır.

Eğitim kurumlarımızda bireysel farklılıklar, son 15 yıl öncesine kadar çoğunlukla rehberlik uygulamalarının bir konusu ve faaliyet türü olarak ele alınmaktaydı. Ancak **Bakanlığın program yaklaşımı, öğrenci merkezli eğitim modeli ve aktif öğrenme uygulamalarının; çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları ile bireysel özelliklerini tanıma çalışmaları ve rehberlik uygulamalarıyla sınırlı kalmayıp, eğitimin tüm süreçlerinde uygulanması gerektiğini ortaya koymuştur.**

Öğrenme-öğretim süreçlerinin etkili planlanabilmesi için çocukların bireysel özelliklerinin tanımlanması gerekir. Çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimleri tespit edilerek, yetenekleri, güçlendirilmesi gereken yönleri belirlenmelidir. Bunun için gözlem, anekdot kaydı, gelişim ölçekleri, davranış kontrol listeleri, ilgi, yetenek, değer ve öğrenme stillerini, sosyal özelliklerini belirlemeye yönelik araçlar ve yöntemler kullanılmalıdır. Aynı zamanda özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar için de, yerleştirme kararına uygun şekilde bireysel eğitim programının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Tüm bu çalışmalar okulda beklenen düzeyde yapıldığında; **çocuklarda hem kendi özelliklerini tanıma yetisi gelişir hem de bireysel özelliklerinin bilindiğine, öğrenme ve kişisel özelliklerindeki farklılıkların öğretmenler tarafından dikkate alındığına dair bir farkındalık ve güven durumu oluşur. Çocukların kendilerine ilişkin algıları ile öğretmen gözlemleri birbiri ile tutarlı hale gelebilir.**

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumunda, Çocukların Gelişim ve Öğrenme İhtiyaçlarını Belirleme Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum göstergeleri, alt standardı karşılama düzeyi ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Anasınıfı/anaokulu/ilkokul/ortaokullarda eğitim öğretim yılı içindeki zümre öğretmenler kurulu kararlarında çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik maddeler vardır.
- ▶ Anasınıfı/anaokulunda eğitim öğretim yılında çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kayıtlar (zümre öğretmenler kurulu kararları çocuk ve aileyi tanıma formu, portfolyo dosyası gibi) yıl içinde eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılmaktadır.
- ▶ İlkokullarda eğitim öğretim yılına ait zümre öğretmenler kurulunda, ortaokullarda ŞÖK'te çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kayıtlar, yıl içinde eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılmaktadır.
- ▶ Tüm çocukların öğrenmeye hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesine yönelik kayıtlar (her ders öğretmenin kendi alanına yönelik hazırlayacağı ön test ve son test uygulamaları vb. çalışmalar) vardır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulunda eğitim öğretim yılına ait zümre öğretmenler kurulunda çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kararların sayısı.
- ▶ Anaokulu/anasınıflarında eğitim öğretim yılında zümre öğretmenler kurulunda çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kararlardan yerine getirilenlerin sayısı
- ▶ İlkokullarda eğitim öğretim yılına ait zümre öğretmenler kurulunda, ortaokullarda ŞÖK'te çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kararların sayısı
- ▶ İlkokullarda eğitim öğretim yılına ait zümre öğretmenler kurulunda, ortaokullarda ise ŞÖK'te çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kararlardan yerine getirilenlerin sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Anasınıfı/anaokulu/ilkokul/ortaokullarda eğitim öğretim yılı içindeki zümre öğretmenler kurulu kararlarında çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik maddeler vardır.
- ▶ Anasınıfı/anaokulunda eğitim öğretim yılında çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kayıtlar (zümre öğretmenler kurulu kararları çocuk ve aileyi tanıma formu, portfolyo dosyası gibi) yıl içinde eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılmaktadır.
- ▶ İlkokullarda eğitim öğretim yılına ait zümre öğretmenler kurulunda, ortaokullarda ŞÖK'te çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kayıtlar, yıl içinde eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılmaktadır.
- ▶ Tüm çocukların öğrenmeye hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesine yönelik kayıtlar (her ders öğretmenin kendi alanına yönelik hazırlayacağı ön test ve son test uygulamaları vb. çalışmalar) vardır.
- ▶ Anaokulu/anasınıflarında eğitim öğretim yılına ait zümre öğretmenler kurulunda çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kararların, eğitim öğretim yılına ait zümre öğretmenler kurulunda çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kararlardan yerine getirilenlere oranı.
- ▶ Ortaokullarda eğitim öğretim yılına ait ŞÖK'te çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kararların; eğitim öğretim yılına ait ŞÖK'te çocukların bireysel özelliklerini, öğrenme ihtiyaçlarını ve ilgi alanlarını tanımaya yönelik değerlendirmeleri gösteren kararlardan yerine getirenlere oranı.

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

- Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;
- ▶ Çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik olarak çalışmaların yapıldığına,
- ▶ Bu çalışmaların planlamalara uygun yürütüldüğüne,
- ▶ Çalışmalara öğretmenlerin, velilerin ve çocukların katılımının sağlandığına,
- ▶ Bu çalışmaların sonucunda öğrencilerin gelişimine katkı sağlandığına, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimi ve öğretmenlerce temel olarak;

- ▶ Çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları ile bireysel özelliklerini tanımaya yönelik değerlendirme çalışmalarının, sadece bir rehberlik uygulaması olarak değil, okulda hem rehberlik hem de öğrenme ve diğer eğitim faaliyetlerine girdi sağlayacak bir uygulama olarak ele alınıp organize edilmesi,
- ▶ Okulun yeni eğitim öğretim yılı, yeni gelen çocuk veya yeni uygulamalar olarak, sistematik ve sürekliliği olan bir çalışma ya da program biçiminde kurgulanmış bireyi tanıma uygulaması ve kayıt sistemi olmalıdır. Bunun için e-Okul sistemindeki mevcut modülün rutin güncellenerek kullanılmasının yanı sıra, okula özgü ihtiyaçlar için, özgün formatlar da geliştirmiş olması,
- ▶ Okuldaki bireyi tanıma ve değerlendirme çalışmalarında, bilimsel geçerliliği olan araçlar ve yöntemlerin, kurallarına uygun şekilde kullanılması, bunun için okuldaki psikolojik danışmanlarla öğretmenlerin ve gerektiğinde varsa yakın çevredeki uzmanların iş birliğinin sağlanması,
- ▶ Bireyi tanıma çalışmalarını yürütme ve sonuçlarından yararlanma hakkında öğretmenlerin bilgi ve becerilerinin artırılmasına, mesleki gelişim uygulamalarına özel önem verilmesi,
- ▶ Yapılan çalışmaların sonuçları ve bulguları hakkında çocuklara ve velilere geribildirim verilerek, onların kendileri ve çocukları hakkındaki farkındalıklarının artırılması,
- ▶ Bireyi tanıma çalışmalarının çocukların gelişim ve öğrenmelerini izleme çalışmalarıyla ilişkilendirilip bütünleştirilmesi,
- ▶ Bireyi tanıma çalışmalarında, bu bilgiler bir boyutu ile çocukların ve velilerin özel bilgilerinin de içereceği için, bilgi güvenliği ve herkesçe bilinen ve paylaşılan açık kurallara bağlı kullanım usullerinin bulunması ve tutarlılıkla uygulanması

gerekmektedir.

Alt Standart 3.1.2

Sınıf İçi Öğrenme Etkinlikleri

Sınıf içi öğrenme etkinlikleri çocukların özelliklerine ve öğrenme ihtiyaçlarına göre eğitim/öğretim programlarının kazanımlarını destekleyecek biçimde planlanır.

“Öğrenci merkezli sınıflar, öğrencilerin bireysel olarak öğrenmeleri üzerine yoğunlaşmıştır. Öğretmenlerin rolü, öğrencilerin ilgi alanlarını ve gereksinimlerini göz önüne alarak, ilerlemeyi kolaylaştırarak onlara öğretim açısından rehberlik yapmaktır. Öğrencinin öğrenme sürecindeki başarısına, önceden belirlenen gelişimsel odaklı hedeflere ulaşıp ulaşmadığına göre karar verilir. Çünkü öğrenciler, en çok duyarak, görerek ve değişkenleri denedikçe en iyi şekilde öğrenirler. Bu da öğrenmenin deneysel olarak ortaya çıktığı yöntemdir.” (MEB, EARGED; Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli, 2003).

Öğrencinin öğrenme süreci, programlarda önceden belirlenen “gelişimsel odaklı” kazanımlara göre yapılandırılır. **Gelişimsel odaklı kazanımlar, çocukların öğrenmelerine yön gösteren referanslardır. Süreçlerin yapılandırılmasında “gelişimsel odaklı olma”, çocukların ve özelliklerinin de odağa alınmasını ve aktif öğrenme uygulamalarını zorunlu kılmaktadır.** Öğrenci merkezli eğitimde aktif öğrenme yöntemleri; çocuğun bilgiyi edinme, bütünleştirme, işleme ve hatta yeni bilgiler üretmesini hedef alır. Çocukların bilgi karşısında pasif bir alıcı ve edilgen konumdan bilgiyi arayan, keşfeden, işleyen ve üreten konuma geçmeleri, aldıkları bilgiyi olduğu gibi kabul etmektense, sorgulayıp bilişsel ve duyuşsal süzgeçlerinden geçirmeye yönelmelerini öngörmektedir.

“Sınıf İçi Öğrenme Etkinlikleri” alt standardına göre, aktif öğrenme ile yapılandırılmış öğretim ortamları çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları bakımından, hem ilkesel hem de uygulama açısından önemlidir. Bu açıdan öğrenme profilini, öğrenme farklılıklarını ve tercihlerini göz ardı eden, öğretimde düz anlatım, soru-cevap gibi tek tip öğretim yöntem/tekniklerini kullanan, yani çeşitliliğe yer vermeyen uygulamalar, çocukların öğrenmelerini ve gelişimlerini sağlamada yetersiz kalmaktadır.

Son yıllarda yenilenen öğretim programları, öğrenci merkezli eğitimi temele alan çağdaş eğitim yaklaşımlarına göre oluşturulmuştur ve aktif öğrenme metodunu temele alarak, öğretim süreçlerinin yapılandırılmasını destekler. Bu yeni ilköğretim programlarındaki kazanımların gelişimsel olarak ne kadar çeşitli ve çok boyutlu olduğuna bakılırsa, zihinsel boyutun çok ötesinde, gelişimin ve bir insan olarak çocuğun yaşamının pek çok farklı boyutta kazanım içerdiği görülmektedir. Bu kadar çeşitli ve bütünlük kazanım, çeşitli yöntemleri ve çocukların aktif katılımını gerektirir.

Bu alt standardın oluşturulmasında aynı zamanda, çocuk açısından sınıftaki öğrenme uygulamalarının sonuçları üzerinde durulmuştur. Bu konudaki tartışmaların tümünde, beklenen kazanımlar için, “**sınıfta öğretmenlerin hedeflemesi gereken öğrencilerin kendi yaşamları için temel, ortak becerileri, değerleri ve yeterlilikleri kazanabilecekleri, sınıftaki çocukların, okulun ve çevresinin özelliklerine göre farklılaşabilen çeşitli yöntemlere, etkinliklere, hatta farklı bilgilere yer verilmesi** gerekliliğinde mutabakat sağlanmıştır. Burada; “**bilgilerin ortak olmasından çok, yeterliliklerin ortak olması daha büyük önem taşımaktadır.**” (Acat, 2006).

Alt standart açısından dikkat edilmesi gereken bir husus da, bireysel özelliklerinin yanı sıra çocukların öğrenme süreçlerinin bu özelliklere göre planlanmasıdır. **Burada temel alınan sadece sınıfın ders planları ve programları değil, ayrıca çocukların öğrenme ve gelişim ihtiyaçlarına göre, doğrudan çocuğu ve onun ihtiyaçlarını karşılayacak eğitsel önlemleri odağa alan planlamalardır. Sınıf uygulamalarında, çocuğun öğrenmesini ve eğitimini sağlamak için, nelerin yapılması hedeflendiğini belirten bir planının olması ve bundaki gelişmelerin izlenerek kayıtlandırılması, çocuğun eğitim ve gelişiminin desteklenmesinde bir öngörülebilirlik, sürdürülebilirlik ve istikrar oluşturacaktır.** Buradaki önemli detay, sadece ne yapılacağına odaklanmak değil, neyin neden yapılacağı ve bunun için çocuğun eğitim ve gelişim sürecinin nasıl yürütüleceğidir. Bu yaklaşım ve planlama tüm çocuklar için olduğu gibi, özellikle de çeşitli sosyoekonomik durumlarından dolayı risk altında olan veya gelişim ve öğrenme güçlüğü yaşayan dezavantajlı çocuklar için çok önemlidir. Bu tür planlamalar eğitim kurumlarının verdiği hizmetlerin, çocukların ihtiyaçlarını karşılamadaki yeterlilik durumunu belirlemelerinde de yararlıdır. Aynı zamanda **çocuk odaklı planlama, okulun çocuğun gelişimini, eğitimini ve yaşamını iyileştirmek için gerçekte neler yapmakta olduğunun somut kanıtlarını ortaya koyabilir.**

Değerlendirme İçin Göstergeler

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında, Sınıfta Öğrenme Etkinlikleri alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi ve algısal yarar düzeylerine ilişkin göstergeler aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Eğitim öğretim yılı başındaki mesleki çalışmalarda eğitim/öğretim programlarının ve materyallerinin zümre öğretmenleri tarafından incelenip değerlendirildiğine dair kayıtlar/toplantı tutanakları vardır.

- ▶ İlkokul/ortaokullarda eğitim öğretim yılı başında yıllık ders planları; öğretim programları, çocukların gelişim özellikleri, çevre şartları dikkate alınarak hazırlanır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulunda aylık planlar, günlük eğitim akışları ve etkinlik planları çocukların bireysel özellikleri, öğrenme ihtiyaçları, ilgi alanları ve çevre şartları dikkate alınarak hazırlanır.
- ▶ İlkokul/ortaokullarda Öğretmen Kılavuz Kitabı olmayan derslerde günlük planlar; öğretim programları, yıllık plan, çocukların bireysel özellikleri, öğrenme ihtiyaçları, ilgi alanları ve çevre şartları dikkate alınarak hazırlanır.
- ▶ İlkokul/ortaokullarda Öğretmen Kılavuz Kitabı olan derslerde, öğretmenler öğrenme etkinliklerinde öğretim programları, yıllık plan, çocukların bireysel özellikleri, öğrenme ihtiyaçları, ilgi alanları ve çevre şartları doğrultusunda yaptıkları değişiklikleri (etkinlik, zaman, yöntem, araç-gereç kullanımı vb.) öğretmen kılavuz kitaplarına not eder.
- ▶ Eğitim öğretim yılı sonunda yapılan zümre toplantılarında eğitim/öğretim programlarının ve materyallerinin uygulamasına dair süreç içerisindeki eksiklikler ve öneriler değerlendirilmiş ve kayıt altına alınmıştır.
- ▶ Anaokulu/anasınıflarında, aylık planlarda; çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik açık alan etkinliklerine yer verilir.
- ▶ Anaokulu/anasınıflarında, fiziksel aktivite/sportif faaliyetler özel eğitim ihtiyacı olan çocukların katılabileceği biçimde planlanır.

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Eğitim öğretim yılı başındaki mesleki çalışmalarda eğitim/öğretim programlarının ve materyallerinin zümre öğretmenleri tarafından incelenip değerlendirildiğine dair kayıtlar/toplantı tutanakları vardır.
- ▶ İlkokul/ortaokullarda eğitim öğretim yılı başında yıllık ders planları; öğretim programları, çocukların gelişim özellikleri, çevre şartları dikkate alınarak hazırlanır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulunda aylık planlar, günlük eğitim akışları ve etkinlik planları çocukların bireysel özellikleri, öğrenme ihtiyaçları, ilgi alanları ve çevre şartları dikkate alınarak hazırlanır.
- ▶ İlkokul/ortaokullarda Öğretmen Kılavuz Kitabı olmayan derslerde günlük planlar; öğretim programları, yıllık plan, çocukların bireysel özellikleri, öğrenme ihtiyaçları, ilgi alanları ve çevre şartları dikkate alınarak hazırlanır.
- ▶ İlkokul/ortaokullarda Öğretmen Kılavuz Kitabı olan derslerde, öğretmenler öğrenme etkinliklerinde öğretim programları, yıllık plan, çocukların bireysel özellikleri, öğrenme ihtiyaçları, ilgi alanları ve çevre şartları doğrultusunda yaptıkları değişiklikleri (etkinlik, zaman, yöntem, araç-gereç kullanımı vb.) öğretmen kılavuz kitaplarına not eder.
- ▶ Eğitim öğretim yılı sonunda yapılan zümre toplantılarında eğitim/öğretim programlarının ve materyallerinin uygulamasına dair süreç içerisindeki eksiklikler ve öneriler değerlendirilmiş ve kayıt altına alınmıştır.
- ▶ Anaokulu/anasınıflarında, aylık planlarda; çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik açık alan etkinliklerine yer verilir.
- ▶ Anaokulu/anasınıflarında, fiziksel aktivite /sportif faaliyetler özel eğitim ihtiyacı olan çocukların katılabileceği biçimde planlanır.

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Eğitim/öğretim programı kazanımları temel alınarak, çocukların öğrenme ihtiyaçlarına ve çevresel özelliklere göre hazırlanan farklı sınıf içi öğrenme etkinlikleri uygulandığına,
- ▶ Bu etkinliklerin sıklıkla yapıldığına,
- ▶ Sınıf içi etkinliklerin yapılmasında çocuk ve diğer paydaşların görüşlerinin alındığına,
- ▶ Bu etkinliklerin çocukların gelişimlerinde ve kazanımlara ulaşmalarında yararlı olduğuna, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda, yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Öğretmenler, zümre ve şube öğretmenleri kurullarında, öğretim programlarının ve eğitsel faaliyetlerin çocukların bireysel özelliklerine ve öğrenme ihtiyaçlarına, buldukları çevreye göre uyarlanmasına yönelik planlamaların yapılmasının, özellikle de dezavantajlı, gelişimsel, psikolojik, sosyal olarak özel gereksinimi olan çocuklar için neyin, neden yapılacağı ve bunun için çocuğun eğitim ve gelişim sürecinin nasıl yürütüleceği, sonuçta neyin hedeflendiğini belirten özgün planlamaların yapılmasının ve bunların amaçlarına uygun biçimde uygulanmasının,
- ▶ Bu planlar doğrultusunda, öğretmenlerin öğretim programlarını, dersleri ve okul etkinliklerini çocukların buldukları çevre ve öğrenme ihtiyaçlarına göre uyarlamasına ilişkin uygulamalar yapılmasının,
- ▶ Sınıfta kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklerinde, geleneksel yöntemin tersine çocukları sadece dinlemek ve yazmaktan kurtarıp, yaşamın gerçekliğine çekecek; onların, sınıfta bireysel amaçlar ve planlar oluşturma, bilgiyi ve öğrenme stratejilerini seçebilme, kendi öğrenme sürecini ve ürününü değerlendirebilme ve öğrenme sürecini gözden geçirip, edinilen bilgiyi yeni durumlara uyarlayabilme yetilerini geliştirecek etkinlikler yapılmasının,
- ▶ Öğrenme uygulamalarına ilişkin planlamalar ve hedeflenen sonuçlar ile uygulanacak yöntemler, yapılan değerlendirmeler hakkında çocukların bilgilendirilerek, kendi gelişim ve öğrenmeleri hakkında farkındalık ve sorumluluk geliştirmelerinin, kendi öğrenme süreçlerine katılabilmelerinin,
- ▶ Benzer şekilde söz konusu bilgilendirmelerin velilere de yapılarak, çocukların okul dışı yaşamlarında, plan uygulamalarını eşgüdümlü ve eş zamanlı desteklemelerinin,
- ▶ Sınıfta kullanılan davranış ve öğretim yöntem tekniklerinin öğrencilerin kendi kendilerini kontrol etmelerini, bağımsız düşünmelerini, bilişsel süreçlerini kullanmalarını yaptıkları bütün çalışmaları öğretmen ve öğrencilerle paylaşabilmelerini sağlayacak nitelikte olmasının,
- ▶ Öğrenme uygulamalarında öğrencilere becerilerini kullanıp geliştirebilecekleri görevler verilmesinin,
- ▶ Bir bütün olarak öğrenme yaşantılarında çocukların, ilgi ve yeteneklerinin geliştirilmesinin, merak ve öğrenme isteklerinin desteklenmesinin,
- ▶ Ders dışı egzersiz faaliyetlerinin düzenli olarak yapılmasının,
- ▶ Eğitim öğretim etkinlikleri uygulamalarında, içerikle uyumlu olarak çocukların demokrasi kültürü, insan hakları, şiddet, toplumsal cinsiyet, sağlığını koruma, güvenli yaşam gibi konularda olumlu tutum ve değer kazanmalarının,
- ▶ Özel eğitim gerektiren engelli çocuklar için, mevzuatına ve yönergelerine uygun şekilde bireysel eğitim planı (BEP) ve bireysel öğretim programı (BÖP) hazırlamalarının ve bunların uygulanmasında öğretmenlerin, RAM, rehberlik ve psikolojik danışma servisi ve çevredeki uzmanlar gibi çeşitli kaynaklardan destek alabilmelerinin

sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 2.1.3

Eğitim/Öğretim Materyalleri:

Eğitim/öğretim materyalleri çocuğun öğrenme sürecine katılımını ve öğrenmelerini/becerilerini destekleyecek şekilde kullanılır.

Öğrenci merkezli öğrenme ortamındaki mesajların öğreticiden öğrenene iletilmesindeki en önemli kanallardan biri de, eğitim ve öğretim materyalleridir. Algının tüm unsurlarına (görsel, işitsel vb.) yönelik zenginleştirilmiş materyaller, öğrenmede etkili olacak ve kalıcılığı sağlayacaktır. Standartta; öğrenme materyalleri ve girdilerdeki temel materyaller ifadesiyle, sınıf içi öğrenme uygulamalarında kullanılan BT donanımı dışındaki her türlü kitap ve basılı doküman kastedilmektedir.

Çocuğun gelişim ve öğrenme sürecinde, içinde bulunacağı ortam ve materyallerin hem düzenlenmesi hem de kullanımında, çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları, katılım, aktivite ve becerilerinin desteklenmesi esas olmalıdır. Materyalin çocuğa sunulma biçimi, bilginin çok yönlü olarak sunulması ile doğrudan ilgilidir. “Bilginin çok yönlü sunumu, öğrencilerin bilgiyi yorumlamalarına, zihinsel modellerinin içerisine yerleştirmelerine ya da zihinsel modellerini düzenlemelerine yardım eder. Bilginin çok yönlü gösterimini sağlamak, öğrenme ortamında çeşitli kaynak, araç ve gereçlere başvurulması ile mümkün olur. Kaynaklar, öğretmenler açısından içeriğinin farklı bakış açılarıyla sunulmasını sağlayan bir araç iken öğrenci açısından da bilginin yapılandırılması ve karşılaşılan problemlerin çözülmesinde önemli bir rol oynamaktadır.” (Üredi ve Üredi, 2007).

Materyallerin geliştirilmesinde ve kullanımında gelişim ve öğrenme açısından çok amaçlılık ve bireysel farklılıklar her zaman dikkate alınmalıdır. Örneğin, kullanım amacına bağlı olarak, bir materyalin sunduğu öğrenme olanakları, biçimi, görsel çekiciliği, sunduğu estetik algı gelişiminin, her çocuk için sayıca yeterli olması gibi. Bu açıdan bakıldığında, çocukların öğrenme ihtiyaçlarına dayalı olarak, belirlenen öğrenme kazanımlarını gerçekleştirecek öğrenme materyallerinin hazırlanması ve geliştirilmesi gereklidir.

Alt standart, işlevsellik ile öğrenme materyallerinin algısal ve anlamsal yönlerine de dikkat çeker. Özellikle öğrenme amaçlı dizayn edilmiş bir obje olarak materyal, sunulan işlevinin yanı sıra tasarımı, biçimi ve içeriği ile de hedeflenenin ötesinde iletiler ve çağrışımlar taşıyabilir. Bu durum yukarıda da bahsedildiği şekilde, öğrenme için olumlu ikincil kazanımlar sağlayabileceği gibi, çocuklar açısından istenik olmayan, olumsuz unsurlar da içerebilir. Örneğin, çocuklar için yazılı içeriği uygun görünen bir kitabın görsel içeriğinin olumsuz veya hedeflenenin dışında içerik ve çağrışımlar içermesi gibi. Öğretmenler, öğrenme materyallerini belirlerken ve oluştururken, bu detaylara hâkim olabilmelidirler.

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim programları, hazır öğrenme materyallerinin doğrudan kullanımını önermemektedir. Programın gerektirdiği materyallerin önemli bir kısmı okulda üretilebilir nitelikte olduğundan, materyal, hedeflediği kazanımın okulun bulunduğu çevre ve ortama uyarlanabilirliğine katkıda bulunur. Aynı zamanda öğrenme ortamlarında çocukların katılımı ile materyallerin hazırlanması, onların yaratıcılıklarını kullanmalarında, öğrenmelerini motive etmede ve kalıcı öğrenmelerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Standart açısından öğrenme materyalleri, sadece okulda bulunan, kaynağı okul olan materyallerle sınırlı ele alınmamalıdır. Okul, yapısı ve öğrenme uygulamaları itibarıyla özde yaşam için varsa ve işlevini yaşamdan kopuk sürdürmeyecekse, oradaki öğrenme materyali hakkındaki yaklaşım da daha geniş bir perspektifte olmalıdır. Yani, çevrede bulunan her şey, müzeler, işletmeler, kütüphaneler, çeşitli yerel birimler gibi derslerin konularıyla ilgili kurum, kuruluşlar ve kullanılabilir kaynaklar; çocukların kendi çevrelerinden edinebilecekleri materyaller, bizzat doğanın kendisi ve sunduğu öğrenme olanakları, çok çeşitlendirilebilecek unsurlardır.

Yukarıda açıklanan ilke ve görüşlere dayanılarak oluşturulan alt standart, öğrenme materyallerini, sadece öğrenilen konuları görsel olarak modelleyen ya da açıklayan hazır objeler olarak ele almaz. Öğrenme materyalleri, öğrenme ortamının bir parçasıdır ve çocuğun eğilimlerini ortaya koymaya elverişli bir öğrenme ortamının oluşturulmasına katkıda bulunur. Bu açıdan temelde okulların öğrenme ortamlarının ve bu ortamlardaki materyallerin etkililiği, eğitim teknolojisi alanındaki her yeniliği edinmelerinden ziyade, neleri, neden temin edecekleri ile, var olan kaynakları nasıl daha etkili, verimli ve amaca uygun kullanabilecekleri, geliştirip üretebilecekleri hakkındaki örgütsel yaklaşım, tutum ve davranışlarına bağlıdır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında, Eğitim/Öğretim Materyalleri alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ İlkokul/ortaokulda eğitim amacıyla kullanılan bilgisayarlar çocukların erişimine açıktır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda teknolojik cihazların (projeksiyon cihazı, etkileşimli tahta, tabletler vs.) eğitim öğretim amaçlı kullanılmaktadır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda eğitim öğretim süreçlerinde teknolojik cihazlar (projeksiyon cihazı, etkileşimli tahta, tabletler vs.) çocukların aktif katılımıyla kullanılmaktadır.
- ▶ İlkokul/ortaokulda ders içeriklerini destekleyen MEB tarafından sağlanmış eğitim yazılımları/web siteleri (EBA, Dyn-Ed gibi) kullanılmaktadır.
- ▶ Anaokulu/ana sınıfı/ilkokul/ortaokulda öğretmenler, eğitim/öğretim programların destekleyen MEB tarafından uygun bulunmuş farklı eğitim/öğretim materyallerinden yararlanır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar için uygun eğitim/öğretim materyalleri vardır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda öğretmenler özgün eğitim/öğretim materyali tasarlar ve etkinliklerde kullanır.
- ▶ Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan oyuncak ve eğitim materyalleri TSE veya CE standartlarına uygundur.
- ▶ İlkokul/ortaokulda İnternet bağlantısı olan eğitim amacıyla kullanılan tablet/bilgisayar (idari bölümlerde kullanılanlar hariç) sayısı
- ▶ İlkokul/ortaokulda ders ve etkinliklerde eğitim teknolojilerini (bilgisayar, projeksiyon cihazı, etkileşimli tahta, tabletler vs.) etkili biçimde kullanan öğretmen ve yönetici sayısı
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda özgün eğitim/öğretim materyali hazırlayan öğretmen sayısı
- ▶ Okuldaki toplam bilgisayar sayısı
- ▶ Okulda internete bağlı olan toplam bilgisayar sayısı
- ▶ Okulda eğitim amaçlı, (idari bilgisayarlar hariç) kullanılan bilgisayar sayısı.

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ İlkokul/ortaokulda eğitim amacıyla kullanılan bilgisayarlar çocukların erişimine açıktır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda teknolojik cihazların (projeksiyon cihazı, etkileşimli tahta, tabletler vs.) eğitim öğretim amaçlı kullanılmaktadır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda eğitim öğretim süreçlerinde teknolojik cihazlar (projeksiyon cihazı, etkileşimli tahta, tabletler vs.) çocukların aktif katılımıyla kullanılmaktadır.
- ▶ İlkokul/ortaokulda ders içeriklerini destekleyen MEB tarafından sağlanmış eğitim yazılımları/web siteleri (EBA, Dyn-Ed gibi) kullanılmaktadır.
- ▶ Anaokulu/ana sınıfı/ilkokul/ortaokulda öğretmenler, eğitim/öğretim programların destekleyen MEB tarafından uygun bulunmuş farklı eğitim/öğretim materyallerinden yararlanır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar için uygun eğitim/öğretim materyalleri vardır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda öğretmenler özgün eğitim/öğretim materyali tasarlar ve etkinliklerde kullanır.
- ▶ Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan oyuncak ve eğitim materyalleri TSE veya CE standartlarına uygundur.
- ▶ İlkokul/ortaokulda İnternet bağlantısı olan eğitim amacıyla kullanılan tablet/bilgisayar (idari bölümlerde kullanılanlar hariç) sayısının toplam tablet ve bilgisayar sayısına oranı.
- ▶ Eğitim teknolojilerini (bilgisayar ve/veya projeksiyon, tablet, multimedya CD vb.) ihtiyaçlarına uygun şekilde kullanabilen öğretmen ve yönetici sayısının okuldaki toplam öğretmen ve yönetici sayısına oranı
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda özgün eğitim/öğretim materyali hazırlayan öğretmen sayısının toplam öğretmen sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Öğrenme materyallerinin çocuğun öğrenme sürecine katılımını ve öğrenme becerilerini destekleyecek şekilde kullanıldığına,
- ▶ Derslerde çocukların ihtiyaçlarına uygun araç gereçlerin kullanıldığına,
- ▶ Araç gereçlerin derslerde sıklıkla kullanıldığına ve çocukların öğrenmesini kolaylaştırdığına,
- ▶ Öğrenme etkinliklerinde kullanılan araç gereçlerin öğrencilerin derse katılımını artırdığına, görüşlerini paylaşma ve kalıcı öğrenmelerini sağlamada yararlı olduğuna,

dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Öğrenme materyallerinin belirlenmesinde ve düzenlenmesinde gelişim ve öğrenme açısından çok amaçlılık ve işlevselliğin temel alınması ve materyallerin, öğrenme ve gelişim açısından olumsuz unsurlar taşıyamamasına dikkat edilmesinin,
- ▶ Öğrenme faaliyetlerinde kullanılan materyallerin tercih edilme gerekçeleri ve kullanım basamakları ile çocukların öğrenme ihtiyaçları ve program kazanımlarının ilişkilendirilmesinin,
- ▶ Öğrenme süreçleriyle ilişkili şekilde öğrenme materyallerinin ve ortamlarının düzenlenmesi ve kullanımının senkronize ve sistematik olarak tüm çocukların yararını gözeterek planlanmasının ve hem sınıftaki hem de okuldaki materyalleri çocukların yeterince kullanabilmelerinin,
- ▶ Öğretmenlerin ve çocukların katılımıyla materyal hazırlama ve geliştirme uygulamaları yapılmasının,
- ▶ Sürece katılımı ve öğrenmeyi etkileyen bir durum olarak materyallerin, öğrenme ortamında olabildiğince, çocuğun öğretmenden veya diğer yetişkinlerden bağımsız çalışabilmesine de imkân verecek boyut, biçim ve düzende olmasının,
- ▶ Materyallerin kullanım düzenlemelerinin çocuğun öğrenmede seçme özgürlüğünü ve özdisiplini destekleyecek şekilde olmasının,

Öğrenme ortamında materyal kullanımı ve düzenlemelerinde, kullanımdan veya düzenekten gelebilecek olası risklere karşı önlemlerin alınarak, tüm kullanıcıların emniyetlerinin sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.1.4

Ölçme - Değerlendirme

Ölçme-değerlendirme uygulamaları, eğitim/öğretim programının amaç/kazanım ve göstergeleri ile çocukların bireysel özellikleri dikkate alınarak planlanır ve sonuçları çocukların gelişimlerini destekleyecek şekilde kullanılır.

Öğrenme sürecini izleme ve değerlendirme, öğrenme-öğretme sürecinin kritik bir parçasıdır. Öğrenci merkezli eğitimde, değerlendirmenin temel amacı, öğrencileri öğrenmeye yönleltmektir. Çocuk değerlendirme sürecinin aktif bir öznesi durumundadır.

Amaçlara ne ölçüde ulaşıldığını belirleme süreci olan değerlendirme, oldukça sık kullanılan kapsamlı bir süreçtir. **“Değerlendirme, birçok öğretmen, yönetici ve denetçi tarafından, yalnızca bir not verme işlemi veya kontrol**

olarak algılanmaktadır” (Baloğlu, 2001). Oysa okulda ölçme-değerlendirme uygulamaları, sadece bir not verme işlemi veya çocukların öğrendiklerini kontrol meselesi değildir. **“Her öğretim konusu ve bununla ilgili olarak elde edilen başarı, öğrencinin ve öğretmenin, öğretim amaçlarına ne dereceye kadar yaklaşabildiğini gösteren bir belirtidir.”** (Başhan,1990).

İlköğretim programlarının ölçme ve değerlendirme yönünden bir önceki öğretim programlarına göre gösterdiği en önemli farklılıklardan biri de, geleneksel olarak kullanılan kısa cevaplı, çoktan seçmeli, eşleştirmeli soruların yanı sıra projeler, ürün dosyaları, akran değerlendirmesi gibi performansa dayalı ölçme ve değerlendirme araçları ve yöntemlerinin bir arada kullanılmasıdır. Okul öncesi eğitim programında da çocukların bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişim alanları ile öz bakım becerilerinin eş güdümlü ve çok boyutlu olarak desteklenmesinin ve çocukların bireysel özelliklerini dikkate alarak, nesnel olarak değerlendirilmesinin gerektiği vurgulanmıştır. Bu nedenle, çocuğun gelişiminin bütün gelişim alanlarında hem ayrıntılarıyla hem de bütünsel olarak gözlenmesi, gözlem sonuçlarının raporlaştırılması, hazırlanan ve uygulanan planların bütün boyutları ile değerlendirilmesi ve öğretmenin kendini değerlendirmesi gibi farklı yönlerden değerlendirme yapılması öngörülmüştür (Okul Öncesi Eğitim Programı-2013).

Çağımızda eğitimden, bilgiyi ezberleyen değil, problemleri belirleyen, bilgiye ulaşan, etkili kullanan ve yeni bilgi, fikirler üretebilen, alternatifleri değerlendiren, sorunlara yeni çözümler getiren bireyler yetiştirmesi beklenmektedir. Bu nedenle geleneksel izleme-değerlendirme yöntemlerinin yanı sıra alternatif değerlendirme araçlarını kullanmak zorunluluğa dönüşmüştür. Bu tür araçlar ve yöntemlerle **“çocuklara, sürece katılma, sorumluluk alma, kendi gelişimlerini değerlendirme fırsatları sağlama, farkındalık ve öz değerlendirme becerileri kazandırmayı amaçlanmaktadır”** (MEB İGM ,Proje ve Performans Görevleri Genelgesi, 2009/37).

Standartta göre çocuklar, ölçme ve değerlendirme uygulamalarında da öğrenmeyi sürdürürler. Bu uygulamalar çocukların öğrenme eksikliklerinin giderilmesi için de önemli bir fırsattır. Burada esas olan, hangi ölçme biçimi tercih edilirse edilsin, programların hedef, kazanım ve göstergeleri ile çocukların bireysel özellikleri dikkate alınarak planlanması ve sonuçların çocukların gelişimlerini destekleyecek şekilde uygulanması önemlidir. Ölçme ve değerlendirme etkinliklerinde çocuklara geribildirim verme, onların kendi öğrenmeleri hakkında farkındalıklarını artırarak, mevcut öğrenmelerinin yeterli olup olmadığını anlamalarını ve öğrenme çabalarını düzenlemelerini sağlayacaktır.

“Ölçme ve Değerlendirme” alt standardı ile Eğitim Yönetimi Alanındaki “Çocuğun Başarısı” alt standardı birbiri ile ilişkilidir. Okul yönetiminin çocuğun başarısının geliştirilmesi sürecine ilişkin planlama, uygulama ve değerlendirme görev ve sorumluluğu, ölçme-değerlendirmenin niteliğini ve etkililiğini, buna bağlı olarak da çocuğun başarısını önemli ölçüde belirleyecektir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir okul öncesi ve ilköğretim kurumunda, Ölçme ve Değerlendirme Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algılanan yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okul zümre toplantılarında ölçme-değerlendirme ile ilgili kayıt altına alınmış kararlar vardır. (Zümre öğretmenler kurulu oluşturulamayan okullarda öğretmenler ölçme-değerlendirme uygulamalarına yönelik konulara yıllık çalışma programında yer verilmiştir.)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde yapılan zümre/şube öğretmenler kurulunda başarıyı artırmaya yönelik ölçme değerlendirme kararları vardır.
- ▶ Anaokulu/anasınıflarında eğitim öğretim yılı içinde yapılan zümre öğretmenler kurulunda çocukların gelişimini destekleyecek ölçme değerlendirme kararları vardır.

- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına dayalı ölçme-değerlendirmeye yönelik kayıt altına alınmış kararlar vardır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için yapılan ölçme-değerlendirme sonucuna göre güncellenmiş Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı uygulanır.
- ▶ İlkokul/ortaokulda yapılan tüm ölçme ve değerlendirme etkinliklerinde, ölçme ve değerlendirme formları (kazanımlara ne derece ulaşıldığını gösteren gözlem formları, dereceli puanlama anahtarı, cevap anahtarları vb.) kullanılır.
- ▶ İlkokul ve ortaokullarda 1 yapılan ölçme ve değerlendirme sonuçları eksikliklerin giderilmesi amacıyla eğitim öğretim planlarına yansıtılır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulunda program kazanımlarının çocuklar tarafından ne derece ulaşıldığını değerlendirmeye yönelik formlar (gelişim gözlem formu, gelişim raporu, plan değerlendirme bölümü kontrol listeleri gibi vb.) kullanılmaktadır.
- ▶ İlkokul ve ortaokulda program kazanımlarının çocuklar tarafından ne derece ulaşıldığını değerlendirmeye yönelik formlar (öz değerlendirme, akran değerlendirme, kontrol listeleri vb.) kullanılmaktadır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokullarında her çocuk için gelişim gözlem formları ve gelişim raporları hazırlanır.
- ▶ İlkokul ve ortaokulda ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre başarıyı gösteremeyen çocuklara yönelik alınan tedbirlere ilişkin raporlar vardır.
- ▶ İlkokulda sınıf tekrarı yapan öğrenci sayısı (e-Okul)
- ▶ Ortaokulda sınıf tekrarı yapan öğrenci sayısı (e-Okul)

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okul zümre toplantılarında ölçme-değerlendirme ile ilgili kayıt altına alınmış kararlar vardır. (Zümre öğretmenler kurulu oluşturulamayan okullarda öğretmenler ölçme-değerlendirme uygulamalarına yönelik konulara yıllık çalışma programında yer verilmiştir.)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde yapılan zümre/şube öğretmenler kurulunda başarıyı artırmaya yönelik ölçme-değerlendirme kararları vardır.
- ▶ Anaokulu/anasınıflarında eğitim öğretim yılı içinde yapılan zümre öğretmenler kurulunda çocukların gelişimini destekleyecek ölçme değerlendirme kararları vardır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına dayalı ölçme-değerlendirmeye yönelik kayıt altına alınmış kararlar vardır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulu/ilkokul ve ortaokulda özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için yapılan ölçme-değerlendirme sonucuna göre güncellenmiş Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı uygulanır.
- ▶ İlkokul/ortaokulda yapılan tüm ölçme ve değerlendirme etkinliklerinde, ölçme ve değerlendirme formları (kazanımlara ne derece ulaşıldığını gösteren gözlem formları, dereceli puanlama anahtarı, cevap anahtarları vb.) kullanılır.
- ▶ İlkokul ve ortaokullarda 1 yapılan ölçme ve değerlendirme sonuçları eksikliklerin giderilmesi amacıyla eğitim öğretim planlarına yansıtılır.
- ▶ Ana sınıfı/anaokulunda program kazanımlarının çocuklar tarafından ne derece ulaşıldığını değerlendirmeye yönelik formlar (gelişim gözlem formu, gelişim raporu, plan değerlendirme bölümü kontrol listeleri gibi vb.) kullanılmaktadır.
- ▶ İlkokul ve ortaokulda program kazanımlarının çocuklar tarafından ne derece ulaşıldığını değerlendirmeye yönelik formlar (öz değerlendirme, akran değerlendirme, kontrol listeleri vb.) vardır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokullarında her çocuk için gelişim gözlem formları ve gelişim raporları hazırlanır.
- ▶ İlkokul ve ortaokulda ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre başarıyı gösteremeyen çocuklara yönelik alınan tedbirlere ilişkin raporlar vardır.

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Ölçme ve değerlendirme uygulamalarının program amaç ve kazanımlar ile çocukların bireysel özellikleri dikkate alınarak yapıldığına,
- ▶ Ölçme ve değerlendirme uygulamalarının sürece yayılmış şekilde programa uygun planlanıp yürütüldüğüne,
- ▶ Ölçme ve değerlendirme uygulamaları sonucunda çocuklara ve velilerine geribildirim verildiğine,
- ▶ Ölçme ve değerlendirme uygulamaları ve sonuçlarının, çocukların gelişimini sağladığına ve akademik başarılarını artırdığına,
- ▶ Derslerde; ödevler, formlar, proje ve benzeri farklı ölçme uygulamaları yapıldığına,
- ▶ Ölçme ve değerlendirmeye yönelik çalışmaların öğretmenler tarafından derslerde sık sık yapıldığına,
- ▶ Ölçme ve değerlendirme uygulamalarında çocukların neleri yapıp yapamadıklarının öğretmenler tarafından çocuklar ve velileriyle paylaşıldığına,
- ▶ Ölçme ve değerlendirme uygulama sonuçlarının çocukların daha başarılı olması için kullanıldığına dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Ölçme ve değerlendirme sürecinde bireysel farklılıkların dikkate alınması; bunun için ölçme yöntemleri ve araçlarının çocukların yaş, gelişim ve eğitsel özelliklerine uygunluğunun, değerlendirmede ölçütleri belirlerken bireysel farklılıkların göz önünde tutulmaması,
- ▶ Değerlendirmede kullanılacak ölçütlerin çocuklara ve velilere önceden bildirilmesi,
- ▶ Ölçme ve değerlendirme süreci ile ilgili bilgilerin (tarihleri, kapsamı, sınav türü vb.) çocuklara ve velilere önceden bildirilmesi; bunun için, velilere yönelik olarak ölçme ve değerlendirme işlemleriyle ilgili bilgilerin e-Okula zamanında işlenmesi, e-Okul erişimi olmayan veliler için alternatif yollar kullanılması,
- ▶ Ölçme ve değerlendirme sürecinde, tek tip değerlendirme araçlarının kullanılması yerine çeşitli ölçme araçlarından yararlanılması,
- ▶ Okulda akademik başarının değerlendirilmesi, öğretim programlarında belirlenmiş kazanımlar üzerine yapılandırılması; bunun için kazanımları ölçmeye uygun nitelikte ölçme araçları kullanılması, sınav soruları ile birlikte cevap anahtarlarının hazırlanması, öğretim programlarında yer alan gözlem ve değerlendirme formlarının geliştirilip kullanılması, sınav soruları analiz raporlarının hazırlanması,
- ▶ Ölçme ve değerlendirme sürecinin öğrenmeyi destekleyecek biçimde yapılandırılması; bunun için, çocuklara süreçte öğrenme yeterlikleri ve başarıları hakkında geribildirim verilmesi,
- ▶ Projelerin, çocuklara bilimsel süreçleri izleme becerisi kazandıran, onların kendilerini tanımasını, ilgi ve yeteneklerini keşfetmesini destekleyen, ilgi alanlarındaki dersler ve konulardan seçilmesi,
- ▶ Ürün dosyalarındaki (portfolyo) çalışmaların, çocukların öğrenme ve gelişim düzeyini yansıtabilmesi, dosyadaki ürünlerin sürecin belli noktalarında değerlendirilerek, çocuğa kat ettiği yol ve becerilerine ilişkin farkındalık kazandırılması,
- ▶ Öğretim programlarında yer alan kazanım ve göstergelerin çocuk, öğretmen ve program hakkındaki değerlendirmesine ilişkin görüşler dikkate alınarak düzenlenmesi ve gerekli bildirimlerin yapılması,
- ▶ Ölçme ve değerlendirme uygulamalarında, salt ürün veya sonucun değil, sürecin de değerlendirilmesi, bu nedenle de dereceli puanlama anahtarları, kontrol listeleri vb. ölçme ve değerlendirme formlarının süreci değerlendirecek şekilde hazırlanması

gibi uygulamaların gerçekleştirilmesi gereklidir.

Alt Standart 3.1.5

Özel Eğitim Uygulamaları

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında öğrenimlerini sürdüren özel eğitim ihtiyacı olan çocukların eğitim/öğretim süreçlerine uyum ve katılımları desteklenir.

“1970’lerde Avrupa ve Amerika’da başlayan ve ‘herkese eşit eğitim imkânı sağlanması’ düşüncesinin eğitsel bir sonucu olan kaynaştırma eğitimi hızla yaygınlaşmıştır. Bu uygulamaya bizden uzun yıllar önce başlamış olan Batı’da eğitimin niteliğini belirleyen mekân, teknik donanım, eğitim materyalleri gibi fiziksel koşullarla ilgili düzenlemelerin yapıldığı, sınıf mevcutlarının genellikle kaynaştırmaya uygun olduğu, kaynaştırma okullarında sınıf öğretmenlerini destekleyen personelin genellikle bulunduğu bilinmektedir.” (Girli, 2009).

Anayasanın 42. maddesi; “Devletin, durumları nedeniyle özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için eğitim tedbirleri alacağını”, 1739 sayılı Türk Millî Eğitim Temel Kanununun 7. maddesi; “İlköğretim görmenin her Türk vatandaşının hakkı olduğunu”, 8. Maddesi: Eğitimde kadın erkek herkese fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanacağını”, “Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirlerin alınacağını” belirtmektedir.

2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununun 4. maddesi; “Özel eğitimin genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğunu, özel eğitim hizmetlerinin çocuğun özür ve özellikleri dikkate alınarak mümkün olduğu kadar yakınına götürülecek biçimde planlanacağını, durumları ve özellikleri uygun olan engelli çocukların normal akranları arasında eğitim görmeleri için gerekli tedbirlerin alınacağını, resmi, özel okul öncesi eğitim, ilköğretim, ... okullarının kendi çevrelerindeki özel eğitim gerektiren çocuklar için özel eğitim hizmetleri sağlamakla yükümlü olduklarını” hükme bağlamış bulunmaktadır. MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde de kaynaştırma yoluyla eğitim; “Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; OKUL ÖNCESİ, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır.” şeklinde ifade edilmektedir.

Özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılması konusu, bu hükümlere ve özel eğitim gerektiren çocukların akranları ile birlikte aynı kurumda eğitim görme hakkına uygun olarak önem kazanmaya başlamıştır.

Kaynaştırma eğitimi ile özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerinin öncelikle yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı kurumda sürdürmeleri amaçlanmaktadır. Çünkü eğitimde engelli çocukların, yaşadıkları toplum ve çevreden izole olmamaları, engelli olmayan çocuklarla birlikte sahip oldukları eşit haklar ve olanaklardan yararlanabilmeleri, bütün eğitim imkânlarından sonuna kadar faydalanmalarına bağlıdır. Kaynaştırma eğitimi uygulamaları, özel eğitim gereksinimli çocukların yetersizliklerine göre değil, eğitim ve gelişim gereksinimlerine göre planlanmalıdır. Bunun için; özel eğitim gerektiren çocukların eğitim öğretim süreçlerinin yapılandırılmasında, Bireysel Eğitim Programı (BEP) ve buna dayalı hazırlanan Bireysel Öğretim Planı (BÖP) ile bu program ve planların hazırlanması ve uygulanması ile, kurumlarda bu süreçlere rehberlik ve psikolojik danışma servisi ve yürütme komisyonlarının sağlayacakları katkı önemlidir.

Kaynaştırma eğitim uygulamalarının yürütüldüğü okullarda; MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre, “Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimlerini sürdürdükleri okul ve kurumlarda eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP’lerini hazırlamak amacıyla, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi oluşturulmalıdır. Bu birim, kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında öğrenimlerini sürdüren özel eğitim ihtiyacı olan çocukların eğitim öğretim süreçlerine uyum ve katılımlarını desteklemek için çalışma usul ve esaslarını belirlemelidir.”

Kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sadece özel eğitim ihtiyacı olan çocuk için olmadığı, farklılıklara saygı, sorumluluk alma, model olma, hoşgörü gibi yetiler kazanmalarında diğer çocuklar için de yararlı ve gereklidir. Okulun ve öğretmenlerin kaynaştırma uygulamasına karşı olan kabullenici ve destekleyici davranış, tutum ve çabaları, diğer çocukların ve velilerinin tutumlarını da etkileyecektir. Kaynaştırma eğitiminin engelli çocuğu normal hale getirmek değil, onun ilgi ve yeteneklerini en iyi şekilde kullanmasını sağlamak ve toplum içinde yaşamasını kolaylaştırmak için olduğu unutulmamalıdır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim kurumlarında, Kaynaştırma Eğitimi Uygulamaları alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standart karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Özel eğitim ihtiyacı olduğu düşünülen çocukların tespiti ve yönlendirilmesi için gerekli çalışmalar yapılır.
- ▶ Özel eğitim ihtiyacı olan her çocuk için doldurulmuş Bireysel Gelişim Raporu vardır.
- ▶ Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Birimi toplantı tutanakları vardır.
- ▶ Özel eğitim ihtiyacı olan her çocuk için BEP vardır.
- ▶ Destek eğitim odası kullanım planı vardır.
- ▶ Özel eğitim gerektirmeyen çocuklara ve velilerine yönelik bireysel farklılıklara saygı duyma ve özel eğitim ihtiyacı konusunda farkındalıklarını artırıcı yapılan çalışmaların kayıtları vardır. (Seminer, toplantı vb.)
- ▶ Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara ve velilerine yönelik özel eğitim, kaynaştırma uygulamaları kapsamında yapılan bilgilendirme çalışmalarının kayıtları vardır.
- ▶ Anaokulu/aAna sınıfında yerleştirme oranlarına (ana sınıfında kaynaştırma öğrencisi/sınıf mevcudu 1/20 ya da 2/10) uygun kaynaştırma eğitimi uygulanır.
- ▶ İlkokul ve ortaokulda yerleştirme oranlarına (ilkokul ve ortaokulda 1/35 ya da 2/25) uygun kaynaştırma eğitimi uygulanır.
- ▶ Okul dışında destek eğitim alan özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara bütüncül yaklaşımın sağlanması için okul, çocuğun aldığı destek eğitimini izler.
- ▶ Stratejik planda özel eğitim ihtiyacı olan çocuklarla ilgili eğitim öğretim yılı için hedefler öngörülmüştür.
- ▶ Özel eğitim konusunda bilgilendirilen çocuk sayısı
- ▶ Bireysel Gelişim Raporu doldurulmuş özel eğitim ihtiyacı olan çocuk sayısı
- ▶ Çocuğu Özel eğitim ihtiyacı olan veli sayısı (e)
- ▶ Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları kapsamında yapılan bilgilendirme çalışmalarına katılan özel eğitim kapsamında öğrenim/eğitim gören çocuğu bulunan veli sayısı
- ▶ BEP hazırlanmış özel eğitim ihtiyacı olan çocuk sayısı
- ▶ Özel eğitim uygulamaları hakkında eğitim (seminer, konferans, hizmet içi eğitim vb.) almış öğretmen sayısı
- ▶ BEP doğrultusunda destek eğitim odasından yararlanan çocuk sayısı
- ▶ Ana sınıfı ve anaokullarında, ilkokul ve ortaokulda okul tarafından RAM'a gönderilip tanı alan özel gereksinimi olan çocuk sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- Özel eğitim ihtiyacı olduğu düşünülen çocukların tespiti ve yönlendirilmesi için gerekli çalışmalar yapılır.
- Özel eğitim ihtiyacı olan her çocuk için doldurulmuş Bireysel Gelişim Raporu vardır.
- Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Birimi toplantı tutanakları vardır.
- Özel eğitim ihtiyacı olan her çocuk için BEP vardır.
- Destek eğitim odası kullanım planı vardır.
- Özel eğitim gerektirmeyen çocuklara ve velilerine yönelik bireysel farklılıklara saygı duyma ve özel eğitim ihtiyacı konusunda farkındalıklarını artırıcı yapılan çalışmaların kayıtları vardır. (Seminer, toplantı vb.)
- Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara ve velilerine yönelik özel eğitim, kaynaştırma uygulamaları kapsamında yapılan bilgilendirme çalışmalarının kayıtları vardır.
- **Anaokulu/ana sınıfında yerleştirme oranlarına (ana sınıfında kaynaştırma öğrencisi/sınıf mevcudu 1/20 ya da 2/10) uygun kaynaştırma eğitimi uygulanır.**
- **İlkokul ve ortaokulda yerleştirme oranlarına (ilkokul ve ortaokulda 1/35 ya da 2/25) uygun kaynaştırma eğitimi uygulanır.**
- Okul dışında destek eğitim alan özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara bütüncül yaklaşımın sağlanması için okul, çocuğun aldığı destek eğitimi izler.
- Stratejik planda özel eğitim ihtiyacı olan çocuklarla ilgili eğitim öğretim yılı için hedefler öngörülmüştür.
- Bireysel Gelişim Raporu doldurulmuş özel eğitim ihtiyacı olan çocuk sayısının tanı almış özel eğitim ihtiyacı olan toplam çocuk sayısına oranı
- BEP hazırlanmış özel eğitim ihtiyacı olan çocuk sayısının, tanı almış özeline ihtiyacı olan toplam çocuk sayısına oranı
- Son beş yılda özel eğitim uygulamaları hakkında eğitim (seminer, konferans, hizmet içi eğitim vb.) almış öğretmen sayısının toplam öğretmen sayısına oranı
- Özel eğitim konusunda bilgilendirilen çocuk sayısının okuldaki toplam çocuk sayısına oranı
- Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları kapsamında yapılan bilgilendirme çalışmalarına katılan özel eğitim kapsamında öğrenim gören çocuğu bulunan veli sayısının, özel eğitime ihtiyacı olan çocuğu bulunan veli sayısına oranı
- BEP doğrultusunda destek eğitim odasından yararlanan çocuk sayısının, yararlanması gereken çocuk sayısına oranı.

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

Okulda özel eğitim ihtiyacı olan çocukların eğitim öğretime uyum ve katılımını destekleyen uygulamalar yapıldığına,

Yapılan uygulamaların düzenli olarak veli, öğrenci, öğretmen iş birliği ile yürütüldüğüne,

Yapılan uygulamalar sonucunda özel eğitime ihtiyacı olan çocukların, eğitim öğretime uyum gösterip katıldığına

dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince;

- ▶ Kaynaştırma yoluyla eğitim alması gereken öğrencilerin okula/kuruma kayıtlarında ve devamlarında gerekli tedbirlerin alınması, rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılması henüz yapılmamış özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin de okula kayıtlarının yapılması,

- ▶ Kaynaştırma eğitiminde normal sınıf içinde tek bir engel türüne yönelik yerleştirme yapılması,
- ▶ Kaynaştırma uygulaması yapılan okullarda, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne uygun olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi oluşturularak, özel eğitime ihtiyacı olan çocukların özelliklerine ve gelişim ihtiyaçlarına göre Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanması,
- ▶ Programların uygulanmasında, hem öğretmenlere hem de çocuklara ve ailelerine rehberlik, danışmanlık ve destek için, varsa öncelikle okul rehberlik ve psikolojik danışma servisi, servis yoksa veya daha ileri destek gerekiyorsa, rehberlik ve araştırma merkezinden gereken desteğin sağlanması,
- ▶ Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların kaynaştırma eğitiminde kullanılan BÖP'e uygun ölçme ve değerlendirme araçlarının hazırlanması,
- ▶ Kaynaştırma uygulamasındaki sınıflarda öğretim uygulamalarını sürdüren öğretmenlerce;
- ▶ Eğitime başlamadan önce çocuğu ve sınıftaki diğer çocukları hazırlamaları,
- ▶ Kaynaştırma öğrencisinin eğitsel gereksinimlerini ve düzeyini belirlemeleri,
- ▶ Kaynaştırılan çocuk için özgün eğitsel amaçların saptanması ve bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanması,
- ▶ Kaynaştırma eğitimindeki çocuk için öğretimi kolaylaştırıcı ve destekleyici etkinliklerde bulunulması,
- ▶ Kaynaştırma eğitimindeki çocukların diğer çocuklarla etkileşimde bulunmalarının ve çocuktan-çocuğa yardımlaşma ve iş birliği uygulamalarının planlanarak, yürütülmesi,
- ▶ Kaynaştırma eğitimindeki çocuklarla gerçekleştirilen öğretimin etkinliklerinin değerlendirilmesi,
- ▶ Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların ders dışı sosyal ve kültürel etkinliklere etkin olarak katılımlarının sağlanması,
- ▶ Kaynaştırma uygulaması yapılan okul ve kurumlarda özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere bireysel ve grup eğitimi verilebilmesi için imkânlar ölçüsünde destek eğitim odası açılması,
- ▶ Öğrenci taşıma servislerinde kaynaştırma kapsamındaki çocukların taşınması konusunda kolaylıkların sağlanması,
- ▶ Ailelere çocuklarının eğitimini desteklemeleri konusunda rehberlik yapılması

gerekmektedir.

Standart 3.2

Sosyal, Sanatsal ve Kültürel Etkinlikler

Okul içi uygulamalar ile tüm çocukların gelişimleri ve üst eğitime, mesleğe, hayata yönelmeleri desteklenir.

Eğitim öğretim etkinliklerinin bir kısmının sınıf, bir kısmının da okul bazında ele alınması gerekir. Kurum Standartlarında, öğrenme etkinlikleri, materyal, teknoloji, ölçme ve değerlendirme gibi konular, öğretim programları uygulamaları, dolayısıyla da sınıf kapsamı daha yakından ilişkilidir. Sosyal etkinlikler, mesleki rehberlik, okulun öğrenme ortamlarının durumu konuları da okulda programlar arası bütünsel bir yaklaşımla ele alınması gereken konular olarak belirlenmiştir.

Bu konulardan, çocukların üst eğitime, mesleğe ve hayata yönelmelerini, okul eğitim öğretim faaliyetlerinin ve sonuçlarının bütünleştirilip çocukların kariyer gelişimlerinin sağlanmasını içeren "çocukların üst eğitime ve mesleğe yönelmelerinde mesleki rehberlik ve yönlendirme uygulamaları", okul bazında ele alınması gereken temel bir

uygulama konusudur. Sosyal, kültürel, sportif etkinlikler de öğretim etkinliklerinin yanı sıra çocuğu destekleyen ders dışı faaliyetlerle yakından ilgilidir. Ayrıca okulda eğitim öğretim etkinliklerini ve kazanımlarını destekleyecek mekânlar ve bunların olanakları da, okul bazında ele alınması gereken bir konu olarak belirlenmiştir.

Alt Standart 3.2.1

Sosyal Etkinlikler (Sosyal/Kültürel, Sanatsal, Sportif/Fiziksel ve Bilimsel Etkinlikler):

Okul; sosyal, kültürel, sanatsal, sportif ve bilimsel etkinlik olanaklarını artırır ve çocukların bu etkinliklere katılımını destekler.

Okul yıllarında öğrenme ve kişisel gelişim, öğrencinin okul içinde ve dışında, akademik ve akademik olmayan etkinliklere katılımıyla gerçekleşir. Gelişim ve öğrenmenin gerçekleşmesi için, eğitim kurumlarının çocuklara zengin öğrenme kaynakları sunması, çocukların sınıf dışında da eğitim hedeflerine ve ilgilerine uygun etkinliklere katılımını desteklemesi gerekmektedir.

Okul, hayatın bir parçası ve kesitidir. Bu yüzden de sadece akademik faaliyetler ve kazanımlarla sınırlı kalmaz. Çocukların sağlıklı ve mutlu kişilik ve sosyal gelişimleri için; güvenin egemen olduğu, olumlu, sevecen bir ortama ve iletişime ihtiyaçları vardır. Aynı zamanda çocuğun sosyal, sanatsal, kültürel, bilimsel ve sportif yeterlilik kazanması için, okul süresince olumlu değerlerin okul yaşantısına yansıtılması beklenir. Söz edilen yeterlikler ve kazanımlar okullardaki ders dışı sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler aracılığı ile çocuğa kazandırılabilir.

Aynı şekilde fiziksel aktivitelerin ve sporun, çocuğun bedensel gelişimi kadar ruhsal gelişimini de etkilediği, aynı zamanda sosyalleşmesinin de önemli bir aracı olduğu bilinmektedir. Genel olarak akran gruplarıyla gerçekleştirilen fiziksel aktiviteler ve sportif etkinlikleri, çocuğun seçme, karar verme, sorumluluk alma, inisiyatif kullanma, empati, yardımlaşma, strateji geliştirme, iş birliği yapma vb. becerilerini geliştirmektedir. Okul öncesi ve ilköğretim düzeyindeki çocukların yaşam enerjisi dikkate alındığında, bu tür aktivitelerin bir gereksinim olduğu, bu olanakların sunulmasının da çocuğun doğasına saygı göstermekle eş anlamlı olduğu unutulmamalıdır. Fiziksel aktiviteler ve sporun geliştirdiği sosyal, duygusal ve bilişsel beceriler yaratıcılığı ve hayal gücünü beslediği için, bu durum akademik başarıyı da olumlu olarak etkilemektedir.

Okullardaki ders dışı sosyal, kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif etkinlikler, eğitim alanındaki uzmanlarca;

Toplumsal olarak, aktif ve demokratik vatandaşlığın geliştirilip beslenerek desteklenmesi,

Bireysel olarak, çocukların ilgi, yetenek ve becerilerinin keşfedilip geliştirilmesi ve yönlendirilmeleri, olarak iki temel noktada önemli ve vazgeçilmez olarak nitelendirilmektedir. Bu etkinlikler aynı zamanda bilginin uygulamaya geçirilmesini ve entelektüel gelişimi sağlayarak, akademik kazanımları da büyük oranda destekler ve güçlendirir. Eğer okul bu konuda yeterince ve samimi şekilde çaba gösteriyorsa çocuklar, ders dışı çeşitli ve farklı sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif etkinlikler aracılığıyla, kendilerini sınavabilir, potansiyellerini keşfedip güçlerini tanıyabilirler. Bu sayede bilişsel, sosyal, kişisel ve psikomotor gelişimlerini daha kolay gerçekleştirebilirler. Okullar aşağıda belirtilen unsurları dikkate aldığına, çocukların ders dışı deneyimlerini eğitim fırsatına dönüştürmeyi başaracaklardır:

- Sosyal, kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif etkinliklerde gelişimsel hedeflerin net olarak tanımlanması ve faaliyetlerin bunlara göre planlanması,
- Yetenek, ilgi gibi gizil güçlerin keşfedilmesine ve beceri gelişimine öncelik tanınması,
- Etkili öğrenme ve sosyal, kişisel gelişim yaklaşımlarının kullanılması,

- Sadece yetenekli çocukların değil, tüm çocukların katılımını sağlayacak etkinliklerin yapılandırılması,
- Çocukların eğitsel yaşantılarını zenginleştirmede etkinlik olanaklarının, çocukların görüş ve taleplerinin de dikkate alınarak olabildiğince artırılması,
- Uygulamaların sistematik olarak değerlendirilmesi.
- Sosyal, kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif etkinlikler için, okuldaki sınıfın içi ve dışı ile okulun içi ve dışı arasındaki yapay duvarların kaldırılması, çocukların yaşam deneyimlerinin okula, okuldaki öğrenme ve deneyimlerinin de sınıfa ve okul dışı yaşamlarına aktarmaları önemlidir.

Sosyal sanatsal, kültürel, bilimsel ve sportif etkinlikler standardı, bu kapsamda yürütülen etkinliklerin her aşamasında çocuğun katılımını, etkinliklerin amaçlarına uygun şekilde gerçekleşmesi için okulun çevre olanaklarından yararlanabilmesini öngörür.

Çocukların bütünsel gelişiminde ders içi etkinlikler kadar ders dışı faaliyetler de önemlidir. Bu faaliyetler tenefüs, öğle arası, ders etkinliklerinin sona erdiği zamanlarda çocuk ve öğrenci kulüpleri, ders dışı eğitim çalışmaları, ulusal veya uluslararası, okul içi ve okullar arası yarışmalar vb. etkinlikler adı altında planlanıp gerçekleştirilebilir. Okulların bu ders dışı zamanlarda yapılacak aktiviteler ve faaliyetlerle ilgili olarak öğrencilere, velilere ve okul çevresine çeşitli yollarla tanıtım ve bilgilendirme çalışmaları yapmaları, bunun için broşür, afiş, pano, söyleşi vb. yolları kullanmaları katılımın artmasını ve faaliyetlerin çeşitlenmesini kolaylaştıracaktır.

Okulda, Okul Öğrenci Meclisi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu, Öğretmenler Kurulu toplantılarında sosyal, sanatsal, kültürel, bilimsel ve sportif faaliyetler düzenlenmesine ilişkin kararlara yer verilmesi, süreç içinde bu çalışmaların, planlı, sistemli ve verimli şekilde yürütülebilmesini sağlayacaktır. Kurul ve komisyonlarda belirlenen ve uygulamaya geçirilen aktivite ve faaliyetler çocukların ilgi, yetenek ve becerilerini ortaya çıkarıp, gelişmesine fırsat yaratacağından, çocukların sportif, sanatsal, bilimsel ve kültürel alanlara özendirilmelerini sağlayacak, yönelme ve yönlendirilmeleri imkânını doğuracaktır.

İlköğretim okullarındaki sosyal, sanatsal, kültürel, bilimsel ve sportif ders dışı etkinliklerle ilgili yapılan çeşitli çalışmalarda, özellikle taşınabilir eğitim uygulamasındaki okullarda, okul mesaisi sonrası yapılan etkinliklere, taşınan çocukların katılmadığı belirtilmektedir. Benzer şekilde, çeşitli sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerin yapıldığı ve bunlara katılım olanaklarının bulunduğu kent merkezlerine uzak YBO'lardaki çocuklar da, bu tür organizasyonlara çoğu zaman ulaşım sağlamadaki güçlüklerden dolayı erişememektedirler. Bu durum temelinde, Alt Standart, il ve ilçelerdeki okulların yanı sıra taşıma uygulaması yapan okul ile YBO'nun bu yöndeki çabaları ile bulunduğu il veya ilçede ne oranda imkân bulabildiğinin değerlendirilmesini içerir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir okul öncesi ve ilköğretim kurumunda, Sosyal/Kültürel, Sanatsal, Sportif/Fiziksel ve Bilimsel Etkinlikler Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardın karşılanma düzeyi ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ İlkokul/ortaokulda sosyal etkinlikler kapsamında (kulüp ve toplum hizmeti çalışmaları, gezi, yarışma, yayın, gösteri, tiyatro, spor/fiziksel etkinlikler ve münazara vb.) en az bir alanda topluluk/koro/ekip/kulüp vs. vardır.
- ▶ Anaokulu ve ana sınıflarında eğitim öğretim yılı içinde milli bayramlar ve okul öncesi yıl sonu şenlikleri hariç, çocuk kulübü ve sosyal etkinlikler düzenlenir.

- ▶ İlkokul ve ortaokulda eğitim öğretim yılı içinde milli bayramlar hariç, sergi, tiyatro, halkoyunları, konser, müsabaka, sportif faaliyetler vb. etkinlikler düzenlenir.
- ▶ İlkokul/ortaokul/anaokulu/ana sınıflarında eğitim öğretim yılı içerisinde düzenlenecek sosyal etkinlikler (kulüp ve toplum hizmeti çalışmaları, gezi, yarışma, yayın, gösteri, tiyatro, spor/fiziksel etkinlikler ve münazara vb.) için gerekli durumlarda velilerden izin dilekçeleri alınır.
- ▶ Sosyal etkinlikleri kapsamında, toplum/çevre hizmeti etkinliklerine her çocuğun katılımı sağlanmıştır.
- ▶ Okulda sosyal etkinlikler kapsamında (sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinlikler) özendirici ve bilgilendirici çalışmalar (afiş, pano, duyuru vb.) yapılır.
- ▶ Okulda amatör spor kulübü vardır. (–S)
- ▶ Fiziksel aktivite /sportif faaliyetler özel eğitim ihtiyacı olan çocukların katılımına fırsat sağlanabilecek biçimde planlanır.
- ▶ İlkokulun Tertip Komitesi tarafından etkinlik takvimi hazırlanmıştır.
- ▶ Anaokulu/ana sınıfı ve ilkokullarda okul, ilçe, il, ulusal ve uluslararası düzeyinde en az bir etkinliğe katılan çocuk sayısı.
- ▶ Ortaokulda okul, ilçe, il, düzeyinde en az bir sosyal etkinliğe katılan çocuk sayısı
- ▶ Yerel ve ulusal düzeyde ortaokullarda bilimsel faaliyetlerde ödül (madalya, derece, başarı belgesi vs.) kazanan çocuk sayısı.
- ▶ Yerel ve ulusal düzeyde ortaokullarda sosyal ve kültürel faaliyetlerde ödül (madalya, derece, başarı belgesi vs.) kazanan çocuk sayısı.
- ▶ Yerel ve ulusal düzeyde ortaokullarda sanatsal faaliyetlerde ödül (madalya, derece, başarı belgesi vs.) kazanan çocuk sayısı.
- ▶ Yerel ve ulusal düzeyde ortaokullarda sportif faaliyetlerde ödül (madalya, derece, başarı belgesi vs.) kazanan çocuk sayısı.
- ▶ Yerel ve ulusal düzeyde anaokulu/ana sınıfı/ ilkokullarda bilimsel, sosyal, sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetlerde ödül (madalya, derece, başarı belgesi vs.) kazanan çocuk sayısı.
- ▶ Uluslararası düzeyde ortaokullarda bilimsel faaliyetlerde ödül (madalya, derece, başarı belgesi vs.) kazanan çocuk sayısı.
- ▶ Uluslararası düzeyde ortaokullarda sosyal ve kültürel faaliyetlerde ödül (madalya, derece, başarı belgesi vs.) kazanan çocuk sayısı.
- ▶ Uluslararası düzeyde ortaokullarda sanatsal faaliyetlerde ödül (madalya, derece, başarı belgesi vs.) kazanan çocuk sayısı.
- ▶ Uluslararası düzeyde ortaokullarda sportif faaliyetlerde ödül (madalya, derece, başarı belgesi vs.) kazanan çocuk sayısı.
- ▶ Okulda yıl içerisinde gerçekleştirilen sosyal/ kültürel faaliyetlerin sayısı.
- ▶ Okulda yıl içerisinde gerçekleştirilen sanatsal faaliyetlerin sayısı.
- ▶ Okulda yıl içerisinde gerçekleştirilen bilimsel faaliyetlerin sayısı.
- ▶ Okulda yıl içerisinde gerçekleştirilen fiziksel aktivite/sportif faaliyetlerin sayısı.
- ▶ Sınıf içi, okul, ilçe, il, ulusal ve uluslararası sosyal, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılan özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sayısı
- ▶ Ortaokullarda okul kız spor takımı sayısı
- ▶ Ortaokullarda erkek spor takımı sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ İlkokul /ortaokulda sosyal etkinlikler kapsamında en az bir alanda topluluk/koro/ekip/kulüp vs. vardır.
- ▶ Anaokulu ve ana sınıflarında eğitim öğretim yılı içinde milli bayramlar ve okul öncesi yıl sonu şenlikleri hariç, çocuk kulübü ve sosyal etkinlikler düzenlenir.
- ▶ İlkokul ve ortaokulda eğitim öğretim yılı içinde milli bayramlar hariç, sergi, tiyatro, halkoyunları, konser vb. etkinlikler düzenlenir.
- ▶ İlkokul/ortaokul/anaokulu/ana sınıflarında eğitim öğretim yılı içerisinde düzenlenecek sosyal etkinlikler (kulüp ve toplum hizmeti çalışmaları, gezi, yarışma, yayın, gösteri, tiyatro, spor/fiziksel etkinlikler ve münazara vb.) için gerekli durumlarda velilerden izin dilekçeleri alınır.
- ▶ Sosyal etkinlikleri kapsamında, toplum/çevre hizmeti etkinliklerine her çocuğun katılımı sağlanmıştır.

- ▶ Okulda sosyal etkinlikler kapsamında (sosyal/südtürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve Bilimsel etkinlikler) özendirici ve bilgilendirici çalışmalar (afiş, pano, duyuru vb). yapılır.
- ▶ Okulda amatör spor kulübü vardır. (-S)
- ▶ Fiziksel aktivite /sportif faaliyetler özel eğitim ihtiyacı olan çocukların katılımına fırsat sağlanabilecek biçimde planlanır.
- ▶ İlkokulun Tertip Komitesi tarafından etkinlik takvimi hazırlanmıştır.
- ▶ Anaokulu/ana sınıfı ve ilkokullarda okul, ilçe, il, ulusal ve uluslararası düzeyinde en az bir etkinliğe katılan çocuk sayısı.
- ▶ Ortaokulda okul, ilçe, il, düzeyinde en az bir sosyal etkinliğe katılan çocuk sayısı
- ▶ Anaokulu ve ana sınıflarında ulusal ve uluslararası düzeylerde sosyal, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılan çocuk sayısının toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Ortaokulda ulusal ve uluslararası düzeylerde sosyal, kültürel ve sanatsal etkinliklere katılan toplam çocuk sayısının okuldaki toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Sınıf içi, okul, ilçe, il, ulusal ve uluslararası sosyal etkinliklere katılan özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sayısının , okuldaki tüm özel eğitime ihtiyacı olan çocuk sayısına oranı.
- ▶ Ortaokullarda okul kız spor takımı öğrenci sayısının okulun toplam kız öğrenci sayısına oranı (100'den az öğrencisi olan okullarda da kurulan takımları sistem görebilmeli şekilde ayarlanacak.)
- ▶ Ortaokullarda okul erkek spor takımı öğrenci sayısının okulun toplam erkek öğrenci sayısına oranı (100'den az öğrencisi olan okullarda da kurulan takımları sistem görebilmeli şekilde ayarlanacak.)

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Okulda sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinlikler yapıldığına,
- ▶ Okulda sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklerin düzenli yürütüldüğüne,
- ▶ Okulda yapılacak olan sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinlikler için çocukların, öğretmenlerin ve velilerin görüşlerinin alındığına,
- ▶ Okulda sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklerin çocukların yeteneklerini geliştirdiğine, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklerin oluşturulmasında, öğrenci kulüplerinin belirlenmesinde ve katılım sağlamada çocukların görüş ve taleplerinin dikkate alınması,
- ▶ Sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklerin planlanması ve uygulanmasında çocukların gelişimsel hedefleri, ilgi, yetenek ve diğer gizil güçleri ve yaşam becerilerinin temel alınması,
- ▶ Sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklere dair uygulamaların sistematik olarak değerlendirilmesi, bu değerlendirme sonuçlarının çocukların eğitsel olarak tanınmasında ve yönlendirilmesinde kullanılması,
- ▶ Tüm çocuklara dengeli biçimde sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel toplantılar ve faaliyetlerde, becerilerini kullanıp geliştirebilecekleri görev ve sorumluluklar verilmesi,
- ▶ Sosyal olarak risk altında bulunan ve/veya engelli çocukların sosyal, kültürel etkinliklere, diğer akranlarıyla birlikte katılımlarının, onların okula ve eğitime entegrasyonlarını destekleyen bir unsur olarak ele alınması,

- ▶ Özellikle kız çocuklarının eğitimine yönelik geleneksel tutumların olası etkilerine karşı, sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel faaliyetlere katılımı kız çocukların teşvik edilmesi, bu faaliyetlerde kız/erkek dengesine dikkat edilmesi,
- ▶ Okullarda sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklerde ve öğrenci kulüplerinin düzenlenmesinde, çevrede mevcut olanaklardan (eğitmen, çalışma ve gösteri mekânı, ulaşım, malzeme vb. temini, gerekli durumda tanıtım, olumlu tutum ve savunma desteği sağlama) yararlanılması, bunun için okul yönetiminin gerekli girişimlerde bulunması,
- ▶ Taşınabilir eğitim uygulamalarındaki çocukların da bu etkinliklere erişim ve katılımlarının sağlanması için tedbirler alınması,
- ▶ Okul dışında, il, ilçe merkezlerindeki, tiyatro, konser, sergi, şenlik gibi etkinliklere YBO öğrencilerinin de katılımları için çaba ve girişimlerde bulunması vb.,
- ▶ Okuldaki kurul ve komisyon çalışmalarında sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklere ilişkin görüşlere ve kararlara yer verilmesi,
- ▶ Okul binası içinde derslik dışındaki mevcut mekânların sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklere olanak sağlayacak şekilde gözden geçirilmesi, düzenlenmesi,
- ▶ Okul bahçesinin, spor salonunun, oyun odalarının sportif ve fiziki aktiviteleri gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi,
- ▶ Öğrencilerin ve diğer okul paydaşlarının sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklere katılımlarının teşvik edilmesi,
- ▶ Ulusal, uluslararası, okul içi ve dışı sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklere ilgili yarışmaların duyurulması,
- ▶ Ulusal, uluslararası, okul içi ve dışı fiziksel sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklere derece alan öğrencilerin ödüllendirilmesi,
- ▶ Çocukların bütünsel gelişiminde sosyal/kültürel, sanatsal, sportif/fiziksel ve bilimsel etkinliklere önemi konusunda öğrenci velilerinin bilgilendirilerek, yönlendirilmesi,
- ▶ Okul çevresinde bulunan STK, kişi, kurum ve kuruluşlardan sponsorluk desteği alınması

uygulamalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Alt Standart 3.2.3

Mesleki ve Eğitsel Rehberlik Faaliyetleri:

Okul çocuklara ve velilere, eğitsel ve mesleki rehberlik hizmetleri sunarak, kişisel ve mesleki gelişim süreçlerinde çocuklara danışmanlık eder ve sağlıklı gelişimlerine katkıda bulunur.

Mesleki rehberlik günümüzde, yaşam boyu öğrenme anlayışına koşut olarak sosyal politikaların ana konularından biri haline gelmiştir. Gerek OECD gerekse de AB ülkelerinin bu konuda ortak yürüttüğü çalışmalar kapsamında; “meslekî rehberlik, yaşamları boyunca herhangi bir yaş ve herhangi bir noktada kişilerin eğitim, öğretim ve mesleki konularda seçim yapmalarına ve kariyerlerini yönetmelerine yardımcı olmayı amaçlayan hizmet ve uygulamalar” (Watts, Fretwell, 2004; Akt.; Saldıroğlu) olarak ele alınmaktadır.

Genel olarak ülkemizde son 10-15 yıl öncesine kadar, eğitim sistemi içerisinde mesleki rehberlik, geleneksel yaklaşımla eğitim sisteminin işleyişini kolaylaştırmak ve üst öğrenime yanlış yönelmeye karşı tasarlanmış bir önlem

olarak, kurumsal bir çerçevede ele alınmakta idi. Günümüzde ise, OECD ve AB rehberlik ağına dâhil olmaya ilişkin çalışmalarla birlikte, yeni bilgi ekonomisi ve hayat boyu öğrenme açısından, eğitsel ve mesleki rehberlik hizmetlerinden temel politik ve stratejik beklentiler; öğrenme hedefleri, işgücü piyasası ve sosyal adalet olarak üç alanda ele alınmaktadır. Bunlardan öğrenme hedefleri dâhilinde, rehberlik;

Eğitim ve öğretim sisteminde, programlar, okul türleri ve bunlar arası geçişler olarak daha esnek bir yönlendirmenin,

Bireysel özellikler ile öğrenme arasındaki uyumlaştırma ve kendi eğitim süreçlerini yönlendirebilmede, öğrencileri güçlendirerek, okulu bırakma oranlarının azaltılıp mezuniyet oranlarının artırılmasıyla eğitim ve öğretim sistemlerinin etkinliğinin desteklenmesinde etkili bulunmaktadır. Diğer yandan, işgücü piyasası ve sosyal adalet açısından da mesleki rehberlik; hem bireyler hem de toplum açısından, eğitim ve iş piyasası olarak arz ve talebin dengelenmesi, bireylerin eğitim sürecinde ve iş piyasasında ilerlemelerini kolaylaştırarak, toplumsal olarak sosyal katılımı ve bu süreçlerdeki olanaklardan haberdar olup, onlara erişimlerinin güçlendirilmesi hedefleri ile ilgilidir. Söz konusu beklentiler ve hedefler, yaşam boyu öğrenmeyi destekleyen temel bir unsur olarak “yaşam boyu rehberlik” anlayışını ve uygulamalarını ortaya çıkarmıştır. Bu anlayışın, bahsedilen geleneksel tepkisel yaklaşımdan en temel farkı; mesleki rehberlik hizmetlerinin temel eğitimden itibaren okullarda, ülkenin insan kaynakları geliştirme stratejisinin parçası olarak proaktif bir mantıkla uygulanmasıdır. Buna dayanarak, ilköğretim kurumlarındaki mesleki rehberlik etkinlikleri, yaşam boyu öğrenme ve yaşam boyu rehberlik stratejilerinin bir parçası olarak yapılandırılmalıdır.

Mesleki rehberlik alanında Türkiye'nin de bir parçası olduğu dünyadaki bu gelişimlere paralel olarak, ilköğretimde mesleki rehberlik açısından belirleyici olan üç temel resmi belge bulunmaktadır. Birinci olarak MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde, “eğitim sürecinde her öğrenciye; meslekî tercih yapması, kendine uygun mesleğe yönelmesi, iş yaşamına ve mesleğe hazırlanması” amaçlarına yönelik mesleki rehberlik hizmetleri öngörülmektedir. Okullardaki mesleki rehberlik uygulamalarında;

- Bir süreç olarak ele alınacağı,
- Hizmetlerin, Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretimde başlayacağı,
- Hizmetlerde öğrencinin içinde bulunduğu gelişim dönemi ve bireysel özelliklerinin dikkate alınacağı,
- Öğrenciye ve velisine; öğrencinin özellikleri, iş dünyası, meslekler ve bunları edinme yollarına ilişkin güncel bilgilerin sistemli olarak sağlanacağı,
- Öğrencinin, bir üst öğrenim, meslek alanı veya mesleği seçme baskısı altında bırakılmayacağı,

belirtilmektedir.

MEB İlköğretimde Yönelme Yönergesi'nde ise, yönelme kavramı ile “öğrencilerin, ilgi, istek, yetenek ve kişilik özelliklerini dikkate alarak; olumlu bir benlik kavramı geliştirebilmelerine, seçeneklerden haberdar olmalarına, potansiyellerinin farkında olarak, onu geliştirmeye çalışmalarına, bu doğrultuda kararlar alabilmelerine, aldıkları kararların sonuçlarını görebilmelerine ve sorumluluğunu almalarına yönelik bilimsel hizmetlerin düzenli ve sürekli bir biçimde verilmesi” ifade edilmektedir.

Bu iki belgede süreç vurgusu ile uygulamaların temel amaçları ve hedefleri belirtilirken, sınıf öğretmenleri ile sınıf rehber öğretmenlerinin, sınıf içi rehberlik uygulamalarını düzenleyen MEB İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı'ndaki Eğitsel ve Mesleki Gelişim alanının ilköğretim kısmında da, sürecin temel kazanımları verilmektedir.

Bu üç resmi belgenin içeriği ışığında, 4306 Sayılı Kanundaki sekizinci sınıfta yapılacağı belirtilen yönlendirme ve rehberlik uygulaması, yaşam boyu rehberlik sürecinin merhalelerinden biri olarak, ilköğretimdeki mesleki rehber-

liğin bir basamağı olarak değerlendirilmelidir. Tüm bu ifade edilen yaklaşımlarla 12 yıllık temel ve zorunlu eğitimi hedefleyen bir ülkede bu değerlendirmenin çıkarımları önemlidir.

Çocukların ilköğretimden mesleki tercihlerini yapmış olarak çıkmaları beklentisi, onların gelecekları açısından sınırlayıcı olabilir. Mesleki seçim ve planlama yaşam boyu süren bir süreçtir. Pek çok uzmana göre ilköğretim, eğer çocuk üst eğitime devam edemeyecekse, mesleki gelişim özellikleri ve günümüzün iş piyasası realitesi açısından, meslek seçimi için erken bir dönemdir. İlköğretim çocukları, bu dönemin sonucunda ileri öğrenimlerine yön verecek seçimler yapma, gelecekteki olası tercihlerini oluşturma, bunları inceleyip değerlendirme ve bunlara göre üst öğrenimlerini planlama durumundadırlar. Üst öğrenim türü seçme durumunda olmak, meslek seçmek demek değildir. Kaldı ki; artık ilköğretimin üst öğrenim kademesi olan genel, mesleki ortaöğretim ile yaygın eğitim arasında, yeterliliğe dayalı geçişler olabildiğince esnek biçimde yeniden düzenlenmeye çalışılmaktadır.

Çağımızdaki sosyoekonomik yapıda insanların bir meslek seçerek, onu ömür boyu icra edip o meslekte derinleşme beklentisi, giderek geçerliliğini yitirmektedir. Çünkü iş piyasasında artık, ne teknoloji ne üretim ne de tüketim eskisi gibi durağan ve öngörülebilir durumdadır. Hızlı değişim hem meslekleri hem de icra edildikleri sektörleri etkilemekte, kimi meslekler hızla yok olmakta, yeni meslekler ortaya çıkmakta veya içerikleri değişmektedir. Yeni ekonomi ile artık, bireylerin iş piyasasında tutunabilmeleri ve ilerleyebilmeleri için, onaylanmış yeterlilikleri ve becerileri ile bunların meslekler ve işler arasında aktarılabilir olması önemlidir. Nitekim yukarıda değinildiği gibi, ülkemiz eğitim sisteminde ortaöğretimden itibaren bu değişimlere paralel şekilde, hem yatay hem dikey olarak eğitim programları arasındaki geçişleri esnek hale getirme çabaları tutarlılıkla sürdürülmektedir.

Açıklanmaya çalışılan bu durumda Mesleki Rehberlik ve Yönlendirme Alt Standardı, ilköğretimdeki mesleki rehberlik uygulamalarının, çocuklarda bu gerçekliğe uygun bir altyapı oluşturabilmesini öngörür. Buna göre, mesleki rehberlik uygulamaları ilköğretim dönemi için temelde;

- Çalışmaya ve iş yaşamına karşı olumlu tutum geliştirmeye,
- Toplumda çalışmanın önemini anlamaya,
- Kişisel özelliklerini, niteliklerini keşfetme ve mesleklerle ilişkilerini kavramaya,
- Diğer insanlarla beraber çalışabilmeye,
- Karar verme, amaç belirleme yetilerini geliştirmeye,
- Eğitim ile iş yaşamı arasındaki ilişkileri anlama, üst eğitim seçenekleri ve ilişkili meslek alanları hakkında bilgilenmeye,
- İş hayatı, meslek alanları, meslekler, işler ve sektörler hakkında bilgilenme ve mesleki önyargıları fark etmeye,
- Üst eğitimini planlama ve kendine uygun kariyer seçeneklerini oluşturmaya

odaklanmalıdır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında, Mesleki Rehberlik ve Yönlendirme Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum göstergeleri, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır.

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okulun Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu vardır.
- ▶ Okulun rehberlik hizmetleri ile ilgili çerçeve programı vardır.
- ▶ Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu toplantı tutanağı vardır.
- ▶ Rehberlik servislerinde her sınıf için düzenlenmiş sınıf ve öğrenci ile ilgili bilgileri içeren sınıf dosyaları vardır.
- ▶ Eğitsel Rehberlik amacıyla doldurulmuş etkinlik değerlendirme formları vardır.
- ▶ Okul Rehberlik Hizmetleri Faaliyetleri Raporu vardır.
- ▶ Mesleki Rehberlik kapsamında okulda ölçme araç- gereçleri kullanılmaktadır.
- ▶ Okulda mesleki rehberlik etkinlikleri yapılmaktadır.
- ▶ Sınıf öğretmeni ya da şube rehber öğretmeni tarafından çocuğu tanımaya yönelik araçlar (öğrenci tanıma formu, ilgi ölçekleri, tutum ölçekleri, sosyogramlar vb. testler ve test dışı teknikler) kullanılır.
- ▶ İlkokul/ortaokulda mesleki ya da eğitsel rehberlik desteği alan çocuk sayısı
- ▶ Rehberlik planında belirtilen faaliyetlerin tümünü gerçekleştiren şube sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde mesleki ve eğitsel rehberlik kapsamında gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine katılan 4. sınıf çocuk sayısı.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde mesleki ve eğitsel rehberlik kapsamında gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine katılan 8. sınıf çocuk sayısı.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde mesleki ve eğitsel rehberlik kapsamında gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine katılan 4. sınıf öğrencilerinin veli sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde mesleki ve eğitsel rehberlik kapsamında gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine katılan 8.sınıf öğrencilerinin veli sayısı
- ▶ Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu toplantı sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okulun Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu vardır.
- ▶ Okulun rehberlik hizmetleri ile ilgili çerçeve programı vardır.
- ▶ Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu toplantı tutanağı vardır.
- ▶ Rehberlik servislerinde her sınıf için düzenlenmiş sınıf ve öğrenci ile ilgili bilgileri içeren sınıf dosyaları vardır.
- ▶ Eğitsel Rehberlik amacıyla doldurulmuş etkinlik değerlendirme formları vardır.
- ▶ Okul Rehberlik Hizmetleri Faaliyetleri Raporu vardır.
- ▶ Mesleki Rehberlik kapsamında okulda kullanılan ölçme araç-gereçleri vardır.
- ▶ Okulda mesleki rehberlik etkinlikleri yapılmaktadır.
- ▶ Sınıf öğretmeni ya da şube rehber öğretmeni tarafından çocuğu tanımaya yönelik araçlar (öğrenci tanıma formu vb.) kullanılır.
- ▶ İlkokul/ortaokulda mesleki, bireysel ya da eğitsel rehberlik desteği alan çocuk sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde mesleki ve eğitsel rehberlik kapsamında gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine katılan 4. sınıf çocuk sayısı.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde mesleki ve eğitsel rehberlik kapsamında gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine katılan 8. sınıf çocuk sayısı.

- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde mesleki ve eğitsel rehberlik kapsamında gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine katılan 4. sınıf öğrencilerinin veli sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde mesleki ve eğitsel rehberlik kapsamında gerçekleştirilen tanıtım ve bilgilendirme faaliyetlerine katılan 8.sınıf öğrencilerinin veli sayısı
- ▶ Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu toplantı sıklığı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Okulda rehberlik hizmetlerinin yürütüldüğüne,
 - ▶ Rehberlik hizmetlerinin okulda yıl boyunca devam ettiğine,
 - ▶ Okulda yürütülen rehberlik hizmetlerinin amaçları ve sonuçlarının ilgili taraflarla paylaşıldığına,
 - ▶ Okulda yürütülen rehberlik hizmetlerinin çocukların kendilerini ve çevre olanaklarını tanımalarına ve gelişim sağlamalarına yardımcı olduğuna
- dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Çocukların bireysel özelliklerinin tanınmasına yönelik çalışmaların okul öncesi eğitim ve ilköğretim okullarından sağlanmasının,
- ▶ Çocukların eğitsel ve mesleki planlama dosyalarının hazırlanmasının ve ortaöğretim tercihlerini yaparken eğitsel ve mesleki planlama dosyası ile okulda uygulanan test ve test dışı tekniklerin sonuçlarından yararlanmalarının,
- ▶ Çocukların ve velilerin eğitim programları, meslekler ve çalışma alanları hakkında güncel şekilde bilgilendirilmelerinin ve çocukların meslek seçim yöntemlerini öğrenmelerine yardımcı olunmasının,
- ▶ Çocukların meslekler, eğitim programları ile kendi özelliklerini ilişkilendirmelerinde desteklenmelerinin,
- ▶ Çocukların okuldaki derslerin mesleklerle ve üst eğitim programlarıyla olan ilişkilerini kavramalarının,
- ▶ Ürün dosyaları değerlendirmelerinin, mesleki yönelimlerin keşfedilmesi için de bir kaynak olarak kullanılmasının,
- ▶ Çocukların, doğru tercih yapabilmeleri için, karar verme yöntemleri hakkında bilinçlendirilmelerinin ve mantıklı, sistematik karar verme becerilerinin geliştirilmesinin,
- ▶ Eğitsel ve mesleki gelişimlerinde sorun yaşayan veya ortaöğretime devam etmeyecek bireylerin, niteliklerine uygun meslek alanlarına yönelmeleri için bireysel mesleki danışma yardımının,
- ▶ Ortaöğrenime devam edecekler için, uygun eğitim alanlarına yönelmede kendi seçeneklerini ve kariyer planlarını oluşturmalarına yardım edilmesinin,
- ▶ Sınıf mesleki rehberlik planlamalarının, söz konusu programda tanımlanmış yöntem ve etkinliklere göre, okulda, varsa rehber öğretmen (psikolojik danışman), yoksa RAM uzmanlarının iş birliği ile uygulanmasının ve değerlendirilmesinin,
- ▶ İlköğretim sonundaki çocuğa ve velisine, tüm ilköğretim sürecindeki eğitsel ve mesleki değerlendirmelerin bir sonucu olarak yöneltme tavsiyesi verilmesinin ve gerekçelerin açıklanmasının,

Mezun öğrencilerin durumlarının takip edilerek, bilgilerin işlenmiş verilere dönüştürülmesinin, bu verilerden hareketle çocukların yönlendirilmesinin ve mesleki rehberlikte yararlanılmasının sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 3.2.4

Eğitim öğretim Mekânları ve Olanakları

Okulda, çocukların eğitim öğretim ve gelişim ihtiyaçlarını karşılamaya uygun biçimde eğitim öğretim mekânları ve olanakları çeşitlendirilmiştir.

Çocukların öğrenmeye ilişkin tutumlarında ve motivasyonlarında, öğrenme ortamlarının da etkili olduğu açıktır. Öğrenci merkezli eğitimde, çocukları öğrenme faaliyetlerinde etkin kılacak, katılımlarını güçlendirecek yöntemlerin kullanılması esas alınmaktadır. Öğrenme ortamındaki mesajların, öğreticiden öğrenene iletilmesindeki kanallardan biri olarak öğrenme yöntemleri ve materyalleri, algının tüm unsurlarında (görsel, işitsel vb.) zenginleştirilmiş ise, öğrenme de etkili ve kalıcı olacaktır.

Okullardaki, bilgi teknolojisi sınıfı, fen ve teknoloji laboratuvarı, kütüphane, rehberlik ve psikolojik danışma servisi odası, çok amaçlı salon, spor salonu, veli-öğretmen görüşme odası vs. ile öğretmen/branş dersliği uygulaması, tüm okul aktörlerinin internet erişimi, çocuklar için serbest kürsü, engelli çocuklar için mekânsal düzenlemeler ve okul bahçesinin öğrenme ve gelişim temelinde düzenlenmiş olması da öz değerlendirilmede okulun niteliğinin göstergeleri olarak ele alınmıştır.

Eğitim öğretim Mekânları ve Olanakları Alt Standardına göre; bir okulda, öğrenme süreçlerinde olduğu gibi, öğrenme ortamlarındaki donanım ve düzenlemelerin de çocukların özellik ve ihtiyaçlarına uygunluğu, onların aktivitelere katılımını ve becerilerini destekleyecek şekilde yapılması öngörülmektedir. Etkin öğrenme ortamlarında çocuklar, yaparak ve yaşayarak öğrenebilirler ve öğrenmeye karşı motivasyonları yüksek olur. Etkili öğrenme ortamlarında çocukların katılımı, sadece faaliyetleri değil, öğrenme materyallerinin hazırlanmasını da içerir. Bu, çocukların hem yaratıcılıklarını uyarır hem de kalıcı öğrenmeyi güçlendirir.

Alt Standart, okulda öğrenme ortamlarını, sadece sınıflar ve laboratuvarlar ile sınırlı görmez. Okulun kapalı, açık tüm mekânlarını ve okul çevresini bir bütün olarak ele alır. Hayatın bir kesiti olarak tüm unsurları, hatta sorunlarıyla bile okul ve çevresi de, bir bütün olarak öğrenme aracıdır. Temelde, öğrenme ortamı olarak okulun imkânları ve kaynaklarının, çocukların gelişimlerine odaklanarak etkili, verimli şekilde kullanılması sağlanmalıdır.

Bunun için, öğrenme ortamlarının öğrenme süreçleriyle ilişkili şekilde düzenlenmesi ve kullanılması, senkronize ve sistematik olarak tüm çocukların yararını gözeterek planlanması gerekir. Bu planlamalarda esas ve öncelikli olan; idari, mekânsal kural ve koşulları karşılamak değil, çocukların öğrenme ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamak ve onlarla ilgili hedefleri gerçekleştirmektir.

Alt standardın oluşturulmasında algısal açıdan ele alınan bir konu da, okulun eğitim öğretim mekânlarının düzenlenmesinde ve kullanım olanaklarının oluşturulmasında; çocukların okuldaki günlük yaşamlarının bir parçası olarak görüş ve önerilerinin dikkate alınması, bu tür mekânların onların yaş, gelişim, cinsiyet ve engellilik gibi özellik ve ihtiyaçlarına uygunluğunun gözetilmesidir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir okul öncesi ve ilköğretim kurumunda, Eğitim öğretim Mekânları ve Olanakları Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algılanan yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Kütüphane /z-kütüphane kullanım planı vardır.
- ▶ Kütüphane/kitaplık/z-kütüphane hafta içi ders saatleri dışında kullanıma açıktır.
- ▶ Kütüphane/z-kütüphane kitap ödünç verme kayıtları vardır.
- ▶ Fen Bilgisi Laboratuvarı ortak kullanım planı vardır.
- ▶ Müzik odası ortak kullanım planı vardır.
- ▶ Görsel Sanatlar odası ortak kullanım planı vardır.
- ▶ Spor salonu ortak kullanım planı vardır.
- ▶ Çocukların okulda eğitim amaçlı kullanımı için internet bağlantısı vardır.
- ▶ Öğretmenlerin kullanması için okulda internet bağlantısı vardır.
- ▶ Yöneticilerin kullanması için idari odalarda internet bağlantısı vardır.
- ▶ Kütüphanelerde internet bağlantısı vardır.
- ▶ Rehberlik ve Psikolojik Danışma servisinde internet bağlantısı vardır.
- ▶ Engeli olanlar için rampa düzenlemeleri vardır.
- ▶ Engeli olanlar için tutunma kolları vardır.
- ▶ Sesli ve dokunsal uyarı sistemleri vardır. (-S)
- ▶ Engeli olanlar için asansör vardır.
- ▶ Tüm tuvalet mekanlarında engelli tuvaleti ve lavabosu vardır.
- ▶ Okulda basketbol sahası vardır. (-S)
- ▶ Okulda voleybol sahası vardır. (-S)
- ▶ Futbol sahası vardır. (-S)
- ▶ İlkokullarda okul bahçesinde asılma, tırmanma, denge, atlama faaliyetleri için uygun araçlar vardır.
- ▶ Okulda masa tenisi için uygun ortam ve malzemeler vardır. (-S)
- ▶ Oyun parkı/geleneksel oyun alanları vardır. (-S)
- ▶ Uygulama bahçesi vardır. (-S)
- ▶ Okulda yeşil alan vardır. (-S)
- ▶ Okul bahçesinde oturma alanları vardır.(-S)
- ▶ Veli-öğretmen görüşme odası vardır. (-S)
- ▶ Satranç odası vardır. (-S)
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda okul içinde oyun alanı vardır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda okul bahçesinde oyun alanı vardır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda her sınıfta en az 3 öğrenme merkezi vardır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda sınıf içerisindeki öğrenme merkezleri dönüştürülebilir özelliktedir.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda öğrenme merkezleri görsel olarak etiketlenir.
- ▶ Ana sınıfı / sınıfları binanın giriş katındadır.
- ▶ Ana sınıfı / sınıflarının bağımsız giriş ve çıkış kapıları vardır.

- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda sadece çocuklarının kullanabileceği lavabo ve tuvaletler vardır.
- ▶ Ana sınıfı/ sınıfları binanın aydınlık ve güneş alan bölümünde bulunmaktadır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda açık alanlarda farklı öğrenme alanları (trafik eğitim pisti, sera, kümes gibi) vardır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda açık alanlar çalışanların çocukları görebilecekleri şekilde düzenlenmiştir.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda kum havuzu vardır. (-S)
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda oyun alanlarında denge ve tırmanma grubu malzemeleri vardır. (-S)

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Kütüphane/z-kütüphane kullanım planı vardır.
- ▶ Kütüphane/kitaplık/z-kütüphane hafta içi ders saatleri dışında kullanıma açıktır.
- ▶ Kütüphane/z-kütüphane kitap ödünç verme kayıtları vardır.
- ▶ Fen Bilgisi Laboratuvarı ortak kullanım planı vardır.
- ▶ Müzik odası ortak kullanım planı vardır.
- ▶ Resim odası ortak kullanım planı vardır.
- ▶ Spor salonu ortak kullanım planı vardır.
- ▶ Çocukların okulda eğitim amaçlı kullanımı için internet bağlantısı vardır.
- ▶ Öğretmenlerin kullanması için okulda internet bağlantısı vardır.
- ▶ Yöneticilerin kullanması için idari odalarda internet bağlantısı vardır.
- ▶ Kütüphanelerde internet bağlantısı vardır. (-S)
- ▶ Rehberlik ve Psikolojik Danışma servisinde internet bağlantısı vardır.
- ▶ Engeli olanlar için rampa düzenlemeleri vardır.
- ▶ Engeli olanlar için tutunma kolları vardır.
- ▶ Sesli ve dokunsal uyarı sistemleri vardır. (-S)
- ▶ Engeli olanlar için asansör vardır.
- ▶ Tüm tuvalet mekanlarında engelli tuvaleti ve lavabosu vardır.
- ▶ Okulda basketbol sahası vardır. (-S)
- ▶ Okulda voleybol sahası vardır. (-S)
- ▶ Futbol sahası vardır. (-S)
- ▶ Okul bahçesinde asılma, tırmanma, denge, atlama faaliyetleri için uygun araçlar vardır.
- ▶ Okulda masa tenisi için uygun ortam ve malzemeler vardır.
- ▶ Oyun parkı/geleneksel oyun alanları vardır. (-S)
- ▶ Uygulama bahçesi vardır. (-S)
- ▶ Okulda yeşil alan vardır. (-S)
- ▶ Okul bahçesinde oturma alanları vardır.(-S)
- ▶ Veli-öğretmen görüşme odası vardır. (-S)
- ▶ Satranç odası vardır. (-S)
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda okul içinde oyun alanı vardır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda okul bahçesinde oyun alanı vardır.

- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda her sınıfta en az 3 öğrenme merkezi vardır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda sınıf içerisindeki öğrenme merkezleri dönüştürülebilir özelliktedir.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda öğrenme merkezleri görsel olarak etiketlenir.
- ▶ Ana sınıfı / sınıfları binanın giriş katındadır.
- ▶ Ana sınıfı / sınıflarının bağımsız giriş ve çıkış kapıları vardır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda sadece çocuklarının kullanabileceği lavabo ve tuvaletler vardır.
- ▶ Ana sınıfı/ sınıfları binanın aydınlık ve güneş alan bölümünde bulunmaktadır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda açık alanlarda farklı öğrenme alanları (trafik eğitim pisti, sera, kümes gibi) vardır.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda açık alanlar çalışanların çocukları görebilecekleri şekilde düzenlenmiştir.
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda kum havuzu vardır. (-S)
- ▶ Ana sınıfı ve anaokulunda oyun alanlarında denge ve tırmanma grubu malzemeleri vardır. (-S)
- ▶ Sınıf mevcudu 30 ve altında olan şube sayısının toplam şube sayısına oranı (-S)
- ▶ Sınıf mevcudu 20 ve altında olan şube sayısının toplam şube sayısına oranı (-S)

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerden yöneticiler ve öğretmenlerin bu alt standart için;

- ▶ Okulda, derslik dışındaki; çok amaçlı salon, kütüphane, laboratuvar, spor salonu, bilgisayar sınıfı gibi eğitim öğretim mekânlarından en az bir tanesinin bulunduğuna,
 - ▶ Derslik dışındaki eğitim öğretim mekânlarının her zaman düzenli ve çocukların kullanımına açık olduğuna,
 - ▶ Derslik dışındaki mekânların paydaşların görüş ve istekleri dikkate alınarak kullanıldığına,
 - ▶ Derslik dışındaki mekânların eğitim öğretimde kullanılmasının çocukların kalıcı öğrenmelerine ve gelişimlerine yarar sağladığına,
 - ▶ Okulda, derslik dışındaki eğitim öğretim mekânlarının kullanımının, çocukların kalıcı öğrenmelerine ve gelişimlerine yarar sağladığına,
 - ▶ Çocukların okulda, çok amaçlı salon, laboratuvar, kütüphane, müzik ve görsel sanatlar dersliği gibi çeşitli yerlerin olduğu, bunları kendilerinin kullanabildiği, bu tür yerlerin düzenlenme ve kullanımında görüş ve isteklerinin dikkate alındığı ve bunların kullanımının daha iyi öğrenmelerini sağladığına,
- dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Okuldaki eğitim öğretim mekânlarının tüm çocukların yararlanması gerektiği esasına göre planlı olarak kullanılması, olanaklar ölçüsünde, çocukların öğrenme ihtiyaçlarına göre branş dersliği gibi uygulamaların ve diğer eğitim öğretim mekânlarının geliştirilmesi,
- ▶ Okuldaki sıra, masa, sandalye, panolar, dolaplar, lavabo, yazı tahtası gibi fiziksel donanımın ve ortam düzenlemelerinin (oturma ve tahtanın konumu, giriş-çıkışlar, merdivenler, zemin evsafı vb.), öğrencilerin farklı yaş, bireysel, fiziksel özelliklerine (engelli, kısa-uzun boylu, kilolu vb.) ve ihtiyaçlarına uygun seçilmesi, düzenlenmesi,
- ▶ Olanaklar elverdiğince çocuklar, öğretmenler, yöneticiler olarak tüm okul aktörlerinin internet erişiminden yararlanması,
- ▶ Okul bahçesinin spor, sanat, doğa ve çevre, oyun, dinlenme gibi konularda çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları dikkate alınarak düzenlenmesi,

- ▶ Çocukların eğitim öğretim ve gelişimlerinde çevre olanaklarından yararlanılmasına yönelik inceleme ve analizlerin yapılarak, bunların okulun öğrenme ortamlarına dâhil edilmesi

gibi uygulamalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Alt Standart 3.2.5

Eğitim öğretim Mekânlarındaki Donatım Malzemeleri:

Okuldaki donatım malzemeleri Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumlarında Kullanılan Temel Donatım Malzemelerinin Asgari Standartlarına uygundur.

Çocukların öğrenmeye ilişkin tutumlarında ve motivasyonlarında, öğrenme ortamlarının da etkili olduğu açıktır. Öğrenci merkezli eğitimde, çocukları öğrenme faaliyetlerinde etkin kılacak, katılımlarını güçlendirecek yöntemlerin kullanılması esas alınmalıdır.

Eğitim öğretim Mekânlarındaki Donatım Malzemeleri alt standardına göre; okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında, öğrenme süreçlerinde olduğu gibi, öğrenme ortamlarındaki donanım ve düzenlemeler de çocukların özellik ve ihtiyaçlarına uygun olmalı, onların katılım, aktivite ve becerilerini destekleyecek şekilde yapılmalıdır. Okul ve çevresi, bir bütün olarak öğrenme alanıdır. Öğrenme ortamı olarak okulun imkânları ve kaynaklarının, çocukların gelişimlerine odaklanarak etkili, verimli şekilde kullanılması sağlanmalıdır. Alt standart da, okulda öğrenme ortamlarını, sadece sınıflar ve laboratuvarlar ile sınırlı görmeyip, okulun kapalı, açık tüm mekânlarını ve okul çevresini bir bütün olarak ele almaktadır.

Bunun için, öğrenme ortamlarının düzenlenmesi ve kullanımı senkronize ve sistematik olarak öğrenme süreçleriyle ilişkili şekilde tüm çocukların yararını gözeterek planlanmalıdır. Bu planlamalarda öncelik ise; idari, mekânsal ihtiyaçları karşılamak değil, çocukların öğrenme ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamak ve onlarla ilgili hedefleri gerçekleştirmek olmalıdır.

Bu alt standart algısal açıdan da çocukların okuldaki günlük yaşamlarının bir parçası olarak görüş ve önerilerinin dikkate alınması, bu tür mekânların onların yaş, gelişim, cinsiyet ve engellilik gibi özellik ve ihtiyaçlarına uygunluğunun gözetilmesini içermektedir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim kurumlarında, Eğitim öğretim Mekânları ve Olanakları Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Anaokulu ve ana sınıfında, ilkokul/ortaokullarda ve pansiyonlarda kullanılan tüm masa sıra ve sandalyelerin yüzeyleri batma ve yaralanmaları engelleyecek şekilde düz ve [pürüzsüzdür](#).
- ▶ Anaokulu ve ana sınıfında, ilkokul/ortaokullarda ve pansiyonlarda kullanılan tüm donatım malzemelerinin açık kısımlarındaki vida ve çiviler gizlenmiştir.
- ▶ Askılıkların sivri kısımları çocukların yaralanmasını önleyici şekilde dizayn edilmiştir.
- ▶ Anaokulu ve ana sınıfında, ilkokul/ortaokullarda ve pansiyonlarda kullanılan tüm masa, sıra, sandalye ve dolapların kenar ve köşeleri ovalleştirilmiştir.

- ▶ Okul dersliklerindeki dolapların hepsinde çekmece ve kapaklarında oyma sistem kulp kullanılmıştır.
- ▶ Sınıf, bahçe ve koridorlarda kullanılan çöp kovaları elle açılma gerektirmeyecek kapaklı düzenektedir.
- ▶ Okulda kullanılan tüm donatım malzemeleri "Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği"nde belirtilen sağlığa zararlı maddeleri içermeyecek şekilde belgelendirilmiştir. .
- ▶ Okulda kullanılan tüm donatım malzemelerinin TS 5219, EN71-3, TS EN 71-1 boya ve boyama tekniği ile imal edildiği belgelendirilmiştir.
- ▶ Okulda kullanılan tüm donatım malzemelerinin alevlenebilirlik ile ilgili TS EN 71-2 standartlarına uygun imal edildiği belgelendirilmiştir.
- ▶ Okuldaki tüm aynalar "Temel Donatım Malzemelerinin Asgari Standartları'na uygundur.
- ▶ Anaokulu ve ana sınıfı, ilkokul ve ortaokullarda öğrencilerin kullandıkları masa ve sıralar Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumlarında Kullanılan Temel Donatım Malzemelerinin Asgari Standartlarına uygundur.
- ▶ **Özel eğitim gerektiren çocuklar için okulda yüksekliği öğrencilere göre ayarlanabilir düzeneğe sahip masa-sandalye/sıra takımı vardır.**

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Anaokulu ve ana sınıfında, ilkokul/ortaokullarda ve pansiyonlarda kullanılan tüm masa sıra ve sandalyelerin yüzeyleri batma ve yaralanmaları engelleyecek şekilde düz ve **pürüzsüzdür.**
- ▶ Anaokulu ve ana sınıfında, ilkokul/ortaokullarda ve pansiyonlarda kullanılan tüm donatım malzemelerinin açık kısımlarındaki vida ve çiviler gizlenmiştir.
- ▶ Askılıkların sivri kısımları çocukların yaralanmasını önleyici şekilde dizayn edilmiştir.
- ▶ Anaokulu ve ana sınıfında, ilkokul/ortaokullarda ve pansiyonlarda kullanılan tüm masa, sıra, sandalye ve dolapların kenar ve köşeleri ovalleştirilmiştir.
- ▶ Okul dersliklerindeki dolapların hepsinde çekmece ve kapaklarında oyma sistem kulp kullanılmıştır.
- ▶ Sınıf, bahçe ve koridorlarda kullanılan çöp kovaları elle açılma gerektirmeyecek kapaklı düzenektedir.
- ▶ Okulda kullanılan tüm donatım malzemeleri "Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği"nde belirtilen sağlığa zararlı maddeleri içermeyecek şekilde belgelendirilmiştir. .
- ▶ Okulda kullanılan tüm donatım malzemelerinin TS 5219, EN71-3, TS EN 71-1 boya ve boyama tekniği ile imal edildiği belgelendirilmiştir.
- ▶ Okulda kullanılan tüm donatım malzemelerinin alevlenebilirlik ile ilgili TS EN 71-2 standartlarına uygun imal edildiği belgelendirilmiştir.
- ▶ Okuldaki tüm aynalar "Temel Donatım Malzemelerinin Asgari Standartları'na uygundur.
- ▶ Anaokulu ve ana sınıfı, ilkokul ve ortaokullarda öğrencilerin kullandıkları masa ve sıralar Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne Bağlı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumlarında Kullanılan Temel Donatım Malzemelerinin Asgari Standartlarına uygundur.
- ▶ **Özel eğitim gerektiren çocuklar için okulda yüksekliği öğrencilere göre ayarlanabilir düzeneğe sahip masa-sandalye/sıra takımı vardır.**

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerden yöneticiler ve öğretmenlerin bu alt standart için;

- ▶ Sınıf içerisinde bulunan tüm donatım malzemelerinin çocukların yaşına uygunluğuna ve güvenilirliğine,
- ▶ Masa, sıra ve sandalye gibi malzemelerin çocukların yaşına ve boyuna uygun şekilde düzenlendiğine,
- ▶ Eğitim mekânlarındaki donatım malzemelerinin kullanılmasında öğretmen, çocuk ve velilerin görüşlerinin alındığına,
- ▶ Uygun donatım malzemelerinin kullanılması ile çocukların kendilerini rahat ve güvende hissetmelerini, fiziksel gelişimlerini desteklemeye dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetiminin;

- ▶ Okuldaki eğitim öğretim mekânlarının tüm çocukların yararlanması esasına göre planlı olarak kullanılması ve bu mekânların geliştirilmesi,
- ▶ Okuldaki sıra, masa, sandalye, panolar, dolaplar, lavabo, yazı tahtası gibi fiziksel donanımın ve ortam düzenlemelerinin (oturma ve tahtanın konumu, giriş-çıkışlar, merdivenler, zemin döşemesi vb.), öğrencilerin farklı yaş, bireysel, fiziksel özelliklerine (engelli, kısa-uzun boylu, kilolu vb.) ve ihtiyaçlarına uygunluğu,
- ▶ Çocuklar, öğretmenler, yöneticiler olarak tüm okul aktörlerine internet erişiminin sağlanması,
- ▶ Okul bahçesinin spor, sanat, oyun, dinlenme, doğa ve çevre gibi konularda çocukların gelişim ve öğrenme ihtiyaçları dikkate alınarak düzenlenmesi,
- ▶ Çocukların eğitim öğretim ve gelişimlerinde çevre olanaklarından yararlanılmasına yönelik inceleme ve analizlerin yapılarak, bunların okulun öğrenme ortamlarına dâhil edilmesi

uygulamalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Standart 3.3

Okul, çevre ile iş birliği yaparak, eğitim öğretimin gelişmesini ve okulun toplumla bütünleşmesini destekler.

Okullar, buldukları toplumun ayrılmaz parçasıdır ve karşılıklı etkileşim içindedir. Okul, geleneksel rolüyle sunduğu eğitim hizmetleri ile toplumu, toplum da sosyal, ekonomik ve kültürel dinamikleri ile bu hizmetleri ve sonuçlarını etkiler.

Okullar, çocukların ve gençlerin eğitim öğretimlerini sağlayan formel yapılardır. Ancak çocukların ve gençlerin gelişimleri ve eğitimleri sadece formel yollarla sınırlı değildir. Ev ortamı, akran grupları, medya, iş yaşamı, sosyal ve resmi kurumlar, dini kurumlar, sivil kuruluşlar gibi pek çok farklı toplumsal yapı da onların gelişimini ve eğitimini etkiler. Bu etkileşim içinde okullar; sosyal yapı, değerler, kültür, bilim merkezi olarak toplumu korumaya ve geliştirmeye yönelik çalışırlar. Okul, toplumsal rolünü geleneksel yaklaşımla, yani sadece okul çağı çocuklarının eğitim öğretimleri ve kendi kurumsal işleyişiyle sınırlandırır, bir süre sonra, bu görevlerini de başaramaz hale gelecektir. Çünkü geleneksel okul sınırlı bir zamanda etkili iken, söz konusu diğer toplumsal yapılar daha uzun süre ve daha yaygın şekilde çocukları etkilemektedirler.

Okul yönetimi öncelikle, kurumsal süreçleri dâhilindeki ilişkileri paydaşlık temelinde ele almalıdır. Okulun bulunduğu çevredeki okuldan etkilenen veya okulu etkileyen kişi, kurum, kuruluşlar, veliler, okul aile birliği, okulun tedarikçileri, bağlı bulunduğu ve iş birliği yapmak durumunda olduğu kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, toplum önderleri, yerel yönetimler, gönüllüler ve yakın çevre sakinleri gibi aktörler okulun çevresel paydaşlarıdır. Okul, bulunduğu çevredeki toplumu soyut ve genel bir unsur olarak görmemeli, toplumsal yapı içindeki sosyal, ekonomik, kültürel farklılıkları objektif biçimde ele alıp anlamaya çabalamalıdır. Çünkü okulun bulunduğu toplumun özellikleri, kaçınılmaz olarak okula yansır. Bu bağlamda okul, yönetim ve eğitim üyelerini, kendi kurumsal özellikleri ile toplumun özellikleri arasında geliştirici, dönüştürücü, olumlu bir etkileşime ulaştırmalıdır.

Böyle bir etkileşim, okullarımızın eğitim görevlerini başarmalarında, buldukları çevredeki toplumun kaynaklarından ve desteğinden daha fazla yararlanmalarında, modern çağda kendilerinden beklenen toplumsal dinamikleri etkileme ve toplumun tüm üyelerinin gelişim ve öğrenmelerini yaşam boyu destekleme rollerini yerine getir-

melerinde belirleyici rol oynayacaktır. Her okul bulunduğu çevrenin destek ve katkısına ihtiyaç duyar. Bu katkının niteliği ve niceliği okulları toplumda etkili bir aktör konumuna taşıyacak, başarılı ve nitelikli kılacaktır.

Okulun, çevre ile iş birliğine ve böylelikle de toplumla bütünleşmesine odaklanan bu standart, yukarıda açıklanmaya çalışılan, okul-toplum etkileşimini sağlamada, okullarımızın rollerini ne derecede yerine getirebildikleri ve bunun için öncül hangi nitelikleri sağlamaları gerektiği hakkında öz değerlendirmelerine yardımcı olmak üzere geliştirilmiştir.

Alt Standart 3.3.1

Okulun Eğitim öğretim için Çevredeki Olanaklardan Yararlanması

Okul, çevre ile iş birliği sağlayarak eğitim öğretimi geliştirir.

Okul ve çocuklar sosyal bir sistem içinde bulunurlar ve bu sistem hem okulun görev ve sorumluluklarını hem de çocukların gelişimini ve eğitimini çeşitli yollarla etkiler. Öğrenme, öğretilen şeyle sınırlanamayacağı gibi sınıfta geçirilen süreyle de sınırlandırılmaz. Öğrenme, öğrenen kişinin onu çevreleyen ortamlarla etkileşime geçtiği her yerde ve her zamanda gerçekleşir. Çocuklar açısından, çevresinde etkileşimde bulunduğu herkes, bir öğretendir; ebeveynlerin yanı sıra kardeşler, gönüllüler, toplum içinde görüşlerine saygı duyulan bireyler, çeşitli kamu görevlileri, esnaflar, sürücüler, diğer ebeveynler, arkadaşlar, akranlar vb. Bir okul, kendini çevreleyen toplumla tutarlı ve güçlü ilişki ve iş birliği içinde olduğunda, öğrenen toplum kavramının yaşama yansıtılması olanaklı hale gelir.

Okullar, kendi amaçlarını ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmek için, çocukların refahı, bakımı, korunması ve gelişimi ile ilgili diğer kuruluşlarla ve tüm bunlara katkı verebilecek çevredeki olası her paydaşla düzenli ve sistematik iş birliği içinde bulunmak zorundadırlar. Bu tür destekleyici şahıs, kurum/kuruluşlar, sınırlı kaynaklara sahip okulların mevcut kapasitelerini geliştirmede anahtar rol oynayabilirler.

Okulun görevlerini toplumla paylaşması, önceliklerini belirlemesi, iş birlikleri ve paydaş katılımı mekanizmalarını geliştirmesi, sağlıklı şekilde işletmesi, okul kaynaklarının geliştirilmesine, dolayısıyla da okuldaki eğitim öğretimin niteliğinin artmasına olanak tanır.

Değerlendirme için Göstergeler

Bir okul öncesi ve ilköğretim kurumunda, Okulun Eğitim öğretim için Çevredeki Olanaklardan Yararlanması Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardın karşılanma düzeyi ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Güncel okul-çevre iş birliği faaliyet planı vardır.
- ▶ Yapılan iş birlikleri sonucu destek (donatım, onarım/inşaat, sosyal kültürel faaliyetler (seminer, tiyatro vb.), öğretim materyalleri, sponsorluk, nakdi yardım) sağlanmıştır.
- ▶ Eğitim öğretim yılında paydaşlarla planlanan faaliyet sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında paydaşlarla gerçekleştirilen faaliyet sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Güncel okul-çevre iş birliği faaliyet planı vardır.
- ▶ Yapılan işbirlikleri sonucu destek (donatım, onarım/inşaat, sosyal kültürel faaliyetler (seminer, tiyatro vb.), öğretim materyalleri, sponsorluk, nakdi yardım) sağlanmıştır.
- ▶ Eğitim öğretim yılında paydaşlarla gerçekleştirilen faaliyet sayısının paydaşlarla planlanan faaliyet sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Çevredeki imkânlardan (kişi, kurum kuruluşların vs.) yararlanıldığına,
- ▶ İhtiyaç halinde okulda eğitim öğretim çalışmalarında çevredeki imkânların etkin olarak kullanıldığına,
- ▶ Çevredeki imkânlardan etkili şekilde faydalanmak için çocukların, velilerin ve öğretmenlerin görüş ve önerilerinin alındığına,
- ▶ Çeşitli kurum kuruluş ve kişilerle iş birliği yapılmasının, eğitim öğretim imkânlarını artırarak çocuklara yararlı olduğuna, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Okul-çevre incelemesinin ve paydaş analizinin yapılması,
- ▶ Okulun kurduğu iş birliklerini sürdürmesi ve yenilerini geliştirmesi için, inceleme ve analizlere dayalı, kendi koşullarına özgü stratejilerinin belirlenmiş olması ve bunlardan doğan bir hareket planının hazırlanması,
- ▶ Okulun kendi eğitim öğretim koşullarını iyileştirmesinde gerçekleştireceği iş birliği uygulamalarının, söz konusu inceleme ve analizlere göre, uygun paydaşlar ile kurumsal kurallara uygun şekilde ve şeffafça yürütülmesi,
- ▶ Yaptığı iş birlikleri sonucunda okula, ihtiyaçları ile tutarlı biçimde, donatım, onarım, inşaat, öğretim materyalleri temini; eğitimi geliştirici ortak faaliyetler ve bunlar için sponsorluk, nakdi yardım gibi çeşitli konularda katkıların temin edilmesi,
- ▶ Okula erişim ve devamlılık, rehberlik, personel gelişimi, çocuklara ve ailelerine sosyal destek sağlama gibi konularda da çevre imkânlarından yararlanılması,

Yapılan iş birlikleri ve katkıların, gerekçelerinin ve sonuçlarının düzenli şekilde raporlanması ile mümkün olacaktır.

Alt Standart 3.3.2

Okulun Olanaklarının Çevre Tarafından Kullanılması

Okul, olanaklarını çevrenin kullanımına sunarak, okul ve çevre bütünleşmesini sağlayıp, çevresinin eğitimini destekler.

Okul-toplum etkileşiminde, toplumun katkılarının okula aktarılması, aynı zamanda okulun toplumun bütününe ne katkı sağlayabileceği ile eşdeğer ve ilişkilidir. Günümüzde okullardan beklenen, kendi temel amaç ve misyonunu gözden kaçırmadan, mensup olduğu toplumun talep ve ihtiyaçlarına açık olmasıdır. Okul, kendine kayıtlı çocukları, bulunduğu yakın çevreden ve toplumdan yalıtılmış olarak ele alamayacağından, okulun hizmet hedefleri bulunduğu toplumu da kapsamak durumundadır.

Günümüzde, değişimin sürekliliği ve hızı, eğitim kurumlarında kazandırılan bilgi ve becerilerin zaman içinde yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Bu hızlı değişimle başa çıkabilmenin en iyi yolu, tüm vatandaşlar için yaşam boyu öğrenmedir. Yaşam boyu öğrenmede okullar, temel bir mekanizma ve kaynak noktasındadırlar. Eskiden okul hayatı, iş ve toplum hayatından önce, onlar için bir hazırlık evresi olarak görülmekteydi. Ancak günümüzde hem iş ve toplumsal yaşamındaki öğrenme edimleri hem de bunları sağlayan okul gibi yapılar, artık hayatın tüm evrelerinde önemli ve işlevseldir. Yaşam boyu öğrenme ile amaç, öğrenme kaynaklarını ve olanaklarını, tüm yaş gruplarındaki insanlar için açık, eşit ve erişilebilir kılmaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesinde eğitim sistemleri ve okullar kilit rol oynarlar.

Okul geleceğin vatandaşlarının yanı sıra, bugünün vatandaşları için de bir eğitim ve gelişim merkezi olmalıdır. Tüm vatandaşlara ortak bir öğrenme ve beceri kazandırmadaki öncül rolleri nedeniyle okulların, bu rollerini çevrelerindeki toplumun yetişkinleri için de yerine getirmeye devam etmesi önemlidir. Bir okul, çevresindeki toplumla destekleyici, kararlı ve güçlü ilişkiler, iş birlikleri oluşturdukça, yaşam boyu öğrenme ve öğrenen toplum kavramları, sadece bir takım resmi belgelerin malzemesi olmakla kalmayıp, yaşama, uygulamaya geçen gerçekler haline gelir.

Genel Müdürlüğümüzce, çağın bu gelişmeleri ve değişimlerinin, okullarımızı da değiştireceğini görüyor ve bu değişimi şimdiden planlamalarımıza dâhil etme gereği duyuyoruz. Bu nedenle okulun olanaklarının çevre tarafından kullanılması konusu, gelişim sürecine katılan eğitimcilerce bir alt standart olarak ele alınmıştır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir okul öncesi ve ilköğretim kurumunda, Okulun Olanaklarının Çevre Tarafından Kullanılması Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, standardın karşılanma düzeyi ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okulun olanaklarını ve okulda yapılan faaliyetleri tanıtıcı çalışmalar vardır.
- ▶ Kütüphane/kitaplık/z-kütüphaneler ders saatleri dışında çevre sakinlerinin kullanıma açıktır.
- ▶ Spor salonu ders saatleri dışında çevre sakinlerinin kullanımına açıktır.
- ▶ Oyun alanları ders saatleri dışında çevre sakinlerinin kullanımına açıktır.
- ▶ Okul-çevre bütünleşmesi için düzenlenmiş sosyal ve kültürel etkinlikler vardır.
- ▶ Okul velileri ile çevre sakinlerine yönelik planlanan eğitim sayısı
- ▶ Okul velileri ile çevre sakinlerine yönelik gerçekleştirilen eğitim sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okulun olanaklarını ve okulda yapılan faaliyetleri tanıtıcı çalışmalar vardır.
- ▶ Kütüphane/kitaplık/z-kütüphane ders saatleri dışında çevre sakinlerinin kullanıma açıktır.
- ▶ Spor salonu ders saatleri dışında çevre sakinlerinin kullanımına açıktır.
- ▶ Oyun alanları ders saatleri dışında çevre sakinlerinin kullanımına açıktır.
- ▶ Okul-çevre bütünleşmesi için düzenlenmiş sosyal ve kültürel etkinlikler vardır.
- ▶ Okul velileri ile çevre sakinlerine yönelik gerçekleştirilen eğitim sayısının planlanan eğitim sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Okulun, çevrenin özellik ve ihtiyaçlarına göre, çevre sakinlerinin eğitimi için, okul olanaklarının kullanımına yönelik planlamasının bulunduğu, bu planın uygulanarak okulun olanaklarının çevre sakinlerinin eğitimi için kullanıldığına,
- ▶ Okul olanaklarının çevre sakinlerinin eğitimi için kullanımının planlanmasında ve uygulanmasında, onların istek ve ihtiyaçlarının dikkate alındığına,
- ▶ Okulun çevre sakinlerine sunduğu olanaklar ve eğitim etkinliklerinin, okulla çevrenin bütünleşmesini sağlayarak çocukların gelişimlerini de desteklediğine,
- ▶ Vellilerin de bu uygulamaları, faaliyetlere olan talep ve katılımı ve sonuçlarının yararlılığını teyit ettiklerine, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Okulun yakın çevresinde yer alan grupların, temel öğrenme ve vatandaşlık becerileri açısından ihtiyaçlarının incelenmesi,
- ▶ İncelemelere göre gerekçelendirerek, yıllık olarak topluma yönelik faaliyetlerin planlanması ve bu planın sivil toplum kuruluşları, diğer resmi kurumlar ve yerel yönetim yapıları olarak gerekli iş birlikleri ile uygulanması, bu uygulamaların hem olanakları artırma hem de işleyiş olarak gerektiğinde Bakanlığımızın halk eğitim merkezleri ile de ilişkilendirilmesi,
- ▶ Okulun, okul olanaklarının ve planlamaya göre yapılacak faaliyetlerin tanıtılması,
- ▶ Okulun mevcut kütüphane, BT, spor salonu, oyun alanları gibi olanaklarından okul saatleri ve günleri dışında, çevre halkının yararlanmasına yönelik düzenlemelerin yapılması,
- ▶ Faaliyetlerin ve sonuçlarının düzenli şekilde raporlanması vb.

uygulamalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

STANDART ALANI 3: DESTEK HİZMETLER (Güvenlik, Sağlık, Beslenme ve Temizlik)

Etkili bir eğitim öğretimin gerçekleştirilebilmesi için, okul ortamının çocuklar ve okul çalışanları için güvenli ve sağlıklı olmasının önemi herkesçe kabul edilen bir gerçektir. Bireyin kendisini gerek fiziksel/çevresel gerek sağlık gerekse de psikolojik olarak güvende ve rahat hissetmediği ortamlarda etkili bir öğretim ve öğrenmenin gerçekleştirilmesi zor, hatta imkânsızdır. Maslow'a göre de güvenlik, temel yaşamsal ihtiyaçlardandır ve vazgeçilmezdir. Bu ihtiyaç karşılanmadan, daha üst seviyedeki gelişim, öğrenme gibi ihtiyaçlar karşılanamaz.

Okul ortamının, çocukların ve diğer sakinlerinin, hem fiziksel hem de psikososyal olarak güvenliklerini ve sağlıklarını koruyup geliştirebilecek yapıda olması çok önemlidir. Okullar, günümüzün artan risklerine karşı her boyutta güvenliklerini tehdit eden riskleri bilmeli ve zaman kaybetmeden onları ortadan kaldırmaya yönelik önlemler almalıdırlar. Kamunun okul güvenliği konusuna olan duyarlılığı, riskler arttıkça, daha da yoğunlaşmaktadır. Medya da bu konuya olan ilgisi ve olaylara yaklaşım biçimi ile etkili olmaktadır. **Okulun fiziksel güvenliğinde; tüm okulca paylaşılan, proaktif yaklaşımlı ortak bir "güvenlik kültürü"nü oluşturulması esastır.** Okul güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili uygulamalara, okulla ilgili tüm tarafları katmak, çocukların, öğretmenlerin, diğer personelin

yaşantı, deneyim, görüş ve önerilerinden yararlanmak çözümleri zenginleştirir. Bu açıdan **katılım**, bu alanla ilgili tüm standartlarda hem okul içi iyileştirmeler hem de öz değerlendirme açısından temel ölçüttür.

Okulun sağlık, beslenme ve güvenlik konusundaki uygulamaları dezavantajlı çocuklar için daha önemlidir. Bu çocuklar için okul, sağlık hizmetlerine erişimleri ve korunmaları için bazen tek kaynak olabilmektedir. Öte yandan eğitsel açıdan da bu konuların özel bir önemi vardır. Çocuklar sağlık, temizlik, beslenme ve güvenlik konularında olumlu ya da olumsuz davranış alışkanlıklarını küçük yaşlarda edinirler. Bu açıdan okul öncesi eğitim ve ilköğretimin ilk yılları, iyi değerlendirilmesi gereken dönemlerdir.

Destek Hizmetler Standartlar Alanı, güvenlik, sağlık, beslenme ve temizlik uygulamalarına dayalı olarak okul öncesi eğitim ve ilköğretim okulunun;

- Okulun fiziki koşulları, yakın çevresi, acil ve riskli durumlara yönelik hazırlık önlemleri, servis araçları ve okul pansiyonları olarak güvenliği,
- Okuldaki kişisel rehberlik, psikososyal destek, şiddet ve istismarı önleme açısından psikososyal ortamın güvenliği,
- Okul pansiyonlarında beslenme ve ara öğün uygulamaları olarak sağlık ve beslenme hizmetleri,

Okul eğitim öğretim mekânları, okul tuvaletleri, pansiyonun yatakhane ve banyolarının çocukların kişisel temizlik ve bakımları yönünden temizlik ve sağlığa uygunluğu ile bunların sonuçları itibarıyla okul ortamının durumunu değerlendirmeye yöneliktir. Bu kapsamda yer alan standart ve alt standartların kavramsal temelleri aşağıda açıklanmaktadır:

Standart 4.1

Okulda güvenli ve uygun bir fiziksel ortam sağlanır.

Okul güvenliği, okulun günlük yaşamına sürekli dâhil olan çocukların ve okul çalışanlarının, okula gitmek amacıyla evinden ayrılması anından başlayarak, tekrar evine gelinceye kadar geçen, ulaşım, okul yakın çevresinde, okulda ve sınıflarda geçen zaman ve tekrar ulaşım olarak tüm aşamaları içerir.

Güvenli bir okulun oluşturulması için, kurumsal olarak okul fiziki ortamlarında, yakın çevrede, acil ve riskli durumlarda, okul servis araçlarında, okul pansiyonlarında güvenliğin yönetimi gerekmektedir. Bu yönetim; öncelikle herkes için yaşam ve sağlık bütünlüğünün korunması hakkı, ikinci olarak sağlık ve güvenliği tehdit eden durumlarda eğitimin kesintiye uğraması riski, son olarak da yasal yükümlülüklerden dolayı vazgeçilemezdir.

Bu standart açısından okul ortamının fiziki ve çevresel güvenliğinin yönetimi, bir dizi farklı unsurun bileşkesidir. Bunlar; okul içi ortamlar, okulun yakın çevresi, okulun servis araçları, okul pansiyonları, acil ve riskli durumlara yönelik önlemler ve bu durumlarda okulun koruma ve güvenlik kapasitesi olarak ele alınmıştır. Bu unsurlara ilişkin alt standartların dayandığı kavramsal temeller ve yaklaşımlar ile kanıt ve uygulama tabanı aşağıda açıklanmaktadır:

Alt Standart 4.1.1

Okulda Fiziki Güvenlik

Okul mekânları güvenlidir.

Toplumsal olarak fiziksel çevredeki tehlike ve risklerin önlenmesi, önleme temelli toplumsal bilinç ve anlayış düzeyinin yükseltilmesi ile mümkündür. Bu anlamda okullar önemli araçlardır. Okul içinde fiziksel ortamın güvenliğinin sağlanması için düzenli kontrol, bakım ve risklere göre önlemlerin alınması önemlidir; ancak yeterli

değildir. Bunun yanında böyle bir yapının içinde bulunan insanlara, özellikle de çocuklara güvenlik duygusu ve kültürü de kazandırılmalıdır.

Okul içi fiziki güvenliğin temel öğelerinden biri, binaların ve içerdiği ortamların teknik özelliklerinin insan güvenliğine uygun olmasıdır. Bu noktada binaların inşa koşulları elbette okul yönetimlerinin inisiyatifinde bulunmamaktadır. Ancak okul mekânlarının bakımı, güvenlik riskleri oluşturan teknik alt yapının sürekli kontrolü ve önlem alınmasına ilişkin; mekânların kullanım talimatlarının belirlenmesi, yani nerenin ne için kullanılacağı, buralarda kullanım amaçlarına uygun düzenlemelerin nasıl olacağı, bu düzenlemeleri destekleyen bilgilendirme ve kontrolleri yapan görevlilerin kimler olacağı gibi konular okul yönetiminin görev alanındadır.

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında öğrenme konuları ve yöntemlerindeki çeşitlenmeye paralel olarak kullanılan araç, gereç ve öğrenme materyalleri de çeşitlenmiş ve artmıştır. Öğretim araç-gereçleri ve malzeme seçimi ile, bunların kullanımında okul yönetimi, eğitimciler ve diğer personel, olası elektrik, elektronik, kimyasal, mekanik gibi çeşitli teknik özelliklerine ve bunların içerdiği; kaçak akım, manyetik salınım, kimyasal etki veya yaralanmaya yol açabilecek risklerin bertaraf edilmesine dikkat etmek ve kullanımda, personelin ve çocukların dikkat etmesini de sağlamak zorundadırlar.

Güvenlik açısından dikkat çekici durumlardan bazıları da, çocukların okuldaki ortak mekânlarda toplu olarak bulunduğu giriş-çıkış zamanları, teneffüsler, öğle arası ve varsa toplu öğle yemeği zamanları, kantin, bahçe ve tuvalet kullanımlarıdır. Bu tür yerlerde çocukların davranış özelliklerinden, kalabalıktan, mekânların durumları ve kullanım şekillerinden dolayı güvenlik riskleri ortaya çıkabilmektedir. Özellikle farklı yaş ve gelişim dönemindeki çocukların bir arada bulunduğu okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında bu durumlar daha hassasiyetle ele alınmalıdır. Böyle ortam ve durumlarda okul yönetimince olası risklerin gerçek gözlemlere dayalı olarak analiz edilmesi gerekmektedir. Ayrıca çocuklara ve okul sakinlerine doğru davranışlar kazandırılarak, okul ortamlarında kalabalık mekânların kullanımları kolaylaştırılarak ve emniyet önlemlerini artırılarak okul içi fiziki güvenliği sağlamanın mümkün olduğu akıld tutulmalıdır.

Alt standart açısından okul güvenliğini sağlama, idareten bir yasaklama yaklaşımı ile ele alınmamalıdır. Elbette çok gerekli durumlarda bu da bir önlemdir. Ancak önemli olan, çocukların okulda geçirecekleri zamanları hem rahat ve kolay hem de güvenlik içinde geçirmeleridir. Yasaklama gerektiren durumlarda da bunların gerekçeleri ve sonuçları açıklıkla okuldaki tüm taraflarla paylaşılmalı ve uygulamada tutarlılıklar sağlanmalıdır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Okulda Fiziki Güvenlik alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum göstergeleri, performans göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okulun ihata duvarı vardır. (-S)
- ▶ Okul aile birliklerinin imkânları ile karşılanmak üzere özel güvenlik hizmeti alımı yapılmaktadır. (-S)
- ▶ Okula gelen-giden ziyaretçilerin bilgileri kayıt altına alınır.
- ▶ Öğretmen nöbet defterine kayıtlar günlük olarak işlenir.
- ▶ Okulda fiziki güvenliği sağlamaya yönelik uyarı levhaları vardır.
- ▶ Bina içi yönlendirme levhaları vardır.
- ▶ Okuldaki prizler korumalıdır.
- ▶ Okulun elektrik tesisatı yıllık bakım ve kontrol belgeleri vardır.

- ▶ Okulun elektrik tesisat planı elektrik tesisat panosunun yanına asılmıştır.
- ▶ Okulun her katı için yerleşim planı, katın görünen yerine asılmıştır.
- ▶ Isı merkezi işletme ve bakım talimatnamesine uygun şekilde kullanılır.
- ▶ Yıllık baca temizliği yaptırıldığına dair tutanak vardır.
- ▶ Okulun bina ve donanımı sigortalıdır. (-S)
- ▶ Okulda güvenlik kamera sistemi vardır. (-S)
- ▶ Okulda güvenlik alarm sistemi (yangın alarm sistemi hariç) vardır. (-S)
- ▶ Elektrik kesintilerinde kullanılabilecek aydınlatma sistemi vardır.
- ▶ Okul güvenliğinin sağlanması için dış aydınlatma sistemi vardır.
- ▶ Kabloleme sistemlerine kanal muhafazası yapılmıştır.
- ▶ Elektrik tesisatına kaçak akım rölesi konulmuştur.
- ▶ Tavana ya da duvara asılan pano, projeksiyon aydınlatma armatürleri vb. güvenli bir şekilde sabitlenmiştir.
- ▶ Çatı üzerinde kullanılan malzemeler ve araçlar sabitlenmiştir.
- ▶ Paratoner vardır. (-S)
- ▶ Okul bahçesinin giriş çıkış kapılarının güvenliğine ilişkin kontroller yapılmış ve önlemler alınmıştır.
- ▶ Okul bahçelerinde bulunan her türlü oyun, spor araç ve gereçlerinin tehlike arz etmeyecek şekilde montajı, onarımı ile her türlü kontrolü sağlanır.
- ▶ **Kantinde duman ve gaz tahliye düzeneği vardır.**
- ▶ Mutfakta duman ve gaz tahliye düzeneği vardır.

Not: Ön koşul sorusunda "mutfak vardır" ifadesi eklenecek.

- ▶ **Merdivenlerin korkuluklarının yükseklikleri en az 110 cm'dir.**
- ▶ Merdiven basamaklarında çocukların kaymasını engelleyecek şekilde önlemler alınmıştır.
- ▶ Merdiven korkuluklarında çocukların kaymasını engelleyecek şekilde önlemler alınmıştır.
- ▶ Isıtma sistemi (soba, kalorifer, klima, ısıtıcı gibi) çocuklar için tehlike oluşturmayacak şekilde korunaklıdır.
- ▶ Okulda iş güvenliği yasasına göre risk analizi yapılmış ve gerekli önlemler alınmıştır.
- ▶ Hizmet alımı yoluyla çalıştırılan personel ile okul servis araçları ve kantinlerde çalışan personelin sabıka kaydı, sağlık raporu, adres ve iletişim bilgileri günceldir.
- ▶ Eğitim öğretim yılında okul içinde meydana gelen ölümlü kaza sayısı (pansiyon mekânlarındaki ölümler hariç)
- ▶ Eğitim öğretim yılında okul içinde meydana gelen kazalarda ölen çocuk sayısı (pansiyon mekânlarındaki ölümler hariç)
- ▶ Eğitim öğretim yılında okul içinde meydana gelen kazalarda ölen personel sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında okul içinde meydana gelen ve sağlık personeline tıbbi müdahale gerektiren kaza sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında okul içinde meydana gelen kazalarda sağlık personeline tıbbi müdahale yapılan çocuk sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında okul içinde meydana gelen kazalarda, sağlık personeline tıbbi müdahale yapılan personel sayısı
- ▶ 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanununa göre eğitim alan okul personeli sayısı (öğretmen, yönetici)
- ▶ 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanununa göre eğitim alan destek personel sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okulun ihata duvarı vardır. (-S)
- ▶ Okul aile birliklerinin imkânları ile karşılanmak üzere özel güvenlik hizmet alımı yapılmaktadır. (-S)
- ▶ Okula gelen-giden ziyaretçilerin bilgileri kayıt altına alınır.
- ▶ Öğretmen nöbet defterine kayıtlar günlük olarak işlenir.
- ▶ Okulda fiziki güvenliği sağlamaya yönelik uyarı levhaları vardır.
- ▶ Bina içi yönlendirme levhaları vardır.
- ▶ Okuldaki prizler korumalıdır.
- ▶ Okulun elektrik tesisatı yıllık bakım ve kontrol belgeleri vardır.
- ▶ Okulun elektrik tesisat planı elektrik tesisat panosunun yanına asılmıştır.
- ▶ Okulun her katı için yerleşim planı, katın görünen yerine asılmıştır.
- ▶ Isı merkezi işletme ve bakım talimatnamesine uygun şekilde kullanılır.
- ▶ Yıllık baca temizliği yaptırıldığına dair tutanak vardır.
- ▶ Okulun bina ve donanımı sigortalıdır. (-S)
- ▶ Okulda güvenlik kamera sistemi vardır. (-S)
- ▶ Okulda güvenlik alarm sistemi (yangın alarm sistemi hariç) vardır. (-S)
- ▶ Okul çevre güvenliğinin sağlanması için emniyet birimlerine bildirim yapılır.
- ▶ Elektrik kesintilerinde kullanılacak aydınlatma sistemi vardır.
- ▶ Okul güvenliğinin sağlanması için dış aydınlatma sistemi vardır.
- ▶ Kabloleme sistemlerine kanal muhafazası yapılmıştır.
- ▶ Elektrik tesisatına kaçak akım rölesi konulmuştur.
- ▶ Tavana ya da duvara asılan pano, projeksiyon aydınlatma armatürleri vb. güvenli bir şekilde sabitlenmiştir.
- ▶ Çatı üzerinde kullanılan malzemeler ve araçlar sabitlenmiştir.
- ▶ Paratoner vardır. (-S)
- ▶ Okul bahçesinin (giriş çıkış kapıları, oyun parkları, oyun alanları vb.) güvenliğine yönelik önlemler vardır.
- ▶ Okul bahçelerinde bulunan her türlü oyun, spor araç ve gereçlerinin tehlike arz etmeyecek şekilde montajı, onarımı ile her türlü kontrolü sağlanır.
- ▶ **Kantinde duman ve gaz tahliye düzeneği vardır.**
- ▶ Mutfakta duman ve gaz tahliye düzeneği vardır (anaokulu ve pansiyonda).
- ▶ **Merdivenlerin korkuluklarının yükseklikleri en az 110 cm'dir.**
- ▶ Merdiven basamaklarında çocukların kaymasını engelleyecek şekilde önlemler alınmıştır.
- ▶ Merdiven korkuluklarında çocukların kaymasını engelleyecek şekilde önlemler alınmıştır.
- ▶ Isıtma sistemi (soba, kalorifer, klima, ısıtıcı, gibi) çocuklar için tehlike oluşturmayacak şekilde korunaklıdır.
- ▶ **Çocuklar veliler tarafından yetki verilen kişilere teslim edilir.**
- ▶ Okulda iş güvenliği yasasına göre risk analizi yapılmış ve gerekli önlemler alınmıştır.
- ▶ Hizmet alımı yoluyla çalıştırılan personel ile okul servis araçları ve kantinlerde çalışan personelin sabıka kaydı, sağlık raporu, adres ve iletişim bilgileri günceldir.

- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okulda meydana gelen kazalarda ölen personel sayısının toplam personeli sayısına oranı (pansiyon mekanlarındaki ölümler hariç)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde sağlık personelinin tıbbi müdahale gerektiren kazaya uğrayan çocuk sayısının toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Eğitim öğretim yılında okul içinde meydana gelen kazalarda, sağlık personelinin tıbbi müdahale yapılan personel sayısının toplam personel sayısına oranı
- ▶ 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanununa göre eğitim alan okul personeli sayısının toplam personel sayısına oranı
- ▶ 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanununa göre eğitim alan destek personel sayısının toplam destek personel sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okul aktörlerinin bu alt standart için;

- ▶ Okuldaki mekânlarda (sınıf, koridor, bahçe vb.) güvenliği sağlamaya yönelik çalışmaların yapıldığına,
 - ▶ Bu çalışmaların sürekli ve düzenli olarak yapıldığına,
 - ▶ Okul mekânlarının (sınıf, koridor, bahçe vb.) güvenliği ile ilgili çocuk, veli ve öğretmenlerle bilgi alışverişinde bulunulduğuna,
 - ▶ Okulda yıl içinde personel, çocuklar ve velilerin zarar gördüğü ölümlü ve/veya sağlık kuruluşunda tıbbi müdahale gerektiren herhangi bir kaza ve/veya olayın yaşanmadığına
- dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince;

- ▶ Okul içi fiziki mekânlara ve bunların kullanımına dair gerçek gözlemlere dayalı risk analizinin yapılması,
- ▶ Risk analizlerine dayalı olarak donanım ve donatım kaynaklı çeşitli elektrik, elektronik, kimyasal, mekanik ya da fiziki risklere karşı; topraklama sisteminin yapılması, açık kabloların veya güvenliksiz prizlerin değiştirilmesi,
- ▶ Elektronik materyaller için gerekliyse manyetik mantolama yapılması, kimyasal malzemelerin uygun kaplarda tutulması, kimyasal reaksiyona karşı koruma altına alınması, materyallerdeki mekanik aksamdan doğabilecek risklere uygun işlevsel önlemlerin alınması,
- ▶ Risk analizlerine dayalı olarak mekânların sivri köşeleri, güvenli olmayan merdiven basamakları ve trabzanlar, kaygan zeminler, gevşek çatı olukları, kırık veya çatlak camlar, çıkmış kapı ve pencere menteşeleri, fazla alçak pencereler, duvara montesi gevşemiş dolaplar gibi fiziki risklere karşı önlemlerin alınması,
- ▶ Okulda temizlik, bakım ve onarımların çocukların bu alanlarda bulunmadıkları saatlerde yapılması,
- ▶ Okulun bahçe, bina ana ve yan giriş-çıkış kapılarında, istenmeyen girişler ve durumlara karşı güvenlik kontrolü ve nöbet işleyişinin aksatılmadan ve boşluklara meydan vermeden yürütülmesi,
- ▶ Nöbetler esnasında oluşan önemli durumların ve giriş-çıkış yapan herkesin kayda geçmesi,
- ▶ Kullanım özelliklerine ve risk analizlerine dayalı olarak, okul bahçesi ve binasında, uyarı ve yönlendirme levhalarının işlevsel biçimde yerleştirilmiş olması,
- ▶ Okulda bahçe, koridorlar, merdivenler, salonlar, tuvaletler, kantin gibi çocukların, personelin bir arada olabildiği mekânların güvenliği ve sürekli kontrolü için önlemlerin alınması,
- ▶ Okuldaki engelli çocukların okul içinde emniyetle hareket edebilecekleri mekânsal ve sosyal düzenlemelerin yapılması,

- ▶ Okul mekânlarının ısıtma, su, aydınlatma, duman ve gaz tahliyesine ilişkin tesisatının bakım ve kontrollerinin düzenli yapılması; bu tür tesisatı, özellikle ısıtma tesisatını vasıflı, belgeli kişilerin kullanması,
- ▶ Okul tarafından temin edilecek eğitim öğretim materyal ve malzemelerin seçiminde, kullanıcılar açısından risk oluşturabilecek unsurlara dikkat edilmesi, gerekirse bunlar için uzmanlara danışılması; okul tarafından temin edilmeyen malzemelerdeki olası risklerin ve kullanımda oluşan tehlikelerin de bunları temin eden birimlere raporlanması,
- ▶ Okul binasının gece güvenliği için tedbirlerin alınması,
- ▶ Okul içi mekânlarında çocuklar ve diğer bireyler için her türlü riskli duruma zemin oluşturabilecek, izole edilmiş, karanlık ve ıssız yerlerin kilitlenmesi veya aydınlatılması, herhangi bir aksi durumu erken fark edebilme açısından sıklıkla kontrollerin yapılması,
- ▶ Okulda oluşan güvenlik riskleri ve gerçekleşen olayların, alınan her türlü önlemin ve sonuçlarının rapor ve istatistikî kayıtlarının tutularak bunlardan, risk analizlerinde yararlanılması,
- ▶ Tüm güvenlik uygulamalarına çocuklar, personel, veliler, gerektiğinde diğer paydaşların katılımlarının sağlanarak, yapılanlar ve gerekçeleri hakkında bilgilendirmelerin yapılması

gerekmektedir.

Alt Standart 4.1.2

Okulun Yakın Çevresinin Güvenliği

Okulun yakın çevresi güvenlidir.

Okul, yakın çevresindeki, çocukların ve diğer okul sakinlerinin güvenliği açısından risk oluşturabilecek fiziki unsurları belirlemeli, incelemeli ve bunlara dayalı önlem alınmasına yönelik çabalarda bulunmalıdır.

Bu kapsamda okul, yakın çevresindeki risk oluşturan veya oluşturabilecek;

Yoğun ve kontrolsüz trafik, kötü veya olmayan aydınlatma gibi yol koşulları,

Kentlerde okul civarında çocukların psikososyal sağlığı ve gelişimi açısından risk oluşturabilecek tütün, alkol satışı, kumar, zararlı internet sitelerine erişim, tehlikeli insanların çeşitli türde saldırılarına maruz kalınabilecek metruk yapılar veya yollar gibi tehlikeli oluşumlar,

Okul sakinleri için tehlike oluşturabilecek çöp-atık yığınları, yüksek gerilim, insan sağlığını tehdit eden desibelde gürültü, gaz hattı, baz istasyonu, kimyasal madde, gaz ya da radyoaktif yayılım gibi çevresel oluşumlar,

Kırsal alanlarda yabani hayvanlar, uçurum gibi riskli olabilecek doğal oluşumlar

olarak çeşitli risk kaynaklarına karşı önlem alınması için yasalara, yasaların okullara tanıdığı hak ve olanaklara, resmi prosedürlere uygun olarak girişimlerde bulunmalıdır. Bu girişimlerinin sonuç vermesi için de, ilgili paydaşlarıyla koordineli bir iş birliği ve iletişim içinde bulunmalı, girişimlerini kararlılıkla, gereken her seviyede sürdürmelidir. Bu çabalarında da alınacak önlemlerin somut biçimde belirlenmesinde ve uygulanmasında gerektiğinde çevredeki ilgili uzmanlardan destek almak için girişimlerde bulunulmalıdır.

Bu tür girişimlerin yanı sıra okul, yakın çevre risklerinin azaltılmasında, çocukları, çalışanları ve diğer paydaşlarını korunma yolları hakkında bilgilendirerek, onların riskleri fark etmeleri ve kendilerini korunmaları için bilinçlenmelerini sağlayarak da etkili olabilir. Bu çalışmalar doğrudan okulun etkili olabileceği konulardır.

Okulun Yakın Çevresinin Güvenliği Alt Standardı açısından önemli olan, çocuklar, çalışanlar ve ilgili diğer paydaşlar için okulun yakın çevresini güvenli hale getirmek amacıyla gösterdiği çabalar, girişimler ve bunların kapsamıdır. Yakın çevre ile ilgili güvenlik uygulamalarından, çocukları ve çalışanlarını bilgilendirme ve bilinçlendirme uygulamaları haricinde kalan birçok konunun sonuçlarının kontrolü tamamıyla okulun inisiyatifinde bulunmamaktadır. Bu nedenle alt standardı geliştiren eğitimciler, okulun kendi yakın çevresindeki olası risklerin farkında olmasını, bu risklerin ortadan kaldırılmasında, kendi kontrolünde olanlar için yürüttüğü çalışmaları, diğer ilgili kurumlar nezdinde sürdürdükleri ısrarlı ve kararlı girişim ve çabalarını temel almışlardır. Aynı yaklaşımın bir uzantısı olarak da performans girdisi önermemişlerdir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında, Okul Yakın Çevresinin Güvenliği Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, göstergeleri, alt standardı karşılama göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okul yakın çevresinde belirlenmiş risklerin (anayol, çukur, trafo, rögar vb.) ortadan kaldırılmasına yönelik girişimlere ilişkin kayıtlar (rapor, tutanak ve yazışmalar) vardır.
- ▶ Okulun yakın çevresindeki risk faktörleri ve bunlardan korunmaya ilişkin personel, çocuklar ve velilere yönelik bilgilendirme faaliyetleri vardır.
- ▶ Çocukların, sokak/caddeye ani ve kontrolsüz çıkışlarını önlemek için yaya kaldırımı kenarında bariyer vardır. (-S)
- ▶ Okulun 200 m yakınında baz istasyonu yoktur. (-S)
- ▶ Okulun 100 m yakınında alkollü iki satan yer, bar, meyhane, kahvehane, kiraathane ve elektronik oyun merkezlerinin hiçbiri yoktur. (-S)
- ▶ Okulun yakın çevresinde trafo yoktur. (-S)
- ▶ Okulun 100 metre yakınında bulunan trafolarında kafesli koruma bulunmaktadır. (-S)

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okul yakın çevresinde belirlenmiş risklerin (anayol, çukur, trafo, rögar vb.) ortadan kaldırılmasına yönelik girişimlere ilişkin kayıtlar (rapor, tutanak ve yazışmalar) vardır.
- ▶ Okulun yakın çevresindeki risk faktörleri ve bunlardan korunmaya ilişkin personel, çocuklar ve velilere yönelik bilgilendirme faaliyetleri vardır.
- ▶ Çocukların, sokak/caddeye ani ve kontrolsüz çıkışlarını önlemek için yaya kaldırımı kenarında bariyer vardır. (-S)
- ▶ Okulun 200 m yakınında baz istasyonu yoktur. (-S)
- ▶ Okulun 100 m yakınında alkollü iki satan yer, bar, meyhane, kahvehane, kiraathane ve elektronik oyun merkezlerinin hiçbiri yoktur. (-S)
- ▶ Okulun yakın çevresinde trafo yoktur. (-S)
- ▶ Okulun 100 metre yakınında bulunan trafolarında kafesli koruma bulunmaktadır. (-S)

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Okulun yakın çevresinde çocukların güvenliğini etkileyebilecek riskli durumların belirlendiğine ve bunların önlemek için yakın çevredeki ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde çeşitli çalışmalar yapıldığına,

- ▶ Yapılan çalışmaların, okulun yakın çevresindeki riskli durumları ortadan kaldırma veya önlem almada yarar sağladığına,
- ▶ Okulun yakın çevresindeki tehlikeli olan durumlar ve yerler hakkında çocuklara bilgi verildiğine, onların bunlara karşı neler yapacaklarını, kendilerini nasıl koruyacaklarını öğrendiklerine ve kendilerinin yakın çevredeki tehlikelerle ilgili yaşadıklarını ve görüşlerini yöneticilerin veya öğretmenlerin dinleyip dikkate aldıklarına; okulun aldığı önlemler ve öğrendikleri bilgiler sayesinde kendilerini yakın çevrede koruyup güvende hissettiklerine,
- ▶ Vellilerin de çocuklarının görüş ve algılarını doğrulayarak, çocuklarının güvende olduğunu hissettiklerine dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetiminin,

- ▶ Okulun yakın çevresinde gerçek gözlem ve yaşantılara dayalı risk analizinin yapılması,
- ▶ Risk analizlerine dayalı olarak olanaklar elverdiğince uzmanlardan da destek alınarak, somut önlemlerin belirlenmesi, bu belirlemelere göre, yasalara, yasaların okullara tanıdığı hak ve olanaklara, resmi prosedürlere uygun olarak girişimlerde bulunulması ve girişimlerin kararlılıkla sürdürülmesi,
- ▶ Yakın çevre risklerinin belirlenmesinde ve önleme girişimlerinde, ilgili paydaşlar ve kurumlarla iş birliği ve iletişim kurulması,
- ▶ Risk analizlerine dayalı olarak okulun yakın çevre risklerinin azaltılmasında, çocukları, çalışanları ve diğer paydaşları risklerin farkında olma ve korunma yolları hakkında bilgilendirip bilinçlendirecek planlı, programlı, ihtiyaca göre yinelenen faaliyetler yürütülmesi,
- ▶ Yakın çevrede oluşan güvenlik risklerinin, gerçekleşen olayların ve bunların sonuçlarının rapor ve istatistikî kayıtlarının tutularak bunlardan, risk analizlerinde, önlemleri belirlemede ve önlem alma girişimlerinde savunuyu yapmak için yararlanılması

gerekmektedir.

Alt Standart 4.1.3

Acil ve Riskli Durumlarda Güvenlik

Okulun acil ve riskli durumlar için planlama ve düzenlemeleri vardır.

Okullar, buldukları çevrede en iyi bilinen, en kolay ulaşılabilen ve toplumun çoğu kesiminin günlük yaşamında önemli yer tutan kamu kurumlarıdır. Devletin toplumdaki en önemli uzantısı olarak, ülkedeki örgütlü ve en yaygın kurum olma konumları, okulları, acil ve riskli durumlarda önemli merkezler haline getirmektedir. Bundan dolayı okul, acil durum, afetler ve olağanüstü hallerde de çocukların korunması, gelişimlerinin sürdürülmesi ve bulunduğu toplumun desteklenmesine ilişkin kendisinden beklenen görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmelidir.

Bu standart açısından, acil ve riskli durum ifadesi; okulun bulunduğu çevrede okulu, okul çevresini ve okulun dâhil olduğu toplumu etkileyen, dolayısıyla çocukların, ailelerinin, okul personelinin ve okul çevresindeki toplumun zarar gördüğü ya da zarar görme riskinin bulunduğu her türlü afet, acil ve olağanüstü durumları kapsar. Acil durumlar bir açıdan okulda, gerçekleşmiş risklerdir.

Bu tür durumlarda okulun, etkili karar alabilme ve inisiyatif kullanabilme yetisi çok önemlidir. “Okulun bu potansiyeline, okul zekâsı denilmektedir. Bu potansiyel, karmaşa durumları ile mücadelede, okulun en etkili kaynağıdır.

Çağdaş okul, olağanüstü hallerin getirdiği belirsizlik içinde, nasıl çalışacağını, risklerle nasıl baş edeceğini bilir;

sorumluluğu bir üst makama havale etmek yerine, daha fazla inisiyatif olarak, belirsizlik durumunu anlamaya çalışarak, onu yönetir.” (Akpınar ve Köksalan, 2003).

Bu durum, okulun bir parçası olduğu çevre ve toplumdaki, eğitimin de ötesindeki belirleyici konumunu, bu konunun anlamını fark edebilmesini ve bununla ilgili sorumluluklarını yerine getirebilmesini gerektirir. **Okulun normal ve olağanüstü hallerde topluma karşı sorumluluklarını yerine getirmesi, çağdaş bir kurum olmanın gereği yanında, yasal olarak da bir zorunluluktur.** Millî Eğitime, genel olarak afet ve acil durumlar hakkındaki mevzuatta, acil yardım durumlarında okulların kullanılması, özel olarak da Bakanlar Kurulu, 31 Ocak 1991 tarih ve 91/1434 sayılı kararı ile gerektiğinde sahip olduğu bina ve fiziki imkânlarını, Türk Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere, ihtiyaç duyulduğu zamanlarda gerekli kurumlara tahsis etme görevi verilmiştir. Bu görev okulların, olağanüstü durumlarda olası durum ve risklere uygun planlamalar ve hazırlıklar yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Öte yandan günümüzde, doğal ya da insan kaynaklı oluşumlara bağlı gerçekleşen afet ve acil durumlar, tüm kurumlar ve toplumsal kesimler için olduğu gibi, eğitim ve öğretim kurumları için de risk oluşturmaktadır. Günün önemli bir kısmını okulda geçiren okul personeli ve çocuklar, deprem, yangın, sel, saldırı, patlama gibi afetlerde veya acil durumlarda açık tehdit altındadır.

Okul, herhangi bir acil ve riskli duruma karşı, koruma, hazırlık, önleme ve normalleşme ile ilgili yükümlülüklerini ve bulunduğu çevredeki toplumun bu konulardaki süreçleri başarıyla yerine getirmesi için gerekli olan toplumsal kültür, davranış ve tutumların geliştirilmesinde aktif olmalıdır. Herhangi bir afet ve acil duruma karşı can ve mal güvenliğinin sağlanmasının yanı sıra, eğitimin devam edebilmesi de büyük önem taşır. Bu nedenle okullarda ve diğer eğitim kurumlarında büyük bir afete karşı hazırlık sağlanması için Afet Acil Yardım Planı hazırlanması, mevcut **yapısal ve yapısal olmayan risklerin azaltılması**, herhangi bir acil durum, afet halinde yetki ve sorumlulukların belirlenmesi ve fiziki ve psikososyal destek kaynaklarının düzenlenmesi, okul sakinlerinin ve bulunduğu çevredeki bireylerin bilinçlendirilmesi son derece önemlidir.

Yaygın olarak bilindiği gibi, afet ve acil durumların ilk dakikalarında herkes kendi başınadır. Bireyler, kurumlar ve toplum, gerçekleştirdikleri hazırlık ve geliştirdikleri kapasite oranında, afet ve acil durumlarla baş edebilirler. Dünyanın hiçbir ülkesinde güvenlik, sağlık, itfaiye, arama kurtarma ekipleri gibi birimlerin tüm bireylere anında ulaşması mümkün değildir. Özellikle afet sonrasında, altın saatler olarak adlandırılan ilk 72 saat için, her bireyin, her kurumun bu duruma hazırlıklı olması şarttır.

Travmatik olaylardan sonra normal yaşama dönmede, okulların çok önemli bir rolü vardır. Okullar, normallığı temsil eden ve normal yaşama dönmeyi kolaylaştıran kurumlardır. Okullar, olağanüstü hallerde bu görevleri yerine getirirken, olağanüstü hallerden önce de insanları, özellikle çocukları, olağanüstü hallerdeki belirsizlik ve kaostan kaynaklanan strese dayanıklı duruma getirmeli ve onlara, bu stresle olumlu başa çıkma yöntemlerini öğretmelidir. Böylece, travmatik olayların etkilerinin daha kolay atlatılması sağlanabilir (MEB ve UNICEF, 2001) .

Okulların, üyesi olduğu toplumun yaşanan acı deneyimleri tekrarlamaması için, afet, acil ve riskli durumlardaki koruma, önleme, hazırlık, müdahale ve normalleşme aşamalarındaki yükümlülüklerini gerçekleştirmesi, okulun nitelikleri için temel göstergelerden biridir. Acil ve Riskli Durumlarda Güvenlik Alt Standardının oluşturulduğu çalışmalarda, bu yaklaşımlar, tüm katılımcılarca teyit edilmiştir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında, Acil ve Riskli Durumlarda Güvenlik Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Okulun sivil savunma dosyası günceldir.
- ▶ Doğal afetler/acil ve riskli durumlar ile ilgili tatbikatlar yıllık olarak yapılır.
- ▶ Okul afet ve acil durum eylem planı yapılmıştır.
- ▶ Acil durumlar için tahliye planı ve levhaları görünür yerlere asılır.
- ▶ Okulda bina içi ve dışı kullanıma hazır manüel-elektronik sesli ve ışıklı yangın ikaz/alarm tertibatı vardır. (-S)
- ▶ Sığınak vardır. (-S)
- ▶ Okulda standardına uygun olarak donatılmış ilk yardım dolabı, ilk yardım çantası vardır.
- ▶ İki den fazla katı olan okullarda yangın merdiveni vardır. (-S)
- ▶ Bina yangın çıkış kapıları ve merdivenleri amacına uygun kullanılabilir durumdadır.
- ▶ Kurumda yangın söndürme teçhizatı/sistemi bulunmaktadır.
- ▶ Okulda jeneratör vardır. (-S)
- ▶ Son 5 yıl içerisinde afet, acil ve riskli durumlara ilgili eğitim alan okuldaki tüm çalışanların sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde doğal afet, acil ve riskli durumlara ilgili yapılan eğitim/bilgilendirme, tatbikata katılan çocuk sayısı
- ▶ Okulda temel ilk yardım eğitimi sertifikasına sahip okul personel sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Okulun sivil savunma dosyası günceldir.
- ▶ Krize müdahale ekibi eylem planı vardır.
- ▶ Doğal afetler/acil ve riskli durumlar ile ilgili tatbikatlar yıllık olarak yapılır.
- ▶ Okul afet ve acil durum eylem planı yapılmıştır.
- ▶ Acil durumlar için tahliye planı ve levhaları görünür yerlere asılır.
- ▶ Okulda bina içi ve dışı kullanıma hazır manüel-elektronik sesli ve ışıklı yangın ikaz/alarm tertibatı vardır. (-S)
- ▶ Sığınak vardır. (-S)
- ▶ Okulda standardına uygun olarak donatılmış ilk yardım dolabı, ilk yardım çantası vardır.
- ▶ İki den fazla katı olan okullarda yangın merdiveni vardır. (-S)
- ▶ Bina yangın çıkış kapıları ve merdivenleri amacına uygun kullanılabilir durumdadır. Kurumda yangın söndürme teçhizatı/sistemi bulunmaktadır.
- ▶ Okulda jeneratör vardır. (-S)
- ▶ Son 5 yıl içerisinde afet, acil ve riskli durumlara ilgili eğitim alan okuldaki tüm çalışanların sayısının toplam personel sayısına oranı
- ▶ Bugüne kadar afet, acil ve riskli durumlara ilgili yapılan eğitim/bilgilendirme faaliyetlerine katılan çocuk sayısının toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Okulda temel ilk yardım eğitimi sertifikasına sahip okul personel sayısının toplam okul personeline oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Okulun acil ve riskli durumlarda çocukların, personelin ve velilerin güvenliğini korumaya yönelik bir planının bulunduğu ve bu planın koruma, önleme, hazırlık, müdahale aşamalarını içerdiğine,

- ▶ Bu plana uygun eğitim, tatbikat ve hazırlıkların, personel, çocuk ve veliler ile ilgili yakın çevre sakinlerinin katılımıyla yapılmakta olduğuna,
- ▶ Okulun acil ve riskli durumlarda uygulayacağı eylem planı kapsamındaki hazırlıklar ve düzenlemelerin, olası bir acil ve riskli durumla baş etmede ve çocukları korumada işe yarayacağına,
- ▶ Çocukların okulda, yangın, sel, deprem vb. doğal afet, saldırı, büyük kavga gibi riskli bir olay olduğunda ne yapacaklarını bildiklerine, bu konularda çeşitli eğitim ve tatbikatlara katıldıklarına, bu uygulamalar sayesinde okulda kendilerini güvende hissettiklerine,
- ▶ Velilerin de bu durumları teyit ettiklerine
dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince;

- ▶ Okulda, afet ve acil durumlarda, çocukların ve diğer okul sakinlerinin korunmasına ve güvenliklerinin sağlanmasına yönelik, çevresel risklere dayalı planlamalar, hazırlıklar ve düzenlemelerin yapılması,
- ▶ Yapılan planlamaların uygulanma kapasitesini geliştirme kapsamında, çocuklar, veliler, okul personeli ve çevredeki anahtar aktörler ve halk için eğitim ve bilgilendirme yapılması,
- ▶ Her öğretim yılında söz konusu planlamalar dâhilinde çeşitli tatbikatların yapılması ve bu tatbikatların hedeflere göre değerlendirilerek, okulun tepki verme kapasitesinin iyileştirilmesinin sağlanması,
- ▶ Çocukların ve diğer okul sakinlerinin, acil durumda, en kısa zamanda bina dışına çıkabilmeleri için kullanmak üzere, uygun bir erken uyarı sisteminin kurulması,
- ▶ Gerekli durumda binaların hızlı ve güvenli biçimde boşaltılması için, işlevsel etkili bir örgütlemenin yapılması,
- ▶ Yapılan planlamalarda, engelli çocuklar ve varsa personel için özel önlemlerin tanımlanarak tatbikatların yapılması,
- ▶ Okul, afet ve acil durumlar için binada yapısal ve yapısal olmayan risklere karşı önlemler alınması,
- ▶ Okulda, herhangi bir afet veya acil durum sonrası, ilk 72 saat boyunca, herhangi bir yardımın ulaşamayabileceği olasılığına karşı, çocukları ve personeli koruma, besleme, muhafaza edebilme koşullarına ilişkin hazırlıkların yapılması,
- ▶ Okulda en az her 20 çalışanda 1 oranıyla belirlenecek sayıda personelin temel ilk yardım eğitimi alarak, ilk yardım bilgi ve becerileri kazanmaları ve bu eğitimlerin en fazla üç yılda bir tazelenmesi, ilk yardım bilgilendirmelerinin çocukları ve velileri de kapsayacak şekilde okulda yaygınlaştırılması,
- ▶ Herhangi bir afet veya acil durumda okulun toplumsal amaçlı kullanımlara tahsisi ile ilgili hazırlıkların, çevredeki ilgili kurum ve kuruluşlarla koordineli gerçekleştirilmesi,
- ▶ Afet ve acil durum sonrasında okulun, bulunduğu toplumun normalleşmesine destek olacak psikososyal destek kapasitesi geliştirmesi

gerekmektedir.

Alt Standart 4.1.4

Taşımali Eğitim Hizmetleri

Taşıma merkezi okullarda, öğrenci taşıma araçlarında ilgili birimlerle iş birliği yapılarak güvenlik önlemleri alınır.

Okulların kayıt alanlarının genişliği, birçok yerde ulaşımı zorunlu kılmaktadır. Özellikle kırsal alanlarda okul ulaşımı, okula ve eğitime erişim anlamı taşımaktadır. Okula erişim engellerine ilişkin yapılan birçok çalışmada, özellikle kırsal alanlarda okula ulaşım olanaklarının yeterliliği veya yetersizliği, erişimin belirleyicilerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Kentlerde de okula gönderilmeyen çocuklarla ilgili nedensel analizlerde, ailelerin okula ulaşımı yetersiz, güvenliksiz ya da kendilerine uygun koşullarda bulmadıkları için çocuklarını okula göndermediklerine ilişkin verilere rastlanmaktadır. Bu açıdan bir okulun, okula erişimde kendi durumunu değerlendirirken; çocuk açısından erişimini engelleyecek ya da güçleştirecek ulaşım sorunlarına eğilmesi ve bunları çözmek için yeterli çabayı göstermesi önemli ve gereklidir.

222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu uyarınca “devlet okullarında mecburi ve parasız olan eğitime” erişim ve devamın sağlanabilmesi için devlet tedbir olarak, bir takım olanaklar sunmuştur. Taşımali eğitim hizmeti de bu amaçla uygulamaya konmuş ve halen devam eden bir uygulamadır. Bu uygulamada her ne kadar öğrenci, veli ve taşıyıcı sorumluluğu yer alsada, genel olarak taşıma merkezi okul yönetimlerinin ve okul eğitim personelinin bu uygulamadaki görev ve sorumlulukları hizmetin sağlıklı yürütülmesinde belirleyici konumdadır. Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği, uygulayıcıların görev ve sorumluluklarını yasal yünden açıklarken, aynı zamanda bu iş ve işlemlerin düzenli, güvenli ve sağlıklı şekilde yerine getirme koşullarının da çerçevesini çizmiştir.

Taşıma merkezi okullar, farklı yaş gruplarında yer alan çocukların okullarına ve evlerine sorunsuz olarak erişimlerinin sağlanması, bu çocukların beslenme ihtiyaçlarının karşılanması, taşıma aracı veya sürücüden kaynaklanacak problemlerin önlenmesi, giderilmesi gibi önemli durumları yönetmek durumundadır. Tüm bu sıralanan görevler, yönetici ve diğer eğitim çalışanları açısından bir dizi idari işlemi gerektirir. Bu işlemlerin planlanmasında, kayıtlarının tutulmasında istenilen düzeyde yerine getirilip getirilmediği konusunda en temel rolü okul yönetimi üstlenmektedir.

Taşıma merkezi okullarda her ne kadar yakın çevredeki çocuklar birlikte eğitim görse de, çocukların geldiği yerleri tanımaya yönelik çalışmalara yer verilmelidir. Genel olarak yerleşim yerlerinin uzak olması nedeniyle yeterli düzeyde sağlanamayan veli-okul birlikteliği için de planlı karşılaşmalar; okul yemekleri, veli toplantıları, kermes, köy ziyaretleri vb. düzenlenerek, velinin okulla olan ilişkisi geliştirilmelidir.

Okulların, kurs, kulüp etkinlikleri, gezi vb. etkinliklere taşımali öğrencilerin katılımının sağlanması konusunda gerekli tedbirlere yer vermesi beklenir. Bu bağlamda, etkinlik saatleri taşımali öğrencilere de uygun olacak şekilde belirlenebilir ya da bu etkinliklerde ulaşımı sağlayacak kurum ve kişi katkılarına başvurulabilir.

Taşıma merkezi okullar tarafından; taşıma güzergâhının yol bakım ve onarımları, yolların eğitim öğretim süresince ulaşımaya açık tutulması, yol emniyetinin sağlanması vb. konularında diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılabilir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir ilköğretim kurumunda, Taşımali Eğitim Hizmetleri Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algılanan yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Taşımalı okul servis araçlarıyla gelen çocukların iniş-binişteki kontrolleri nöbetçi öğretmen/idareci tarafından günlük kayıt altına alınır.
- ▶ Taşıma araçların ve taşıt sürücülerinin okul servis araçları hizmet yönetmeliğine ve sözleşme hükümlerine göre uygunluğu denetlenir.
- ▶ Özel eğitim ihtiyacı olan çocukları taşıyan serviste rehber personel vardır.
- ▶ Servislerde kullanılan araçlar özel eğitime ihtiyacı olan çocukların erişebilirliğine uygun olacak şekilde (koltuk düzeni, engelli butonu vb.) güvenlik tedbirleri alınmıştır.
- ▶ Okul taşımalı servis hizmetleri hakkında velilere yönelik bilgilendirme yapılır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde taşımalı okul servis araçlarında sağlık kuruluşunda müdahale gerektirecek durumda zarar gören çocuk sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde taşıma hizmeti sunarken trafik kazası yapan servis aracı sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde çocuklarla iletişim, ilk yardım ve okul servis taşımacılığı, araç içinde ve iniş-binişlerde güvenli davranışlar vb. konusunda eğitim almış sürücü sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okul servis taşımacılığı hakkında bilgilendirme faaliyetlerine katılan çocuk sayısı
- ▶ Toplam servis sürücü sayısı
- ▶ Okul servis araçlarının toplam yolcu koltuk sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Taşımalı okul servis araçlarıyla gelen çocukların iniş-binişteki kontrolleri nöbetçi öğretmen/idareci tarafından günlük kayıt altına alınır.
- ▶ Taşıma araçların ve taşıt sürücülerinin okul servis araçları hizmet yönetmeliğine ve sözleşme hükümlerine göre uygunluğu denetlenir.
- ▶ Özel eğitim ihtiyacı olan çocukları da kapsayıcı taşımalı okul servisi ulaşım uygulama planı (hareket saatleri, güzergâh, öğrenci listesi, oturma planı) vardır.
- ▶ Özel eğitim ihtiyacı olan çocukları taşıyan serviste rehber personel vardır.
- ▶ Servislerde kullanılan araçlar engeli olan çocukların erişebilirliğine uygundur. (Engelli butonu, uygun kullanım yönergesi vb.)
- ▶ Okul taşımalı servis hizmetleri hakkında velilere yönelik bilgilendirme yapılır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okul taşıma servislerinde sağlık kuruluşunda müdahale gerektirecek durumda zarar gören çocuk sayısının servisle taşınan çocuklara oranı (-S)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde hizmeti sunarken kaza yapan servis aracı sayısının toplam servis aracı sayısına oranı (-S)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde çocuklarla iletişim, ilk yardım ve okul servis taşımacılığı, araç içinde ve iniş-binişlerde güvenli davranışlar vb. konusunda eğitim almış sürücü sayısının toplam servis sürücü sayısına oranı (-S)
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde servis taşımacılığı hakkında bilgilendirilen çocuk sayısının taşınan toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Taşınan toplam çocuk sayısının koltuk sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Okulun, servis araçlarının güvenli hizmet vermesiyle ilgili çalışmaların bulunduğuna, bu çalışmaların belirlenmiş mevzuata göre çocukların her bakımdan güvenliğini sağlayacak şekilde yürütüldüğüne,
- ▶ Öğrenci servis araçları hizmetlerinin iyileştirilmesiyle ilgili olarak çocukların, velilerin, diğer paydaşların görüş ve önerilerinin dikkate alındığına,

- ▶ Çocukların, okul servis aracının kendilerini, zamanında belirlenen yerden aldığına, serviste veya şoförde bir değişiklik olursa bildirdiğine, servis şoförünün aracı güvenli şekilde kullandığına, sürücü ile ilgili bir şikâyet ve görüşleri olduğunda, bunu yöneticilere rahatlıkla söylediklerine ve görüşlerinin dikkate alındığına dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Okulun fiziki durumu ve kontenjanına uygun olarak, sınıflarına göre alabileceği öğrenci sayısının mevzuatta belirtilen zamanlarda millî eğitim müdürlüğüne bildirilmesi,
- ▶ Taşınan öğrencilerin sınıf ve şubelere göre dengeli dağılımının yapılması,
- ▶ Taşınacak öğrencilerin geliş ve gidişlerine göre haftalık ders dağıtım ve günlük vakit çizelgesinin düzenlenmesi,
- ▶ Okulun fiziki imkânları ölçüsünde geliş ve gidiş saatlerinde oluşan boşluklarda öğrencilerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler ile kitaplık ve kütüphanelerden yararlandırılmasının sağlanması,
- ▶ Taşınan ilköğretim okulu öğrencilerinin öğle yemeklerinin düzenli şekilde yiyebilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması, yüklenicinin sözleşme hükümlerine uyup uymadığının günlük olarak kontrol edilmesi, aksaklıkların rapor hâlinde millî eğitim müdürlüğüne bildirilmesi,
- ▶ Taşınan öğrencilerin velileri ve ilgili muhtar/belediye başkanı/kamu görevlileri ile iş birliğini sağlamak için gerekli önlemlerin alınması,
- ▶ Araçların aylık çalışma programlarına göre hazırlanan puantaj cetvellerinin her ayın sonunda millî eğitim müdürlüğüne gönderilmesi,
- ▶ Taşıma işini yüklenenlerin ve taşıt sürücülerinin günlük olarak denetlenmesi, aksaklıkların millî eğitim müdürlüğüne bildirilmesi,
- ▶ Okul servis araçlarının arkasındaki "OKUL TAŞITI" tabelasının üst kısmına, okunabilecek şekilde sürücü hatalarının millî eğitim müdürlüğüne bildireceği telefon numarasının yazdırılmasının sağlanması,
- ▶ Taşıma merkezi okul öğretmenlerinin ilgili mevzuat uyarınca görevlerinin yerine getirilmesinin, ilgili kayıtların tutulmasının sağlanması

gerekmektedir.

Alt Standart 4.1.5

Okul Pansiyon Mekânlarının Güvenliği

Okul pansiyon mekânları güvenlidir.

Yatılı okullarda çocuklar, yaşamlarının en çok ihtiyaç duydukları bir dönemde, yılda sekiz dokuz ay gibi bir süre, ebeveynlerinin bakımı ve korumasından, aile ve ev ortamından uzak kalmaktadırlar. Yatılı kalmak, yıkanmak, yemek yemek, tuvalete gitmek gibi temel ihtiyaçlarını evlerinden uzakta, aileden olmayan insanlarla birlikte, ebeveyn gözetiminden uzakta kendileri görmektedirler. Bu durumlar çocuklar açısından zaman zaman risk olarak algılanabilmektedir. Yatılı olarak pansiyonlarda kalan çocukların özellikle psikososyal açıdan güvenlikleri, okulun bulunduğu çevre ve toplumla yakından ilişkilidir.

Yatılı okullarda barınan çocukların, çevresel konum, güvenlik kaygıları vb. nedenlerle, çevreden yalıtılmış bir durumda olması, çocukların toplum tarafından benimsenmesinde sorunlara yol açabilir. Bu durum, özellikle gö-

receli olarak izole yaşayan, dış etkilere kapalı daha geleneksel toplumlarda, çocukların yabancı görülmesine ve etiketlenmesine, dolayısıyla güvenlik sıkıntılarına neden olabilir. Okulun yaklaşımı, yatılı kalan çocuklar açısından risk ve kaygı yaratacak durumları azaltmaya yönelik olmalıdır. Ayrıca çevredeki toplumun ve okuldaki yetişkinlerin çocuklara karşı, çocukların da kendilerine ve çevrelerine karşı sorumluluk duygusu ve güvenlik tutumlarını geliştirmek önemlidir. **Okul, pansiyonda barınan çocukların buldukları çevrede tecrit durumuna yol açmadan, “açık kapı” hissini yaratmalı ve toplumun bir parçası olmalı, ayrıca çocuklar için bir koruma ve güvenlik halesi oluşturabilmelidir.**

Fiziksel olarak pansiyonun kullanım amacı ve bundan doğan yapısal nitelikler, öncelikli olarak pansiyon mekânlarının güvenliğini ve bunun için alınacak önlemleri belirlemektedir. Özellikle yatılılık, gece ve okul saatleri dışındaki süreler, geniş yaş yelpazesinde bulunan çocukların toplu olarak bir arada yaşamaları da pansiyonların güvenliğine ilişkin önlemlerin belirleyicilerindendir. Alt Standart; bu belirleyicilere göre, **pansiyon mekânlarında, çocukların güvenliği açısından risk oluşturabilecek fiziki unsurların** belirlenmesine, incelenmesine ve bunlara dayalı önlemlerin alınmasına odaklanmıştır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Pansiyon Mekânlarının Güvenliği alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum göstergeleri, performans göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Pansiyonda yeterli sayıda belletici öğretmen vardır.
- ▶ Belletici öğretmen tarafından işlenen pansiyon nöbet defteri vardır.
- ▶ Pansiyonda güvenlik görevlisi vardır. (-S)
- ▶ Pansiyonda gece bekçisi vardır. (-S)
- ▶ Pansiyonun belletmen ve gece bekçisi odalarında acil durumlarda ulaşabilecekleri birimlerin iletişim bilgileri vardır.
- ▶ Pansiyonda bakım-onarım için teknik eleman vardır. (-S)
- ▶ Koridor ve tuvaletlerde sensorlu bina içi gece aydınlatması vardır.
- ▶ İki kattan fazla katı olan pansiyonlarda yangın merdiveni vardır.
- ▶ Pansiyonda manuel/otomatik yangın alarm ve söndürme teçhizatı/sistemi vardır.
- ▶ Pansiyonun bölümlerinde rutin bakım ve dolumu yapılmış uygun yangın tüpleri (kâğıt ve tahta “A”, çözücü “B”, elektrik “C”) vardır.
- ▶ Pansiyon kapıları ve genel kullanım alanlarında güvenlik kamerası sistemi vardır. (-S)
- ▶ Pansiyonda özel eğitime ihtiyacı olan çocukların da ihtiyaçları gözetilerek, çocuklarla birlikte belirlenmiş giriş-çıkış kuralları ve uygulama kayıtları vardır.
- ▶ Pansiyon binasının dışı için gece aydınlatması vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde pansiyonda kaza/vukuat sonucunda hayatını kaybeden çocuk sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde sağlık kurumunca/sağlık personeline tıbbi müdahale gerektiren bir kazaya/vukuata maruz kalan çocuk sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Pansiyonda yeterli sayıda belletici öğretmen vardır.
- ▶ Belletici öğretmen tarafından işlenen pansiyon nöbet defteri vardır.
- ▶ Pansiyonda güvenlik görevlisi/bekçi vardır. (-S)
- ▶ Pansiyonda gece bekçisi vardır. (-S)
- ▶ Pansiyonun belletmen ve gece bekçisi odalarında acil durumlarda ulaşabilecekleri birimlerin iletişim bilgileri vardır.
- ▶ Pansiyonda bakım-onarım için teknik eleman vardır. (-S)
- ▶ Koridor ve tuvaletlerde sensorlu bina içi gece aydınlatması vardır.
- ▶ İki kattan fazla katı olan pansiyonlarda yangın merdiveni vardır.
- ▶ Pansiyonda manuel/otomatik yangın alarm ve söndürme teçhizatı/sistemi vardır.
- ▶ Pansiyonun bölümlerinde rutin bakım ve dolumu yapılmış uygun yangın tüpleri (kâğıt ve tahta "A", çözücü "B", elektrik "C") vardır.
- ▶ Pansiyon kapıları ve genel kullanım alanlarında güvenlik kamerası sistemi vardır. (-S)
- ▶ Pansiyonda özel eğitime ihtiyacı olan çocukların da ihtiyaçları gözetilerek, çocuklarla birlikte belirlenmiş giriş-çıkış kuralları ve uygulama kayıtları vardır.
- ▶ Pansiyon binasının dışı için gece aydınlatması vardır.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde ölümlü kaza/vukuat sonucunda hayatını kaybeden çocuk sayısının pansiyonda kalan çocuk sayısına oranı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde sağlık kurumunca/sağlık personelince tıbbi müdahale gerektiren bir kazaya/vukuata maruz kalan çocuk sayısının pansiyonda kalan çocuk sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Pansiyon güvenliğinin takibi ve gerekli önlemler için planlamanın bulunduğu, pansiyonda güvenlik sağlandığına ve oluşabilecek kazalara karşı gerekli önlemlerin hemen alındığına,
- ▶ Pansiyonun güvenliği ve önlemler hakkında personelin, çocukların ve velilerin bilgilendirildiklerine, gerektiğinde görüş ve katkılarının alındığına,
- ▶ Pansiyon mekânlarının güvenli bulunduğu
dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince;

- ▶ Pansiyondaki mekânlara ve bunların kullanımına dair gerçek gözlemlere dayalı risk analizinin yapılması,
- ▶ Risk analizlerine dayalı olarak donanım ve donatım kaynaklı çeşitli elektrik aksamı, mobilyalar, tesisatlar, kapılar, pencereler, zeminler, merdivenler gibi bina içi yapılar ile çatı, oluklar vb. bina dışı yapılardan doğabilecek risklere uygun işlevsel önlemlerin alınması,
- ▶ Pansiyon mekânlarında yangın gibi olası olumsuz olaylara karşı ikaz ve alarm ile izleme sistemlerinin oluşturulması,
- ▶ Pansiyonda temizlik, bakım ve onarımların çocukların bu alanlarda bulunmadıkları saatlerde yapılması,
- ▶ Pansiyonun ana, yan ve ara giriş-çıkış kapılarında, istenmeyen girişler ve durumlara karşı güvenlik kontrolü ve nöbet işleyişinin aksatılmadan ve boşluklara meydan vermeden yürütülmesi,

- ▶ Nöbetler esnasında oluşan her durumun ve giriş-çıkış yapan herkesin kayda geçmesi,
- ▶ Kullanım özelliklerine ve risk analizlerine dayalı olarak pansiyon binasında uyarı ve yönlendirme levhalarının işlevsel biçimde yerleştirilmiş olması,
- ▶ Yatakhane, dinlenme odaları, etüt ve çalışma odaları, koridorlar, merdivenler, tuvaletler, banyolar gibi çocukların ve personelin bulunduğu mekânların güvenlik ve sürekli kontrolü için önlemler alınması,
- ▶ Pansiyonda engelli veya yaşlılarına göre gelişim ve hareket güclüğü yaşayan çocukların, okul içinde emniyetle hareket edebilecekleri mekânsal ve sosyal düzenlemelerin yapılması,
- ▶ Pansiyon mekânlarının ısıtma, su, aydınlatma, duman ve gaz tahliyesine ilişkin tesisatının bakım ve kontrollerinin düzenli yapılması; bu tür tesisatı, özellikle ısıtma tesisatını vasıflı, belgeli kişilerin kullanması,
- ▶ Okul tarafından temin edilecek pansiyon donanım ve donatım materyal ve malzemelerin seçiminde, çocuklar açısından risk oluşturabilecek unsurlara dikkat edilmesi, gerekirse bunlar için uzmanlara danışılması, okulca temin edilmeyen malzemelerdeki olası risklerin ve kullanımda oluşan tehlikelerin bunları temin eden birimlere raporlanması,
- ▶ Pansiyon binasının gece güvenliği için tedbirlerin alınması,
- ▶ Pansiyon mekânlarında çocuklar ve diğer bireyler için her türlü riskli duruma zemin oluşturabilecek, izole, karanlık ve ıssız yerlerin hem kilitlenmesi veya aydınlatılması hem de herhangi bir aksi durumu erken fark edebilme açısından sıklıkla kontrolünün yapılması,
- ▶ Pansiyonda oluşan güvenlik riskleri ve yaşanan olaylar ile alınan her türlü önlemin ve sonuçlarının rapor ve istatistiki kayıtlarının tutularak bunlardan risk analizlerinde yararlanılması,
- ▶ Pansiyonla ilgili tüm güvenlik uygulamalarına çocuklar, personel, veliler, gerektiğinde diğer paydaşların katılımlarının sağlanması ve yapılan tatbikatlar ile gerekçeleri hakkında kayıtların tutulması

gerekmektedir.

Alt Standart 4.1.6

Pansiyon Mekânlarının Fiziksel Uygunluğu

Pansiyon mekânları ve donanımı, çocukların sayısına, gelişimsel özelliklerine ve psikososyal ihtiyaçlarına uygundur.

Çocuklar, kendileri için düzenlenen mekânların niteliğini, kendilerine verilen değer olarak algılar; sevgi, saygı, güven, özen duygusu yaşam alanlarındaki düzenlemelerle çocuğa hissettirilebilir. Çocuk kendini ne kadar normal bir çevrede hissederse, yaşamı da o kadar az tehditkâr olacaktır.

YBO pansiyonlarının düzenlenmesinde eşyalar ve donanım tek başına önemli değildir. Mevcut veya sağlanacak eşya ve donatımla çocuklara nasıl bir yaşama ortamı oluşturulduğu, bu ortamın onlara ne mesaj verdiği, ne yaşattığı çok daha önemlidir. Evde yaşayan insanlar açısından çok basit ve sıradan gelen olanakların taşıdığı anlam ve değer, toplu yaşamı düzenleme kaygıları içinde bazen dikkatten kaçabilmektedir. Bu durum özellikle çocuklar açısından farkına varılmayan etkilere yol açabilir. 2007-2008 yılları arasında yürütülen, ebeveyn bakımından çeşitli nedenlerle yoksun olup, resmi kurumlarda devletin bakım ve koruması altındaki çocukların bakım standartlarıyla ilgili bir çalışmada, bir grup YBO öğrencisi; pansiyon ortamında en çok özledikleri şeylerin dinlenme odalarında yere ayakbabisiz, terliksiz basabilmek, sırt sırta oturmadan televizyon izleyebilmek, yere oturabilmek, geceleri keyif için bir şeyler atıştırabilmek gibi basit durumları ifade etmişlerdir. Bunların çoğu aslında kayda değer maliyetler gerektirmez. Sadece çocukların gerçekliği ile empati kurmak ve biraz detaylara duyarlık yeterlidir.

Grup yaşantısının, çocuklar üzerinde ve bireysel ihtiyaçların karşılanmasında, bir takım kısıtlamalar getirmesi kaçınılmazdır. Ancak bu kısıtlamalar, yatak, dolap, ortak banyo kabini kullanımı gibi kişisel ve mahrem olması

gereken temel durum ve donanımları kapsayacak kadar ilerlememeli, gerekli önlemlere başvurarak, bunların giderilmesine yönelik çaba gösterilmelidir. Pansiyonda kalan öğrencilerin sosyal ve hukuki açıdan, mahremiyet haklarının, özel hayatın gizliliği ilkesinin ve yüksek yararlarına ve gelişimlerine yönelik diğer haklarının ihlali sonucunu doğuracak durumları ortadan kaldırmak için, yerel ve merkezi düzeyde çalışmalara devam etmek gerekir.

Kitapta YBO alt başlığında bahsedilen “Ebeveyn Bakımından Yoksun Çocuklar İçin Minimum Standartların Geliştirilmesi” çalışması; YBO’da çalışanların “bakım” ile ilgili rol görev algısının daha düşük olduğu, çalışanların bakım hizmetlerini ikincil ve asıl görevleri dışındaki faaliyetler olarak algıladıkları ve bu yüzden bakımın, eğitim hizmetinin gölgesinde kaldığı bulgusunu ortaya koymuştur. Elbette kuruluş amaçları itibariyle ortamların, bakımdan ziyade eğitim amaçlı toplu yaşam öngörüsüyle planlanıp hazırlanmış olması, bakım olgusunun önüne geçmiş olabilir ve bu durum çocukluk realitesine uygun düşmeyebilir. Bu bulgu, öncelikle Bakanlığımız düzeyinde ele alınması gereken bir konudur.

Bu nedenlerle, dikkat edileceği gibi bu aşamada, girdi verilerinin çoğunluğu, Bakanlığımız açısından bilgi amaçlı ve YBO açısından değerlendirme/puanlama dışı olarak tanımlanmıştır. Ancak okulun kendi yerel girişimleri ve çabalarıyla sağlanan gelişmeleri de görünür kılabilmek için, bunlar algısal girdilerde dikkate alınmıştır.

Açıklanan durumlara bağlı olarak, Genel Müdürlüğümüz ve standartların oluşturulmasına katılan eğitimciler bu alt standardı; YBO pansiyonlarının fiziki ortamlarının (psikososyal ortam ile ilişkili biçimde) donanımının daha da iyileştirilmesi için, YBO’lardan kendi öz değerlendirmeleriyle bilgi toplamak, bunları değerlendirerek, ihtiyaçları kanıt tabanlı olarak tespit etmek ve bu tespitlere göre gerçekçi planlamalara ve desteklere bir zemin oluşturabilmek için geliştirmişlerdir.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir YBO’da Pansiyon Mekânlarının Fiziksel Uygunluğu alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardın karşılanma düzeyi ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Yatakhanelerdeki yatakların hepsi tekli (katlı ranza olmayan)yataktır. (-S)
- ▶ Yatakhanelerdeki ranzaların üst kısımlarında çocukların düşmelerini engelleyecek tertibat vardır.
- ▶ Her yatakhane odası için ortak kullanım mobilyaları masa, sandalye gibi vardır. (-S)
- ▶ Her çocuk için kişisel kilitli dolaplar vardır.
- ▶ Ev tarzı düzenlenmiş dinlenme odası/odaları vardır.(-S)
- ▶ Pansiyonda kapalı ayakkabılık vardır.
- ▶ Çocukların fiziksel gelişimlerine uygun kişisel (yataklar, dolaplar, başucu sehpaları vb.) yatakhane mobilyaları vardır. (-S)
- ▶ Aynı yaş grubundaki öğrenciler aynı odalarda kalmaktadır.
- ▶ Pansiyonda oyun, hobi, çeşitli aktivite odası vardır. (-S)
- ▶ Pansiyonda etüt odası vardır.
- ▶ Pansiyonda hizmet aracı vardır.(-S)
- ▶ Çocukların kullandığı ankesörlü telefon vardır.
- ▶ Evcil iznine çıkacak çocuklar veliye veya velinin yazılı izin verdiği kişiye bizzat teslim edilir.
- ▶ Tuvalet, banyo ve lavabolarda çöp kutusu, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu/el kurutma makinesi ve sıvı sabun/köpük bulunur.

- ▶ Pansiyonda mescit vardır.
- ▶ Nöbetçi belletici öğretmenler için oluşturulan nöbet odası içerisinde kişisel banyo-tuvalet vardır. (-S)
- ▶ Pansiyonlarda kız çocuklarının kullandığı tuvalet kabini sayısı
- ▶ Pansiyonlarda erkek çocuklarının kullandığı tuvalet kabini sayısı
- ▶ Pansiyonda kalacak öğrencilerin kontenjan sayısı (e)
- ▶ Pansiyon için belirlenen öğrenci kontenjanı sayısı (e)

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Yatakhanelerdeki yatakların hepsi tekli (katlı ranza olmayan)yataktır. (-S)
- ▶ Yatakhanelerdeki ranzaların üst kısımlarında çocukların düşmelerini engelleyecek tertibat vardır. Her yatakhane odası için ortak kullanım mobilyaları masa, sandalye gibi vardır. (-S)
- ▶ Her çocuk için kişisel kilitle dolaplar vardır.
- ▶ Ev tarzı düzenlenmiş dinlenme odası/odaları vardır.(-S)
- ▶ Pansiyonda kapalı ayakkabılık vardır.
- ▶ Çocukların fiziksel gelişimlerine uygun kişisel (yataklar, dolaplar, başucu sehpaları vb.) yatakhane mobilyaları vardır. (-S)
- ▶ Aynı yaş grubundaki öğrenciler aynı odalarda kalmaktadır
- ▶ Pansiyonda oyun, hobi, çeşitli aktivite odası vardır.(-S)
- ▶ Pansiyonda etüt odaları vardır.
- ▶ Pansiyonda hizmet aracı vardır. (-S)
- ▶ Çocukların kullandığı ankesörlü telefon vardır.
- ▶ Evcil iznine çıkacak çocuklar veliye veya velinin yazılı izin verdiği kişiye bizzat teslim edilir.
- ▶ Tuvalet, banyo ve lavabolarda çöp kutusu, tuvalet kâğıdı, kâğıt havlu/el kurutma makinesi ve sıvı sabun/köpük bulunur.
- ▶ Pansiyonda mescit vardır.
- ▶ Nöbetçi belletici öğretmenler için oluşturulan nöbet odası içerisinde kişisel banyo-tuvalet vardır. (-S)
- ▶ Pansiyonlarda kız çocuklarının kullandığı tuvalet kabini sayısının toplam kız çocuk sayısına oranı
- ▶ Erkek çocuklarının kullandığı tuvalet kabini sayısının toplam erkek çocuk sayısına oranı
- ▶ Pansiyonda kalan öğrenci sayısının, pansiyon için belirlenen öğrenci kontenjanı sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Okulun çabalarıyla çocuklar için, pansiyonun fiziksel koşullarının uygunluğunu sağlamaya yönelik planlamanın bulunduğu, bu planın uygulanarak çeşitli iyileştirmeler yapıldığına,
- ▶ Çocuklar için pansiyonun fiziksel koşullarının uygunluğunu sağlamaya yönelik çalışmalarda, çocukların memnuniyeti, şikâyet ve talepleri alınarak uygulamalara yansıtıldığına,
- ▶ Personelin; pansiyonun fiziksel koşullarının uygunluğunu sağlamaya yönelik düzenlemelerin, çocuklar için bu mekânların daha uygun ve rahat olmasını sağladığına,

- ▶ Çocukların; pansiyondaki yatakhane, etüt ve dinlenme-televizyon odaları, banyolar, tuvaletler vb. yerlerin bakımlı ve rahat olduğuna, bir arıza olduğunda kısa sürede tamir edildiğine, yöneticiler ve öğretmenlerin, pansiyonla ilgili istek, şikâyet ve memnuniyetlerini sorarak, görüşlerini dikkate aldıklarına ve kendi pansiyon binalarını güzel bulup kendilerini orada rahat hissettiklerine dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için merkezi, yerel ve okul yönetimi düzeyinde temel olarak;

- ▶ Her çocuğun kendi yatak, dolap gibi kişisel donatım ve malzemelerinin bulunması,
- ▶ Pansiyon katlarında, çocukların okul ve çalışma saatleri dışında rahat edip sosyalleşebilecekleri ev tarzı (kanepe, koltuk, sehpa, halı, minder, televizyon, kitap dolabı vb.) düzenlenmiş odaların oluşturulması ve bu mekânların hacminin, kullanan çocuk sayısına uygun olması,
- ▶ Pansiyon mekânlarındaki her türlü bakım onarım ihtiyaçlarının düzenli olarak giderilmesi,
- ▶ Çocukların pansiyon ortamına ilişkin istek, şikâyet ve memnuniyetlerinin alınarak uygulamaya yansıtılması,
- ▶ Etüt ve çalışma odalarının hacminin ve masa, sandalye, dolap gibi donatımlarının, bu mekânları kullanan çocuk sayısına uygun olması,
- ▶ Yatakhaneler ve diğer pansiyon mekânlarının havalandırmasının, aydınlatmasının ve ısıtılmasının kullanım amaçları ve çocukların gelişim, sağlık ihtiyaçlarına uygun olması,
- ▶ Banyoların olabildiğince kişisel kabin tipinde düzenlenmesi,
- ▶ Herhangi bir elektrik kesilmesine ve bunun oluşturacağı risklere karşı binada, elektrik kullanım kapasitesine uygun jeneratörün bulunması,
- ▶ Çocukların aileleri ve yakınlarıyla haberleşmeleri için tümünün erişim ve kullanımına açık ve uygun sayıda ankesörlü telefon temin edilmesi,
- ▶ Belletici öğretmenler için oluşturulan nöbet odasında, kişisel banyo-tuvaletin bulunması,
- ▶ YBO'ya bir hizmet aracının temin edilmesi, bu aracın okul saatlerinde olduğu kadar okul saatleri dışında da ivedi durumlar için kullanıma hazır bulundurulması gibi

uygulamaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Standart 4.2

Okulda sağlıklı ve güvenli bir psikososyal ortam sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülür.

Dışarıdan bakıldığında kamu örgütlerinin, belli amaçlar ve görevlerle ilişkili hizmetleri, belirlenmiş prosedürlere göre yürüttükleri görülür. Ancak belirlenmiş amaç, kaynak ve işleyiş prosedürleri ile sorumluluk ve görevlerin tanımlanması, görevlilerin bunlarla ilişkilendirilmesi, her zaman beklenen sonuçları garanti etmez. Örgütlerin insan unsuru ve bu unsurla yaratılan psikososyal ortam, özellikle de okul, çocuklar ve çocukların gelişimi, eğitim öğretimi söz konusu olduğundan beklenen sonuçlar açısından daima hesaba alınması gereken temel değişkenlerdir. Aslında insanlar ve onlarla ilişkili hizmet ihtiyaçları kamu örgütlerinin varlık nedenidir. Bu olgu, demokratik bir devletteki tüm kamu örgütleri gibi, okul ortamlarının insan ve çocuk haklarına, demokratik niteliklere, bireysel saygınlık ve ihtiyaçlara uygunluğunun önemine işaret eder.

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları için okulun psikososyal ortamının nitelikleri, okuldaki demokratik iklimin kapsamının ve düzeyinin de temel göstergeleridir. Okulun psikososyal ortamı, okula örgütsel kimliğini kazandıran, okul çalışanlarının davranış ve tutumlarını etkileyen ve örgütsel iklim olarak okula hâkim olan özellikleri kapsar. Bu açıdan psikososyal ortamı destekleyici bir okulda;

- Yetişkinler, çocuklara, farklılıklarını kabullenici bir tutumla ve bir birey olarak her zaman değer vererek, saygıyla davranır.
- Çocuklar, kendilerini etkileyecek durumlar hakkında görüşlerini serbestçe dile getirebilirler, tercihler yapabilirler ve bunlar ciddiye alınır.
- Çocukların olumlu ilişkileri ve hem birbirlerine hem de okula ve buldukları topluma bağlılıkları teşvik edilir.
- Davranış sorunları ve davranış kontrolünde kullanılan yaptırımlar, her zaman çocukların yüksek yararına uygundur.
- Oyunun çocuğun temel işlerinden biri olarak ciddiye alınmasına olanaklar yaratmak için çabalanır.
- Çevrede olası psikososyal riskler belirlenerek çocukların bunlara karşı, özellikle de şiddet ve istismardan korunmasına yönelik çabalar sürdürülür.
- Dezavantajlı çocuklara özel bir dikkat gösterilerek, toplumsal entegrasyonları ve gelişimleri için yardım edilir.
- Ailelerinden ayrı yatılı eğitim gören çocuklar, bu ayrılığın yarattığı fiziki ve psikososyal ihtiyaçlar dikkate alınarak desteklenirler.

Okulun psikososyal ortamının olumlu niteliklerde olması, özellikle çocuklar açısından bazı özelliklerin geliştirilmesini içerir. Bu özellikler çoğunlukla bireysel haklarla ilgilidir. Bu açıdan, alt standardın esas aldığı bu tür özelliklerden bazıları aşağıda açıklanmaktadır:

Çocukların Saygınlığı

Çocukların saygınlığını gözetilen bir okulda tüm çocuklara; geçmişleri, kişisel veya sosyal farklılıkları ne olursa olsun, özenli ve saygıya değer birer birey olarak davranılır. Çocukların kendilerini değerli ve saygın bir birey olarak algılamaları, mevcut koşulları ne olursa olsun kendi özyeterimlerine, güçlerine, potansiyellerine ve gelecek yaşamlarına ilişkin olumlu bir inanç geliştirmelerini sağlar. Erkek ve kız okuldaki tüm çocuklar, okuldaki yaşamlarını etkileyen karar verme süreçlerine dâhil edilirler. Okuldaki uygulamalar; “çocuklar için” veya “çocuklar üzerinde” değil, “çocuklar ile beraber” yapılırlar. Çocuğun okulda şeffaf biçimde, kendisiyle, yapıları ile ilgili bilgilere erişim imkânı vardır ve çocuklar, bu bilgileri okul yetkilileri ile tartışmaya, değerlendirmeye ve anlamaya teşvik edilirler. Çocuklara gösterilen saygının en temel göstergesi, karar ve uygulama süreçlerine ayrımsız biçimde katılımlarını sağlamaktır.

Çocukların Görüşlerini İfade Edebilmesi

Çocuğa uygun bir psikososyal ortam sunulmasının ve korunmasının en etkili yöntemlerinden birisi, çocukların seslerini duyurmalarına izin vermek, onların söylediklerini dinlemek ve ciddiye almaktır. Onlar, kendi koşullarını en iyi bilen kişilerdir. Bir çocuğun yaşantısı ve deneyimleri görecelidir. Bu açıdan çocuklar okulda, gerek ihtiyaçlarının gerekse bu ihtiyaçlarının karşılanma yollarının belirlenmesinde yöneticilere, öğretmenlere, psikolojik danışmanlara doğrudan yardım edebilirler.

Dinlenmek ve ciddiye alınmak, kişiye bir birey olarak değer verildiğini gösterir ki bu da özsaygının geliştirilmesine katkıda bulunur. Çocukların gelecekte daha bağımsız olmaları ve kendi ayakları üzerinde durabilmeleri isteniyorsa, kendilerini ifade etme becerilerinin geliştirilmesine önem verilmelidir. Onlara kaygılarını, düşüncelerini ve duygularını ifade etme yollarını deneme ve geliştirme imkânı sağlanması; iletişim, kendini ifade etme, müzakere, sorun çözme becerisi kazanmalarına katkıda bulunacaktır. Bazı çocuklar görüşlerini bireysel olarak ifade etmekte güçlük yaşayabilirler, bu bazen bireysel davranma güçlüğünden kaynaklanabilir. Bu durumda okul, grup mekaniz-

maları veya yaklaşımlarını kullanıp, çocukları gruplar halinde bir araya getirirse, onlara daha açık sözlü ve girişken olmaları yönünde destek verebilir.

Çocukların Tercih Yapabilmesi

Okuldaki eğitimciler çocukların, gündelik hayatlarının içeriği hakkında ve önemli kararlar almaları gereken durumlarda bilinçli tercih yapabilmesinin onlar için ne kadar değerli olduğunu farkında olmalıdır. Bu gündelik konular çok çeşitli olabilir; sosyal kulüpler, okul mekânlarının kullanımı, hatta okulun boyanacağı renk, bahçedeki bir düzenleme için yer seçimi, gezi için yer belirlenmesi, yenilenecek okul kıyafetlerinin seçimi, YBO'da tabldot menülerinin oluşturulması... Eğitimciler, çocukların bu tür seçimlerde söz hakkı olduğunu bilmeli ve bu hakkı kullanabilme kapasitelerini iyi değerlendirmelidirler. Tercih süreçleri hem okulun ortamının iyileştirilmesine hem de çocukların gelişimine hizmet etmelidir. Engelli veya oldukça küçük çocuklar bile, gündelik hayatlarındaki faaliyetlere ilişkin konularda tercihler yapmaları için teşvik edilmelidir.

Birer birey olarak gelişmeleri için çocukların, kendi seçeneklerini anlamaları, onlar arasından tercihler yapmaları ve tercihlerinin sonuçlarını bilmeleri gerekmektedir. Okulda tercih yapmanın teşvik edilmesi, çocukların büyürken, bağımsız yaşama geçerken çok gerekli olan karar verme becerilerini ve esnek tutumlar geliştirmelerine yardımcı olur. Bu süreçlerin doğru geliştirilmesi, yönetilmesi ve izlenmesi durumunda, çocukları risklerden koruyucu unsurlara karşı da katkı sağlanmış olunur.

Çocukların Olumlu İlişkilerini ve Bağlılıklarını Teşvik Etme

Çocuklar ile okul çalışanları ve eğitimciler arasındaki ilişkilerin niteliği, kurum içindeki rollerine bağlı olarak değişecektir. Okula ilk gelen, bireyselleşmede sorun yaşayan çocuklar; ebeveynleri veya bağıllık geliştirdikleri yetişkinlerden uzak oldukları okul saatlerinde, bu bağıllığı, güvenli başka bir bağıllık ilişkisi ile ikame etme gereksiniminde olabilirler. Bazen de ebeveynleri ölmüş, ayrılmış veya ilgisiz olan çocuklar da böyle bir ihtiyaç içinde olabilirler. Okulda doğru, güvenli ve uygun etkileşimler, çocukların ruh sağlıkları için çok önemli olabilir.

Okul ortamı içindeki gündelik hayat bu tür bağıllıklar için her zaman imkân sunmasa da, eğitimcilerin her bir çocuğa olumlu bakışı, açıklığı ve ilgisi, çocuğun kişisel değer ve güven duygularına katkıda bulunacaktır. Bu durum, çocuğun, dünyayı keşfetmesi, büyümesi ve gelişmesi için kendini güvende göreceği sağlam bir temel yaratır. Bizimle ilgilenen, bizi dinleyen, bize özen gösteren ve bizi seven insanlar, bizim kendimizi daha iyi hissetmemizi sağlar. Bu nedenle de her çocuğa zaman ayırmaya çalışmak önemlidir. Çocuğun huzursuz, endişeli, üzgün görüldüğü veya hasta olduğu zor zamanlarında, bu hallerinin fark edilmesi, ona şefkatle ve özenle davranılması önemlidir. Bu davranışlar çocuğun bağıllık ihtiyacının giderilmesine yardım eder. Çocuğu takdir etme, özen, ilgi gösterme, özellikle huzursuz dönemlerin çocuklar üzerindeki etkilerini hafifletir. Bu destek dezavantajlı çocuklar için daha da hayati önemde olabilir. Herkes çocuklukta güçlü ve destekleyici bir yetişkin ile bağıllık deneyiminin değerini ve katkısını ömrü boyunca hatırlar.

Davranış Kontrolü ve Yaptırımlar

Nedeni ne olursa olsun bedensel cezalandırma, çocuk realitesinde çoğunlukla sadece bir cezadan çok, bir yetişkin saldırısı olarak görülür. Dünyanın düşmanlık, kin dolu ve korkutucu bir yer olduğuna ilişkin duygularını ve görüşlerini pekiştirir. Çocuk için, yetişkin saldırganlığı, yaşamındaki sorunlarını ağırlaştırır bir durumdur. Birçok çocuğun, evindeki veya toplum içindeki yetişkin saldırganlığı korkusu nedeniyle evinden kaçtığı bilinen bir gerçektir.

Çocuklardaki içsel kontrollerin gelişmesine yardım etmek için, bir kontrol ögesi gereklidir. Gerçek disiplin; aslında öz-disiplindir. Çocuğun kabul edilemez davranışı ile ilgili ve orantılı olan ve de çocuğun olgunluk derecesini göz önünde bulunduran makul ve doğru davranış kontrolü yöntemleri ve bunları destekleyen yaptırımlar uygulanmalıdır. Bunlar, çocuğun içsel kontrol ve öz disiplin geliştirmesine katkıda bulunur. Aslında okulda, bir çocuğun kuraldışı, kabul edilemez davranışları, onun ilgi, özen ve desteğe ihtiyacı olduğunu ipuçları olarak ele alınmalıdır.

Böyle durumlar elbette taraf çocukları ve eğitimcileri olumsuz etkiler ve rahatsız eder. Ancak bunların tekrarlanmasını önleyecek ve yaşanmış olmasını hafifletecek şey, bu tür olumsuz durumların çocuklar açısından bir gelişim ve olgunlaşma fırsatı olarak iyi yönetilmeleridir. Yanlış davranışlarda uygulanan yaptırımlar; davranışın içeriği, sonuçları ve zamanı ile ilişkili olmalı, taraflar için anlamını yitirecek şekilde çok geç bir zamanda veya uzun bir süreye yayılarak uygulanmamalıdır.

Çocuklar, kuralların belirlenmesinde yer aldıkları takdirde, kuralları daha fazla sahiplenirler ve onları uygularlar. Olumsuz bir davranış hakkında bir çocukla konuşmak, ne yaşandığını, nedenlerini, sonuçlarını ve hangi hareket tarzı seçilmiş olsaydı daha uygun olabileceğini tartışmak, çoğunlukla çocuğun durumu daha iyi anlamasına, öz denetim kazanmasına ve kabul edilebilir davranış standartlarını özümsemesine yardım edebilir.

Oyun ve Eğlence

Yetişkinler tarafından çoğu kez hafife alınan oyun ve eğlence faaliyetleri, bir çocuk için ciddi bir iştir. Bunlar, fiziksel, sosyal ve duygusal gelişim fırsatları sağlarlar ve bu nedenle de okulda, eğitimin bir boyutu olarak günlük yaşamın içine dâhil edilmelidirler. Oyun bir öğrenme faaliyetidir ve formel öğrenmeler kadar önemlidir; çocukların tercihler yapmayı, sorun çözmeyi öğrenmelerine ve fiziksel gelişmelerine yardımcı olabilir. Paylaşılan faaliyetler, bağlılıkları geliştirmek için olumlu bir yöntem olabilir. Çocuklar, arkadaşlıklarından hoşlandıkları, kendileri ile beraber eğlenebildikleri yetişkinleri severler ve onları rol model olarak kolayca benimserler. Çocuklara yaşamlarındaki sorunlarla baş etmeleri için yardım ederken, doğrudan sorunlarını ele almak yerine, onlarla, ilgi alanları ve oyun aracılığıyla iletişim kurulabildiğini rehber öğretmenler ve psikolojik danışmanlar iyi bilirler. İlk başarı deneyimleri, oyun içinde gerçekleşebilir. Bu başarılar, öğrenimdekiler kadar değerlidir ve çocukların kendilerine daha fazla güvenmeye ve daha fazla başarılı olmaya doğru atacakları adımları cesaretlendirebilir. Okulda çocukları gelişim ve olgunlaşmaya doğru uyuracak, oyun oynamayı teşvik eden tutumlar ve bu konudaki olanakların geliştirilmesi, çocukların okuldaki olumsuz davranışları için de önleyici olabilir.

Dezavantajlı Çocuklar

Dezavantajlı çocuk ifadesi; engelli, çalışan, sokakta çalışan ve/veya yaşayan, yoksul, sosyal ve/veya ruhsal sorunları olan, okula devam etmede güçlük yaşayan çocuklar, cinsiyet ayrımcılığı riski altındaki kız çocukları, kanunla ilişkili çocuklar, mülteci, sığınmacı çocuklar, çeşitli nedenlerle resmi koruma altına alınma ihtiyacı içinde olan çocuklar gibi risk altındaki çocukları kapsamaktadır.

Okul ortamında bu çocuklara ve ailelerine öncelikle ayrımcılığa uğramalarına imkân vermeden, diğer çocuklarla eşdeğer biçimde saygınlıkla davranılması, okulun olumlu psikososyal ortam konusundaki samimiyeti açısından önemli bir göstergedir. Zor durumdaki dezavantajlı ve korunmasız çocuklar çoğunlukla, bir insan olarak kendilerine ve kişiliklerine pek değer vermezler. Birçoğu, kişisel değer ve saygınlık duygularını zedeleyen güçlü ve olumsuz yaşantılara sahiptir. Bu yaşantıların olumsuz etkisini azaltma ve onların özgüven ve saygınlıklarını geliştirme, okuldaki eğitimcilerin ve psikolojik danışmanların ciddi uğraş alanıdır. Olumsuz davranışlara ve görünüme sahip, sağlıklı, engelinden kaslarına hâkim olamayan bir çocuğu kucaklamak veya elini sıkarak selamlaşmak, okulda yetişkinler için her zaman kolay olmayabilir. Ancak, bir yetişkinin ona dokunmayı bile istememesi düşüncesi, çocuğun kişisel değer duygusunun (ve giderek tüm yaşamının) nasıl olumsuz etkileneceği konusu, üzerinde önemle durulması gereken bir noktadır.

YBO' da Psikososyal Ortam

YBO'da çocuklara sunulan ortam ve bakım hizmetleri, çocuklara ailelerinden, evlerinden uzakta verilen eğitimin zorunlu bir sonucu olarak eğitim ile eşdeğer, hatta küçük çocuklar açısından daha da önemlidir. Çocuk açısından; eğitime erişmenin bedelinin, yılın dokuz ayı büyümekte olduğu, alıştığı çevreden ve ailesinden yoksun kalmak olması sarsıcı ve kaçınılmaz bir YBO gerçeğidir. YBO'nun barınma, giyim, yeme-içme, ısınma gibi koşullarının, çocukların geldikleri yerdeki koşullardan daha iyi olduğu durumlarda bile, bu gerçeğin çocukta yarattığı

duygusal etkinin anlamını ve içeriğini, özellikle de küçük çocuklarda pek değiştiremez. YBO'da psikososyal ortam açısından bu durum her zaman göz önünde bulunmaktadır.

Yapılan düzenlemelerde, YBO pansiyonlarının bir anlamda çocukların evi olduğu unutulmamalıdır. Çocukların yaşadığı mekânların sürekli düzenli olması, her zaman psikososyal açıdan iyi olduğu anlamına gelmez. Pansiyon mekânlarının düzenlenmesinde çocukların kendilerini "evde hissetmeleri" ihtiyacının karşılanmasına mümkün olduğunca özen gösterilmelidir. Bu onların psikososyal gelişimleri açısından önemlidir. YBO'nun psikososyal ortamının çocuklar açısından öncelikle yukarıda açıklanan; saygınlık, kendini ifade, tercih yapma, bağlılık, davranış kontrolü, oyun gibi özellikleri karşılaması için çabalanması gerekir. Bunları telafi edebilecek evleri, aileleri, yerleşim yeri gibi unsurlardan uzak YBO çocukları için, bu çaba hayati ve vazgeçilmezdir. Çünkü yılın çoğu ayında başka seçenekleri yoktur.

Okulda sağlıklı ve güvenli bir psikososyal ortam sağlanmasına yönelik bu standart, bahsedilen özellikler ve dayandıkları yaklaşımların uygulamaya yansıtılması temelinde oluşturulmuştur.

Alt Standart 4.2.1

Kişisel Rehberlik ve Psikososyal Destek Hizmetleri:

Çocukların sağlıklı gelişimleri için, psikolojik ve sosyal destek uygulamaları yürütülür.

Çocukların psikososyal ihtiyaçları ve sorunları, okula ve okulda yürütülen uygulamalara doğrudan yansır. Okul hem işlevlerini yerine getirmek hem de sorumluluk konularından biri olarak, bu psikososyal ihtiyaçlar ve sorunların giderilmesinde çocukları desteklemek, güçlendirmek zorundadır. Çocukların okulda kendilerini yeterince desteklenmiş ve ihtiyaçları olduğunda okulun kendilerine mümkün olan yardımları yapacağına güvenmeleri, tüm çocuklar, özellikle de dezavantajlı çocuklar için hayati öneme sahiptir. Okul açısından çocukların psikososyal gelişimi, öğretim etkinlikleri ile sağlanan zihinsel gelişimlerinin bir yan ürünü değil, gelişimsel olarak planlanıp, müdahale edilecek temel bir konudur.

Temel eğitim çağındaki çocukların gerek gelişim durumlarından gerekse de aile, toplumsal ve diğer etkilerden doğan duygusal, sosyal, eğitsel ihtiyaçları ve sorunları, zamanında fark edilip müdahale edilmezse, çeşitli ruhsal sorunlara ve sosyal risklere zemin hazırlar. "Toplumsal olarak psikososyal risklerin ve bozuklukların olmamasına ya da tekrarını azaltmaya yönelik temel önleme çabalarının etkililiğinde okullar en etkili yerlerdir. Bunun en temel nedeni, bu tür önleyici hizmetlerin en büyük etkiyi çocuk ve gençler üzerinde yapmasıdır." (Korkut, 2007)

Okullarda olumlu ve sağlıklı bir psikososyal ortamın yaratılması, öncelikle okul çalışanlarının çocuklara yaklaşım ve onlarla ilgili tutumlarına bağlıdır. Okullarda psikososyal açıdan nitelikli, geliştirici ortamlar; doğru anlayış ve değerlere sahip sorumlu eğitimcilerin, bu konudaki bilimsel bilgileri, hizmet verdikleri çocukların özellikleri ve ihtiyaçlarıyla ilgili geçerli kanıtlarla ve bunlara dayalı sürdürülebilir programlarla oluşturulabilir. Aşağıda Alt Standartın esas aldığı bu programların içerebileceği bazı temel çalışmalara ilişkin özet bilgiler bulunmaktadır:

Psikososyal Gelişim

İnsan gelişiminin bir boyutu psikososyal alanı kapsar. Çocuklar bu alandaki gelişim görevlerini tamamladıkça bir insan olarak olgunlaşır, ruh sağlığı yerinde bir yetişkin olmaya doğru ilerlerler. Psikososyal gelişim çocuklukla beraber yetişkinlik dönemlerini de içererek hayat boyu devam eder. Temel eğitim çağı çocuklarının dâhil olduğu psikososyal gelişim dönemleri şunlardır (Aslan ve Arı, www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/EmelARSLAN-RamazanARI/VD..pdf):

- Girişimciliğe Karşı Suçluluk Duygusu (3-6 yaş),
- Çalışkanlığa Karşı Yetersizlik Duygusu (6-11 yaş),
- Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (12-21 yaş)

Bu dönemler çocukların çok çeşitli konularda gelişim görevlerini başarmalarını, bunlar arasında içsel ve dışsal olarak bir denge oluşturmalarını gerektirir. Örneğin; özdeşim, bağımsızlaşma, yaratıcılık, girişim, öğrenme, bireysel, ailevi ve sosyal rolleri ve sınırları keşfetme, dengeleme, başarı, suçluluk, kişisel, sosyal, cinsel kimlik vb. Bu gelişim konuları okullarda, sadece sorunlu davranışlar gösterenlere değil, okul öncesi eğitim ve ilköğretim çağı çocuklarının tümüne psikososyal destek vermenin, özellikle sağlıklı bir toplum oluşturmak için, ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Psikososyal Riskler

Çocukların psikososyal gelişimi ve sağlığı, çeşitli toplumsal, çevresel, ailevi veya bireysel nedenlerle sekteye uğrayabilir. Bu durumda; intihar, madde kullanımı, şiddet, saldırganlık, zorbalık, suç, ergen hamileliği ve cinsel bozukluklar ve yeme bozuklukları gibi pek çok psikososyal risk olasıdır. **Tüm çocuklar için normal gelişimin sağlanmasına odaklanan okul öncesi ve ilköğretim kurumları için aslolan, risklerin gerçekleşmesini önlemek ve çocukları bu risklerden korumaktır.** Okuldaki dezavantajlı çocuklar, bu risklere diğer çocuklardan çok daha yakın konumdadırlar.

Okul, bulunduğu çevrede her şeye rağmen bu riskleri önleyip kontrol edemez. Çünkü bunlar sadece okulların çabalarıyla ortadan kaldırılabilecek konular değildir. Yaşadığımız dünyanın olumsuz bir yüzü de, bazı çocuklar için bu risklerin, onların yaşamlarının gerçekleri haline gelmesidir. Bu durumlara okulun tek başına müdahale etmesi zordur. Çevredeki uzmanlık yapıları ve diğer ilgili birim ve kurumlardan yardım alınmalı, iş birliği yapılmalıdır.

Psikososyal Koruma ve Temel Önleme İçin Durum Değerlendirmesi ve Kurumsal Hazırlık

Okullarda çocukların psikososyal gelişimleri ve “temel önleme çalışmaları için gerekli olan ön koşullarını Steenbarger ve Conyne (1995) iki grupta özetlemektedir: İlk koşul öğrencilerin gereksinimlerinin taranması, soruna yol açabilecek yaygın olarak görülen davranışların saptanması, çalışmaların sonuçlarının başarılı olmasında etkili olabilecek kişisel, sosyal, çevresel ve kurumsal kaynakların belirlenmesidir. Diğer koşul ise, bu çalışmaların yapılabilmesi için iyi bir ekibin kurulmasıdır. Çalışmalara başlarken, risk altındaki çocukların özelliklerinin, etkili olmayan öğretmen ve ana-baba davranışlarının ve gelişimi engelleyen çevrelerin tanımlanmasının önemi görülmektedir. Bir okulda bu özelliklerin hangi derecede olduğunu belirlenmesi, nasıl bir önleyici çalışmanın yapılması gerektiği konusunda öncelikli bir öneme sahiptir.” (Korkut, 2007)

Psikososyal Koruma ve Temel Önleme

Bir okulda çocukların bütününe yönelik sunulacak destek, öncelikle sorunlar oluşmadan önce, onların psikososyal sağlık ve iyilik hallerinin geliştirilmesi, korunması ve bunlar açısından olası risklerin önlenmesine odaklanmalıdır. Tüm eğitimciler, okulun öznel durumlarına ve ihtiyaçlarına göre iyi yapılandırılmış koruma ve önleme programlarına katkıda bulunmalıdır. Alt Standart bu konuda, MEB Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün girişimleriyle “Riskli Yaşam Şartlarında Koruma, Önleme ve Müdahale Hizmetleri Okul Eylem Planı”nın hazırlanıp uygulanmasını içeren çalışmaları esas almıştır.

Kişisel Rehberlik

“Eğitim sürecinde öğrencilerin kişisel-sosyal gelişim ihtiyaçlarını karşılamak ve böylece onların kişisel gelişim ve uyumlarına yardımcı olmak amacıyla yürütülecek rehberlik hizmetlerine kişisel rehberlik denir. Bireyin çocukluktan yetişkinliğe dek, eğitimin çeşitli kademelerinde kendini ve başkalarını anlaması ve kabul etmesi, günlük yaşam becerilerini kazanması, aile ve toplum olgusunu kavrayarak, bu ortamlarda sağlıklı ilişkiler geliştirebilmesi gibi alanlarda yeterlik kazanması, kişisel ve sosyal gelişimini sağlıklı sürdürebilmesi için verilen rehberlik hizmetleridir.” (Yeşilyaprak, 2006) MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde ise, Bireysel Rehberlik başlığı altında; “Öğrencinin bireysel ve sosyal gelişimini desteklemek, duygusal sorunlarında yardımcı olmak üzere gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir.” denilmektedir.

Bu tanım ve açıklamalara göre okuldaki kişisel rehberlik uygulamaları;

- Kendini, başkalarını anlama, değerlendirme ve kabul etmeye,
- Aileyi ve değerini anlama ve kabul etmeye,
- Toplum olgusunu kavrama ve toplumun bir parçası olma duygusunu geliştirmeye,
- Kendini tehlikelerden koruma ve güvenli yaşam yetileri kazanmaya,
- Kişisel sorunlarıyla baş edebilme yetileri kazanmaya,
- Etkili iletişim ve sosyal beceriler kazanmaya,

odaklanmaktadır.

İlköğretim kurumlarında tüm çocuklara yönelik temel kişisel rehberlik uygulamalarını, İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı'nın ilköğretim kısmı düzenlemektedir. Bu programın; okula ve çevreye uyum, kendini kabul, kişiler arası ilişkiler, aile ve toplum ile güvenli ve sağlıklı hayat alanları kişisel rehberliğin sayılan temalarıyla paralel kazanımlar içermektedir. Kişisel rehberlik ve psikolojik danışma uygulamaları, çocukların kişisel gelişim ve psikososyal sorunlarıyla baş etmelerini destekleyerek, eğitim ve öğrenme süreçlerinden en yüksek seviyede yararlanmalarını sağlar.

Psikolojik Destek ve Psikolojik Danışma

Psikolojik danışma, bireyin kendini tanıması, kabul etmesi, sorunlarına çözüm yolları bulması, kendisi ve çevresiy-le barışık ve uyumlu yaşayabilmesi ve kendini gerçekleştirme için uzmanlar tarafından yapılan düzenli ve sürekli bir yardım sürecidir. (Tuzcuoğlu, 2007) MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nin bireysel rehberlikle ilgili kısmında, bu hizmetleri için aşağıdaki yaklaşımlar belirtilmektedir:

- Öğrencilerin davranış, duygu, düşünce ve tutumlarına karşı duyarlık gösterilerek, gizlilik ilkesine özellikle dikkat edilir.
- Öğrencilerin kendilerine ilişkin farkındalık düzeyini yükseltmelerine yardım edilir.
- Öğrenci herhangi bir sorun ifade ettiğinde, bu alanda psikolojik danışmanın vereceği hizmet, öğrencinin sorununu onun adına çözmesi anlamına gelmez.
- Öğrenci, sorununu çözme sorumluluğunu üstlenmek durumundadır. Psikolojik danışman, öğrenciyi sorununu çözme çabasında, alanın bilimsel yöntemlerine göre destekler.
- Psikolojik danışma uygulamalarında, uygulamacının psikolojik danışma formasyonuna sahip olması esastır.
- Danışma uygulamaları, öğrencilerin sorunlarına yardımın yanı sıra, onların kişilik ve sosyal gelişimlerine ve olgunlaşmalarına destek olmayı ve bu amaca yönelik düzenlenmiş bireysel ve grup etkinliklerini de içerir.

Görüleceği gibi bu tür hizmetler, çocuklarla daha bireysel bazdaki psikolojik destek uygulamalarını içermektedir.

Psikososyal Koruma, Önleme, Kişisel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Uygulamalarının Bütünlüğü

Çocukların sağlıklı gelişimlerine yönelik psikolojik destek uygulamaları açısından, kişisel rehberlik ve psikolojik danışma ile psikososyal koruma, önleme çalışmalarının açıklamalarında fark edileceği gibi bu çalışmalar aslında, çocukların psikososyal olarak desteklenmesinde bir bütün oluşturmaktadır. Psikososyal koruma ve önleme, çocuklar açısından risk olan konulardan hareket ederken, sınıf rehberlik programı etkinliklerini temel alan kişisel rehberlik çalışmaları normal gelişim görevlerinden hareket etmektedir. Psikolojik danışma uygulamaları ise, gerek çeşitli riskli durumlardan gerekse de gelişimden kaynaklanan bireysel psikolojik destek ihtiyaçlarına yöneliktir.

Dezavantajlı Çocukların Desteklenmesi

Dezavantajlı çocuk ifadesi; engelli, çalışan, sokakta çalışan ve/veya yaşayan, yoksul, sosyal ve/veya ruhsal sorunları olan, okula devam etmede güçlük yaşayan çocuklar, cinsiyet ayrımcılığı riski altındaki kız çocukları, kanunla ilişkili çocuklar, mülteci, ilticacı, sığınmacı çocuklar, çeşitli nedenlerle resmi koruma altına alınma ihtiyacı içinde olan çocuklar gibi dezavantajlı durumda ve risk altındaki çocukları kapsamaktadır. Eğitim bu çocuklar açısından söz konusu risklerin önlenmesi ve çocukların dezavantajlarının giderilmesinde en önemli fırsattır.

Okullarda dezavantajlı, risk altındaki çocuklar rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin öncül hedef gruplarından biridir. Bu tür çocukların gelişimlerini ve eğitimlerini sağlıklı sürdürmelerine, okula devam ve entegrasyonlarının sağlanmasına, sahip oldukları olumsuzlukların etkilerinin azaltılmasına yönelik çalışmalar, genellikle önleyici rehberlik kavramı ve bu kavrama dayalı uygulamaları kapsar. Engelli çocuklarla ilgili bilgiler, kaynaştırma eğitimi ile ilgili alt standartta verilmişti. (Bakınız: 2. Alan, 3.1.5. Özel Eğitim Uygulamaları Alt Standardı) Yukarıda bahsedilen koruma, önleme, müdahale ve bireysel psikolojik destek sağlama, dezavantajlı çocukların desteklenmesinde kullanılması gereken yaklaşım ve yöntemlerin kapsamını göstermektedir. Ancak dezavantajlı çocukların desteklenmesi için sadece psikolojik uygulamalar yeterli değildir. Bu çocukların durumları ve ihtiyaçlarına göre yapılabilecekler çok çeşitli çalışmaları içerebilir: Özellikle yoksulluk, sosyal, kültürel sorunlardan dezavantajlı duruma düşmüş çocuklar için, sosyal hizmet kurumlarıyla iş birliği yapmak, gerektiğinde koruma altına alınmalarına ön ayak olmak, hukuki süreçlerini izlemek; ailelerinin, velilerinin sosyal desteğe erişimleri için rehberlik etmek, ileri danışma alabilecekleri yerleri araştırmak ve yönlendirmek, okula devam edemeyen kız, erkek çocukları izlemek, ailelerini ikna etmek vb.

Görüleceği gibi bu çalışmalar, sadece rehberlik ve psikolojik danışma servisinin görev alanına sığamayacak kadar geniştir ve okulda tüm eğitimcilerin ve ilgili kurum, kuruluşların işbirlikleri ile bunların koordineli yönetimini gerektirir.

YBO' da Psikososyal Destek

YBO'da psikososyal destek uygulamaları yukarıda açıklanan çalışmalar çerçevesinde yürütülür. Ancak tüm yapılarda, hep göz önünde tutulması gereken konu; çocukların evleri, aileleri ve kendi çevrelerinden uzakta olmaları ve bu durumun yaratacağı risklerdir. Bu konu YBO'da çalışan tüm eğitimcilere ve diğer personelin, farklı okul türlerindeki çalışanlardan daha fazla sorumluluk almaları ve çaba göstermelerine işaret etmektedir.

Çocukların fizikî ihtiyaçları kadar, yukarıda bazıları açıklanan psikososyal ihtiyaçlarının karşılanması da, YBO çalışanlarınca ele alınması gereken temel konudur. Ancak çocukların hem bakım hem eğitim hem de psikososyal ihtiyaçlarını karşılama, okuldaki eğitimciler ve diğer personel üzerinde baskı yaratabilir. Özel yaşamları ile okul yaşamları arasındaki sınırların ihlali anlamına gelebilir. YBO'nun kurumsal özellikleri gereği eğitimcilerin, okul dışı zamanlarda çocuklarla ve onların ihtiyaçlarıyla ilgilenmeleri de kaçınılmaz bir YBO gerçeğidir. Çocukların ve eğitimcilerin ihtiyaçları arasında zamansal bir denge tutturmak hiçbir zaman kolay olmayacaktır. Bu durumu hafifletmek için, okul dışından gönüllü desteği almak, okulda yapılandırılmış akran dayanışmasını geliştirmek gibi alternatif uygulamalara gidilebilir.

Kişisel Rehberlik ve Psikososyal Destek Hizmetleri Alt Standardı, psikososyal ortamla ilgili özelliklerin sağlanmasında yukarıda vurgulanan uygulamalar kapsamında ele alınarak oluşturulmuştur.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Okul öncesi ve ilköğretim kurumlarında, Kişisel Rehberlik ve Psikososyal Destek Hizmetleri Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır.

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Öğrenci Memnuniyeti Anketi sonuçlarına göre düzenlenmiş psikososyal destek çalışmaları vardır.
- ▶ Pansiyonda Öğrenci Harçlık Dağıtım Defteri kayıtları düzenli tutulmaktadır.
- ▶ Psikososyal müdahale hizmetleri kapsamında koruma, önleme ve müdahale ile ilgili uygulamalara veya eğitimlere katılan çocuk sayısı
- ▶ Psikososyal müdahale hizmetleri kapsamında koruma, önleme ve müdahale ile ilgili uygulamalara veya eğitimlere katılan veli sayısı
- ▶ Anaokulu ve ana sınıfta psikososyal müdahale hizmetleri kapsamında koruma, önleme ve müdahale ile ilgili eğitim almış öğretmen sayısı
- ▶ İlkokul ve ortaokulda psikososyal müdahale hizmetleri kapsamında koruma, önleme ve müdahale ile ilgili eğitim almış sınıf/şube rehber öğretmeni sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında psikososyal koruma, önleme ve müdahale çalışmaları kapsamında psikolojik destek hizmetine yönlendirilen çocuk sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında psikososyal koruma, önleme ve müdahale çalışmaları kapsamında psikolojik destek hizmeti verilen çocuk sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında okul tarafından, okul dışındaki kurumlardan (RAM, Hastane, Klinik, Sosyal Hizmetler vb.) destek hizmeti almaya yönlendirilen çocuk sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılında okul dışındaki kurumlardan (RAM, hastane, klinik, sosyal hizmetler vb.) destek hizmeti alan çocuk sayısı
- ▶ Sosyal yardımlara veya hizmete ihtiyacı bulunan çocuk sayısı
- ▶ İlkokul ve ortaokullarda şartlı eğitim yardımı alan çocuk sayısı
- ▶ Ortaokullarda burs alan çocuk sayısı
- ▶ Devlet, gönüllü kuruluş veya şahıs tarafından sağlanan sosyal yardımlardan yararlanan çocuk sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Öğrenci Memnuniyeti Anketi sonuçlarına göre düzenlenmiş psiko-sosyal destek çalışmaları vardır.
- ▶ Pansiyonda Öğrenci Harçlık Dağıtım Defteri kayıtları düzenli tutulmaktadır.
- ▶ Psikososyal koruma, önleme ve müdahale ile ilgili uygulamalara veya eğitimlere katılan çocuksayısının toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Psikososyal koruma, önleme ve müdahale ile ilgili uygulamalara veya eğitimlere katılan veli sayısının toplam veli sayısına oranı
- ▶ Psikososyal koruma, önleme ve müdahale ile ilgili eğitim almış öğretmenlerin sayısının toplam sınıf/şube öğretmen sayısına oranı
- ▶ Eğitim öğretim yılında psiko-sosyal koruma, önleme ve müdahale çalışmaları kapsamında psikolojik destek hizmeti verilen çocuk sayısının eğitim öğretim yılında psikososyal koruma, önleme ve müdahale çalışmaları kapsamında psikolojik destek hizmetine yönlendirilen çocuk sayısına oranı
- ▶ Okul dışındaki kurumlardan (RAM, hastane, klinik, sosyal hizmetler vb.) destek hizmeti alan çocuk sayısının, okul tarafından, okul dışındaki kurumlardan (RAM, hastane, klinik, sosyal hizmetler vb.) destek hizmeti almaya yönlendirilen çocuk sayısına oranı
- ▶ Sosyal yardımlardan yararlanan çocuk sayısının, sosyal yardımlara veya hizmete ihtiyacı bulunan çocuk sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Yöneticilerin; okulun çocuklar ve gerektiğinde aileleri için psikolojik ve sosyal destek uygulamalarına ilişkin bir planlamasının bulunduğu, çocukların ve ailelerinin durum değerlendirme verilerine göre psikososyal destek, yardım ve sosyal risklere karşı koruma ve önleme uygulamaları yürütüldüğüne, bu uygulamalarda ilgili kurum, kuruluş ve uzmanlarla iş birliği yapıldığına ve uygulamaların okulda sağlıklı bir psikososyal ortam oluşturmada yararlı olduğuna,

- ▶ Öğretmenlerin; sınıf rehber öğretmeni olarak sorumlu oldukları sınıflardaki çocuklar ve gerektiğinde aileleri için psikolojik ve sosyal destek uygulamalarına ilişkin bir planın bulunduğu, çocukların ve ailelerinin durum değerlendirme verilerine göre, bu planın uygulanmasında görev aldıklarına, uygulamalarda rehber öğretmen, RAM ve diğer ilgili birimlerle iş birliği yaptıklarına, yürüttükleri uygulamaların sınıfta sağlıklı bir psikososyal ortam oluşturmada yararlı olduğuna,
 - ▶ Çocukların; dertleri, sıkıntıları, diğer çocuklar veya büyüklerle sorunları olduğunda, okulda nereden, nasıl yardım alabileceklerini bildiklerine, okulda rehber öğretmen ve öğretmenlerinin kendilerine yardım ettiklerine, başka yerlerden yardım gerektiğinde, hangi yardımları nasıl alacakları hakkında bilgi verip, sorunlarının çözümlerini birlikte bulabildiklerine, sorunlarıyla baş etmelerinde öğretmenlerinin yardımı ve öğrendiklerinin kendilerine yararlı olduğuna,
 - ▶ Velilerin; çocuklarının dertleri, sıkıntıları ve sorunları olduğu zaman okulda nereden, nasıl yardım alabileceklerini bildiklerine, rehber öğretmen ve öğretmenlerin kendilerine yardım ettiklerine, başka yerlerden yardım gerektiğinde hangi yardımları nasıl alacakları hakkında bilgi verip çözüm yollarını birlikte bulduklarına ve çocuklarının kişisel sorunlarında, okulda verilen bilgi, destek ve yardımların sorunlarla baş etmelerinde yararlı olduğuna
- dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetiminde temel olarak;

- ▶ Çocukların bireysel ve gelişimsel özelliklerinin güncel şekilde kayıtlandırılmasının,
- ▶ Çocukların psikososyal gelişimlerinin değerlendirilmesinde bu kayıtlardan yararlanılmasının,
- ▶ Okulun eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik uygulamalarının bütünleştirilerek raporlanmasının, sonuçlarının değerlendirilmesinin,
- ▶ Okulun psikososyal risklerinin ve çocuklarının psikososyal destek ihtiyaçlarına göre psikososyal koruma ve önleme uygulamalarının planlanmasının,
- ▶ Psikososyal koruma ve önleme uygulamaları kapsamında çocukların ve velilerin sorunları ve riskli durumlarla baş etme beceri ve güçlerinin, öğretmenlerin de bu uygulamalar için bilgi ve becerilerinin artırılmasının,
- ▶ Okul destek personeli ile okul yaşamında çocuklarla birlikte olan kantin, servis gibi hizmet elemanlarına çocuklarla birlikte olmanın gerektirdiği, anlayış, bilgi ve becerilerin verilmesinin,
- ▶ Çocukların, velilerin ve çalışanların okul ortamına ilişkin memnuniyet, talep ve görüşlerinin alınarak, yapılacak iyileştirmelerde veri olarak kullanılmasının,
- ▶ Kişisel psikolojik desteğe veya sosyal hizmet veya desteklere ihtiyaç duyan çocuk ve ailelerin bu desteklere erişimlerinde yardımcı olunmasının,
- ▶ Okulda çocukların kural dışı davranışlarının kontrolü ve düzeltilmesinde olumlu, eğitici ve tutarlı yaptırımlar uygulanmasının, çocukların okul kurallarının oluşturulmasına katılımlarının ve kurallar ile yaptırımların gerekeceği ve içeriğini anlamalarının,
- ▶ Dezavantajlı çocuklara yönelik destek hizmetlerinin onların ihtiyaç ve özelliklerine göre yürütülmesinin, bu çocukların durumlarının izlenerek, olası sorunların erken fark edilerek önlenmesinin,
- ▶ Okulda psikososyal ortam ve koruma, önleme çalışmalarının iyileştirilmesinde ilgili birim, kurum, kuruluşlarla geliştirici iş birlikleri oluşturmasının,
- ▶ Okul personelinin ve velilerin çocuklara yönelik yaklaşımlar, çocuk hakları ve olumlu iletişim yolları hakkında yeterliliklerinin artırılmasının,

- ▶ Çocukların okulda kendilerini etkileyen her durumda, görüşlerini ifade edebilecekleri, seslerini duyurabilecekleri, tercih haklarını kullanabilecekleri imkânların artırılmasının,
- ▶ Çocuklar için geliştirici oyun etkinlikleri için imkânların artırılmasının,
- ▶ Yapılan çalışmaların sonuçları ve etkilerinin değerlendirilerek planlamaların ve uygulamaların bunlara göre güncellenmesinin

sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 4.2.2

Okul ve Yakın Çevresinde Risk Faktörlerini Önlemeye Yönelik Çalışmalar

Okul ve yakın çevresinde risk faktörlerini önlemeye yönelik tedbirler alınır.

Dünya Sağlık Örgütü, şiddeti “kişinin kendisine, bir başkasına, bir gruba veya bir topluma karşı yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ya da yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı yüksek olan kasıtlı fiziksel güç ya da yetki kullanımına yönelik tehdidi ya da kullanımı” olarak tanımlar. Bu karmaşık tanımı aşağıdaki noktalarla basitleştirmek mümkündür:

Şiddet davranışları, kişinin kendisine (örneğin; intihara teşebbüs ya da intihar etme), bir başkasına (tanıdığı ya da tanımadığı), bir gruba ya da topluma (kolektif şiddet, çatışmalar ya da savaşlar) yönelik olarak ortaya çıkar.

Şiddet genellikle kasıtlıdır. Amaç, karşıdaki kişiye ya da gruba zarar vermektir.

Şiddetin yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ve yoksunluk gibi sonuçları vardır.

Fiziksel olarak bir hasar vermese de, tehdit de şiddettir.

Yetkinin kasıtlı olarak kötüye kullanımı da şiddettir.” (MEB ve UNICEF, 2006)

İstismar ise, “çocukların, ana-babaları gibi, onlara bakıp gözetmek ve eğitmekle görevli sorumluluk, güç ve güven ilişkisi içinde oldukları kişiler ya da yabancılar tarafından: bedensel ve/veya psikolojik sağlıklarına zarar verecek, sosyal gelişimlerini engelleyecek şekilde uygulanan tüm fiziksel, duygusal veya cinsel tutumları, ihmali, ticari amaçlı sömürüyü kapsar.” (<http://www.cocukistismarinionleme.org/tanimlar.html>) Bu tanıma göre, çocuklara yönelik fiziksel, cinsel, duygusal istismar; kötü niyetli kişilerce kasıtlı olabileceği gibi, çocuktan sorumlu olan yetişkinlerce ihmal edilip yeterince korunup gözetilmemesine de bağlı olabilir. Çocuğun gereksinim duyduğu ilgi, sevgi, koruma ve bakımdan mahrum bırakılarak, psikolojik hasara uğratılmaları da istismardır. Çocuğun temel ve zorunlu eğitim çağında, okula gönderilmeyip, eğitim ve gelişim hakkında yoksun bırakılması veya çalıştırılması da, bir istismar türü olarak ele alınabilir. Bu belirlemelere göre, aslında istismar da bir şiddet türüdür ve kaynağı, nedeni ne olursa olsun, okulda şiddet ve istismar asla kabul edilemez ve mazur görülemez.

Araştırmalar göstermektedir ki çocuklar genellikle, üzerlerinde güç sahibi olan yakın çevrelerindeki kişi veya kişiler tarafından istismar edilirler. Şiddet ise, çocuğa ya yakınındaki bir yetişkinden ya da diğer çocuklardan gelir. Zaman zaman da, özellikle ergenlikten itibaren gençlerden yetişkinlere yönelik şiddet davranışları da söz konusu olabilmektedir. Şiddet, sadece kavga veya tacizi değil, çocukların fiziksel ve psikolojik güvenliklerini tehlikeye sokan her durumu ifade eder. Örneğin, okul duvarlardaki, tuvalet kapılarındaki, sıralardaki yazı ve resimler, öfke ve nefret uyandıran şiddet eylemlerine gösterge olabilmektedir.

Türkiye’de okulda şiddet ve türlerine (zorbalık, taciz) ilişkin araştırma bulgularına göre; öğrencilerin en çok maruz kaldığı şiddet türü önem sırasına göre sözel, fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca araştırma bulgularında erkeklerin kızlara göre daha büyük oranda kaba güce uğradıkları saptanmıştır. Bu araştırmalarda kaba gücün öğrenciler üzerinde psikolojik rahatsızlık, uyum güçlüğü ve psikolojik stres gibi olumsuz et-

kileri olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye’de ilköğretim kurumlarında görülen zorbalık davranışları üzerine Yurtal ve Cenkseven’in (2006) yaptığı araştırmada, en fazla karşılaşılan zorba davranışların itme, küfür etme, kötü isimlerle çağırma, alay etme, elbiseye veya eşyalara zarar verme, kişi hakkında dedikodu yapma olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca kızların zorbalığa daha çok maruz kaldığı, zorbalığın en fazla yaşandığı yerin okul bahçesi ve en fazla yaşandığı zamanın da okuldan eve dönerken geçen zaman olduğu belirlenmiştir. (Memduhoğlu ve Taşdan, <http://egitim.cukurova.edu.tr/efdergi/download/89.pdf>)

Güvenlik ve psikososyal ortamlarla ilgili olarak, çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin bir arada bulunduğu sosyal bir ortam olan okulda, şiddet ve onun farklı görünüşlerinden biri olan istismar, özellikle ele alınması gereken bir konudur. Bu hem okul ortamının, şiddet ve istismar durumundan arındırılıp, çocukların ve hatta yetişkinlerin okulda korunmalarını hem de çevre ve aile kaynaklı olayların teşhis edildiği çocuklara yönelik şiddet ve istismar vakalarında, ihmal edilmeksizin derhal psikososyal önleme ve destek, gerektiğinde yasal süreçlerin izlenmesini içerir. Okul da yaşamın bir parçasıdır ve günümüzün olumsuz koşullarına bağlı olarak ne yazık ki, bu tür olayların okullarda da ortaya çıkabilmesi mümkündür. Gerek böyle durumlara proaktif biçimde önceden önlem alınması için gerekse gerçekleşmiş bir durumun fark edilip koruma ve müdahalenin başlatılabilmesi için okul, bazen bir çocuğun tek şansı da olabilir. Ülkemizdeki yasalara göre, çocukların zarar gördüğü durumlarda, başta kamu görevlileri olmak üzere tüm vatandaşların bu suçu bildirme yükümlülükleri bulunmaktadır. Okullar şiddet ve istismarı önlemede fiziksel güvenlik önlemleri dışında, temel önleme, koruma ve müdahale çalışmaları (Bakınız; Kişisel Rehberlik ve Psikososyal Destek Hizmetleri Alt Standardı) yapmak durumundadırlar. YBO’da hizmetin özelliği gereği çocuklar, yaşamlarının en çok ihtiyaç duydukları bir dönemde ve yılın büyük bir zamanında, ebeveynlerinden ve ev ortamından uzak kalmaktadır. Bu çocukların bir takım duygusal, bilişsel ve sosyal yoksunluklara yol açacağı kaçınılmazdır. Bu yoksunluğun yarattığı kaygı ve gerginlik, YBO’da şiddet olaylarını tetikleyebilmektedir. Bu sebeple şiddet, bu açıdan özel olarak dikkat edilmesi gereken noktalardan biridir.

Okul ve Yakın Çevresinde Risk Faktörlerini Önlemeye Yönelik Çalışmalar Alt Standardı, okulların bu konuda iyileştirilmesinde;

- Okulda çocuklara veya yetişkinlere yönelik hiçbir şiddet mazur görülmez.
- Okulda çocuklara veya yetişkinlere yönelik her tür şiddet önlenabilir niteliktedir.

olarak ifade edilebilecek ilkelere ve Bakanlığımızca UNICEF desteğiyle hazırlanıp, uygulanmakta olan, “Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı” ve 2006/26 sayılı “Okullarda Şiddetin Önlenmesi” genelgesinde belirtilen yaklaşım ve uygulamalara dayanmaktadır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir okul öncesi ve ilköğretim kurumunda, Okul ve Yakın Çevresinde Risk Faktörlerini Önlemeye Yönelik Çalışmalar Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum, alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri ve algılanan yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Riskli durumlarda iletişim kurulacak kişi/kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde riskli yaşantılar (ihmal, istismar, şiddet, anne baba tutumları gibi) ve önleme konularında tüm çocuklara eğitim verilmiştir.
- ▶ Madde bağımlılığının engellenmesi için okulda gerekli tedbirler alınmış ve uygulamalar (çocuk ve veli eğitimleri, çevre güvenliğinin sağlanması vb), yapılmıştır.

- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde riskli yaşantılar (ihmal, istismar, şiddet, anne baba tutumları gibi) ve önleme konularında tüm velilere eğitim verilmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde riskli yaşantılar (ihmal, istismar, şiddet, anne baba tutumları gibi) ve önleme konularında tüm personele eğitim verilmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde çocuk hakları konusunda tüm çocuklara eğitim verilmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde çocuk hakları konusunda tüm velilere eğitim verilmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde çocuk hakları konusunda tüm okul personeline eğitim verilmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde şiddet ve istismar olaylarıyla ilgili gelen şikâyet-başvuruların sayısı
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde şiddet ve istismar olaylarıyla ilgili çözümlenmiş/ işlem yapılmış başvuru sayısı

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Riskli durumlarda iletişim kurulacak kişi/kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde riskli yaşantılar (ihmal, istismar, şiddet, anne baba tutumları gibi) ve önleme konularında çocuklara eğitim verilmiştir.
- ▶ Madde bağımlılığının engellenmesi için okulda gerekli tedbirler alınmış ve uygulamalar yapılmıştır (çocuk ve veli eğitimleri, çevre güvenliğinin sağlanması vb.)
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde riskli yaşantılar (ihmal, istismar, şiddet, anne baba tutumları gibi) ve önleme konularında velilere eğitim verilmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde riskli yaşantılar (ihmal, istismar, şiddet, anne baba tutumları gibi) ve önleme konularında personele eğitim verilmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde çocuk hakları konusunda çocuklara eğitim verilmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde çocuk hakları konusunda velilere eğitim verilmiştir.
- ▶ Eğitim ve öğretim yılı içinde çocuk hakları konusunda okul personeline eğitim verilmiştir.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde şiddet ve istismar olaylarıyla ilgili çözümlenmiş/ işlem yapılmış başvuru sayısının eğitim öğretim yılı içinde şiddet ve istismar olaylarıyla ilgili gelen şikâyet-başvuruların sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

- Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;
- ▶ Okulda ve yakın çevresinde şiddet ve istismarı önlemeye yönelik çalışmaların yapıldığına,
 - ▶ Şiddet ve istismar konusunda yapılan risk analizi verilerine göre, şiddet ve istismarı önlemeye yönelik çalışmaların sürekli olarak yürütüldüğüne,
 - ▶ Bu çalışmalarda, ilgili kişi, kurum, kuruluş ve uzmanlarla iş birliği yapıldığına,
 - ▶ Yapılan uygulamalar, alınan önlemlerle okulda yaşanan şiddet ve istismar olaylarının azalmakta ve psikososyal ortam oluşturmada yararlı olduğuna,
 - ▶ Öğrenci, öğretmen ve velilerin şikâyet ve görüşlerinin dinlendiğine ve gerekli çalışmanın hemen yapıldığına,
 - ▶ Alınan önlemler sayesinde çocukların okulda kendilerini güvende hissettiklerine, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Okul personelinin şiddet ve istismarı önleme uygulamalarındaki görev ve sorumluluklarının tanımlanması,
- ▶ Okulun şiddet ve istismar olayları açısından durumun ve risk faktörlerinin tespit edilerek değerlendirilmesi ve uygulamalarda yararlanılabilecek koruyucu unsurların belirlenmesi,
- ▶ Şiddet ve istismarı önleme konusunda okul politikaları, stratejileri ile kurallarının ve bunların uygulanma şekillerinin çocuklar, veliler, eğitimciler ve varsa çevredeki uzman ve ilgili temsilcilerle birlikte belirlenerek tutarlılık ve kararlılıkla uygulamalara yansıtılması ve bunların “tarafı, kaynağı ve türü ne olursa olsun, şiddete ve istismara karşı tolerans gösterilmemesi” esasına dayanması,
- ▶ Riskli Yaşam Şartlarında Koruma, Önleme ve Müdahale Hizmetleri Okul Eylem Planı’nın, sınıf rehberlik programının şiddet ve istismar risklerini de dikkate alarak, bir bütünlük içinde hazırlanması ve okul bütününde iş birliği ve eşgüdüm içinde uygulanması, uygulamalar için gerekli çevre desteği ve iş birliklerinin sağlanması,
- ▶ Planlamalar dâhilinde okulda şiddet ve istismarı önleme konularında çocukların, velilerin ve okul çalışanlarının düzenli güncellemelerle eğitim alması ve bu konuda beceri kapasitelerinin artırılması,
- ▶ Olumsuz medya etkisine karşı, medya mesajlarını fark etme, bunlardan etkilenmemeleri için medya-okuryazarlığı konusunda çocukların bilinçlendirilmesi,
- ▶ Bu uygulamaların sonuçlarının düzenli biçimde raporlanarak, sonuçlarının değerlendirilmesi ve bu bilgilerin yeni planlamalarda girdi olarak kullanılması,
- ▶ Şiddet ve istismar mağduru veya tarafı olan çocuklar ve ailelerine gereken ileri psikososyal destek hizmetlerinin araştırılarak, erişimde yardımcı olunması,
- ▶ Şiddet ve istismarla ilgili öncelikle çocukların ve tüm okul sakinlerinin rahatlıkla ve güven içinde şikâyet ve taleplerini iletebilecekleri kurumsal yol ve usuller geliştirilmesi, gelen şikâyetlerin kayıt altına alınıp yasal ve psikososyal gereğinin, okul çalışanlarını da içerecek biçimde kararlılıkla yerine getirilmesi,
- ▶ **Okul çevresinde**, okulda şiddet ve istismar açısından olumsuz gruplaşma, çeteleşme gibi yapılanmalara dikkat edilerek, bunların erken fark edilmesi ve gerektiğinde emniyet birimlerinden yardım da alarak önlem alınması,
- ▶ Okul fizikî güvenlik önlemlerinin aksatılmadan ve şiddet açısından riskli okul mekânları ya da civar yerleri de hesaba katarak uygulanması,
- ▶ YBO’da, banyo, yatakhane, tuvalet, revir, genel kullanım alanı olmayan depo, bodrum vb. gibi çocukların daha izole olabileceği yerlerde ve zamanlarda güvenlik ve izleme önlemlerine dikkat edilmesi,
- ▶ Gelen şikâyetlerin ve okulda vuku bulan olayların betimsel ve istatistiksel kayıtlarının tutularak bunlardan izleme ve önleme planlarında veri olarak yararlanılması vb.

uygulamalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Standart 4.3

Okulda, çocuklara ihtiyaçlarına uygun, destekleyici sağlık ve beslenme hizmetleri verilir.

Toplum sağlığını koruma ve geliştirme, yaşam kalitesini yükseltme, temizlik ve hijyen konusunda yeterli eğitim almış sağlıklı nesiller yetiştirme, sağlıkla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının asli görevleri olduğu kadar, bu konu okulların da temel görevleri arasındadır. Sağlık Bakanlığı'nca **okul sağlığı**, öğrencilerin ve okul personelinin sağlığının değerlendirilmesi, geliştirilmesi, sağlıklı okul yaşamının sağlanması ve sürdürülmesi, öğrenciye ve dolayısıyla topluma sağlık eğitiminin verilmesi için yapılan çalışmaların tümü olarak tanımlanmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 24. maddesi de bu tanıma; "Taraflar Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraflar Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakılmamasını güvence altına almak için çaba gösterirler." şeklinde desteklemektedir.

Okul sağlığı hizmetleri, bireyin temel hakları arasında yer alan bir öge olarak adalet ve eşitlik ilkesi içerisinde sunulması gereken ve okul-çevre iş birliğini zorunlu kılan bir hizmet niteliği taşımaktadır. Bu hizmetlerin amacı; toplumda okul çağındaki bütün çocukların mümkün olan en iyi bedensel, ruhsal ve sosyal sağlığa kavuşmalarını sağlamak ve sürdürmek, okul çocuklarının sağlıklı bir çevrede gelişimini sağlamak, çocukların, ailelerinin ve toplumun sağlık düzeyini yükseltmektir. Sağlığı korumanın önemini okullar "okul sağlığı hizmetleri" kapsamında gerçekleştirmektedir.

Okulların;

- Okulda bulunan herkesin sağlığını koruma ve iyileştirmeye yönelik önlemler geliştirme,
- Sağlığı geliştirme sürecine öğrencilerin ve tüm personelin bilinçli olarak katılmasını sağlama,
- Fiziksel çevresi ile alt yapısını bu sağlık koşullarına uygun duruma getirme,
- Öğrenci, okul personeli ve ailelerin koruyucu sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlayacak iş birliğini geliştirme,
- Tüm ilişkilerde öğrenci, veli ve personelin özsayıgılarını geliştirme, öğrenme ve sağlıkla ilgili kişisel sorumluluk alma eğilimlerini destekleme,

Okul içi ve dışı etkinliklerin sağlığı geliştirmenin bir parçası olarak görülmesini sağlama rolleri bulunmaktadır.

Okulda çocuk sağlığına ilişkin hizmetler; sağlık ve beslenme hizmetlerinin sunumu, sağlığı korumayı, geliştirmeyi, hastalıkları önlemeyi, gerektiğinde tedavi edilmeyi, ani gelişen hastalıklar ile yaralanmalara ilk ve acil bakım sağlamayı, sağlıkla ilgili danışmanlığı ve okul beslenme hizmetlerinin sağlığa uygunluğunu içermektedir.

Alt Standart 4.3.1

Okulda Sağlık Hizmetleri

Çocukların sağlıklı gelişimlerini takip etme, destekleme ve geliştirmeye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri yürütülür.

Dünya Sağlık Teşkilatı'na (WHO) göre; sağlık, yalnız hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, beden, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olarak tanımlanmaktadır. Gelecekteki sağlığın temelleri, çocuklukta atılmaktadır. Sağlıklı yaşam tutumları, ilk yaşlarda geliştirilir. Çocuk sağlığını geliştirmek, erişkin sağlığını ve toplum sağlığını geliştirmenin temelidir. Sağlıklı bireylerden oluşan bir toplum düzeni kurmak hedeflendiğinde; okullardaki sağlık eğitimi ve koruyucu sağlık hizmetlerinin niteliği bu amaca bizi götürecek iki önemli bileşendir. Çünkü bu hedef tedavi edici

sağlık hizmetlerinden önce, sağlıklı iken sağlığını koruma bilinci edinmiş bireyler yetiştirmeyi gerektirmektedir. Sağlık konusu, toplumsal gelişmişlik için, yaşam kalitesinin en temel göstergelerinden biridir.

Okulda, çocukların sağlıkları korunmalı ve geliştirilmelidir. Bu da onlara sağlıklı yaşam davranışlarını kazandırmakla sağlanabilir. Okul döneminin, çocuklar ve gençler için davranış oluşturma dönemi olduğu düşünüldüğünde, sağlık alışkanlıklarının birçoğunun okulda kazandırılıp, geliştirilebileceği sonucuna ulaşılabilir. Sağlık eğitimi ile hastalıkların oluşmasını ya da ilerlemesini önlemenin, onları tedavi etmekten daha etkili, daha kolay ve daha ucuz olduğu gerçeği, okulda sağlık hizmetlerinin önemini göstermektedir. Bu nedenle okullarda verilen sağlık eğitimleri planlanırken, programlarda sağlıkla ilgili kazanımların davranış biçimi olarak yerleşmesini amaçlamak ve buna uygun ortamlar ve eğitim yöntemleri geliştirmek önemlidir.

Okul öncesi eğitim, ilkokul ve ortaokul döneminde, büyüme-gelişme, beslenme, ağız-diş sağlığı, davranış sorunları ve öğrenme güçlükleri, sosyal sorunlar, sağlıklı olmayan yaşam alışkanlıkları, bulaşıcı hastalıklar, istemli ve istemsiz yaralanmalar süregelen hastalıklar, ve ergenliğe uyum süreci öğrenmeyi olumsuz etkileyebilir. Çocukların sağlık sorunlarının erken tanılanmaması nedeniyle, çoğu zaman eğitim süreci aksamaktadır. Gününün önemli bir kısmını okulda geçiren çocukların fizyolojik ve psikolojik yönden karşılaşabileceği sorunlar, öğretmenler tarafından gözlenmektedir. Ülkemizde ailelerin eğitim oranının düşüklüğü, çocuklarını gözlemlene konusunda bilinçsiz olması, bu görevde öğretmenin önemini artıran faktörlerdir. Hayatlarında en çok değişkenlik yaşadıkları bu evrede çocukların fiziksel ve ruhsal değişimlerini iyi gözlemek ve onlara doğru rehberlik yapmak, eğitimin niteliğinin de temelini oluşturur. Sağlıksız bir insanın eğitimden yeterli verimi alması beklenemez.

Okul, çocukların ve çalışanların grup yaşantısındaki birbirine yakınlık nedeniyle, çeşitli hastalık salgınları ve çeşitli sağlık sorunları açısından, olası bir risk odağıdır. Küçük çocuklar, daha büyük çocuklara ve erişkinlere nazaran bulaşıcı hastalıklara yakalanma açısından daha yüksek risk altındadırlar. Bulaşıcı hastalıkların solunum ve temas ile geçiyor olması, toplu yaşam alanlarında bu hastalıkların yaygınlaşma nedenidir. Bir sınıf içinde bir eğitim gününü geçiren kalabalık gruplarda da hastalıkların bulaşma riski çok yüksektir. **Okul, çocuk sağlığının izlenmesi ve geliştirilmesi için önemli bir platformdur. Çocukların gelişimleri düzenli olarak izlenmeli ve kayıtlandırılmalıdır.** Çocuk sağlığının korunmasında gelişim takibi, önemli bir basamaktır. Çocukların bedenen çok hızlı gelişim gösterdikleri bu dönem, sağlık bozukluklarının belirlenmesinde önemli bir adımdır.

Okul sağlık uygulamaları YBO açısından daha özel bir anlam taşır. Çünkü okul, çocukların okulda kaldıkları müddetçe sağlıklarından ebeveynleri adına da doğrudan sorumludur. **Çocuğa duygusal olarak güven ve önemsenme duyguları kazandırmak için, onun hastalık durumunda da ilgi ve bakım alabileceğini bilmesi gerekir. Pansiyonlu okullarda da bir çocuğa hasta olduğu zaman temel bakım ve özenin gösterilmesi, hatta diğer okul türlerinde de ilgi gösterilmesi, bir bağlılık oluşturmanın en basit yollarından birisidir.**

Okulda Sağlık Hizmetleri Alt Standardı açıklanan kapsam ve yaklaşımlar çerçevesinde oluşturulmuştur.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Okulda Sağlık Hizmetleri alt standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum göstergeleri, performans göstergeleri ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır.

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ e-Okulda her çocuğun güncel kişisel sağlık bilgileri vardır.
- ▶ YBO'da Revir/ sağlık odası vardır.
- ▶ YBO'da acil müdahalede bulunacak sağlık personeli vardır. (-s)
- ▶ Eğitim öğretim yılında çocuklara yönelik yapılan koruyucu sağlık eğitim faaliyeti vardır.

- ▶ Kurumda çalışan destek eğitim personeli hijyen ve sanitasyon eğitim belgesi almıştır.
- ▶ Tüm velilere koruyucu sağlık hizmeti eğitimi verilmiştir.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde yapılan koruyucu sağlık eğitimine katılan personel sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ e-Okulda her çocuğun güncel kişisel sağlık bilgileri vardır.
- ▶ YBO'da Revir/ sağlık odası vardır.
- ▶ YBO'da acil müdahalede bulunacak sağlık personeli vardır. (-s)
- ▶ Eğitim öğretim yılında çocuklara yönelik yapılan koruyucu sağlık eğitim faaliyeti vardır.
- ▶ Kurumda çalışan destek eğitim personeli hijyen ve sanitasyon eğitim belgesi almıştır.
- ▶ Tüm velilere koruyucu sağlık hizmeti eğitimi verilmiştir.
- ▶ Koruyucu sağlık eğitimi alan personel sayısının toplam personel sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Çocukların sağlıklı büyümesi ve hastalıklardan korunmasına yönelik planlanmış bir koruyucu sağlık hizmetlerinin olduğuna;
- ▶ Koruyucu sağlık uygulamaları yapılırken; çocukların sağlık ve gelişim durumlarının izlendiği, çocukların bu konularda bilgilendirildiği ve gerektiğinde çocuklara iyileştirici sağlık hizmetlerinin sağlandığına,
- ▶ Koruyucu ve iyileştirici sağlık uygulamalarında, çevredeki sağlık kurum, kuruluş ve uzmanlarla iş birliği yapıldığına,
- ▶ Koruyucu sağlık hizmetlerinin çocukların gelişim ve sağlık durumlarının desteklenmesinde yararlı olduğuna, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Planlanmış bir sağlık hizmetleri programının olması,
- ▶ Çocukların okula ilk gelişlerinde sağlık kontrolünden geçirilerek, sağlık bilgilerinin e-Okula tam olarak işlenmesinin ve bu bilgilerin düzenli güncellenmesinin, bireyi tanıma çalışmaları kapsamında veri girdisi olarak ele alınması,
- ▶ Bu plan doğrultusunda çocukların sağlık ve gelişim durumlarının izlenmesi, bağışıklama uygulamalarının takip edilmesi, gerektiğinde çocuklar için iyileştirici sağlık hizmetlerinin verilmesi,
- ▶ Okulda her çocuk için, yaşayabilecekleri acil bir sağlık sorununa karşı, bağlantı kurulacak kişilerin bilgilerinin e-Okula işlenmiş olması ve bu bilgilerin gerekli halde erişilebilir şekilde kullanıma hazır bulundurulması, ilişkili olarak da gerektiğinde başvurulacak sağlık kurum, kuruluşlarının iletişim bilgilerinin kolaylıkla erişilebilir şekilde kullanıma hazır bulundurulması,
- ▶ Öğretim ve rehberlik programlarındaki sağlık eğitimi kazanımlarının ne oranda gerçekleştirildiklerinin değerlendirilmesi ve sağlık kurumlarının iş birliği ile boşlukları giderici, destekleyici eğitim faaliyetlerinin yapılması,
- ▶ Gerek koruma gerekse bilgi, beceri ve yeterlilik geliştirmeye yönelik sağlık hizmetleri uygulamalarında, çevredeki sağlık kurum, kuruluş ve uzmanlarla iş birliği yapılması,

- ▶ Sağlık hizmetlerinin çocukların gelişim ve sağlık durumlarının desteklenmesinde yararlarının ortaya konması,
- ▶ Okulda kantin veya yemekhanede gıda ve gıda nevi işlerde çalışanların rutin sağlık kontrollerinin takibinin ve düzenli gerçekleştirilmesini, aksi durumlarda gereğinin yapılması

gerekmektedir.

Alt Standart 4.3.2

Okul Beslenme Hizmetleri

Okulda sunulan gıdalar (yiyecek, içecek, su) çocuklar için sağlıklı ve yeterlidir.

İnsanın yaşına, cinsiyetine, çalışma ve özel durumuna göre ihtiyacı olan enerji ve besin öğelerinin her birinden yeterli miktarlarda alabilmesi beslenme olarak tanımlanır. Sağlıklı, yeterli ve dengeli beslenme herkes için, özellikle de çocuklar için gereklidir; çünkü bu dönemde kazanılacak beslenme alışkanlıkları yaşam boyu sürdürülmektedir. Çocukların sağlıklı gelişimlerini sağlamak üzere beslenme gereksinimlerine dikkat edilmelidir. Çocuklar günlerinin neredeyse üçte birini okulda geçirirler. Bu süre çocukların beslenme faaliyetlerini de içerir. Okulda beslenme uygulamaları hem bu günlük beslenme ihtiyacı hem de çocuklara doğru beslenme alışkanlıkları kazandırmak için önemle ele alınmalıdır.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 24. maddesi gereğini yerine getirmede taraf devletlerin sorumlulukları içerisinde; temel sağlık hizmetleri çerçevesinde ve başka olanakların yanı sıra, kolayca bulunabilen tekniklerin kullanılması ve besleyici yiyecekler ve temiz içme suyu sağlanması yoluyla ve çevre kirlenmesinin tehlike ve zararlarını göz önüne alarak, hastalık ve yetersiz beslenmeye karşı mücadele edilmesi koşulu da bulunmaktadır.

Beslenme açısından en hayati insan gereksinimi, sudur. Temiz, sağlığa uygun suya erişim tüm insanlar gibi çocuklar için de vazgeçilmezdir. Okullar, çocuklara sürekli, bedelsiz, sağlıklı ve içilebilir nitelikte içme suyu sağlayabilmelidir. Bakanlığımızın 17.04.2007 tarih ve B.08.SDB.0.31.06.01/1008 2007/33 sayılı Okul Kantinlerinin Denetimi ve Uyulacak Hijyen Kuralları Hakkındaki Genelge'de; öğrencilerin tuvaletteki lavabo çeşmelerinden su içmelerinin önlenmesi, okulda uygun görülen yerlere çeşme yaptırılarak içme suyu temin edilmesi, su depolarının periyodik olarak temizlenip klorlanması gerektiği bildirilmektedir.

Okulda çocuklara sağlanan gıdaların sağlıklı olması, bunları temin ve sunma koşullarının çocuklar temel alınarak düzenlenmesi bir zorunluluktur. Maalesef günümüzde gıda kaynaklı enfeksiyonlar giderek artmaktadır. Hijyen eksikliğinden kaynaklanan gıda zehirlenme vakaları son 10 yılda 4 kat artmıştır. Öğrenciler için yemekler sağlıklı ve hijyenik koşullarda hazırlanmalıdır. Yemekhane ve kantinin temizliği, çalışanların temizlik ve hijyen kurallarına uyup uymadıkları sıklıkla kontrol edilmelidir. Ayrıca çalışanların sağlık kontrolünden geçirilmeleri, uygun iş kıyafeti giymeleri, maske, bone ve eldiven kullanmaları, hijyen eğitiminden geçmesi sağlanmalıdır. Kullanılan malzemelerin, alet ve cihazların temizliğine ve uygunluğuna dikkat edilmelidir. Mümkün oldukça bardak, tabak, kaşık ve çatal gibi malzemeler kullanılıp, atılan cinsten olmalıdır. Yiyeceklerin hazırlanmasından sorumlu kişilerin beslenme ve hijyen konularında bilgi sahibi olması, bulaşıcı hastalıklara karşı düzenli testlerini yaptırması, iletişime gireceği çocukları tanıması, bu hizmeti verebilmesinin temel koşulları olmalıdır.

Çocuğun beslenme alışkanlıklarını aile, okul çağındaki arkadaşlar, reklamlar gibi etkenler etkilemektedir. Özellikle anneleri çalışan çocuklar, beslenme konusunda kontrolsüzlük yaşamakta ve yanlış beslenme alışkanlıklarına sahip olmaktadır. Okulda sunulan gıdaların tür olarak da çocukların sağlığına uygunluğu, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Bakanlığımızın "Okul Kantinleri ve Obezite" konulu Genelgesinde de belirtildiği üzere; okul kantin ve kafeteryalarında, enerjisi yüksek ancak besin değeri düşük olan enerji içecekleri, gazlı, kolalı, aromalı içecekler ile kızartmalar (patates kızartması gibi) ve cipslerin satışının caydırılması ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'ndan üretim veya ithalat izni bulunana süt, ayran, yoğurt, meyve suyu, sebze suyu, taze sıkılmış meyve suyu,

sebze suyu ve tane ile meyve ve sebze satışının özendirilmesi, okul çevrelerinde sağlığa zararlı gıda satan seyyar satıcılarla, büfe ve benzeri yerlerin gıda satışlarının önlenmesi istenmiştir. (MEB Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı'nın B.08.0.SDB.0.31.06.01/3192 Sayılı Genelgesi)

Yiyecekler sadece beslenme değeri taşımakla kalmaz, aynı zamanda sosyal, eğitici ve duygusal değerler de taşırlar. Beslenme değeri açısından sağlıklı olmakla kalmayıp, özenli bir şekilde hazırlanan ve sunulan gıdaların alınması, özellikle kötü beslenmiş veya şefkatten mahrum kalmış olan çocuklar için önemlidir. Bildikleri ve sevdikleri, lezzetli yiyecekler, bir çocuğun esenlik ve güvenlik duygusuna katkıda bulunabilir. Bu durum, özellikle de aileleri ve ev ortamından uzakta olan YBO'daki çocuklar açısından çok önemlidir.

Beslenme, YBO'lar dışında taşınmalı eğitim uygulaması yapan taşıma merkezi okullarda da kritik bir hizmet durumundadır. Öğrencilerin, sağlıklı, dengeli ve düzenli şekilde öğle yemeklerini yiyebilmeleri, yüklenicinin buna uygun olarak hizmet sunması, taşıma merkezi okulun sorumluluğundadır.

Okul Beslenme Hizmetleri Alt Standardı açıklanan bu temel üzerine yapılandırılmıştır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Tuvalet dışındaki mekânlarda içme suyu muslukları/sebiller vardır. (-S)
- ▶ Okulun kullandığı su, analizlere göre içilebilirdir.
- ▶ Kantin personeli hijyen eğitimi belgesi bulunmaktadır.
- ▶ Yemekhane personeli hijyen eğitimi belgesi bulunmaktadır.
- ▶ Mutfak personeli hijyen eğitimi belgesi bulunmaktadır.
- ▶ Hazırlanan gıdalardan alınan numuneler 72 saat korunur.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okulun açık olduğu her aya ait okul kantini denetim raporları vardır.
- ▶ Pansiyondaki yemekhanelerde çocuklara refakat eden nöbetçi/belletici öğretmen vardır.
- ▶ Yemeklerde refakat eden öğretmen vardır.
- ▶ Pansiyonlarda çocuklar için akşam etüdü sonrasında ara öğün beslenmesi yapılmaktadır.
- ▶ Beslenme listeleri Sağlık Bakanlığı Beslenme Listelerine göre hazırlanmıştır.
- ▶ Beslenme listeleri aileler ile düzenli olarak paylaşılmaktadır.
- ▶ Çocukların beslenmelerinde bireysel ihtiyaçları ve alerji durumları kayıt altına alınarak gerekli önlemler alınmıştır.
- ▶ Okulda hazırlanan yiyecek ve içecekler Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'nın belirlediği koşullara uygun olarak hazırlanmakta ve muhafaza edilmektedir.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde kantinde sunulan gıdalardan kaynaklanan herhangi bir hastalık veya zehirlenme vakası geçiren çocuk sayısı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde yemekhanede sunulan gıdalardan kaynaklanan herhangi bir hastalık veya zehirlenme vakası geçiren çocuk sayısı

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Tuvalet dışındaki mekânlarda içme suyu muslukları/sebiller vardır.
- ▶ Okulun kullandığı su, analizlere göre içilebilirdir.
- ▶ Kantin personeli hijyen eğitimi belgesi bulunmaktadır.

- ▶ Yemekhane personeli hijyen eğitimi belgesi bulunmaktadır.
- ▶ Mutfak personeli hijyen eğitimi belgesi bulunmaktadır.
- ▶ Okulda gıda hazırlayan yemekhane ve mutfak personeli hijyen eğitimlerine katılmıştır.
- ▶ Hazırlanan gıdalardan alınan numuneler 72 saat korunur.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde okulun açık olduğu her aya ait okul kantini denetim raporları vardır.
- ▶ Pansiyondaki yemekhanelerde çocuklara refakat eden nöbetçi/belletici öğretmen vardır.
- ▶ Yemeklerde refakat eden öğretmen vardır.
- ▶ Pansiyonlarda çocuklar için akşam etüdü sonrasında ara öğün beslenmesi yapılmaktadır. (-S)
- ▶ Beslenme listeleri Sağlık Bakanlığı Beslenme Listelerine göre hazırlanmıştır.
- ▶ Beslenme listeleri aileler ile düzenli olarak paylaşılmaktadır.
- ▶ Çocukların beslenmelerinde bireysel ihtiyaçlara ve alerjilere uygun düzenlemeler yapılmıştır.
- ▶ Okulda hazırlanan yiyecek ve içecekler Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'nın belirlediği koşullara uygun olarak hazırlanmakta ve muhafaza edilmektedir.
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde kantinde sunulan gıdalardan kaynaklanan herhangi bir hastalık veya zehirlenme vakası geçiren çocuk sayısının toplam çocuk sayısına oranı
- ▶ Eğitim öğretim yılı içinde yemekhanede sunulan gıdalardan kaynaklanan herhangi bir hastalık veya zehirlenme vakası geçiren çocuk sayısının toplam çocuk sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Okulda yemek yenen yerlerin, yiyecek ve içeceklerin temiz ve sağlıklı olması için sürekli kontroller yapılıp, tedbirler alındığına,
- ▶ Okulda yemek yenen yerlerin, yiyecek ve içeceklerin sağlıklı ve yeterli olması ile ilgili çocuklara, velilere ve personele bilgi verildiğine, görüş, şikâyet ve önerilerinin dikkate alındığına,
- ▶ Yapılan uygulamaların, çocukların gelişim ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamakta olduğuna,
- ▶ Çocuklara yönelik su ve beslenme hizmetlerinin yürütülmesi ve iyileştirilmesine yönelik planlamanın olduğuna dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Çocuklara yönelik su ve beslenme hizmetlerinin yürütülmesi ve iyileştirilmesine yönelik planın oluşturulması,
- ▶ Sağlıklı su temininin ve okul beslenme hizmetlerinin çocukların sağlığı, gelişimleri ve beslenme ihtiyaçlarına göre yürütülmesi, kantinlerde çocukların sağlıkları açısından zararlı olabilecek obezite gibi risklere yol açabilecek gıdaların satışına karşı önlemler alınması,
- ▶ Okulda çocukların su içtikleri tesisatın ve depoların bakım ve dezenfeksiyonunun rutin olarak sürdürülmesi,
- ▶ Tabildot yemeklerde miktarların, çocukların gelişim çeşitliliklerine uygun olarak, çocukların yaş ve bedensel özelliklerine göre belirlenmesi,

- ▶ Yemek türlerinin yörenin ve mevsimin özelliklerine ve çocukların beslenme gereksinimlerine göre tespit edilmesi, çocukların sağlıklı gıdaları benimsemeleri açısından yemeklerin lezzetine, pişiriliş ve sunuluş biçimine de önem verilmesi,
 - ▶ Kantin ve yemekhane malzemelerinin niceliksel olarak çocuk sayısına, niteliksel olarak sağlığa uygunluğunun ve periyodik dezenfeksiyonunun sağlanması,
 - ▶ Çocuklara sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazandırılmasına yönelik uygulamalara yer verilmesi,
 - ▶ Su ve beslenme hizmetleri uygulamalarında çocukların şikâyet, memnuniyet, görüş ve önerileri alınıp uygulamalara yansıtılması,
 - ▶ Kantin ve mutfak görevlilerinin gerekli sağlık ve hijyen belgelerinin temin edilmesi,
 - ▶ Kantin, mutfak ve yemekhanelerin sağlığa uygunluğunun denetlenmesi
- gerekmektedir.

Standart 4.4

Okulda sağlığa uygun temizlik hizmetleri verilir.

Çocuğun bulunduğu yerlerdeki temizliğin niteliği, onun yaşamında edineceği temizlik ile ilgili tutum ve davranışlarını belirler. Bu açıdan çocukların zamanlarının önemli bir kısmını geçirdikleri okulun temizliği, okuldaki çocuk sağlığının önemli belirleyicilerinden birisidir. Çocuklar okulda çeşitli yaş gruplarından yüzlerce öğrenciyle temasta bulunmakta, aynı tuvaletleri, yemekhaneyi, kantini, YBO'larda yatakhaneleri, banyoları ve diğer ortak alanları kullanmaktadırlar. Dolayısıyla okula taşınan ve orada üreyen mikropların yayılmasına neden olabilmektedirler. Başta grip olmak üzere, bulaşıcı hepatitler, döküntülü viral enfeksiyonlar, bağırsak parazitleri gibi birçok bulaşıcı hastalık eğer dikkat edilmezse, okul ortamında kişiden kişiye kolayca bulaşabilir. Bu hastalıklar, sadece çocuklarla ve çalışanlarla sınırlı kalmaz, onlardan ailelerine ve de tüm topluma yayılma riski taşır. Bu bakımdan temizlik, okul sağlığı açısından olduğu kadar, toplum sağlığı açısından da çok önemlidir.

Okulların temizliği, iç ve dış tüm okul mekânları kapsamında bir bütün olarak ele alınmakla birlikte, sağlık riskleri ve çocukların kullanım özellikleri gereği okul tuvaletlerine özel bir önem vermek gerekmektedir. Bunun uygulamada da böyle olduğu Kurum Standartları geliştirme sürecine katılan tüm eğitimcilerce teyit edilmiştir. Ayrıca YBO'lar için, eğitim mekânları ve tuvaletlerin yanı sıra, okulda temizlik konusunun özel ele alınması gereken; yatakhaneler, banyolar ve bizzat çocukların kişisel temizlik ve bakım konuları bulunmaktadır. Kurum Standartları Sisteminde okul temizlik hizmetlerine odaklanan bu standardın kapsamı ve içeriğini bu unsurlar oluşturmaktadır.

Alt Standart 4.4.1

Okul Temizlik Hizmetleri

Okuldaki temizlik hizmetleri sağlık kurallarına uygun şekilde yürütülür.

İnsan sağlığını korumanın en temel koşulu temizliktir. **Çocuk sağlığını korumanın da en temel koşullarından biri, hem bedensel hem de buldukları çevre ve mekânların, dokundukları materyallerin temizliğini sağlamaktır.** Evlerin hijyeni için gösterilen özen, çalışma ve yaşam alanları, özellikle okullar için daha da fazla gösterilmelidir. **Temizlik diğer hizmetler gibi insan, malzeme gibi kaynaklara ihtiyaç duymakla birlikte, mevcut kaynakların iyi organize edilmesiyle etkili kullanımına da bağlıdır.** Okulun eğitim ve yaşam alanlarının yoğun kullanıma açık olmaları, temizliğin korunmasını güçleştirir. Okulda temizlik, sadece haftanın ve günün belli zamanları ile sınırlanmayıp, mekânların kullanımına göre sürekli ve düzenli sürdürülmesi gereken bir uygulamadır.

Gelişimlerinin gereği olarak ortaokul çağında buluşa eren kız çocukların okulda, zaman zaman hijyenik ürünlere gereksinimleri olabilir. Böyle doğal bir ihtiyacın ortaya çıktığı günün, kız çocukları için travmatik ve kötü bir okul gününe, gelecekte kötü bir okul anısına dönüşmemesi için ve çocukların duygusal sağlıkları açısından, okulda utanmadan rahatlıkla, bu ihtiyaçlarını karşılayacakları önlemler alınmalıdır.

Okul temizlik hizmetleri mevcut kaynakların iyi organize edilmesi ile ilişkilidir. Sağlıklı bir temizlik için okullar, personel, fiziksel donanım, su gibi kaynaklarını iyi kullanabilmek için, Kurum Standartları temizlik alanlarına, konularına ve ihtiyaçlara göre saatlik (tuvaletler, lavabolar gibi), günlük (sınıflar, koridorlar, her gün kullanılan materyaller gibi), haftalık, aylık (daha az kullanılan mekânlar ve materyaller için) ve yıllık (bacalar, depolar, tesisat, vb. için) planlamalar yapmalıdırlar.

Okulda yapılan temizlik, hijyen kurallarına uygun olmalıdır. Okuldaki tozlu ortam, astım ve alerjik hastalıkları tetikleyebilir. Yapılan temizlik de bir sağlık sorunu haline gelmemelidir. Temizlik için kullanılan buharlaşan deterjan ve temizleyiciler de alerjiye neden olabilir. Toz kaldırmadan, alerjik olmayan temizleyicilerle temizlik yapılmalıdır. Temizlik için her okulda okulun ihtiyaçlarını karşılayabilecek uygun nitelikte bir su deposunun bulunması ve su deposunun düzenli bakım ve onarımının yapılması, temizliğin sağlıklı yapılabilmesinin temel şartıdır.

Temizlik çevre koruma duyarlılığını da gerektirir. Gereksiz yere kullanılan su ve enerji, çevremizdeki kaynakların azalmasına sebep olacağı için kullanıcıların kaynakları kullanma konularında bilinçlendirilmesi gereklidir. Çevre koruma aynı zamanda okul gibi toplu yaşam yerlerinde oluşan atıkların doğru şekilde bertaraf edilmesini de içerir. Okul atıklarının doğru şekilde ayrıştırılması, çocukların erişiminin engellenerek muhafazası ve atıkların geri dönüşüm için kullanılabilmesi sağlanmalıdır. Çevreye duyarlı davranışları okul ortamında öğrenen çocuk, bunu yaşamının devamında da sürdürecektir.

Bu açıklanan durumlar ve yaklaşımlar Okul Temizlik Hizmetleri alt standardına dayanak oluşturmuştur.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Bir ilköğretim kurumunda, Okul Temizlik Hizmetleri Alt Standardının asgari olarak karşılandığına dair mevcut durum göstergeleri, alt standardı karşılama düzeyi ve algısal yarar düzeyleri aşağıda açıklanmaktadır:

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ MEB Temizlik Rehberine uygun hazırlanmış bir temizlik planı vardır.
- ▶ Günlük temizlik denetimleri kontrol çizelgesine işlenmektedir.
- ▶ Okul su deposunun niteliği (iç duvarları fayans, paslanmaz metal, apoksi boyalı vb) kullanım koşullarına uygundur.
- ▶ Su deposunun temizliği düzenli yapılmaktadır.
- ▶ Su ve enerji tasarrufu sağlayacak önlem ve düzenekler tasarruflu ampul vb. vardır.
- ▶ Pansiyonlarda kız çocuklarının kullanımı için saygın bir şekilde erişebilecekleri hijyenik ürünler/pedler vardır.
- ▶ Tuvalet, lavabo ve ayna gibi diğer malzemeler Asgari Tasarım Kılavuzundaki standartlara uygundur.
- ▶ Günde en az 4 kez tuvaletlerin temizliği yapılmaktadır (kapı kolları, tuvalet kağıdı vs.).
- ▶ Okulun her 15 günde bir periyodik genel temizliği yapılır (cam, dolap altları, ambar temizliği gibi)
- ▶ Yaz tatili döneminde ve gerekli olan diğer zamanlarda okulun ilaçlaması yapılır.
- ▶ Tuvaletlerde ellerin kurutulması için kâğıt havlu, elektrikli kurutucu gibi mekanizmalar vardır. (-S)
- ▶ Tuvaletlerde tuvalet kâğıdı vardır.
- ▶ Tuvaletlerde her musluk-lavaboda sürekli sıvı sabun/köpük bulundurulmaktadır.

- ▶ Tuvaletlerde her kabin içinde poşet yerleştirilmiş elle temas gerektirmeyen kapaklı çöp kutusu vardır.
- ▶ Banyo/Tuvalet kabinleri içindeki musluklar ve sifonlar çalışır durumdadır.
- ▶ Okulda hem alaturka hem de alafranga tuvaletler vardır.
- ▶ Okul binası içinde ya da bahçesinde erkek çocukların kullandığı tuvalet kabini sayısı
- ▶ Okul binası içinde ya da bahçesinde kız çocuklarının kullandığı tuvalet kabini sayısı
- ▶ Personelin kullandığı tuvalet kabini sayısı
- ▶ Okuldaki alaturka tuvalet sayısı
- ▶ Okuldaki alafranga tuvalet sayısı

Ait Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ MEB Temizlik Rehberine uygun hazırlanmış bir temizlik planı vardır.
- ▶ Günlük temizlik denetimleri kontrol çizelgesine işlenmektedir.
- ▶ Okul su deposunun niteliği (iç duvarları fayans, paslanmaz metal, apoksi boyalı vb.) kullanım koşullarına uygundur.
- ▶ Su deposunun temizliği düzenli yapılmaktadır.
- ▶ Su ve enerji tasarrufu sağlayacak önlem ve düzenekler vardır.
- ▶ Pansiyonlarda kız çocuklarının kullanımı için saygın bir şekilde erişebilecekleri hijyenik ürünler/pedler vardır.
- ▶ Tuvalet, lavabo ve ayna gibi diğer malzemeler Asgari Tasarım Kılavuzundaki standartlara uygundur.
- ▶ Günde en az 4 kez tuvaletlerin temizliği yapılmaktadır (kapı kolları, tuvalet kağıdı vs.) .
- ▶ Her teneffüs sonrasında tuvaletlerin temizliği kontrol edilmektedir.
- ▶ Okulun her 15 günde bir periyodik genel temizliği yapılır (cam, dolap altları, ambar temizliği gibi).
- ▶ Yaz tatili döneminde ve gerekli olan diğer zamanlarda okulun ilaçlaması yapılır.
- ▶ Tuvaletlerde ellerin kurutulması için kâğıt havlu, elektrikli kurutucu gibi mekanizmalar vardır.(-S)
- ▶ Tuvaletlerde tuvalet kâğıdı vardır.
- ▶ Tuvaletlerde her musluk-lavaboda sürekli sıvı sabun/köpük bulundurulmaktadır.
- ▶ Tuvaletlerde her kabin içinde poşet yerleştirilmiş elle temas gerektirmeyen kapaklı çöp kutusu vardır.
- ▶ Tuvalet kapı kolları sağlam ve rahat açılıp kapatılır durumdadır.
- ▶ Banyo/Tuvalet kabinleri içindeki musluklar ve sifonlar çalışır durumdadır.
- ▶ Okulda hem alaturka hem de alafranga tuvaletler vardır.
- ▶ Okul binası içinde ya da bahçesinde kız çocuklarının kullandığı tuvalet kabini sayısının toplam kız çocuk sayısına oranı
- ▶ Okul binası içinde ya da bahçesinde erkek çocukların kullandığı tuvalet kabini sayısının toplam erkek çocuk sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

- Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;
- ▶ Okulun bir temizlik planının bulunduğuna,
- ▶ Temizlik uygulamalarının planlamaya uygun şekilde yürütüldüğüne,
- ▶ Okul temizliği hakkında personel, çocuklar ve velilerin memnuniyet, görüş ve önerilerinin alınıp uygulamaya yansıtıldığına,
- ▶ Okulun sağlığa uygun şekilde temiz olduğuna,
dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince temel olarak;

- ▶ Okulun temizlik alanlarına, konularına, ihtiyaçlara ve ilgili rehberlere göre hazırlanmış bir temizlik planının bulunmasının,
- ▶ Temizlik uygulamalarının bu planlamaya ve hijyen kurallarına uygun şekilde yürütülmesinin ve sonuçları garanti etmek için düzenli olarak kontrol edilip denetlenmesinin,
- ▶ Okulda kullanılan temizlik maddelerinin insan sağlığı açısından risk taşımamasına dikkat edilmesinin,
- ▶ Okul temizliğinin mekânlar olduğu kadar öğretim materyallerini de içerecek biçimde yapılmasının,
- ▶ Okul temizliği hakkında personel, çocuklar ve velilerin memnuniyet, görüş ve önerilerinin alınıp uygulamaya yansıtılmasının,
- ▶ Olanaklar ölçüsünde okulun su deposunun temizliğe ve sağlığa aykırı oluşumlara meydan vermeyecek biçimde, iç duvarları fayans, paslanmaz metal, apoksi boyalı gibi niteliklerde olmasının, yıllık temizliğinin aksatılmamasının,
- ▶ Kız çocukları için hijyenik ürünler temin edilerek bunları kolaylıkla elde edebilecekleri olanakların,
- ▶ Okulda su israfını önleyecek tesisat önlemlerinin,
- ▶ Okul sakinlerinin okulda ihtiyaç duydukları her yerde kolaylıkla erişebilecekleri sayıda ve yerleşimde çöp kutularının,
- ▶ Okul çöplerinin sağlığa zarar vermeyecek biçimde toplanıp, geri dönüşüme uygun ayrıştırılarak muhafazasının ve bertarafının,
- ▶ Okul mekânlarında haşerelere karşı, doğaya zarara vermeyecek önlemlerin alınmasının sağlanması gerekmektedir.

Alt Standart 4.4.2

Pansiyonda Yatakhanelerin Sağlığa Uygunluğu ve Temizliği

Çocukların yatakhaneleri temiz ve sağlıklı uyumalarını sağlayacak şekilde düzenlidir.

İnsanlar yaş ve yaşam biçimiyle bireysel olarak değişiklik gösterse de, ortalama günün üçte birini uykuda geçirirler. Bedenen ve zihnen dinlenme uykunun niteliği ile doğrudan ilişkili bir durumdur. Uygun olmayan koşullarda uyumak, beden sağlığı açısından dinlenmek anlamına gelmemektedir. Yatakhanelerde yatakların beden gelişimi ile uyumlu olmaması, ergonomik özelliğini kaybetmiş yataklar, yatak takımlarının ve odanın temiz olmaması, kısıtlı durumlarda, çocukların yataklarını başkalarıyla paylaşmak durumunda kalmaları, yatakhane çocuk başına düşen m³ olarak havanın yetersiz olduğu durumlar, çocukların uykusunu ve doğrudan sağlığını riske atan durumlardır.

Sağlıklı uyku koşulları, bir çocuğun gelişimi için vazgeçilmez öneme sahiptir. Yapılan bilimsel çalışmalarda özellikle büyüme çağındaki çocuklarda büyüme hormonlarının uyku sırasında daha çok salgılandığı ortaya çıkmıştır. Uykusuzluk, öğrenmenin de önündeki engellerden biridir. Bu nedenle çocuklara mümkün olduğunca rahat ve sağlıklı uyku koşulları sağlamak, yatılı bir okulun temel niteliklerinden biridir.

Yatakhaneler uyumanın yanı sıra, çocukların giyinme, özel eşyalarını ve giysilerini muhafaza ve düzenleme gibi ihtiyaçlarını da karşılamalıdır. Bu ihtiyaçların karşılanabilmesi için yatakhanelerde yapılacak fiziksel düzenlemelerde yataklar, dolaplar, başucu sehpaları gibi yatakhane mobilyalarının bulundurulması ve bunların rutin ba-

kim-onarımının yapılması gerekmektedir. Ayrıca çocuğun, arkadaşları ile kendine ait bir mekânda beraber olma isteğini karşılama amaçlı yatakhane odalarında masa, sandalye gibi ortak kullanım mobilyaları da bulundurulabilir. Yatakhane zeminlerinde hem psikolojik hem fizikî olarak soğuk ve rahatsız edici taş ve beton yerine, hijyenik, antialerjik, anti statik malzeme ile döşeli zeminler tercih edilebilir. Bu, yatakhanelerin temizliğinin sağlanması içinde doğru bir seçim olacaktır.

YBO yatakhaneleri, çocukların sağlık, mahremiyet ve sosyal olarak en özel yaşam alanlarından biridir. Ailelerinden ilk ayrılıklarını yaşayan ve kendi bedensel, zihinsel ve sosyal gelişim süreçlerini daha tamamlamamış çocuklar için, pansiyonlu okullarda yatakhaneler, sadece uyuma amaçlı değil, aynı zamanda hem kişisel hem sosyal yaşamalarını da sürdürdükleri yerlerdir. Çocuklar yatakhanelerde aile üyeleri dışındaki kişilerin bulunduğu ortamlarda soyunup giyinmek, onlarla birlikte uyumak durumunda kalırlar. Çocukların “yaşam alanı” olan yatakhanelerin özellikleri planlanırken, çocukların isteklerine önem verilmesi sadece barınma değil, psikolojik ihtiyaçlarına da cevap vermesi anlamında önemlidir. **Yatakhanelerin özellikleri ve mekânsal olarak verdikleri mesaj, aile ortamından uzakta olan çocukların psikolojik durumlarını etkiler.**

Değerlendirme İçin Göstergeler

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Yatakhane temizlik planı vardır.
- ▶ Yatakhanelerin günlük temizlik denetimi kayıtları vardır.
- ▶ Yatak mefruşatı (çarşaf, yastık yüzü, nevresim, pike vb.) haftalık değiştirilmektedir.
- ▶ Yatak mefruşatı (çarşaf, yastık yüzü, nevresim, pike vb.) yıpranmış olanlar hemen, diğerleri iki yılda bir yenilenmektedir.
- ▶ Yatak mefruşatının(yatak, yastık, battaniye, yorgan vb.) yıl içinde en az bir kez genel temizliği yapılmıştır.
- ▶ Yatakhane mobilyalarının (yataklar, dolaplar, başucu sehpaları, masalar, sandalyeler vb.) rutin bakım ve onarımı yapılmaktadır.
- ▶ Yatakhane zemini hijyenik, antialerjik ve antistatik döşemelidir. (-S)
- ▶ Pansiyon yatakhanelerinin sıcaklığı ortalama 20-24 Celcius derecedir.
- ▶ Banyo, tuvaletlerde kullanılan terliklerle ortak alan ve yatakhanelerde kullanılan terlikler ayrıdır.
- ▶ Yatakhaneler güvenlik tedbirleri alınarak yılda en az 2 kez ilaçlanır.
- ▶ Yatakhanelerin kullanılmakta olan alanlarının m³ olarak toplam hacmi (-S)

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Yatakhane temizlik planı vardır.
- ▶ Yatakhanelerin günlük temizlik denetimi kayıtları vardır.
- ▶ Yatak mefruşatı (çarşaf, yastık yüzü, nevresim, pike vb.) haftalık değiştirilmektedir.
- ▶ Yatak mefruşatı (çarşaf, yastık yüzü, nevresim, pike vb.) yıpranmış olanlar hemen, diğerleri iki yılda bir yenilenmektedir.
- ▶ Yatak mefruşatının (yatak, yastık, battaniye, yorgan vb.) yıl içinde en az bir kez genel temizliği yapılmıştır.
- ▶ Yatakhane mobilyalarının (yataklar, dolaplar, başucu sehpaları, masalar, sandalyeler vb.) rutin bakım ve onarımı yapılmaktadır.
- ▶ Yatakhane zemini hijyenik, antialerjik ve antistatik döşemelidir. (-S)
- ▶ Pansiyon yatakhanelerinin sıcaklığı ortalama 20-24 Celcius derecedir.
- ▶ Banyo, tuvaletlerde kullanılan terliklerle ortak alan ve yatakhanelerde kullanılan terlikler ayrıdır.

- ▶ Yatakhaneler güvenlik tedbirleri alınarak yılda en az 2 kez ilaçlanır.
- ▶ Pansiyonlardaki yatakhanelerin toplam hacminin (m3) çocuk sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Yatakhanelerin temizliğinin genel sağlık kurallarına uygun yapıldığına,
 - ▶ Yatakhaneler temizlendiğine, gerekli onarım ve bakımlarının düzenli olarak yapıldığına,
 - ▶ Yatakhanelerin temizliği ve rahatlığı, sağlık koşullarına uygunluğu hakkında çocuk, veli ve personelin görüş ve önerilerinin dikkate alındığına,
- yapılan bu çalışmalarla çocuklara dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince olanaklar ölçüsünde;

- ▶ Yatakhanelerde, her çocuğun bir yatağı ve dolabının olması, olanaklara göre her çocuğa en az 12 m³ alan düşmesine, yatakların ebatlarının çocukların yaş ve bedensel gelişimlerine uygun nitelikte olmasına, her yatakhane odası için masa, sandalye gibi ortak kullanım mobilyalarının bulunmasına, yatakhane donatımının düzenli bakımının ve gerekli onarımlarının yapılmasına,
- ▶ Yatakhane zeminlerinin taş ve beton yerine, hijyenik, antialerjik, antistatik malzeme ile döşenmesine,
- ▶ Yatak mefruşatı ve donanımının rutin temizlik ve değişim uygulamalarına,
- ▶ Okulun yatakhanelerinin bir temizlik planının bulunmasına,
- ▶ Planın düzenli uygulanmasının, yapılanların günlük kontrol edilmesine,

Yatakhanelerin temizliği ve sağlığa uygunluğu hakkında personel ve çocukların görüş ve önerilerinin alınıp uygulamaya yansıtılmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

Alt Standart 4.4.3

Pansiyonda Banyoların Sağlığa Uygunluğu ve Temizliği

Pansiyonların banyoları temiz ve çocukların yıkanma ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sağlıklı ve düzenlidir.

Yatılı okullarda çocukların beden temizliği için, banyolar bulunur. Ortak kullanım alanı olan banyoların düzenlenmesi ve temizliğinin sağlanması, sağlığın korunmasında önemli bir basamaktır. Banyolar bulaşıcı hastalık taşıma konusunda, dikkat edilmesi gereken yerlerdendir. Nem, ısı gibi koşullar eğer hijyene dikkat edilmezse, bakteri ve virüslerin hızla yayılmasına zemin hazırlar. Bu açıdan YBO'da banyolar sürekli izlenmeli, temizlik denetlenmeli ve dezenfeksiyon sağlanmalıdır. **YBO'da banyoların koşulları, sayıları ve kullanım düzeni çocukların, yaş, gerektiğinde hastalık, diğer özel gereksinimler ve mahremiyet gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde oluşturulmalıdır.**

Bedenin yıkanması, yaşam biçimimizde, insanlar açısından savunmasız ve mahrem bir durumdur. Geleneksel uygulamalarda hamam tipi toplu yıkanmalar, küçülen aile olgusu ve bağımsız evlerde yaşamanın yaygınlaşmasıyla giderek bireysel banyolarda yıkanma alışkanlıklarına dönüşmüştür. Kırsal alanlardaki yerleşimlerde de nitelikleri yetersiz ortamlarda da olsa, bedeni temizlemek, bireysel bir uygulamadır. Çocukları, çoğunlukla anneleri veya bu işi üstlenen aileden kadınlar yıkar. Çocuk YBO'ya geldiğinde, hele de hamam söz konusuysa (önceleri tanımadığı),

başka çocuklarla birlikte toplu olarak ve kendi kendini yıkamak durumunda kalır. Elbette bu tür durumlar çocukların kendi işlerini görmeyi öğrenmeleri, öz bakım becerileri kazanmaları için fırsattır. Ancak altı, yedi yaş çocuklar için bu bir öğrenme deneyiminden çok, sıkıntılı ve ciddi yetersizlik yaşayacağı bir hal olabilir. Bu nedenlerle okulda banyoların özel giyinme-soyunma kısımları da olan kabin tipinde olması ve yıkanmalarına yardım edilmesi iyi olacaktır. Ayrıca, **banyoların kullanımı konularında yapılacak yönlendirmeler ve niteliği, çocukların, bedensel hijyen hakkında doğru davranışlar edinmelerini sağlar.**

Değerlendirme İçin Göstergeler

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Temizlik rehberine uygun hazırlanmış banyo temizlik planı vardır.
- ▶ Banyo zemininde, kaygan olmayan, hijyenik, suya dayanıklı ve çocukların kullanımına uygun zemin döşemesi vardır. (-S)
- ▶ Banyo duş ve su tesisatında meydana gelen arızalar giderilir ve periyodik bakımı yapılır.
- ▶ Her banyonun kullanım sonrası düzenli temizliği yapılmakta ve yeterli havalandırma sağlanmaktadır.
- ▶ Çocukların ihtiyaç duyduğu zamanda banyoyu kullanma imkânı vardır.
- ▶ Engelli olan çocukların kullanımına uygun banyo kabini bulunmaktadır.
- ▶ Kız çocuklarının kullandığı kabin tipi banyo sayısı (-S)
- ▶ Erkek çocuklarının kullandığı kabin tipi banyo sayısı (-S)

Alt Standartı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Temizlik rehberine uygun hazırlanmış banyo temizlik planı vardır.
- ▶ Banyo zemininde, kaygan olmayan, hijyenik, suya dayanıklı ve çocukların kullanımına uygun zemin döşemesi vardır. (-S)
- ▶ Banyo duş ve su tesisatında meydana gelen arızalar hemen giderilerek yılda en az iki kez rutin bakımı da yapılmaktadır.
- ▶ Her banyonun kullanım sonrası düzenli temizliği yapılmakta ve yeterli havalandırma sağlanmaktadır.
- ▶ Çocukların ihtiyaç duyduğu zamanda banyoyu kullanma imkânı vardır.
- ▶ Engelli olan çocukların kullanımına uygun banyo kabini bulunmaktadır.
- ▶ Kız çocukların kullandığı banyo kabini sayısının pansiyonda kalan toplam kız çocuk sayısına oranı
- ▶ Erkek çocukların kullandığı banyo kabini sayısının pansiyonda kalan toplam erkek çocuk sayısına oranı

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Banyoların temizliği ve sağlığa uygunluğu için gerekli planların yapıldığına,
- ▶ Banyoların çocukların ihtiyaç duyduğu, her zaman kullanılabilirleri temiz ve sağlığa uygun mekânlar olması için planlı çalışmalar, onarımlar ve iyileştirmeler yapıldığına,
- ▶ Banyoların temizliği hakkında, personelin ve çocukların öneri ve görüşlerinin alındığına ve uygulamalara yansıtıldığına,
- ▶ Banyolar çocukların yıkanma ihtiyaçlarını karşılayacak sayıca yeterli, temiz ve sağlığa uygun olduğuna dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

Okulda yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetiminin;

- ▶ Banyoların çocukların özellik ve ihtiyaçlarına uygun biçimde fizik düzenlemelerinin ve temizliğinin planlı şekilde yapılması, sürekli kontrol ve denetiminin yapılması,
- ▶ Banyo zemininden kaynaklanabilecek kazaları önlemek için kaygan olmayan, hijyenik, suya dayanıklı zemin döşenmesi,
- ▶ Banyo duş ve su tesisatının rutin bakımlarının yaptırılması,
- ▶ Banyoların niteliği, temizliği hakkında, personelin ve çocukların görüş ve önerilerinin alınarak uygulamalara yansıtılması gerekmektedir.

Alt Standart 4.4.4

Pansiyonda Kişisel Temizlik ve Bakım Uygulamaları

Pansiyonda çocukların kişisel temizlik ve bakımlarının sağlanması için imkân sağlanır.

YBO'larda çocukların kişisel temizlik ve bakım uygulamalarının sağlık, psikolojik ve estetik boyutları vardır.

Bedeni temiz tutma, bakımını yapma, özünde koruyucu bir sağlık uygulamasıdır. Bu boyut okullardaki sağlık eğitimi de temel alınan bir dayanaktır ve bunun gerekliliğini herkes kabullenmiştir. Mevcut olanaklar ve anlayış kapsamında, kişisel temizlik ve bakımın psikolojik ve estetik boyutu daha geri planda kalmış görünmektedir. Ancak görsel yönelimli bir çağda yaşıyor olunması ve bu durumun çocukların gelişimini, kişiliğini ve toplumdaki algılarını etkilediği bilinmektedir.

Beden imajı, kişinin özgüveninin temel noktalarından biridir. Çocukların toplum içinde kabullenilmesinde de en önemli etkenlerdendir. **Çocukların uygun sıklıkta yıkanması, dişlerinin temiz ve sağlıklı olması, giysilerinin, özel eşyalarının temizliği, bakımı ve düzeni, düzgün saç kesimi, bedensel temizlik ve bakımı için uygun malzemeler kullanabilmesi, giysilerinin ütülü olması, onların hem benlik algılarını hem de toplum içindeki özgüvenlerini etkiler. Öte yandan bu tür olanaklar çocukların, bakımlı, temiz, tertipli olmayı bir alışkanlık haline getirmelerini sağlar.** Pansiyonlarda bu tür olanaklar sadece çocukların bedensel ihtiyaçları temelinde değil, aynı zamanda, bireyselleşme ve kimlik gelişimi gibi psikolojik ihtiyaçları açısından da düşünülmelidir.

Çocuklara bu konuda destek olan yardımcı personelin de çocuk gelişimi ve ihtiyaçlarını iyi tanıması, sağlık, temizlik gibi teknik bilgilerin yanında çocuklarla iletişim, çocuklara karşı yasal sorumlulukları, mahremiyetin önemi ve korunması gibi konularda bilgi, beceri ve yetkinliklerinin artırılması, bu hizmetlerin niteliğini olumlu yönde etkileyecektir.

Alt standartta kişisel temizlik ve bakım ihtiyaçları ifadesi ile kişisel temizlik ve bakım malzemeleri, düzenli yıkanma, çamaşır makineleri, ütü, giysi, düzenli çamaşır yıkama, saç kesimi, traş gibi konular kastedilmiştir. Bunlardan kişisel temizlik ve bakım malzemeleri olarak da el-yüz havlusu, banyo havlusu, banyo sabunu, şampuan, diş macunu ve fırçası, traş malzemesi, tarak, tırnak makası gibi malzemeler ele alınmıştır.

Değerlendirme İçin Göstergeler

Mevcut Durum Göstergeleri

- ▶ Çocukların kişisel temizlik durumları düzenli olarak izlenir.
- ▶ Banyo kullanım zamanları yaş grupları dikkate alınarak planlanmaktadır.
- ▶ Çocuklara kişisel temizlik ve bakım için (el-yüz havlusu, banyo havlusu, iç çamaşırı, terlik vb.) malzemeler en az yılda bir kez her çocuk için verilmektedir.
- ▶ Çocuklara kişisel temizlik ve bakım için banyo sabunu, şampuan, diş macunu ve fırçası, tıraş malzemesi, tarak, tırnak makası vb. malzemeler ihtiyaç oldukça verilmektedir.
- ▶ Çocukların kişisel bakımlarına yardımcı olan personele (rehber öğretmen, belletici öğretmen, yardımcı personel vb.) yönelik iletişim, gelişim, mahremiyetin korunması vb. konularda eğitimler düzenlenmektedir.
- ▶ Pansiyonlarda personel görevlendirilmesi çocukların cinsiyetine göre yapılmaktadır.
- ▶ Çocukların kolaylıkla erişebileceği ev tipi çamaşır makineleri vardır. (-S)
- ▶ Haftada en az bir kez çocukların giysi ve çamaşırları yıkanmaktadır.
- ▶ Çocukların giysilerinin ütülenebileceği olanaklar vardır.
- ▶ Pansiyonda kullanıma hazır (nevresim, çarşaf, yastık yüzü vb. malzemeleri ütölemek için) ütü makineleri vardır.
- ▶ Çocuklarının cinsiyetine göre düzenlenmiş kişisel bakımlarını yapabileceği özel düzenlenmiş mekân vardır.
- ▶ Çocukların cinsiyetlerine göre saç kesiminin yapılabileceği imkânlar vardır.

Alt Standardı Karşılama Düzeyi Göstergeleri

- ▶ Çocukların kişisel temizlik durumları düzenli olarak izlenir.
- ▶ Banyo kullanım zamanları yaş grupları dikkate alınarak planlanmaktadır.
- ▶ Çocuklara kişisel temizlik ve bakım için (el-yüz havlusu, banyo havlusu, iç çamaşırı, terlik vb.) malzemeler en az yılda bir kez her çocuk için verilmektedir.
- ▶ Çocuklara kişisel temizlik ve bakım için banyo sabunu, şampuan, diş macunu ve fırçası, tıraş malzemesi, tarak, tırnak makası vb. malzemeler ihtiyaç oldukça verilmektedir.
- ▶ Çocukların kişisel bakımlarına yardımcı olan personele (rehber öğretmen, belletici öğretmen, yardımcı personel vb.) yönelik iletişim, gelişim, mahremiyetin korunması vb. konularda eğitimler düzenlenmektedir.
- ▶ Pansiyonda kalan öğrencilerin cinsiyetine göre personel görevlendirmesi yapılır.
- ▶ Çocukların kolaylıkla erişebileceği ev tipi çamaşır makineleri vardır. (-S)
- ▶ Haftada en az bir kez çocukların giysi ve çamaşırları yıkanmaktadır.
- ▶ Çocukların giysilerinin ütülenebileceği olanaklar vardır. (-S)
- ▶ Pansiyonda kullanıma hazır (kıyafet, nevresim, çarşaf, yastık yüzü vb. malzemeleri ütölemek için) ütü makineleri vardır.
- ▶ Kız çocuklarının kişisel bakımlarını yapabileceği özel düzenlenmiş mekân vardır.
- ▶ Çocukların cinsiyetlerine göre saç tıraşının ve saç kesiminin yapılabileceği imkânlar vardır.

Algısal Yarar Düzeyi Göstergeleri

Okuldaki aktörlerin bu alt standart için;

- ▶ Pansiyonda saç kesimi ve çamaşır temizliği yapılması, sabun ve diş macunu verilmesi gibi kişisel temizlik ve bakım için gerekli olanakların olduğuna ve çocukların ihtiyaç duydukları her zaman bu olanaklardan yararlandığına,
- ▶ Bu konuda çocukların ve personelin görüş ve önerileri dikkate alındığına,
- ▶ Yapılan bu çalışmalar sayesinde çocukların kişisel temizlik ve bakımları sağlandığına, dair algılarından oluşmaktadır.

Uygulamalar

YBO'da yukarıda belirtilen göstergeler ve algıların sağlanabilmesi için okul yönetimince;

- ▶ Çocukların kişisel temizlik durumlarının bir plan dâhilinde düzenli olarak izlenmesi,
- ▶ Çocuklara kişisel temizlik ve bakım (el-yüz havlusu, banyo havlusu, iç çamaşırı, terlik vb.) malzemelerinin en az yılda bir kez her çocuk için verilmek üzere gereğinin temin edilmesi,
- ▶ Çocuklara kişisel temizlik ve bakım için banyo sabunu, şampuan, diş macunu ve fırçası, tıraş malzemesi, tarak, tırnak makası gibi malzemelerin ihtiyaç oldukça verilmesi,
- ▶ Pansiyonda kalan öğrencilerin cinsiyetine göre personel görevlendirmesinin yapılması,
- ▶ Çocukların talep ve ihtiyaçları da dikkate alınarak, çamaşır yıkama mekânlarının düzenlenmesi,
- ▶ Çocukların kolaylıkla erişebileceği ev tipi çamaşır makinelerinin kullanılabilir durumda olmalarının sağlanması,
- ▶ Haftada en az bir kez çocukların giysi ve çamaşırlarının yıkanması,
- ▶ Çocukların giysilerinin ütülenebileceği olanakların sunulması,
- ▶ Çocukların saçlarının düzgün ve öğrencilik kuralları çerçevesinde uygun şekilde getirilebilmesi için gereken kesim ve düzeltme olanaklarının verilmesi ve bu uygulamalarda kurallar çerçevesinde çocukların isteklerinin de dikkate alınması,
- ▶ Çocukların kişisel bakım ihtiyaçlarının karşılanması hakkında, kendilerinin görüş ve önerilerinin alınıp uygulamalara yansıtılması gerekmektedir.

Bölüm 3

KURUM STANDARTLARININ ÖZDEĞERLENDİRME VE OKUL GELİŞİMİNDE KULLANIMI

A. KURUM STANDARTLARININ ÖZDEĞERLENDİRME VE OKUL GELİŞİMİNDE KULLANIMI

B. ÖZDEĞERLENDİRME ve OKUL GELİŞİMİNDE KURUM STANDARTLARININ YERİ ve İŞLEVİ

ÖZ DEĞERLENDİRME VE OKUL GELİŞİMİNDE KURUM STANDARTLARININ YERİ VE İŞLEVİ

Kurum Standartlarına Göre Öz Değerlendirme ve Okul Gelişim Döngüsü

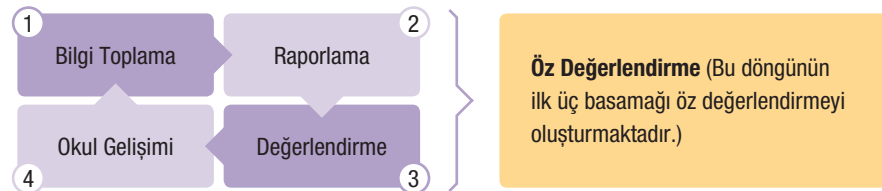
Çağdaş yönetim yaklaşımları gereği, kurumlarda yürütülen hizmetlerin ve bunların ortaya koyduğu sonuçların değerlendirilmesi, sadece öznel gözlemlere bırakılmamaktadır. Bu gözlemlerin ve yorumların veriler ve bulgularla desteklenmesi gerekmektedir. Sadece öznel gözlemlere dayalı değerlendirmeler, hizmetlerin doğru, gerçeğe uygun biçimde incelenmesi ve değerlendirilmesinde, birbirini karşılıklı etkileyen birçok farklı değişkenin gözden kaçırılması anlamına gelmektedir.

Çağımızda farklı kurumsal yönetim yaklaşımlarının birbiriyle karşıt düştüğü pek çok tartışma konuları olsa da, “kanıta dayalı yönetim ve kanıta dayalı süreç yapılandırması” neredeyse tümünün uzlaştığı bir noktadır. Bir kurum için kanıt; sistematik ve kontrol edilebilir yöntemlerle hizmet açısından tanımlanmış çerçevede, kritik kaynaklardan elde edilmiş bilgi ve bulguların, yine sistematik ve kontrol edilebilir ölçütlere göre işlenerek veriye dönüştürülmüş halidir. Kurum, bu verileri kendi donanımı ve uzmanlığı ile inceleyerek, analiz-sentez yaparak; durumunu, süreçlerini ve hizmet sonuçlarını kanıta dayalı olarak değerlendirir.

Kurum Standartları, okullarımızda yürütülen stratejik yönetim, stratejik planlama ve okul gelişimi çalışmaları ile ilgili okul, ilçe, il ve ülke düzeylerinde gerekli olan “kanıt tabanı” ihtiyacına cevap vermek üzere geliştirilmiştir. Bu kanıtlar, demokrasi, insan ve çocuk hakları, aktif vatandaşlık, yaşam boyu öğrenme, güvenli ve sağlıklı okul, gelişimsel psikososyal destekler gibi daha birçok çağdaş ve niteliksel ölçütler göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Kurum Standartları, “bir okulun gelişimi için, kendine ilişkin bilgileri şeffaf ve gerçekçi biçimde ortaya koyup bunlardan yararlanabileceği” varsayımına dayanır ve bu varsayımına güvenir. Çünkü okulların Kurum Standartlarına yanlı, eksik, yönlendirilmiş bilgi girişi yapması, stratejik planları doğrultusunda gelişimlerine engel olabilir.

Bu bölümdeki Kurum Standartları ile ilgili uygulamalar, okul, ilçe/il milli eğitim müdürlükleri ve merkez teşkilatı temelinde 25/12/2014 tarih ve 6928377 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Ve İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi’ne göre açıklanmaktadır. Bu yönergeye göre Kurum Standartlarına dayalı öz değerlendirme ve okul gelişimi için okul, ilçe/il milli eğitim müdürlükleri ve merkez teşkilatı düzeylerindeki uygulamaların genel aşamalarını, aşağıdaki döngü özetlemektedir.

Kurum Standartlarına Dayalı Öz Değerlendirme ve Okul Gelişimi Uygulamaları Aşamaları

Bu döngüden de anlaşılacağı gibi, Kurum Standartları uygulamaları okullar, il/ilçe yönetimleri ve MEB için; okul gelişimi ve stratejik yönetim ile bütünleşmekte ve bunlar için ölçütler, kanıt tabanı ve değerlendirme aracı sunmaktadır.

“
Bir hizmetin,
kabul edilebilir
bir niteliklilik
düzeyinde verilip
verilmediğini
fark edebilmek
için, öncelikle
kabul edilebilirliği
ölçütünü bilmek
gerekir. Kurum
Standartları, okul
öncesi ve ilköğretim
kurumlarınca
yerine getirilen
hizmetlerin en
alt düzeydeki
kabul edilebilirlik
niteliğini
belirlemektedir.”

Kurum Standartları Sistemine göre okul hizmet süreçlerinin değerlendirilmesi, ülkenin ve Bakanlığın temel politikalarına, stratejilerine ve gelişim hedeflerine göre belirlenmiş ölçütlere (standart alanları, standartlar, alt standartlar) ve bu ölçütlerin tanımlanmış göstergelerine (mevcut durum göstergeleri ve alt standardı karşılama düzeyi göstergeleri, algısal yarar düzeylerine ilişkin göstergeler) ilişkin bilgilerin, toplanıp analiz edilmesini kapsamaktadır.

Kurum Standartları Sisteminde ortaya konan çıktılardan, ele alınması gereken temel sonuçlarından birisi de paydaşların (yönetici, öğretmen, çocuk ve veli), okul uygulamalarının süreçlerine ve çıktılarına dair algılarıdır. Okul yönetimi ve öğretmenler yaptıklarının çok olumlu ve verimli olduğunu düşünürken, uygulama sonuçları ve etkileri açısından veliler ve çocuklar bu şekilde düşünmeyebilirler. Ya da okul çalışanları yüksek beklentilerle kendi yaptıklarını yetersiz olarak algılamakta, veliler ve çocuklar bunları yeterli bulabilirler. Bu çelişkiler okulun gelişiminde, paydaşlar arası uyum ve koordinasyon açısından sorun olabilir ve okulun kendini net ve objektif olarak değerlendirmesini engelleyicidir. Bazen de algısal farklılıklar yerel ve bölgesel farklılıklardan da kaynaklanabilir. Bu durumda da okulların gelişiminde ulusal hedefler açısından, belli nitelikleri karşılamadaki algıları yansıtmakta yanıltıcı olabilir.

Bu nedenlerle Kurum Standartlarına dayalı öz değerlendirme ile okullarımızda;

- Kendilerini tüm ülke için ortak ölçütlere göre daha gerçekçi ve objektif değerlendirmeleri,
- Gerçekleştirdikleri çalışmaların paydaşlarca nasıl algılandığını görmeleri,
- Yarar ve etki olarak hizmetlerinin sonuçlarını garanti altına alarak emeklerinin ziyan olmasını engellemeleri amaçlanmaktadır.

KURUM STANDARTLARI UYGULAMA YÖNERGESİ

Kurum Standartları uygulamaları okul, il/ilçe milli eğitim müdürlüğü ve merkez teşkilatı temelinde Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi ile düzenlenmiştir. Aşağıda bu yönergeye dayalı olarak Kurum Standartları okul değerlendirme ve gelişimi ile il/ilçe milli eğitim müdürlüğü ve merkez teşkilatı düzeylerindeki değerlendirme ve gelişim uygulamalarına ilişkin bilgiler verilmektedir.

Kurum Standartları Uygulama Yönergesinin Amacı ve Kullanımı

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi, okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarına, okul gelişim çalışmalarında kendilerini Kurum Standartlarına göre değerlendirmelerinde rehberlik etmek amacıyla hazırlanmıştır. Yönerge, okul ve personel gelişim çalışmalarında, Kurum Standartları uygulamaları sonunda ortaya çıkan okul verilerinin kullanılmasına yol göstermektedir.

Öte yandan Kurum Standartları, veri toplama, verilerin analizi ve sonuçlarının okul gelişiminde kullanılmasına ilişkin kurumsal süreç ve araçları açıklamaktadır.

Okul öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi'nin Amaç, Kapsam, Dayanak ve İlkeleri

Amaç

Yönergenin amacı, oluşturulan Kurum Standartları Sistemi kapsamında okul gelişimine yönelik, planlama, uygulama, izleme, değerlendirme çalışmaları ile bu çalışmaları yürüten yönetim organlarının görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları, görevlerini milli eğitimin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, etkin ve verimli olarak yerine getirmekle yükümlüdür.

Okullar, bu yükümlülüklerini yerine getirmek için;

- Hangi verileri toplayacak, analiz edecek, raporlayacak ve değerlendirecektir?
- Kurum Standartlarını hangi amaçla kullanacaklardır?
- Okul geliştirme süreçlerinde ilçe, il ve Bakanlık birimleri hangi veri ve bilgi temelinde hangi yönetim destek sistemlerini oluşturacaklardır?
- Okul, İlçe İl MEM'ler ile Bakanlık düzeyindeki roller nelerdir?

Yönerge, bu gibi sorulara, Kurum Standartları temelinde bazı yanıtlar sunmaktadır.

Yönerge ile okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarının çocuk odaklı ve belirli bir nitelik düzeyinde hizmet verebilmeleri için değişim süreçlerini Kurum Standartlarına göre yapılandırılmaları öngörülmektedir.

Kapsam

Kapsam, yapılacak iş ve işlemleri açıklamaktadır. Yapılacak iş ve işlemleri yürütecek birimler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Kurum Standartları Uygulama Yönergesine göre Sorumlu Birimler

MEB Merkez Örgütü	MEB Taşra Örgütü		
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü	İl Milli Eğitim Müdürlüğü	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları
(Diğer Merkez örgütü birimleri arasında eşgüdüm Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nce sağlanır)	<ul style="list-style-type: none">- Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları- İlgili Şube Müdürlüğü- Araştırma, stratejik planlama ve kalite geliştirme ekibi- Maarif Müfettişleri Başkanlığı	<ul style="list-style-type: none">- Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları- İlgili Şube Müdürlüğü- Araştırma, stratejik planlama ve kalite geliştirme ekibi (var ise)	<ul style="list-style-type: none">- Okul yönetimi- Okul gelişimi ekibi- Stratejik planlama ve Kurum Standartları kapsamındaki uygulamalarla ilgili tüm kurullar, komisyonlar ve görevli tüm personel

“
Kurum Standartları sistematığında vizyon, beceri, güdü, kaynak ve model değişkenlerinin niteliği ve birbirleri ile ilişkileri, bütünsel bir strateji olarak ÇOCUĞUN YÜKSEK YARARI esas alınarak düzenlenmiştir.

Dayanak

Yönerge dayanağını oluşturan mevzuatın yayımlandığı Resmi Gazete'nin tarih ve sayısı, değinilen mevzuat ve Yönergenin ilişkili maddeleri aşağıda tabloda gösterilmiştir. Dayanakta yer alan mevzuat, Yönergede belirlenen iş ve işlemlerin çerçevesini oluşturmaktadır. İhtiyaç duyulduğuna, yönerge hükümlerinin yorumlanmasında, ilgili dayanak hükümlerine bakılması yararlı olacaktır.

Kurum Standartları Uygulama Yönergesi ve Dayanaklarını Oluşturan Mevzuat İlişkileri

Dayanaklar	Yayımlandığı Resmi Gazete		İlgili maddeleri	İlişkili Olduğu Yönerge Maddeleri
	Tarih	Sayı		
1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu	24/6/1973	14574	Kanunun tamamı incelenmelidir. Özellikle de; Birinci Kısım, Birinci Bölümde yer alan 17 madde, 22.,23.,24. ve 25. madde, 43.,44.,45.,49., 50., 51., 52., 53.,54. ve 58. madde Hükümleri Kurum Standartları ile ilişkilendirilerek değerlendirilmektedir.	Tamamı, Özellikle 1., 5., 9., 10., 11. ve 12. maddeleri
222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu	12/1/1961	10705	Kanunun tamamı incelenmelidir.	1., 5., 9., 10., 11. ve 12. maddeleri
5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu	24/12/2003	25326	9., 44., 45., 46. maddeleri	1., 5., 9., 10., 11. ve 12. maddeleri
Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği	26/5/2006	26179	Yönetmeliğin tamamı, "Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu" ve "Eğitimde Stratejik Planlama Kılavuzu" ile birlikte incelenmelidir.	1., 5., 9., 10., 11. ve 12. Maddeleri
Millî Eğitim Bakanlığı Okul öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	26/7/2014	29072	Yönetmeliğin tamamı incelenmelidir.	Yönergenin tüm maddeleri ilişkilidir.

Kurum Standartlarının temel odağı ve merkezi ÇOCUK'tur. Yönerge hükümlerinin uygulanmasında, başta eğitim çalışanları ve veliler olmak üzere tüm okul paydaşlarının dikkatlerinin çocuğun yüksek yararını ve esenliğini üzerinde toplanması gerekmektedir.

Eğitim hakkı, bir insan hakkı olarak, ulusal ve uluslararası hukuk düzeyinde tanımlanmakta ve koruma altına alınmaktadır. Bu nedenle, eğitim hakkına ilişkin sahip olunan hakların kullanılmasında, ulusal ve uluslararası hukukun birlikte değerlendirilmesinde yarar bulunmaktadır. Aşağıdaki yasal mevzuatlar da eğitim hakkı açısından, kurum standartlarına dayanak oluşturmaktadır.

Eğitim hakkı birçok uluslararası sözleşmede düzenlenmiştir. Bunlar arasında, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ESKHS), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS), Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (MSHS), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmelerine (138, 182 sayılı sözleşmeler) bakılabilecektir.

İlkeler

İlkeler, Kurum Standartları Yönergesi uygulanmasının hangi anlayış ve yaklaşım temelinde gerçekleştirileceğine ilişkin yol gösterici ve yönlendirici işlev görmektedir. Bu anlamda, Kurum Standartlarının ilkeleri, Yönergenin de ilkesel temelleri arasında yer almaktadır. Bu ilkeler yönergenin 5. maddesinde açıklanmıştır.

KURUM STANDARTLARI SİSTEMİ İLE ÖZ DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Kurum Standartları Sisteminin bilgi toplama uygulamaları esnasında sorumlulara düşen görevler, 25/12/2014 tarih ve 6928377 sayılı “Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Ve İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi”ne göre aşağıda açıklanmaktadır.

Kurum Standartları Sisteminde Okul Düzeyindeki Uygulamalar

Kurum Standartlarının okul düzeyindeki uygulamalar aşamasında ilgili yönergeye göre okul müdürlüğü ve öğretmenlerin görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu görev ve sorumlulukları, mevcut halde işlemekte olan okul gelişim çalışmalarından ve değerlendirme faaliyetlerinden farklı görmemek gerektir. Okullar okul gelişimi, stratejik yönetim ve planlama kapsamında zaten bu faaliyetleri yürütmektedirler. Kurum Standartlarının kanıt tabanı, veri türlerine imkân veren yazılım, bu faaliyetler için okulun durumuna yönelik gerçekçi ve objektif veri ihtiyaçlarını karşılamakta kullanılacak etkili bir araçtır. Okul düzeyinde yapılacak işlemlerde söz konusu paydaşlara ilişkin görev ve faaliyetler, Yönergenin, “Veri türleri, veri kaynakları ve veri toplama araçları”, “Veri girişi”, “Verilerin toplanması” ve “Okul müdürlüklerinin görev ve sorumlulukları” başlıkları altında açıklanmaktadır.

Okul Müdürlüklerinin Görev ve Sorumlulukları

Okul müdürlüklerinin görev ve sorumlulukları Kurum Standartları Uygulama Yönergesinin 9. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Buna göre okul müdürlüğü;

- a) Mevcut durum girdilerine veri oluşturacak belge ve bilgilerin önceden hazırlanması ile okuldaki tüm çocuk, veli, öğretmen ve okul bilgilerinin MEBBİS ve e-Okul üzerinden güncellenmesini ve eksik olan bilgilerin tamamlanmasını,
- b) Çocuk, veli ve öğretmenlerin Kurum Standartları hakkında bilgilendirilmesini ve algısal ölçeklerin doldurulması için gerekli teşvikin yapılmasını,
- c) Kurum Standartları ile ilgili faaliyetlerin yıllık çalışma programı içerisinde gösterilmesini,
- ç) Veri toplama sürecinde okul olanakları ile çözümlenemeyen sorunların il/ ilçe milli eğitim müdürlüğüne bildirilmesini,
- d) Okul Kurum Standartları standart raporlarının, öğretmenler kurulunda değerlendirilerek okul ihtiyaçlarının belirlenmesini, önceliklendirilmesini ve gerek duyulan alanlarda daha ayrıntılı analizler yapılmasını,
- e) Kurum Standartları standart raporlarına ve analiz sonuçlarına dayandırılarak okul gelişim planının hazırlanmasını,
- f) Okulun hazırlayacağı projeler ile faaliyet ve eylem planlarının hazırlanmasında Kurum Standartları verilerinden yararlanılmasını,

sağlar.

Okul müdürlüğünün Kurum Standartları kapsamında yürüteceği çalışmalar için bir eylem planı hazırlaması, işlerin zamanında ve etkili olarak yürütülmesini sağlayacaktır. Hazırlanacak eylem planı için fikir vermesi açısından bir taslak plana aşağıda yer verilmiştir.

Kurum Standartları Süreci Eylem Planı

No	Eylem Basamakları	Zaman*	Sorumlu (S) ve İlgili (İ) Kişiler	Açıklama
1	Kurum Standartları okul çalışma planının hazırlanması	01.04.2015	Okul müdürü (İ) Müd. Yrd. (S)	► Çalışma planının Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün Kurum Standartları ile ilgili açıklayacağı takvime göre belirlenmesi,
2	Kurum Standartları hakkında çocuk, öğretmen, veli ve diğer paydaşların bilgilendirilmesi	07.04.2015	Okul müdürü (İ) Müd. Yrd. (S)	► Veli toplantısında bir gündem maddesi olarak alınması,
3	Algısal yarar ölçekleri (anketler) hakkında öğretmeni veli ve çocuklara bilgi verilmesi.	► Ölçekleri dolduracak olan çocuk, veli, öğretmen ve yöneticilerle ayrı ayrı bilgilendirme toplantıları yapılması, ► Bilgilendirmede Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan ilgili dokümanlardan yararlanılması, ► Veri Girişi Rehber Kitabı'ndan yararlanılması,
4	Mevcut durum verilerinin idare tarafından girilmesi			► Veri Girişi Rehber Kitabı'ndan yararlanılması,
5	Çocukların anketleri doldurmalarının sağlanması			► Veri Girişi Rehber Kitabı'ndan yararlanılması,
6	Velilerin anketleri doldurmalarının sağlanması			► Veri Girişi Rehber Kitabı'ndan yararlanılması,
7	Öğretmenlerin anketleri doldurmalarının sağlanması			► Veri Girişi Rehber Kitabı'ndan yararlanılması,
8	Yöneticilerin anketleri doldurmalarının sağlanması			► Veri Girişi Rehber Kitabı'ndan yararlanılması,
9	Raporların alınması ve değerlendirilmesi			► Veri Girişi Rehber Kitabı'ndan yararlanılması, ► Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan ilgili dokümanlardan yararlanılması,
10	Raporların okul gelişim planlarında kullanılması			► Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan ilgili dokümanlardan yararlanılması,
11			

*Tarihler örnek olarak verilmiştir.

Veri türleri, veri kaynakları ve veri toplama araçları

Kurum Standartları modülünde **mevcut durum verileri, alt standartları karşılama düzeyleri ve algısal yarar düzeyi** şeklinde üç tür veri bulunmaktadır. Kurum Standartları Modülüne kullanıcılar tarafından mevcut durum verileri ve algısal yarar düzeyleri olmak üzere girilen iki tür veri aşağıdaki veri kaynağı ve araçlarından yararlanılarak derlenir:

- a) **Mevcut duruma ilişkin veriler**, Millî Eğitim Bakanlığı Bilgi İşlem Sistemi (MEBBİS) üzerindeki okul kayıtlarından ve kurum yöneticilerinin (okul müdür /müdür yardımcılarının) beyanından elde edilir.
- b) **Alt standartları karşılama düzeylerine ilişkin veriler**, Kurum Standartları Modülünün mevcut durum bölümündeki verilere dayanarak sistemde yer alan ölçütler doğrultusunda, Kurum Standartları yazılımı tarafından otomatik olarak hesaplanır.
- c) **Algısal yarar düzeyine ilişkin veriler**, algısal yarar ölçekleri kullanılarak yönetici, öğretmen, veli ve öğrenciler tarafından (ana sınıfı ve 1.sınıf öğrencileri hariç) doldurulur.
- ç) Okuldaki yönetici, öğretmen ve okul aile birliği üyelerinin (başkan, başkan yardımcısı ve üç üye) tümünün, algısal yarar ölçeklerini doldurması zorunludur. Algısal yarar ölçeklerinde çocuk ve veli anketlerinin doldurulmasında ise gönüllülük esastır. Kurum Standartları Modülünün veri girişine açıldığı hafta, çocuk ve velilerin sisteme giriş yapmaları için sınıf rehber öğretmenlerinin gerekli bilgilendirmeyi ve rehberliği yapmaları sağlanır.

Veri girişi

Kurum Standartları veri girişlerinde mevcut duruma ilişkin veriler, kullanıcılara tanımlanmış kullanıcı adı ve şifresi kullanılarak; Genel Müdürlükçe belirlenen zamanlarda aşağıdaki usul ve esaslara göre yapılır:

- a) Mevcut durum verileri, okul müdürü ya da yetkili kılacağı bir müdür yardımcısı tarafından sisteme girilir.
- b) Algısal yarar yönetici/öğretmen ölçeği, yöneticiler ve öğretmenler tarafından İnternet ortamında doldurulur.
- c) Algısal yarar çocuk ölçeği, çocuklar tarafından evde ya da okulda bilgisayar ortamında doldurulur. İhtiyaç duyulduğunda, ölçeklerin okulda bilgisayar ortamında doldurulurken sınıf/şube rehber öğretmeninin rehberlik etmesi sağlanır. Çocuklardan özel eğitim ihtiyacı olanların ölçeği doldurması, okulun rehber öğretmeni veya sınıf/şube rehber öğretmeni desteğinde gerçekleştirilir. Okulda çocukların bilgisayar ortamında ölçeği doldurma imkânı yoksa, **hiçbir surette çıktısı alınarak doldurulması sağlanmaz**. Bilgilerin gizliliği esastır.
- ç) Algısal yarar veli ölçeği, veliler tarafından evde ya da okulda bilgisayar ortamında doldurulur. Eğer velinin internete erişimi yoksa veya herhangi bir sebepten dolayı okula gelemiyorsa, **hiçbir surette çıktısı alınarak doldurulması sağlanmaz**. Bilgilerin gizliliği esastır.

“
Kaynaştırma
kapsamında
olan çocukların
eğitime erişimi
ve eğitim hakkını
kullanmaları diğer
çocuklardan daha
zordur. Bu durumda
olan çocukların
eğitim hakkını
kullanabilmeleri;
engellilik ve
okuma yazma
bilmeme durumu
olan velilerin
ise, çocukları ile
ilgili karar ve
yönetim sürecine
katılabilmeleri
için okulun özel
bir takım önlemler
alması gerekir.”

Verilerin raporlanması

Kurum Standartlarına göre toplanan verilerden “Kurum Standartları Analitikleri” hazırlanır. Bu analitikler, okulu izleme, değerlendirme, destekleme, geliştirme ve okula rehberlik etmenin bir aracı olarak kullanılır.

Kurum Standartları Analitikleri; okul, ilçe, il ve merkezî düzey için hazırlanır. Bu analitiklere, her düzeyde tanımlanmış yetkililer tarafından Kurum Standartları Modülü üzerinden erişilir. Kurum Standartları Standart Raporu yılda bir kez olmak üzere Temmuz /Ağustos aylarında Kurum Standartları Modülünden alınır.

Bu analitiklerin tasarım ilkelerinde öncelikle; analiz edilecek verinin büyüklüğü ve karmaşıklığı, diğer taraftan da sunum yapılacak paydaşların sunumu kolay algılayabilmesi göz önüne alınmıştır. Bu nedenlerden dolayı yoğun istatistiksel/sayısal bulgular yerine görsel ve metinsel ağırlıklı sunumlar tercih edilmiştir. Sunumun bütünlüğü açısından ise bulguların web tabanlı ortamlarda *gösterge paneli* (dashboard) olarak yapılandırılmıştır. Yatay ve dikey değerlendirme imkânı sunacak olan analitikler sayesinde kurumların paydaşlar tarafından boylamsal olarak da değerlendirilmesi sağlanacaktır.

Öğretmenler ve Öğretmenler Kurulu

Öğretmenler, Kurum Standartları uygulamaları kapsamında aşağıdaki görevleri yerine getirir:

- Algısal yarar ölçeğini, bilgisayar ortamında bireysel olarak doldururlar.
- Kurum Standartları modülünün veri girişine açıldığı hafta, çocuk ve velilerin sisteme giriş yapmaları için sınıf rehber öğretmenlerinin gerekli bilgilendirmeyi ve rehberliği yapmaları sağlanır.
- Çocukların dolduracağı ölçeklerin okulda bilgisayar ortamında doldurulurken ihtiyaç duyulduğunda sınıf/şube rehber öğretmenin rehberlik etmesi sağlanır.
- Çocuklardan özel eğitim ihtiyacı olanların ölçeği doldurması, okulun rehber öğretmeni veya sınıf/şube rehber öğretmeni desteğinde gerçekleştirilir.
- Kurum Standartları standart raporlarının, öğretmenler kurulunda değerlendirilmesinde katkı sunarlar.
- Kurum Standartları veri toplama sürecinde okulun durumunun gerçekçi olarak belirlenmesi esastır. Veli ve çocuklar taşıdıkları niteliklerle (kaynaştırma, okuma yazma bilmeme vb.) olduğu gibi kabul edilmeli ve okula ilişkin algıları hiçbir yönlendirme ve etki altında bırakılmadan toplanmalıdır.
- Öğretmenler kurulu ise Kurum Standartları uygulamalarını toplantı gündemine alarak, Kurum Standartları veri toplama, değerlendirme ve okul gelişimi süreçleri için öneriler oluşturmalıdır. Öğretmenler kurulunun önerileri, öğretmenlerin katılımını ve uygulamaların aynı anlayış ve yaklaşımla gerçekleştirilmesini destekleyecektir. Bu yaklaşım, Kurum Standartları uygulamalarının kurumsallaştırılmasını, ortak akıl ve lisan ile yapılandırılmasını güçlendirecektir.

Kurum Standartları Sisteminde İl/ilçe Düzeyindeki Uygulamalar

Bu başlık altında Kurum Standartları kapsamında ilçe/il milli eğitim müdürlükleri ve maarif müfettişleri başkanlıkları düzeyinde paydaşların üzerlerine düşen görev ve sorumluluklar aşağıda açıklanmıştır:

İl/ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin Görev ve Sorumlulukları

İl/ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından Kurum Standartları kapsamında yerine getirilecek görevler Yönergenin 10. maddesinde düzenlenmiştir.

Kurum Standartları işleyiş sürecinde, il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinin kendi rol, görev ve sorumlulukları kapsamında ve bunlarla ilişkili şekilde, aşağıdaki görev ve sorumlulukları yerine getirmesi beklenmektedir:

- a) Kurum Standartları uygulamaları kapsamında verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve raporlanması sürecinde kurumlara rehberlik edilmesini ve veri giriş sürecinin takip edilmesi.
- b) İlgili birim ve sorumlulara, araştırma, ihtiyaç belirleme, planlama, kaynak tahsisi, izleme değerlendirme ve benzeri konularda yararlanılmak üzere veri ve bilgi desteği sunulması.
- c) Stratejik planın ve faaliyet raporunun hazırlanmasında Kurum Standartları Analitiklerinden yararlanılması.
- ç) Kurum Standartları il/ilçe standart ve sorgulama raporlarına göre ihtiyaçların belirlenmesini, önceliklendirilmesini, planlanmasını, kaynakların bu ihtiyaçlara göre yönlendirilmesini, çalışmaların izlenmesini ve değerlendirilmesini.
- d) Kurum Standartları sürecinde belirlenen sorunların il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinin olanakları ile çözülmesini çözülemeyen sorunların bir üst makama bildirilmesi.

Maarif Müfettişleri Başkanlıklarının görev ve sorumlulukları

Maarif müfettişleri başkanlıkları;

- a) Yıllık çalışma programlarının Kurum Standartları uygulamaları ile ilişkilendirilerek hazırlanmasını,
- b) Teftişe gideceği okulların Kurum Standartları Analitiklerine göre Kurum Standartlarında belirlenen standartlardaki okul gelişmelerinin izlenmesini,
- c) Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında, Kurum Standartlarına göre algısal yarar düzeyine ilişkin yönetici, öğretmen, çocuk ve veliler arasında belirgin tutarsızlık bulunduğu, görüşmeler yaparak durumun incelenmesini,
- ç) Okul tarafından Kurum Standartları modülüne girilmiş olan verilerin, ihtiyaç duyulması hâlinde doğrulama kaynaklarından (okuldaki kayıtlar, dokümanlar, tutanaklar ve benzeri) doğrulanmasını,
- d) Bu Yönerge kapsamında yapılan çalışmaların kontrol edilmesini, varsa eksik uygu-

lamaların tamamlanması yönünde rehberlik edilmesini,

- e) Kurum Standartları modülündeki maarif müfettişleri ile ilgili alanların doldurulmasını,
- sağlar.

Kurum Standartları Sisteminde Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Düzeyindeki Uygulamalar

Aşağıda Kurum Standartları Uygulama Yönergesi çerçevesinde merkezi düzeyde Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün görev ve sorumluluklarına değinilmektedir.

Genel Müdürlük;

- a) Gerektiğinde Kurum Standartları Sisteminde güncellemelerin yapılmasını,
- b) Kurum Standartlarının etkili bir şekilde uygulanması için planlama yaparak valiliklerce gerekli tedbirlerin alınmasını,
- c) Kurum Standartları raporlarına göre izleme ve değerlendirme faaliyetlerinin yapılmasını ve elde edilen sonuçların eğitim politikalarının geliştirilmesinde kullanılmasını sağlar.

KURUM STANDARTLARI SİSTEMİ İLE OKUL GELİŞİMİ

Kurum Standartları Sistemi ile okul gelişimi, metodolojik olarak mevcut stratejik planlamaya dayalı okul gelişimi uygulamalarından farklı bir konu değildir. Kurum Standartlarının bu uygulamalara getirdiği iki temel katkı;

- Okul gelişimi için tüm ülke kapsamında, ortak ve asgari ölçütleri ve içeriği,
- Okul gelişiminin planlanmasında ve izlenmesinde ihtiyaç duyulan, iyileştirmeye açık alanlar, hedefler ve stratejileri belirlemek için gereken okula özgü, nesnel ve gerçek verileri

sağlamaktır.

Kurum Standartları Sistemini kullanarak;

Okullar, okul gelişimi için öz değerlendirme, planlama, uygulama ve izleme faaliyetleri,

il/ilçe millî eğitim müdürlükleri görev alanlarında, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ise ülke düzeyinde, okulları iyileştirilmesi gereken alanlarına göre desteklemek için ölçüt, bilgi ve veri ihtiyaçlarını karşılayabileceklerdir. Kurum Standartları sürecinde amaç; elde edilen verileri, okul, il/ilçe ve merkez örgütü düzeyinde ilköğretim sistemini geliştirmek ve bunun için etkili politikaları ve stratejileri belirlemek için kanıt tabanı olarak kullanmaktır.

Bu kısımda Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Sisteminin her düzeydeki okul gelişim uygulamalarında kullanımına ilişkin konular, 25/12/2014 tarih ve 6928377 sayılı Kurum Standartları Uygulama Yönergesi'ne göre açıklanmaktadır.

OKULLAR

Okulların gelişimi için ilgili yönergeye göre okul yöneticisine ve öğretmenlere sorumluluklar düşmektedir. Bu görev ve sorumlulukları, yukarıda da bahsedildiği gibi, mevcut halde işlemekte olan stratejik planlamaya dayalı okul gelişim çalışmalarından farklı görmemek gerekir. Okullar okul gelişimi, stratejik yönetim ve planlama kapsamında zaten bu faaliyetleri yürütmektedirler. Kurum Standartlarının kanıt tabanı, veri türleri ve bunların interaktif şekilde işlenmesine imkân veren yazılım, okulun durumuna yönelik gerçekçi ve objektif veri ihtiyaçlarını karşılamada etkili bir araçtır. Kurum Standartlarının içeriğinde yer alan standartlar, alt standartlar ve bunların göstergeleri, okul gelişim çalışmalarında okullara, bu standartlarda tanımlanan durum ve ölçütlerin karşılanmadığı durumlarda bir hedef, karşılanabildiği durumlarda ise, okul gelişiminin belirlenmesinde bir ölçüt sunmaktadır.

Okul düzeyinde Kurum Standartlarının okul gelişim ve stratejik planlama çalışmalarında kullanımına dair konular; “Okul Yönetimi” ve “Öğretmenler Kurulu” başlıkları altında açıklanmaktadır.

Okul Yönetimi

Kurum Standartları Verileri ve Analizleri Değerlendirme aşamasında;

Değerlendirme, genel anlamda uygulama sonuçları ile önceden belirlenen amaç ve hedeflerin karşılaştırmalı analizinin yapılması ve yorumlanması şeklinde tanımlanabilir. Okulda Kurum Standartlarına dayalı değerlendirme ise Kurum Standartları raporları ile bunları destekleyici diğer inceleme ve analizler esas alınarak yapılacaktır.

Kurum Standartları uygulaması sonucu, okulun Kurum Standartları standart raporuna Kurum Standartları modülü üzerinden ulaşılabilecektir. Bu raporda, Kurum Standartları mevcut durum girdileri ve Alt Standardı Karşılama Düzeyi gerçekleşme durumu ile paydaşların Algısal Yarar Düzeyi; alt standartlar temelinde her bir paydaş grubu için ayrı ayrı, birlikte ve karşılaştırmalı olarak yer alacaktır.

Kurum Standartları standart raporunda okulun durumu alt standartlara göre ortaya konulacaktır. Okul, Mevcut Durum ve Alt Standardı Karşılama Düzeyi gerçekleşme durumu ile kurum aktörlerince Algısal Yarar Düzeyi bağlamında 38 alt standarta göre durumunu gösterecektir. Okulun Kurum Standartları Analitiklerine göre ortaya konulan bu gösterim nasıl anlaşılıp anlamlandırılacaktır? Her karedeki mevcut durum girdileri, Alt Standardı Karşılama Düzeyi ve paydaşların algısal durumu ayrı ayrı, birlikte ve karşılaştırmalı olarak nasıl değerlendirilecektir? Bu sorulara yanıt aranması gerekmektedir.

Okul müdürleri bu süreci, başka bir anlatımla sorunları derinlemesine saptama ve değerlendirme sürecini kurumsallaştırmaktan sorumludur. Değinilen değerlendirme okul gelişimi için de bir başlangıç noktasını oluşturmaktadır.

Okul müdürleri, Algısal Yarar Düzeyi verilerinde paydaşlar arasında belirgin farklılıklar bulunduğu, bunun nedenlerini ortaya koyacak nedensel analizler yapılmasını sağlamalıdır. Çocuğa, veliye ya da öğretmene okulun o hizmetini farklı gösteren neden/nedenlerin ne olduğu belirlenmelidir.

Okul gerçekleştirdiği hizmetlerde, Kurum Standartlarına göre nerede olduğunu, “Kurum Standartları standart raporları” ile saptayacaktır. Okul hizmetlerini, Kurum Standartları ile belirlenen seviyeye nasıl taşıyacağını ya da okul vizyonuna nasıl ulaşacağını belirleyecektir. Okul müdürünün ve tüm okul görevlilerinin bu aşamadan sonraki görevleri “okul gelişim” süreci içinde yer almaktadır.

Okul gelişimi aşamasında;

Okul müdürü, okulun Kurum Standartları Analitiklerinde ortaya çıkan durumunu çocuğun, eğitim çalışanlarının ve okulun gelişimi için bir veri ve bilgi tabanı olarak görmelidir. Okulun Kurum Standartlarına göre belirlenen durumu, ulaşılması gereken en alt nitelik ve nicelik düzeyini belirlemektedir. Okulun Kurum Standartları ile belirlenen standartların bazılarını ya da tamamına ulaşmış olması durumunda, okulda bazı yanlısamlar oluşabilecektir. (Okulun ulaşabildiği standartlarda ya da Kurum Standartlarının tamamına ulaşabilmişse tamamında gelişim ihtiyacının olmadığı gibi.) **Okul müdürü okul personeline, “Kurum Standartlarının okul için ulaşılması gereken en alt nitelik ve nicelik düzeyini” ifade ettiğine dair farkındalığın sürekliliğini sağlamalıdır. Standartların “olmazsa olmaz” asgari durumu tanımlayan ölçütler olduğu ve standartlara ulaşmanın asgari ölçütleri karşılama bağlamında önemli olduğu, ancak gelişimin daimi bir süreç olduğu okulda sürekli vurgulanmalıdır.**

Okul Gelişim çalışmaları “stratejik yönetim” anlayışı bağlamında yürütülmelidir. Stratejik yönetimin asıl amacı stratejiler oluşturmak, bunları uygulamak ve sonuçlarını izleyip, değerlendirmektir. Okula ilişkin stratejiler oluşturmada ne, niçin, nasıl, ne zaman, nereye ve kim sorularına uygun yanıtlar bulunması önem taşımaktadır.

Strateji seçiminde; kurumun mevcut potansiyel ve kapasitesi, mevcut kaynakları, iç ve dış paydaşlarının bakış açıları, politik yapılabirlik, eşitsizliklerin giderilmesine katkısı (cinsiyet, dezavantajlı ve risk altındaki çocuklar vb.), maliyetler, yararların zaman perspektifi, verimlilik ve etkinlik, sosyal kabul edilebilirlik, ilçe-il-yerel yönetim-Bakanlık stratejilerini tamamlayıcılık ve ivedilik ölçütlerinin dikkate alınması önerilir.

Bu bağlamda okul gelişim çalışmalarına neredeyiz sorusu ile başlanmalı, nereye gidilmek istendiği belirlenmeli, arzu edilen geleceğe hangi yolla veya nasıl gidileceği ortaya konmalı ve son aşamada da başarı ölçülmelidir. Stratejik Yönetim Sürecinin temel adımları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Stratejik Yönetim Süreci*

Durum Analizi	Neredeyiz?
Misyon ve İlkeler	
Vizyon	Nereye Ulaşmak İstiyoruz?
Stratejik Amaçlar ve Hedefler	
Stratejiler	Gitmek İstedığımız Yere Nasıl Gidebiliriz?
Faaliyet ve Projeler	
İzleme	Başarımızı Nasıl İzler ve Değerlendiririz?
Değerlendirme	

* Bakınız Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu (DPT yayını,2006)

Bu kapsamda:

Okulun durum analizinde, Kurum Standartları Analitiklere ilişkin okulun iç ve dış paydaşlarının görüşlerinin de alınıp alınmadığını kontrol etmelidir. Durum analizinde standart alanı, standart ve alt standartlar başlıklarının da kullanılmasını sağlamalıdır. (Bu başlıklara göre yapılacak analiz çalışması, okul gelişim raporunun yazılmasında kolaylaştırıcı olacaktır.)

Stratejik amaç ve hedeflerde, Kurum Standartları standart raporu ve yapılmışsa nedensel analizlerde ortaya çıkan ihtiyaçlarının ve sorunlarının karşılanıp karşılanmadığına bakmalıdır. (Stratejik amaç ve hedeflerle ilişkilendirilmeyen Kurum Standartları raporları bulguları okul gelişiminde işlevsel olamayacaktır.)

Stratejilerin oluşturulmasında, okulun Kurum Standartları Analitiklerinde ortaya çıkan zayıf ve güçlü yanlarının değerlendirilmesini de sağlamalıdır. Stratejik amaç ve hedeflerle ilgili Alt Standardı Karşılama Düzeyinin saptanmasında, Kurum Standartları Alt Standardı Karşılama Düzeyi ile de ilişki kurulmasını sağlamalıdır. (Kurum Standartları Alt Standardı Karşılama Düzeyi, bu şekilde daha işlevsel olarak okul uygulamalarında yer alabilecektir.)

Alt Standardı Karşılama Düzeyi, stratejik amaç ve hedefleri uygulamaya dönük olarak ölçülebilen, performans ölçüm olanağı sağlayan ve stratejik planın her aşamada izlenmesine fırsat sağlayan bir araçtır. Bu araç sonuçların karakteristiklerini açıklığa kavuşturur, stratejik planı daha nesnel bir biçimde yönetmeyi sağlar, performans ölçümü, izleme ve değerlendirme için bir temel oluşturur.

Stratejik amaç ve hedeflerle ilgili performans hedeflerinin belirlenmesinde de Kurum Standartları standart raporunda ortaya çıkan zayıf ve güçlü yanların değerlendirilmesini sağlamalıdır.

Stratejik amaç ve hedefleri gerçekleştirmek üzere belirlenen faaliyet ve projeler arasında, Kurum Standartları standart raporunda ortaya çıkan okulun zayıf yanlarını güçlendirecek faaliyet ve projelerin de yer almasını sağlamalıdır. (Kurum Standartları raporları esas alınmadan saptanacak "faaliyet ve projelerin" okula etkisi istenilen nitelikte olamayacaktır.)

Kurum Standartları sistematığı, faaliyetlerin sırası, süresi ve önceliğinin netleştirilmesinde ilgili ekiplere kolaylık sağlayacaktır. Ayrıca faaliyetlerin daha kolay organize edilip yönetilmesi için yapılan detaylandırmada düşülebilecek hataları da önleyecektir.

Okul gelişim planı/eylem planı hazırlığı, uygulaması ve izlenip değerlendirilmesinde bütünsel bir yaklaşım, süreç, yöntem ve araçları içermektedir. Okul gelişim planı kaynak ve maliyet bölümlerinde ise Eğitimde Stratejik Planlama Kılavuzundan yararlanılması yerinde olacaktır.

Okul müdürü,

Okul stratejik planı ve okul gelişim planı/eylem planı taslaklarının öğretmenler kurulunda görüşülmesini ve kurulun önerileri doğrultusunda geliştirilmesini sağlamalıdır.

Okul gelişim raporunun, Kurum Standartları standart alanları esas alınarak; eğitim yönetimi, öğrenme-öğretim süreçleri, destek hizmetleri başlıklarını da içerecek nitelikte hazırlanmasını sağlamalıdır.

Kurum Standartlarının ve standartlara göre gerçekleştirilen uygulamaların geliştirilmesine ilişkin araştırma-geliştirme çalışmalarına son şeklini vererek, il Ar-Ge bölümüne göndermelidir.

Okul Müdür Başyardımcısı ve Müdür Yardımcıları

Müdür başyardımcısı ve yardımcıları Kurum Standartları Sistemi kapsamında;

- Kurum Standartları veri toplama ve Planlı Okul Gelişim Modeline göre gerçekleştirilecek iş ve işlemleri yapacak öğretmen ve ekiplerin örgütlenmesi ve eşgüdümünün sağlanması,
- Mevcut durum verilerinin Kurum Standartları Modülüne girilmesi ya da girilmesinin sağlanması,
- Okul Kurum Standartları standart raporuna göre okul ihtiyaçlarının belirlenmesi, önceliklendirilmesi ve gerek duyulan alanlar için nedensel analizlerin yapılması,
- Okulda, Kurum Standartları Analitikleri doğrultusunda, araştırma-geliştirme çalışmalarının planlanması ve desteklenmesi,
- Okul stratejik planı ve okul gelişim/eylem planının hazırlanması,
- Planlı Okul Gelişim Modeline göre çalışma ekiplerinin kurulması için gerekli ön hazırlık çalışmalarının yürütülmesi ve süreç boyunca çalışma ekiplerinde görev alarak, çalışmaların izlenmesi,
- Okulda Kurum Standartlarına göre kaydedilen gelişmelerden okul sakinlerinin haberdar edilebilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Okul gelişim planı kapsamında kaydedilen gelişmelerden okul ve çevre sakinlerinin haberdar edilebilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Mesleki ve kişisel gelişim çalışmalarında okul müdürüne ve öğretmenlere destek verilmesi,
- Okul geliştirme çalışmalarının raporlaştırılması

sürecinin yönetilmesinde okul müdürüne destek verilmesi görevlerini yerine getirirler.

Öğretmenler Kurulu ve Öğretmenler

Öğretmenler kurulu, Kurum Standartları uygulamalarını toplantı gündemine alarak, Kurum Standartları veri toplama, değerlendirme ve okul gelişim süreçleri için öneriler oluşturmalıdır. Öğretmenler kurulunun önerileri, uygulamaların aynı anlayış ve yaklaşımla gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Kurum Standartları uygulamalarının kumsallaştırılmasını, ortak akıl ve dil ile yapılandırılmasını destekleyecektir.

Öğretmenler kurulu, Kurum Standartları Analitiklerini kullanarak, okul stratejik planı ve okul gelişim planının/eylem planının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi, raporlanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için önerilerini yazılı olarak bildirmelidir. Bu bildirim, Kurum Standartları Analitiklerinin içerik ve niteliğinin paydaşlar ile ilgili kurul ve komisyonlarca tam ve doğru anlaşılıp anlamlandırılarak, kullanılmasını destekleyecektir. **Kurul kararlarının Kurum Standartlarının standart alanları, standart-**

ları ve alt standartları başlıklarında mevcut durum girdileri, Alt Standardı Karşılama Düzeyi ve Algısal Yarar Düzeyi alt başlıklarına göre oluşturulması işlevsel olacaktır.

Öğretmenler, Kurum Standartları uygulamaları kapsamında;

Algısal Yarar Düzeyi ölçeğini, bilgisayar ortamında bireysel olarak doldururlar.

Kurum Standartları modülünde belirlenen sınıfta, çocuk ve velilerin algılanan yarar ölçeğini açıklayarak, çocuk ve velilerin doldurmaları hususundaki görevlerini yerine getirirler.

Öğretmenler, sorumluluk alanları ile ilgili veri ve bilgileri derleyerek, Kurum Standartları sürecinde değerlendirilmek üzere okul yönetimine iletirler. Kurum Standartlarının ve standartlara göre gerçekleştirilen uygulamaların geliştirilmesine ilişkin önerilerini yazılı olarak bildirirler. Planladıkları çalışmalarını gerçekleştirebilmek için, gerekli organizasyonu oluşturur ve eşgüdümü sağlarlar. Uygulanması istenilen planların hazırlanması ve değiştirilmesi için öneriler geliştirirler. Öte yandan doğru işler yapabilmeleri için güdülenmeli ve kendilerinden beklenen zor görevleri yapabilmeleri hususunda teşvik edilmelidirler.

İL/İLÇE YÖNETİMLERİ

İl Stratejik Planlama, Araştırma ve Kalite Geliştirme Ekipleri ile İlçe Stratejik Planlama Ekibi

İl ve İlçelerde Kurum Standartları Verileri ve Analizleri Değerlendirme;

İl/ilçe ekibinin, okul/ilçe/ilin durumunu Kurum Standartları standart raporunu değerlendirmesinde Kılavuzun II. ve III. bölümleri yol gösterici olacaktır. II. bölümde her standart alanı, standart ve alt standardın değerlendirilmesine ilişkin ayrıntılı açıklama, III. bölümde ise, raporlarda yer alan bulguların okul/ilçe/il için taşıyacağı anlamlar yer almaktadır.

İl/ilçe, Kurum Standartları standart raporuna göre il/ilçenin fotoğrafı, güçlü ve zayıf bulunan (iyileştirmeye açık) yönlerini içerecek biçimde ortaya konmalıdır. İl/ilçenin iyileştirmeye açık alanları listelenerek, alt standartlarda belirlenen hedef ve ölçütler esas alınarak, önem ve öncelik sırasına konmalıdır.

Kurum Standartları Analitikleri ile il/ilçenin durumu, ihtiyaçları ile sorunlarının detaylı betimlemeleri ve nedenleri, derinlemesine belirlenebilmelidir. İl/ilçe ekibi, okullar/ilçe/ilin ihtiyaç ve sorunlarının gerçek nedenlerini, bu nedenlerin nelerle ilişkili olduğunu kapsamlı bir yaklaşımla sorgulamaktadır. Bu bağlamda “okul/ilçe ve ilin” sorun ve ihtiyaçları düzenli, kapsamlı ve sistematik bir anlayışla değerlendirilmektedir.

İl/ilçe ekipleri, uygulamaların kurumsallaştırılmasındaki sorun ve sınırlılıkların farkında olmalıdır. Her şeyden önce Kurum Standartları Analitikleri bir modül üzerinden alınacaktır. Sorgulama raporlarının bir süreç içinde gerekli zaman ayrılarak alınabilmesi olanaklıdır. Bu anlamda sorgulama raporlarının gerektirdiği zaman, süreç mantığı ile değerlendirilmelidir. İl/ilçe ekibi, her veri ve bilgi ile veri ve bilgi kaynaklarının nesnel olarak değerlendirilmesinde çalışanlarına örnek ve öncü olmalıdır.

İl/ilçe Kurum Standartları standart ve sorgulama raporları sonuçları; ilçe/il millî eğitim müdürlüğü şubeleri, kurul ve komisyonları ile paylaşılmalıdır. Bu paylaşım il/

ilçede gerçekleştirilen faaliyetlerden ve bu faaliyetlerin sonuçlarından birlikte sorumlu olma bilincini yaratacak kurumsallaştırma çalışmalarına da destek verilmiş olacaktır. İlçe/il gerçekleştirdiği hizmetlerde, Kurum Standartlarına göre nerede olduğunu, Kurum Standartları Analitikleri ile saptayacaktır.

Okul/ilçe/il, hizmetlerini Kurum Standartları ile belirlenen seviyeye ya da vizyonu ile olmak istediği yere nasıl taşıyacaktır? İl/ilçe ekipleri ile şubelerin bu aşamadan sonraki görevleri “okul gelişimi” ve “il/ilçe stratejik planı”, “il/ilçe eylem planı” süreci içinde yer almaktadır.

Okulların Geliştirilmesi, İlçe/İl Stratejik Planlama Aşaması;

Görev alanında Kurum Standartları uygulama sürecini okul müdürü temelinde izlemeli, izleme sonucunda saptadığı sorunlarla, okulların sorduğu soruların çözüm yolları hakkında geri bildirimde bulunmalıdır. Okul stratejik planı ve okul gelişim planı hazırlık, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerinde kurumsal rehberlik ve danışma nitelikli görevleri kesintisiz yerine getirmelidir.

Ayrıca ilçe/ilde bulunan okullar arasında bilgi, birikim ve deneyim paylaşmaya yönelik “Dayanışma grupları” oluşturulabilecektir. Dayanışma gruplarında beş veya altı okul olabilir. Dayanışma grupları üyeleri işlerini tamamlamak için bazen diğer okullardan yardım almalı; bazen de diğer okulların gelişim planlarını tamamlamalarına yardım etmelidirler. İl/ilçe ekipleri dayanışma gruplarını değinilen nitelikte bir yardımlaşmayı gerçekleştirmeleri konusunda yönlendirmelidir.

İl/ilçenin stratejik plan durum analizinde, il/ilçenin iç ve dış paydaşlarının görüşlerinin alınmasında Kurum Standartları Analitiklerinde ortaya çıkan ihtiyaç ve sorunlara da yer vermelidir.

İl/ilçenin stratejik plan durum analizinde standart alanı, standart ve alt standartlar başlıklarını da kullanmalıdır. (Bu başlıklara göre yapılacak analiz çalışması, il/ilçe faaliyet raporunun yazılmasını da kolaylaştırıcı olacaktır.)

Stratejik amaç ve hedeflerin belirlenmesinde, oluşturulmasında, gerçekleştirilmesi amacıyla belirlenen faaliyet ve projelerde, stratejik amaç ve hedeflerle ilgili Alt Standardı Karşılama Düzeyinin saptanmasında, performans hedeflerinin belirlenmesinde; Kurum Standartları raporları esas alınmadığı durumlarda “stratejilerin” Kurum Standartları ile ilişkisi istenilen nitelikte olamayacaktır.

İl/ilçede Kurum Standartları Analitikleri bulgu ve önerileri doğrultusunda, araştırma-geliştirme çalışmaları yapmalı ya da yapılmasını desteklemelidir. İl/ilçenin ihtiyaç ve sorunlarının bazıları, derinlemesine araştırma ve incelemeler gerektiren nitelik taşıyabilir.

Araştırma ve inceleme konuları saptanarak il/ilçe millî eğitim müdürüne sunulmalıdır. Millî eğitim müdürünce belirlenen konularda ya çalışma

ekipleri oluşturulup il/ilçe olanakları ile gerekli araştırma yapılmalı ya da bu konuların öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarınca araştırılmasına ilişkin eşgüdüm sağlanmalıdır. Araştırma ve inceleme bulguları yansıtıcı bir anlayışla il/ilçenin mevcut durum analizinde değerlendirilip, il/ilçe gelişim süreçleri ile ilişkilendirilmelidir.

Maarif Müfettişleri Başkanlığı ve Maarif Müfettişleri

Bu bölümdeki açıklamalar 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname ile Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı ile Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği doğrultusunda düzenlenmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı ile Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliğinin ilgili hükümleri çerçevesinde maarif müfettişleri görev ve sorumluluklarını yerine getirmektedir. Maarif müfettişleri, görev alanındaki okulların Kurum Standartları standart raporları ile yapılan nedensel analiz çalışmalarını incelemesi yönünde yetkilendirilmişlerdir. Yetkilerini ise Kurum Standartları şifresi ve gerek duyulması halinde il/ilçe strateji geliştirme şubelerince verilen destekle kullanabileceklerdir.

Maarif müfettişleri okulların Kurum Standartları Analitiklerini, eğitim ve öğretimin niteliğinin artırılması amacıyla Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi çerçevesinde değerlendirilmelidir. Değerlendirme sonucunda saptanan sorun ve ihtiyaçlar ile bu sorun ve ihtiyaçların karşılanmasına ilişkin önlem ve kurallar belirlenmelidir.

Maarif müfettişlerince, tespit edilen ihtiyaç ve sorunlar çerçevesinde, okulların Kurum Standartları Analitiklerini değerlendirilmelidir. Maarif müfettişleri görev alanındaki okulların mevcut durum bilgilerini kendi şifrelerini kullanarak, denetime gitmeden önce görebilmektedirler. Müfettişler görev alanı dâhilinde, ortak ve yaygın sorun ve ihtiyaçlar için de, konulara göre sorgulama raporu alınmasını sağlamalı ve görev alanının detaylı durumunu incelemeli, buna göre okullara rehberlik etmelidirler. Belirlenen ihtiyaçların; okul, ilçe, il olanakları ile görev başında karşılanmasını özendirip yönlendirmelidirler.

Maarif müfettişleri, kurum denetimi sırasında, kurum standartları uygulamaları ile ilgili olarak belirledikleri sorunlara yönelik ilçe, il ve bakanlık düzeyinde çözüm önerilerine kurum denetim raporlarında yer vermelidirler.

İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü İlgili Şubeleri

- Kurum Standartları uygulamaları kapsamında verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve raporlanması sürecinde okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarına rehberlik edilmesini ve veri giriş sürecinin takip edilmesini sağlamak amacıyla müdürlük bünyesinde görevli bulunan personelden bu alanda düzenlenmiş olan hizmet içi eğitim programlarına katılanlar ya da yetkilendirilmiş kişiler tarafından gerekli yönlendirilme ve rehberlik hizmetlerinin yapılması,
- İlgili birim ve sorumlulara, ihtiyaç duydukları alanlarda yararlanılmak üzere veri ve bilgi desteği sunulması,

- Kurum Standartları Analitikleri sonucunda ortaya çıkan okul ve ilçe ihtiyaçlarının stratejik amaç, hedef, Alt Standardı Karşılama Düzeyi ve performans hedefleri ile ilişkilendirilmesi,
- Kurum Standartları il/ilçe analitiklerine göre ihtiyaçların belirlenmesi, önceliklendirilmesi, planlanması, kaynakların bu ihtiyaçlara göre yönlendirilmesi noktasında eylem planları hazırlayarak eylem planlarında yer alan faaliyet ve projelerin bu ihtiyaçları karşılayacak nitelikte belirlenmesi,
- Kurum Standartları sürecinde belirlenen sorunların öncelikle il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinin olanakları ile çözülmesi, mahallinde çözülemeyen sorunların ise bir plan dâhilinde bir üst makama bildirilmesi sağlanır.

Kurum Standartları kapsamındaki iş ve işlemlerin yürütülmesinde ilçe/il stratejik planlama ekipleri ile temel eğitim birimleri tarafından gerekli destek verilir.

TEMEL EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Genel Müdürlük;

Eğitim sistemindeki gelişmelere bağlı olarak sürecin izlenmesi, değerlendirilmesi ve uygulama sonuçlarına göre gerekli gördüğü yerlerde müdahale ve revizyonları yapar.

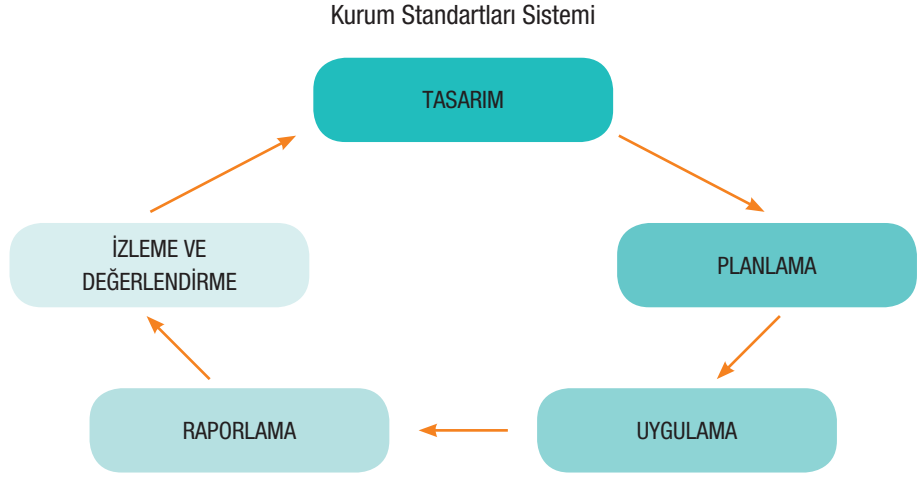
Belirlenen politika ve strateji çerçevesinde, kaynak dağılımına yönelik planlamayı yaparak Kurum Standartlarının etkili bir şekilde mahallinde uygulanabilmesi için tedbirleri alır.

Kurum Standartları uygulamalarını Kurum Standartları Analitikleri ile ortaya koyar ve Kurum Standartları odağında, okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarımızın durumunu izler, değerlendirir ve sonuçlardan elde ettiği veriler doğrultusunda yeni politikalar geliştirir.

Diğer taraftan Temel Eğitim Genel Müdürlüğü; zorunlu eğitim çağındaki bütün çocukları hayata ve bir üst öğrenime hazırlama amacıyla nitelikli eğitimi sağlamaya yönelik, okulların kendi politika ve stratejilerini geliştirmelerine fırsatlar sunmayı ve gerekli koşulları sağlamayı misyon edinmiştir.

Aynı zamanda yüksek standartlarda temel eğitim hizmetlerini zorunlu eğitim çağındaki her çocuğa fırsat ve imkân eşitliği temelinde sunmayı vizyon edinen bir kamu hizmet birimidir.

Genel Müdürlüğümüzün misyon ve vizyonu bir taraftan eğitimle ilgili üst politika belgelerinin incelenmesi, diğer taraftan okulların mevcut durum, sorun ve yönelimlerinin sürekli araştırma ve geliştirme uygulamaları ile saptanmasını gerektirmektedir. Genel Müdürlüğümüzün oluşturduğu Kurum Standartları Sistemi tasarım, planlama, uygulama, raporlama ile izleme ve değerlendirme basamaklarından oluşmaktadır. Kurum Standartları Sisteminden elde edilen veriler mevcut durumun tespit edilmesi ve uygun eğitim politikalarının geliştirilmesi ve uygulanmasına imkân sunacaktır.

Genel müdürlüğümüz okul gelişim sürecinde “başarılmak istenenin ne olduğu”, “nasıl başarılacağı ve nasıl izlenip değerlendirileceği” sorularını genel müdürlük, il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okullarla aynı “anlayış” ve “yaklaşım” yanıt-lama stratejilerini oluşturmaktan sorumludur. Öte yandan okul gelişim sürecini bir “çevrim sistemi” anlayışı ile değerlendirip, okul geliştirme uygulamaları sonuçlarına göre Kurum Standartlarının, Kurum Standartları modülünün, Kurum Standartları kı-lavuzunun, Kurum Standartları uygulama sürecinin iyileştirilmesi önerilerini de oluş-turmakla yükümlüdür.

Kurum Standartları ile Değerlendirme ve Okul Gelişimi

Genel Müdürlük stratejik planı, performans programı ve faaliyet raporunun Kurum Standartları verileri de kullanılarak hazırlanması ve geliştirilmesi sürecinde eşgüdüm sağlar.

Kurum Standartları Analitiklerinin ilgili birimlerce ülke düzeyinde, kurumların ihtiyaç-larının belirlenmesinde, kaynakların bu ihtiyaçlara göre yönlendirilmesinde kullanıl-masını sağlar.

Ülke düzeyinde ilgili birim ve sorumlulara, araştırma, ihtiyaç belirleme, planlama, kaynak tahsisi, izleme-değerlendirme, teftiş vb. konularda yararlanılmak üzere veri ve bilgi desteği sunar.

Kurumların stratejik plan ve okul gelişim planı hazırlık, uygulama, izleme, raporlama ve değerlendirme süreçlerinde rehberlik eder.

Kurum Standartları Analitikleri; kurumların gelişimleri ile ilgili çalışmaların izlenmesi ve değerlendirilmesinde; kurumlarda eğitimin kalitesinin yükseltilmesi ile ilgili model geliştirilmesinde; ülke geneline yaygınlaştırılacak nitelikteki iyi örneklerin izlenmesi ve yaygınlaştırılması çalışmalarında kullanılır.

Genel müdürlüğümüz Kurum Standartları Sistemine ilişkin iş ve işlemler, Eğitim Or-tamlarının ve Öğrenme Süreçlerinin Geliştirilmesi Daire Başkanlığı tarafından, izleme ve değerlendirme çalışmaları ise İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı tarafın-dan yürütülmektedir.

Eğitim Ortamlarının ve Öğrenme Süreçlerinin Geliştirilmesi Daire Başkanlığı, **okul gelişim sürecine ilişkin resmin tamamını görmek; bu anlamda düşünce ve kavrayışı derinleştirmek; bütünsel bir strateji bağlamında okul gelişimine ilişkin içeriği, Bakanlık merkez örgütü, il ve ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okullarla birlikte katılımcı yöntemlerle düzenlemek şeklinde özetlenebilir.**

İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı ise **ülke düzeyindeki Kurum Standartları Analitiklerini görev ve sorumluluk alanları ile ilişkili sonuçlarına göre il ihtiyaçlarını belirler, planlar, kaynakları bu ihtiyaçlara göre yönlendirir, çalışmalarını izler ve değerlendirir.**

Daire Başkanlıkları, Kurum Standartları Analitiklerinde ortaya çıkan ihtiyaçları, şubelerinin stratejik amaç, hedef, Alt Standardı Karşılama Düzeyi ve performans hedefleri ile ilişkilendireceklerdir. Eylem planlarında yer alan faaliyet ve projelerini bu ihtiyaçları karşılayacak nitelikte belirleyerek uygulayacaklardır. Uygulamanın izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinde, Kurum Standartları Analitiklerinde ulaşılması gereken asgari düzeyi ölçüt olarak kullanacaklardır.

Başkanlıkların faaliyet raporlarında Kurum Standartları Analitiklerinde belirlenen ihtiyaçların ne kadarının karşılandığının kanıtlarını/Alt Standardı Karşılama Düzeyi ile belirteceklerdir.

UYGULAMA DESTEĞİ

Bilgisayar ve/veya internet bağlantısı işlevsel olmayan okullar, çalışma programında belirlenen veri girişi ve algısal yarar ölçeği doldurma gibi iş ve işlemleri il/ilçe millî eğitim müdürlükleri ile iş birliği yaparak yürütmelidir.

BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLI OKULLARDA UYGULAMA

Birleştirilmiş sınıflı okullarda, müdür yetkili öğretmen veya müdür yetkili öğretmen yönetiminde okulun diğer personeli sorumludur.

TANIMLANMIŞ YETKİLİLERİN GÖREVLERİ

Okullarda tanımlanmış yetkililer, müdür yardımcıları ve diğer okul personeli arasından okul müdürünce belirlenecektir. Her okulda bir müdür, bir müdür yardımcısı ve bir okul personeli olmak üzere en fazla üç tanımlanmış yetkili bulunacaktır. Müdür yardımcısı bulunmayan okullarda müdür yetkili öğretmen ve öğretmenlerden biri olmak üzere iki tanımlanmış yetkili olacaktır.

İlde tanımlanmış yetkililer, illerde strateji geliştirme şubesinin bağlı bulunduğu millî eğitim müdür yardımcısı/şube müdürü, araştırma, stratejik planlama ve kalite geliştirme ekibi sorumlusu, stratejik planlama ve kalite geliştirme ekibi üyeleri arasından belirlenen kişilerden oluşacaktır.

İl ve ilçelerde görev yapan İLSİS yöneticileri de yetkilendirilmiştir.

Maarif müfettişleri başkanlıklarında, maarif müfettişleri başkanı, okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarının teftiş ve denetiminde görevlendirilen il maarif müfettişleri ile bu denetmenlerin bağlı olduğu denetim gruplarının başkanları tanımlanmış yetkili olarak belirlenmiştir. Maarif müfettişleri, teftiş ve denetimini yaptıkları okulların standart raporlarına erişebilirlerken, denetim grubu başkanları, gruplarında yer alan tüm okulların Kurum Standartları Analitiklerine erişebileceklerdir.

Genel müdürlükte, Genel Müdür, Eğitim Ortamlarının ve Öğrenme Süreçlerinin Geliştirilmesi Daire Başkanı ve bu başkanca belirlenen başkanlık personeli ile başkanlığın bağlı bulunduğu genel müdürlük tanımlanmış yetkili olarak belirlenecektir.

İlçe millî eğitim müdürü, il maarif müfettişleri başkanı, il millî eğitim müdürü ve genel müdürlük makamı görevlile-

ri Kurum Standartları Analitiklerine görev alanları sınırlılığında içeriğini belirleme yetkisine sahiptir. Tanımlanmış yetkililerce alınacak analitiklerde hangi değişkenlerin kullanılacağına ilgili birim ve/veya ekiplerin önerisi üzerine belirtilen yetkililer karar vereceklerdir.

Eğitim Ortamlarının ve Öğrenme Süreçlerinin Geliştirilmesi Daire Başkanlığı'nca, alandan alınan geribildirimler genel müdürlük makamının belirlemelerine göre sürekli değerlendirilecektir. Değinen hususlarla ilgili sorun ve öneriler Bilgi İşlem Teknolojileri Grup Başkanlığı'na bildirilecek ve Kurum Standartları modülü geliştirilecektir.

HÜKÜM BULUNMAYAN DURUMLARDA BAŞVURULACAK KAYNAKLAR

Kurum Standartları Uygulama Yönergesinde hüküm bulunmayan hususlarda;

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Yönergesi,

2506 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Toplam Kalite Yönetimi Uygulama Yönergesi,

Millî Eğitim Bakanlığı Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı ile Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği,

Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevlerine İlişkin Yönerge hükümlerinden yararlanılacaktır.

Hüküm bulunmayan hususlarda başvurulacak kaynakların ortak özelliklerini, eğitimde niteliği ve öğrenen başarısını artırmaya yönelik oluşturulacak yapı, uygulanacak yöntem, süreç, araç ve gereçlerle izleme ve değerlendirme yaklaşımlarını içermeleri oluşturmaktadır.

AÇIKLAMALAR

- Acat, B.; "Makale:Yenilenen İlköğretim Programı (Okul Yönetimlerini Geliştirme Programı: MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü), Ankara, 2006.
- Açıkgöz, K; "Öğretmenlerin Okuldaki Kararlara Katılımı", H.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1984.
- Akpınar, A.; "Eğitime Erişimde Göstergelerin Okunması (Yayımlanmamış Makale)", Ankara, 2006.
- Akpınar, B., Köksalan B; "Olağanüstü Haller ve Okul", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S:1, Elazığ, 2003.
- Aktan, C.C.; "21. Yüzyıl İçin Yeni Toplumsal Sözleşme", T Yayınları, İzmir, 2008.
- Akyıldız, H; "Öğretmen Açısından Okul-Toplum Etkileşimi"
<http://193.140.216.63/19928HAYRETTİN.AKYILDIZ.pdf>
- Arslan, M;"Çevre Bilincindeki Değişimler ve Çevre Eğitimi", Erciyes Ün. Eğitim ve İnsan Dergisi, S.Güz, Kayseri, 1997.
- Atherley, M; Çev: Keskin, A; "Öğrencileri Öğrenmeye Motive Etme", http://de.essortment.com/motivatingstude_rbsm.htm
- Baloğlu, N.; "Etkili Sınıf Yönetimi", Baran Ofset, Birinci Baskı, Ankara, 2001.
- Başhan, M.; "Öğretmenin El Kitabı", Sanem Matbaacılık, Ankara, 1990.
- Bensghir, T. K.; "Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim", Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, 1996.
- Berberoğlu, G. B.; "Sınıf İçi Ölçme Değerlendirme Teknikleri", İstanbul: Morpa, 2006
- Boyan, N.J.; "Okulun Yetke Yapısında Öğretmenin Ortaya Çıkan Rolü (Çeviren: Karaman, Ü.),www.dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/514/6405.pdf
- BMMYK; "Mülteci Çocuklar Hukuk El Kitabı",Ankara, 2008.
- Demiraslan,Y., Koçak Usluel, Y.;"Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Öğrenme Öğretme Sürecine Entegrasyonunda Öğretmenlerin Durumu", Türk Online Eğitim Teknolojisi Dergisi, s.4-Temmuz, 2005
- DPT; "Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu", Ankara,2006.
- Education Improvement Commission; "School Improvement Planning; A Handbook", Canada, 2000.
- Erdoğdu, M.Y.; "Yaratıcılık ile Öğretmen Davranışları ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler; Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi; 2006, S.17; www.e-sosder.com
- Eğitim Reformu Girişimi (ERG); "Eğitimde Politika Analizi ve Öneriler", 2009.
- Eğitim Reformu Girişimi (ERG); "Eğitim Hakkı ve Eğitimde Haklar", 2009.
- Eğitim Reformu Girişimi (ERG); "İlköğretimde Haklarımız Var", 2009.

- Emin B., Güldal, K; "Türk Eğitim Sistemi ve Etkili Okul Göstergeleri; Ulusal Araştırma Raporu (Lifelong Learning Programme)", 2009.
- Fidan, N., Baykul, Y; "İlköğretimde Temel Öğrenme İhtiyaçlarının Karşlanması", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,s.10, Ankara, 1994.
- Girli, A.; "Yüksek Fonksiyonlu Otistik ve Asperger Sendromlu Çocukların Eğitiminde Kaynaştırma", www.isikozelegitim.com/.../otistiklerinkaynastirmaagitimi
- Güleç, S; Alkış, S; "İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Derslerdeki Başarı Düzeylerinin Birbirine İlişkisi"; İlköğretim Online E-Dergi; S.2; 2003; www.ilkogretim-online.org.tr
- Hacettepe Üniversitesi; "Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2008 Sonuçları", http://www.universitehaber.com/article.php.article_id=7554
- Haladyna, T. M.; "Writing Test Items To Evaluate Higher Order Thinking", USA: Allynand Bacon, 1997.
- Hablemitoğlu Ş.; "Sürdürülebilir Kalkınma İçin Çevre Bilinci ve Çevre Eğitimi", Çevre ve İnsan Dergisi, S.34, 1997.
- Keskin, G; Sezgin, B; "Bir Grup Ergende Akademik Başarı Durumuna Etki Eden Etmenlerin Belirlenmesi"; Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi; S.10; Elazığ, 2009.
- Korkmaz, H; Kaptan F; "Fen Eğitiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımının İlköğretim Öğrencilerinin Akademik Başarı, Akademik Benlik Kavramı ve Çalışma Sürelerine Etkisi; H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi; S.22; Ankara, 2002.
- Korkut F.; "Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma", Anı Yayıncılık, Ankara, 2007.
- Kubiszyn,T. and Borich G.; "Educational Testing and Measurement (Seventh edition)", USA: John Wiley & Sons Inc., 2003.
- Kuşuoğlu, S., Ergün, A., Eti Aslan, F.; "Güvenli Okul Taşınabilirliğine İlişkin Pilot Bir Çalışma: Öğrenci, Veli Görüşleri", Toplum Hekimliği Bülteni, s.1-Ocak, 2006.
- Kuşkaya Mumcu F., Haşlamam T., Koçak Usluel Y.; "Teknolojik Pedagojik İçerik Bilgisi Modeli Çerçevesinde Etkili Teknoloji Entegrasyonunun Göstergeleri", 25.11. 2009. <http://egitim.blogcu.com/teknolojik-pedagojik-icerik-bilgisi-modeli-cercevesinde-etkili-t/6441207>
- Kutlu, Ö., Doğan, C. D. ve Karakaya İ.; "Öğrenci Başarısının Belirlenmesi", Ankara: Pegem Akademi, 2008
- MEB, EARGED; "Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli", Ankara, 2003.
- MEB, EARGED; "Müfredat Laboratuvar Okulları MLO Modeli", Ankara, 1999.
- MEB, EARGED; "Planlı Okul Gelişimi Modeli; Okulda Stratejik Yönetim", Ankara, 2007.
- MEB, İlköğretim Genel Müdürlüğü; "Okul Öncesi ve İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Eğitim öğretime Hazırlanması Genelgesi", No: 2009/65, Tarih: 10.08.2009.
- MEB, İlköğretim Genel Müdürlüğü; "Okul Yönetimlerini Geliştirme Programı", Ankara, 2006.
- MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü; "Proje ve Performans Görevleri Genelgesi",No: 2009/37, Tarih: 16.04.2009.
- MEB, İlköğretim Genel Müdürlüğü; "Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Yönetici Kılavuzu", Ankara, 2008.
- MEB, "İlköğretime Erişim ve Devamın İzlenmesi Çalışmalarında Kurumlararası İşbirliği Protokolü", Ocak, 2011 .
- MEB, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, "Okul Temelli Mesleki Gelişim", Ankara, 2007.
- MEB, "e-Okul Nedir?", <http://okulweb.meb.gov.tr/61/01/202851.html>
- MEB; "Meslekî Bilgi, Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri Türkiye Ülke Raporu", Ankara, 2004.
- MEB, "Millî Eğitim Bakanlığı e-Okul Projesinin Değerlendirilmesi Raporu", Ankara, 2008.
- MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü; "Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Kılavuzu", Ankara, 2008.
- MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı; "Eğitimde Stratejik Planlama", Ankara, 2007.
- MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı; "Eğitimde Stratejik Planlama Kılavuzu" Ankara, 2010.
- MEB & UNICEF; "Çocuk Dostu Okul Kılavuzu", 2003 ve 2006.
- Memduhoğlu H.B., Taşdan, M; "Okul ve Öğrenci Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme", <http://egitim.cukurova.edu.tr/efdergi/download/89.pdf>
- NTVMSNBS; "Nüfusa Kaydolmak Çocukların Temel Hakkı", Haber, 24.11.2009

<http://www.ntvmsnbc.com/id/25024569/#storyContinued>

OECD; "Kariyer Rehberliği ve Kamu Siyaseti: Boşluğu Doldurma", Çev. İŞKUR Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005.

Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği, 14.06.2003 Tarih, 25138 Sayılı T.C. Resmi Gazetesi.

Özgüven, İ.E; "Bireyi Tanıma Teknikleri", PDREM Yayınları, Ankara,1998.

Popham, J. W.; "Modern Educational Measurement", Needham: Allyn & Bacon, 2000.

Sabancı Üniversitesi, Eğitim Reformu Girişimi (ERG); "Eğitimde Eşitlik Politika Analizi ve Öneriler (Rapor)", İstanbul, 2009.

Saldıroğlu, H.; "Avrupa Birliği'nde Mesleki Rehberlik Politikaları", MEB Orta Öğretimde Yeniden Yapılanma Sempozyumu Sunusu, Ankara, 20-22.12.2004.

Save The Children; "Çocuk Katılımında Uygulama Standartları", Çeviri: STGM, Redaksiyon: ICC, Ankara, 2005.

Seferoğlu S. S.; "Yeterlikler, Standartlar ve Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmeler Işığında Öğretmenlerin Sürekli Mesleki Eğitimi (Sempozyum Sunusu)", Eğitimde Yansımalar IX: Türkiye'nin Öğretmen Yetiştirme Çıkamazı Ulusal Sempozyumu, Başkent Üniversitesi Ankara, 12-13 Kasım 2009.

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü & UNICEF; "Afet ve Acil Durumlarda Kadın ve Çocuk Dostu Çevrede Bütünleşmiş Hizmetler Eğitim ve Kaynak Kitapları ", Ankara, 2003.

SHÇEK, UNICEF & ICC; "Çocuk Katılımı El Kitabı", 2008.

SHÇEK & UNICEF; "Ebeveyn Bakımından Yoksun Çocuklar İçin Minimum Standartların Uyarlanması Çalışma Raporu", 2008.

SHÇEK & UNICEF; "Ebeveyn Bakımından Yoksun Çocuklar İçin Minimum Standartlar; Özürlü Çocuklara Hizmet Veren Kuruluşlar İçin Gözden Geçirme Çalışması Raporu", 2009.

Sülün, Y.; "Çevre Kirliliğini Önlemede Eğitimin Yeri", Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, S.8, Muğla, 2002.

TMMOB Makine Mühendisleri Odası; "Haber-Duyuru; Okul servis araçları hizmet yönetmeliğinde yapılan değişiklikler teknik standartları dışlamaktadır", Genel Merkez İnternet Sitesi, Haber, Yayın tarihi: 01.10.2009, http://www.mmo.org.tr/genel/bizden_detay.php

Tural, N.K; "Öğrenci Başarısında Etkili Okul Değişkenleri ve Eğitimde Verimlilik"; A.Ü., E.B.F. Dergisi; S.1-2; Ankara, 2002.

Turan, S.; "Öğrenen Toplumlara Doğru Avrupa Birliği Eğitim Politikalarında Yaşam Boyu Öğrenme", Avrupa Çalışmaları Dergisi, s.1-Güz, Ankara, 2005.

Tuzcuoğlu, N.; Editör: Aydın,B.; "Rehberlik Bölüm:5- Bireyi Tanıma Teknikleri (ortak yazım)", Ankara,2007.

Türk Kızılayı; "Kızılay ile Güvenli Yaşamı Öğreniyorum (5 ve 6. Sınıflar, Güvenli Yaşam Serisi 2, Öğretmen Kitabı)", Ankara, 2004.

Ulaştırma Bakanlığı, Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği, 28.08.2007 Tarih, 26627 Sayılı T.C. Resmi Gazetesi.

UNICEF; "Manual; Child Friendly Schools", March, 2009.

UNICEF; "Çocuk Dostu Okulların Değerlendirilmesi (Çeviri)", 2008.

Ünal, S.; "İlköğretim Okulları Yöneticilerinin Okullarında Motivasyonu Sağlama Etkinlikleri; İstanbul, 1998.

Üredi I. ve Üredi, L.; "Öğrencilerin Öz-Düzenleme Becerilerini Geliştiren Öğrenme Ortamının Oluşturulması", 2007. www.yeditepe.edu.tr/yeditepe/GetFile.aspx.FUredil

Watts, A.G.; Fretwell, D.H.; "Public Policy for Career Development: Case Study and Emerging Issues for Designing Career Information and Guidance Systems in Developing and Transition Economies", The World Bank, USA, 2004

Wilbrandt, E.Ç; "Okul Öncesi Dönem Montessori Yöntemi ile Kaynaştırma Uygulamaları Öğretmen El Kitabı (Okul Öncesi Dönemde Engelli ve Engelli Olmayan Çocuklar İçin Kaynaştırma Eğitimi Projesi)", Binbirçiçek Vakfı, Ankara, 2008.

World Vision; "Children as Change Agents; A Review of Child Participation in Periodic Reporting on The Convention on The Rights of The Child", Canada, 2005.

Yeşilyaprak, B.; "Eğitimde Rehberlik Hizmetleri", Nobel Yayın, Ankara, 2006.

Yüksel, M.; "Mahremiyet Hakkına ve Bireysel Özgürlüklere Felsefi Yaklaşımlar", A.Ü. SBF Dergisi, S:64-1, Ankara, 2009.

